



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Disputatio XX. & Vlt. De Natura entis rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quæst. I. An sit ens rationis, & quid sit. I

DISPUTATIO XX. & VLTIMA.

De Natura Entis rationis.

QVÆSTIO I.

An sit ens rationis, & quid sit?

SECTIO I.

Sententia Adversariorum.

PRIMA sententia asserit nullo modo dari entia rationis; hanc sententiam tuerentur Vallesius *contr. 9. ad Tyrones*, Durandus, & Picus Mirandulanus. Probatur hæc sententia.

1 Primo intelligibile supponit ens; ergo si ens rationis est intelligibile, supponit entitatem, quæ sit intelligibilis.

2 Secundo ens rationis, neque est in intellectu tanquam in subiecto, cum accidentia realia debeant esse in subiecto reali, neque efficitur ab aliqua causa; nam causa realis debet effectum realem habere; neque etiam est obiectivè in intellectu, quia sicut entia realia nihil entitatis accipiunt, ex eo quod obijciuntur intellectui, ita ea quæ non sunt non accipiunt entitatem ex eo quod obijciuntur intellectui: ergo nullo modo datur ens rationis.

3 Tercio, quia ens rationis est, quod fingitur ab intellectu; sed esse ens, & esse fictum est maxima fictio: ergo si ens rationis fingitur nullo modo est ens.

4 Quarto, quia nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu; sed ens rationis quod fingitur à ratione nunquam fuit in sensu; ergo non datur tale ens rationis.

5 Quinto si daretur ens rationis darentur duæ contradictoriæ; ergo. Antecedens sic probatur: negatio entis rationis est ens rationis, negatio entis rationis non est ens rationis: sed esse ens rationis, & non esse ens rationis sunt duæ contradictoriæ; ergo si darentur entia rationis darentur duæ contradictoriæ.

6 Secunda sententia asserit ens rationis consistere in denominatione extrinseca, minimè in ente ficticio intrinseco; sic multi ex nostra Societate in manuscriptis, & probatur sic.

7 Primo, quia ens rationis est esse communicatum à ratione, seu esse cognitum à ratione; sed esse cognitum, & communicatum à ratione est denominatio extrinseca: ergo totum esse entis rationis consistit in denominatione extrinseca. Minor sic probatur; quia intellectus formaliter est potentia cognoscitiva, & representativa, ut patet ex illius definitione; ergo modus versandi circa suum obiectum est illud cognoscendo, & representando: ergo tantum potest communicare esse cognitum, & representatum omni subiecto; sed hoc est formaliter denominatio extrinse-

I. P. Tom. I I.

ca; ergo ens rationis est denominatio extrinseca.

Secundo interrogo in quo genere causæ, & qua virtute fiat illud ens intrinsecum rationis si non est denominatio extrinseca? & si dicatur in genere causæ efficientis; ergo per aliquam virtutem intrinsece existentem in ipso intellectu, non enim potest communicare esse intrinsecum extra se intellectus nisi per virtutem per quam illud efficit; sed hæc virtus est intrinseca, cum non distinguatur ab intellectu; ergo per virtutem realem intrinsecam illum efficit: sed intellectus non potest efficere ens rationis per virtutem intrinsecam realem; ergo illud esse entis rationis non est esse intrinsecum. Probatur illa minor; quia causa intrinseca realis non ordinatur nisi ad effectum realem producendum, & per actionem realem; quia totum esse causæ est esse effectuum reale, & posse causare realiter aliquid intrinsecum reale; sed ens rationis nihil habet realitatis; ergo non producitur per virtutem intrinsecam realem.

Neque obstat dicere esse causam efficientem impropiam respectu entis rationis, atque illud efficere per representationem necessario coniunctam cum aliqua actione.

Contra primò, aut illud additum improprie, tollit omnino vim intrinsecam effectivam intellectus, per quam communicet aliquid esse intrinsecum entis rationis, aut non; si primum, habemus intentum; si secundum, adhuc ratio prædicta retinet suum robur, quia illa vis intrinseca realis, quantumvis appelles illam improprie effectivam, non est nisi ad causandum realiter, si quidem est per actionem realem.

Contra Secundò, quia falsum est illud ens rationis intrinsecum in obiecto fieri per representationem formaliter ut representatio est, quia ut talis formaliter denominat obiectum representatum, neque ut sic dat illi aliud esse intrinsecum, sicut neque visio obiecto viso, quare ibi necessario ponenda est alia actio, qua producatur illud esse intrinsecum; quod autem ista actio sit coniuncta cum representatione non tollit quin sit realis, nam actio, qua actus intellectus producit habitum est necessario coniuncta cum representatione, & tamen est realis: sed realis actio non potest, ut probatum est; ergo minimè producitur &c.

Confirmatur, quia sicut representatio picturæ circa res pictas in pictura Centauri, chimæra, Tragelasi, saluatur & intelligitur in hoc quod representet partes obiecti ut unitas, cum vere non sint, absque eo quod ipsi obiecto communicetur aliquid esse intrinsecum, ita etiam suo modo representatio intellectus circa res fictas in hoc vere saluari & intelligi potest sine eo quod aliquid intrinsecum tribuat obiecto.

SECTIO

SECTIO. II.

Aliqua notantur.

14 **A**D intelligentiam huius questionis animaduertendum est entis rationis naturam venandam esse ex analogia ad ens reale, & per habitudinem ad rationem; ut ipsum nomen præ se fert. Primum est apud omnes certissimum, quia cum entia rationis non sint vera entia, & illud esse quod habent, quodquod illud sit, fingat intellectus ad modum entis realis, inde est quod tota natura, & essentia entis rationis sit per similitudinem, analogiam, & proportionem ad ens reale; cum autem ens reale dupliciter sumatur, nominabiliter scilicet, & participaliter; sic similiter ens rationis sumitur ut ens nominale, & ut ens participale rationis; ens nominale est ens secundum essentiam, & connexionem prædicatorum essentialium abstrahentium ab omni tempore & existentia; participale vero est secundum existentiam; certum est autem apud omnes quod essentia entis rationis quatenus ab existentia distinguitur, ut quæcumque essentia realis eo modo quo supra explicuimus, est æternæ veritatis, & non subest contingentia, quia sicut est infallibile quod homo est animal rationale, ita est infallibile quod ens rationis non est verum ens, sed fictitium, ut communiter solet dici, & quod essentialiter distinguitur ab ente reali, & quod uniuersale est vnum aptum ad essendum in multis; existentia autem sicut in ente reali, est contingens, id est, quæ potest esse & non esse; ita etiam existentia entis rationis; seu quod actualiter existat; Quomodo autem sit intelligendum quod ens rationis quoad essentiam, hoc est, quoad connexionem prædicatorum essentialium sit æternum, & ratione cuius verificetur hoc, an ratione possibilitatis, & non repugnantia entis rationis, vel quomodo, satis clare patebit ex dicendis de æternæ veritate prædicatorum essentialium entis realis, videte ibi latissime.

Secundum autem quod ens rationis sumatur per habitudinem, & quasi respectum ad rationem ex terminis, & ex ipsius entis rationis denominatione euidenter clarescit. Cum autem varia sit hæc habitudo ad rationem sic etiam ens rationis solet sumi (ut adnotat communis nostræ Societatis magister Suarez his verbis) varie. Primo enim est quoddam ens quod effectiue sit à ratione, vera tamen, & reali efficientia, eo modo scilicet quo omnia artificiosa possunt entia rationis appellari, quia per rationem fiunt; non est tamen in usu hæc appellatio; quia propter solam habitudinem ad causam efficientem vel exemplarem non solet effectus ita singulariter appellari; aliud est habitudo ad rationem ut ad subiectum inhaesionis, & est magis propria denominatio, nam accidens dicitur esse eius subiecti in quo est, quia accidens est entis ens, & ita omnes perfectiones quæ inhaerent intellectui siue ab illo fiat, siue aliunde proueniant, vel infundantur dici possunt entia rationis; sed nunc non est sermo de illis, quia illa sunt vera entia realia contenta sub generibus accidentium; hæcenus declaratis, unde neque illa acceptio entis rationis multum est vsitata, quia ratio valde materialiter consideratur in ea habitudine; alio ergo modo dicitur

aliquid esse in ratione per modum obiecti, nam quia cognitio fit per quandam assimilationem, & quasi attractionem rei cognitæ ad cognoscentem, dicitur res cognita esse in cognoscente, non solum inhaerere per suam imaginem, sed etiam obiectiue secundum se ipsum, id autem quod sic est obiectiue in mente interdum habet, vel potest habere in se verum esse reale, secundum quod ratione obijcitur, & hoc absolute, & simpliciter non est verum ens rationis sed reale, quia hoc esse est quod simpliciter ac per se illi conuenit; obijci autem rationi est illi extrinsecum, & accidentale; aliquid vero interdum obijcitur, seu consideratur à ratione quod non habet in se aliud reale, ac positum esse præterquam obijci intellectui, seu rationi falso cognoscenti cogitantique, & hoc propriissime vocatur ens rationis, quia est aliquomodo in ratione scilicet obiectiue, & non habet aliud nobiliorem, aut magis talem essendi modum, unde possit ens appellari; quod dupliciter potest esse. Primo ita ut totum esse talis entis sit dependens à ratione, & non habeat aliquid quod non sit obiectum respectu rationis. Secundo sumitur pro eo quod habet perfectionem aliquam, & complementum ab intellectu, quomodo secundum multos, tempus, numerus, & similia dicuntur entia rationis, quia secundum illos non habent suum esse completum, & perfectum sine ratione, & intellectu, etiam si vere sint aliquid à parte rei.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur.

Prima conclusio: certum est dari entia rationis; sic omnes Theologi & Philosophi præter supra citatos.

Primo, quia datur aliquod ens quod non est ens reale in tota latitudine realitatis prout abstrahit à modis, & à rebus; neque est pura negatio, nec priuatio, nec purum nihil, sed quoddam quasi medium inter hæc essentialiter distinctum ab iis: sed non potest esse aliud nisi ens rationis; ergo datur à parte rei ens rationis; maior quoad primam partem sic probatur, quia senectus, & canities in Patre æterno, iuuentus, & pulchritudo in Angelo, forma columbæ in Spiritu Sancto; item distinctio absoluta inter attributa diuina, & alia id genus, non sunt villo modo nec realiter, nec modaliter à parte rei, ut fides, & lumen naturale docet; ergo talia non sunt ens reale in tota sua latitudine sumpta; item non est purum nihil, ut probabimus postea, nec priuationes, & negationes, quæ realiter à parte rei sunt, ut postea probabitur, & etiam, quia senectus, & iuuentus quæ concipiuntur in Deo, & Angelo non sunt negationes, sed prædicata positiva distincta à negatione ratione rationis, v. g. à carentia intellectus & à carentia iustitiæ, quæ fingitur à me in Deo, & à carentia vius quæ à me concipitur in chimæra; ergo est medium inter ens posituum reale, & negatiuum reale, utrumque in tota latitudine, siquidem nec est vnum, nec alterum, & ex alio capite illud esse est essentialiter à ratione, & solum obiectiue in ratione existens; ergo formaliter est ens rationis; ergo datur; minor illa prima sic probatur, quia illud quod quasi medium concipitur non est ens

Quaest. I. An sit ens rationis & quid sit. 3

ens rationis; ergo datur: minor illa prima, sic probatur; quia illud quod quasi medium concipitur non est ens reale, ut probabimus, nec positivum nec negativum: ergo aliquid ens aliquo modo debet denominari; & esse, quia ut ens, & cum similitudine ad ens concipitur, & existit obiectivè, & à ratione habet totum suum esse; ergo est ens rationis.

17 Confirmatur: quia multa affirmamus, & negamus, multa concipimus in ordine ad alia quæ in se ad illa non ordinantur realiter, multa distinguuntur à ratione, quæ in se realiter non sunt distincta; ergo sunt entia rationis: patet quia eo modo est prædicatum superius, & transcendens essentialiter inferiora, quo sunt inferiora: sed illa relatio, & distinctio sunt inferiora rationis; quia sunt relatio, & distinctio factæ per rationem: ergo prædicatum entis superius quod illa denominat, & quod est de essentia illorum est sicut sunt illa; illa sunt inferiora rationis, & non realia; ergo illud erit non ens reale sed rationis, nam ens reale non est prædicatum essentialiter entis rationis, alias esset reale, & non esset reale; antecedens primum sic patet, quia in hac propositione Petrus est homo, hominem ut prædicatum ordinamus ad Petrum, ut subiectum, ut ad aliquid distinctum. Item animal ut sic facimus relatum, & cum superioritate respectu hominis, cum tamen nec relationem habeant animal, & homo, homo, & Petrus, sed potius identitatem realem. Item iustitiam Dei concipimus distinctam à misericordia, & misericordiam ab omnipotentia, cum hac omnia realiter sint idem in Deo ut tenet orthodoxa fides; ergo dantur plura entia rationis.

18 Deinde, quia cum intellectus noster habeat pro obiecto primario ens positivum, & pro obiecto secundario privationes, & negationes; cum has ut sunt in se non perfecte concipiat, concipit illas ut positivas entitates, & ad modum, & similitudinem entis; ergo in eorum conceptione fabricatur ens rationis.

19 Dices posse nos concipere negationem instar entis positivi sine ulla fictione.

20 Contra, quia intellectus noster potest cognoscere cæcitatem v. g. non solum instar entis realis, sed ac si realem, & positivam existentiam haberet, imo affirmando ita esse; ut v. g. Patres antiqui affirmabant Angelos verè, & realiter esse corporeos; sed hoc fieri nequit quin intellectus in tali conceptione efficiat ens rationis cum fingat mens nostra (imo, & hæretici Antropomorphitæ, qui affirmabant Deum esse corporeum) corporeitatem ubi nulla corporeitas datur scilicet in Deo, & in Angelis; ergo datur ens rationis quod non potest negari dum fingimus chimeram, id est, dum intellectus identificat, & unit essentiam hominis, leonis, aquilæ, & equi, quæ monstra nullibi, nec esse, nec posse esse evidenter patet, nisi in ratione; ergo si talia entia sunt in ratione, & minime à parte rei, talia entia sine dubio erunt non realia, sed rationis.

I. P. Tom. II.

SUBSECTIO I.

Secunda conclusio ponitur.

ENS rationis non est denominatio extrinseca à ratione proveniens; sed est quoddam esse fictitium intrinsecum, vel cum fundamento, vel sine illo; hæc est communis Doctorum sententia, & præcipue nostræ Societatis Doctorum, qui typis sua scripta tradidere; & probatur.

Primo, ex Aristotele 4. lib. Met. c. 2. & 22 lib. 5. c. 7. & lib. 6. c. 6. tex. 8. iuxta vulgarem interpretum sententiam, sed præcipue 5. Met. tex. 14. ubi agens de ente quod intrinsecum est, distinguit illud in duplex, aliud quod verè est in re, & aliud quod non semper est in re, sed solum in apprehensione; sed membra dividentia debent participare divinum; ergo si ens intrinsecum dividitur in ens reale, & ens rationis, ens rationis, & reale erunt intrinseca, præcipue cum hæc divisio sit potius annuatio entium intrinsecorum quod asserit divus Thomas 1. p. q. 15. art. 2. ad 3. & q. 16. art. 3. ad 2. & 2. 2. q. 8. art. 1. ad 3. opusculo. 42. c. 1. Caietanus c. 1. & 4. de ente, & essentia.

Secundo etiam probatur ex communi divisio- 23 ne entis realis, & rationis in negationem, privationem, & relationem rationis, quam divisionem latissime tractat divus Thomas q. 1. de veritate, art. 1. Item 4. Met. cap. 2. & 1. part. q. 75. art. 1. & in 1. distinctione. 2. q. 1. art. 3. dist. 19. q. 1. art. 1. quæ divisio sumitur ex Aristotele 4. Met. tex. 2. & 3. Met. c. 4. & ex lib. 5. Met. c. 7. ex qua sic argumentor: Ens rationis dividitur in ens rationis, quæ relatio est &c. sed relatio rationis non est denominatio extrinseca sed intrinseca entitas facta; ergo ens rationis quod dividitur in relationem non est ens extrinsecum, sed intrinsecum fictum; patet consequentia, quia sicut impossibile est quod ens reale, quod dividitur in relationem realem, &c. sit extrinsecum, cum relatio realis non possit esse denominatio extrinseca, sed potius entitas realis intrinseca, quia ratio superior debet esse eo modo quo est inferior; alias relatio esset intrinseca & extrinseca entitas; esset intrinseca ut supponitur; esset extrinseca, & non intrinseca, quia denominatio extrinseca esset prædicatum superius, quod de essentia illius esset; unde idem esset, & non esset simul; sic similiter cum relatio rationis non sit denominatio extrinseca, sed intrinseca entitas, & sit ens rationis iam ens rationis non erit denominatio extrinseca. Item ens quod dividitur ut superius prædicatum propter eandem rationem erit ens intrinsecum, & non denominatio extrinseca; nam eo modo debet esse divinum ut sunt membra dividentia, quia divinum est de essentia illorum.

Minor illa sic probatur, quia relatio realis est 24 exemplar, & prototypum ad cuius similitudinem, & analogiam fingitur relatio rationis, ut patet; sed nulla datur relatio realis, quæ sit denominatio extrinseca; ergo relatio rationis quæ non habet aliud esse nisi esse obiectivum totum positum in quadam proportionem cum ente reali relatio erit intrinseca, & non extrinseca, v. g. distinctio rationis, quia concipitur ad similitudinem entis realis, hoc est distinctionis realis de-

bet necessario concipi ut realis, & non cum oppositione, & contrarietate ad illam, quia similitudo non in oppositione, sed in convenientia consistit & si substantiale compositum rationis fingi, non debeo concipere ut inherens, sed potius ut subsistens ut quando concipimus chimaram, & si cecitatem concipimus per modum qualitatibus impediens visum, non possumus fingere illam per modum per se stantis, sed potius per modum inherens alteri, quia qualitas rationis debet esse ut qualitas realis, quæ potius inhereret quam subsisteret; ipsa ratio non concipitur per modum absolutæ entitatis quia relationi repugnat quod sit absoluta entitas; sed ratio rationis concipitur ad modum relationis realis, ergo debet concipi non cum prædicatis oppositis relationi reali, sed potius ut simili illi; sed repugnat quod ratio realis sit extrinseca entitas ut est communis sententia Doctorum; imo ipsorum aduersariorum: ergo repugnat fingere relationem rationis ut extrinsecam denominationem.

25 Tercio, quia nullo alio modo habet esse ens rationis nisi eo modo, quo concipitur, & cognoscitur à potentia faciente ens rationis v. g. ab intellectu; ens enim rationis nullum aliud habet esse nec alio modo habet illud, nisi quod ei tribuit, & eo modo quo tribuit potentia cognoscens rem aliter ac est; sed intellectus quando concipit relationem transcendentalem, & potentiam in vniuersali non concipit nec fingit illam ut denominationem extrinsecam nisi ut intrinsecam, & essentialem rationem respectu vniuersalis, quia fingit relationem transcendentalem, quæ in hoc distinguitur non solum à denominatione extrinseca, sed etiam à relatione prædicamentali, quod hæc non sunt essentielles, ratio vero transcendentalis est maximè essentialis, & intrinseca. Item quando concipit, & fingit intellectus chimaram facit aut identitatem rationis, aut ens rationis, sed identitas, & vniò non sunt denominationes extrinsecæ, sed prædicata maximè essentialia toti composito; cuius sunt vniò, & identitas, ergo omne ens rationis est denominatio extrinseca.

26 Vigetur, quia aliquando fingit intellectus ens rationis extrinsecum, & denominationem extrinsecam rationis, v. g. dum intellectus concipit chimaram videntem aliquod obiectum, ibi enim concipit obiectum visum à chimara, & item est si concipiat ut dexterum respectu illius; item subiectionis in specie respectu generis includit denominationem extrinsecam rationis, ut ibi latè probatum manet, in hoc enim casu, hoc ens rationis distinguitur ab ipsa chimara à distinctione inter prædicata diuina à relatione prædicamentali, & transcendentali vniuersalis, & à cæteris, & non distinguitur in hoc quod vnum sit ens rationis, alterum non, nam utrumque est ens rationis; sed in hoc quod vnum est ens rationis, seu denominatio extrinseca rationis, aliud ens rationis intrinsecum; ergo falsum est dicere omne ens rationis esse denominationem extrinsecam.

27 Quarto efficacius, ens rationis in sententia aduersariorum non est nisi denominatio cogniti, & representati à cognitione reali intellectus, ita ut præter hoc nihil aliud sit ens rationis, sed totaliter, & adæquate consistat in tali denominatione extrinseca à cognitione; sed ut euidenter demonstrandum est quæstione sequenti, illa deno-

minatio non est ens rationis nullo modo, sed potius denominatio realis extrinseca; ergo ens rationis non est talis denominatio.

SVBSECTIO II.

Vltima conclusio ponitur.

28 **E**ns rationis est illud quod existit scilicet, & non verè, ac rate; quod aliter solet à communi Doctorum sententia definiri, dicentium; ens rationis est quod tantum habet esse obiectiue in potentia cognoscente, id est, est illud, quod actu non existit, & concipitur ac si actu existeret. Item solet dici quod à ratione cogitatur ut ens, cum tamen in se entitatem non habeat, vel concipitur intrinsecum, quod minimè tale est; quia merè extrinsecè existit, vnde rectè dicit Commentator 6. Met. 5. com. 3. ens rationis solum posse habere esse obiectiue in potentia cognoscente, & Angelicus Doctor opusculo 4. c. 1. ait tunc effici ens rationis quando intellectus nititur apprehendere quod non est, ac si esset, & ideo fingit illud aliquo modo ut ens; quod aliter expressit 1. p. q. 16. art. 3. ad 2. & 1. 2. q. 8. art. 1. ad 3. dicens illud quod non est in natura accipit ut ens in ratione, sed.

Adverte quod esse obiectiue in intellectu est 29 cognosci ab illo, seu esse obiectum cognitionis. & sicut à cognitione res dicitur cognita; ita ab eodem est obiectiue in intellectu, quia cognitio intellectui obijcit, proponit, atque repræsentat obiectum; vbi duo reperiuntur, & cognitio quæ rem denominat cognitam, & obiectiue in mente existentem & res ipsa siue obiectum, quod extrinsecè à tali cognitione denominatur; quando cognitio (ut aduertit Hurtado) denominat rem quæ habet illud esse, sicut cognoscitur, & denominatur, tunc talis res non habet esse obiectiue in intellectu tantum, sed præter illam extrinsecam denominationem, & existentiam obiectiue in intellectu, habet etiam proprium conceptum obiectiue respondentem illi denominationi, & conceptui formali, prioremque illi; in quo euentu nullum fit ens rationis, ut cum quis mente affirmat Petrus est homo, identitas inter Petrum, & hominem habet esse obiectiue in intellectu id cognoscente; quia in tali intellectu repræsentatur ea propositio, præter illud esse obiectiue, habet etiam esse reale illa identitas, quia Petrus habet identitatem cum homine etiam extra intellectum, & etiam si non obijciatur intellectui, & obiectiue sit in illo, & sic non habet tantum esse obiectiue in intellectu, quia & habet esse obiectiue in intellectu, & habet esse extra intellectum in se ipsa; quando autem cognitio non terminatur ad rem sicuti est, neque illi respondet obiectum ut per illam repræsentatur, tunc fit ens rationis, quia obiectum non est in re, sed tantum est in cognitione, nec supponitur ante cognitionem, sed potius per illam collatum efficitur; tale autem obiectum per illam collationem factum, talique cognitioni obiectum, & non extra cognitionem existens vocatur ens rationis, quia non habet esse nisi à cognitione, seu ratione apprehensum, v. g. fingi in animali relationem superioris; & affirmo animal est superius homine, quod à parte rei non est

Quaest. I. An sit ens rationis & quid sit. 5

superius; ecce illa superioritas nullum aliud esse habet nisi obiectum in intellectu, quod in conclusione diximus consistere in quodam esse fictio, & apparenti, quod solum apparet cum obicitur potentiae cognoscenti, & concipitur ab illa potentia, ut si haberet esse, quod minime habet esse, & hac de causa vocatur esse obiectum tantum.

30 Hoc esse obiectum in ente rationis est duplex, alterum extrinsecum, ratione cuius dicitur ens rationis res cognita & obiectum cognitionis realis, ideoque dicitur esse extrinsecum in intellectu per sui representationem, & hoc est esse cognitum extrinsecum realiter in ente rationis, id est sumptum hoc esse cognitum ut denominatum, seu ut denominationem extrinsecam à cognitione reali; ex eo solum quod cognitio, quasi pure speculative terminatur ad ens rationis, & cum cognitio ex parte obiecti, vel ut clarius loquar respectu obiecti sit forma extrinseca realis, sic etiam illud esse cognitum sumptum ex parte formae extrinsecae cognitionis est extrinsecum reale; cum forma sit realis, nihilque ponat in obiecto intrinsecum, sed tantum repraesentet, realiter absolute ex sua parte quasi pure speculative id quod in obiecto est, siue verum siue fictum ab alia cognitione; cum v. g. ens rationis cognitum practice, & fictitio ab homine, cognoscitur speculative à Deo; vel cum intellectus humanus in ipso obiecto apprehendit essentiam, & existentiam quam habet iam ens rationis fictam ab ipsa ratione practice cognoscente.

31 Alterum est esse intrinsecum in ente rationis, cum intellectus in ipso obiecto cognoscit non pure speculative, sed potius apprehendendo, & cognoscendo practice, siue expresse, siue confuse quasi producit existentiam in illo, cum in obiecto non sit talis existentia; quare cognitio non solum vocatur cognitio obiecti iam praesuppositi, sed faciens suum ipsum obiectum; quia est factiva illius quod minime praesupponebatur ante talem cognitionem.

32 Prior modus existendi, seu essendi obiectum, conuenit quidem enti rationis non proprie ipsi quatenus tale est, sed quatenus aliquomodo conuenit cum entibus realibus, quia sicut alia obiecta realia per conceptum intellectus existunt in intellectu extrinsece, ita similiter ens rationis; & sicut realiter cognoscuntur entia realia sumpta denominatione cogniti ex parte ipsius cognitionis realis, quatenus terminatur ad obiectum; ita similiter ens rationis. Quare denominatio consistit in habitudine, vel formali, vel aequivalenti actuali extrinseca reali respectu obiecti à conceptu intellectus, quasi pure speculative terminato ad obiectum, quia de causa non potest hac esse existentia propria entis rationis, quia illa realis extrinseca denominatio est communis enti reali & rationis. Et etiam quia existentia ficta, & non vera est sola propria entis rationis, sed illa est fictione carens, & vera: ergo non est propria entis rationis.

33 Secundus modus est proprius entis rationis, qui consistit, ut diximus in quodam esse fictio intrinseco, & quasi productum per actum intellectus practice cognoscentem, quia illud esse concipitur ab ipso intellectu, & tribuitur enti, & obiecto cum ipsum obiectum in se non habeat vllum esse.

Explicatur discrimen inter primum, & secundum modum, hoc exemplo euidenti ad quod supponamus quod realis entitas obicitur intellectui; tunc in ea inuenit intellectus rationem entis praesuppositam ante intellectionem, & sic minime facit illam, ut cum cognoscit hominem ad quem non practice, sed pure speculative talis cognitio terminatur, & ideo non facit hominem esse hominem, sed solum repraesentat illum in mente, qui iam talis factus & constitutus ante talem representationem extrinsecam illi praesupponitur: at cum ens rationis obicitur intellectui, & fingit illud intellectus non reperit in eo rationem entis, sed facit illam apprehendendo, quasi esset ens quod antea tale non erat; ita ut ens rationis sit ens solum quasi productum per representationem per quam solum habet totum suum esse, & in tantum habet esse inquantum obicitur & est obiectum cognitionis, ita ut statim ac cessat repraesentari se ut esse entis rationis per talem representationem metaphorice productum, ens vero reale extra apprehensionem est ens, & non accipit esse per representationem, imo supponitur ante illam; ens rationis ideo est ens, quia apprehenditur, cum autem ens rationis, ex eo quod cognoscatur practice, constituitur in esse entis, & illud extra cognitionem non habeat rationem entis, dicitur ens obiectum tantum; unde cognitio per quam ens rationis producit non terminatur ad ipsum, ut saepe diximus, quasi pure speculative, sed potius practice, quasi producendo ipsum esse entis ficti, & apparentis per quod constituitur ens rationis in suo esse essentiali, quod non dicitur obiectum solum, quia obicitur intellectui per conceptum realem, quia sic realiter existit extrinsece, id est extrinsece realiter denominatur, in quo non differt ab aliis obiectis realibus ut supra diximus, nam sicut alia obiecta realia, quia obiciuntur intellectui per realem conceptum dicuntur eo modo habere existentiam realem extrinsecam obiecti cogniti, id est denominantur extrinsece cognita à cognitione reali, quare denominatio analogice vocatur existentia; sic similiter ens rationis à cognitione reali Dei, vel Angeli ad illud terminata denominatur vere, & realiter cognitum, & quasi productum ab homine; hac conclusio sic explicata probatur.

34 Illud ens quod fingitur ab intellectu, & quod repugnat esse à parte rei, & tantum concipitur ac si esset intrinsecum est ens, & tamen non est ens reale: ergo est ens rationis; maior, & minor clarissima sunt, consequentia sic probatur, totum illud esse habet v. g. ab intellectu vel à potentia cognoscente, ita essentialiter ut repugnet non habere ab intellectu, vel à potentia cognoscente, vel quod possit habere ab alio praeter potentiam cognoscentem, & extra illam; ergo si illud est tale esse, quod non sit à parte rei, sed essentialiter dependens à ratione, seu à fictione cognitionis, quasi tribuente illud apprens esse, & fictitium erit sine dubio, ac tergiversatione ens rationis, cum non habeat aliud esse à quo denominetur ens, nisi acceptum à ratione, ut diximus, & à cognitione, & ex alio capite denominatio entis sit ab entitate quam habet denominatum.

35 Confirmatur, ideo ens creatum dicitur tale, & non potest dici increatum, seu non creatum, nec alio modo ens, quia habet quoddam esse essentialiter

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersariorum dissoluntur.

essentialiter dependens à creatione, & à creatore, ita ut nisi à creatore haberet esse, & produceretur, à nullo alio haberet illud, imò repugnat quod vel ab alio solum excludendo Deum, vel aliter excludendo actionem Dei vilo modo habeat esse; quare impossibile est quod tale esse habeat nisi à creatore, sed illud esse fictitium entis rationis intrinsecum ita habet ens rationis, ut repugnet habere aliter nisi à ratione, vel à cognitione, ut uniuersalius loquar, imò non habet aliud esse præter esse fictum à cognitione & à ratione; ergo illud dicitur ens rationis.

36 In fine huius questionis aduerte existentia entis rationis correspondere ab æterno suam possibilitatem (ratione cuius propositiones essentialiter factæ de ente rationis dicuntur æternæ veritatis) quæ dicit non repugnantiam ad existendum obiectiue tantum in intellectu, id est, dependenter solum essentialiter ab illo; vnde hoc discrimen versatur inter possibilitatem, & existentiam entis rationis, quod possibilitas illius non dependet actualiter ab intellectu, nec fit in suo esse formali possibilitatis ab aliquo, quatenus illud esse possibile distinguitur ab ipsa existentia, sed ex se est ante omnem intellectum non repugnantia; vnde in illo formali possibilitatis distinctio ab actualitate, sicut non dependet ab intellectu neque à ratione, sed ab æterno supponitur, ita non est formaliter ens rationis, licet connotatum illius sit formaliter tale. Imò potius iure optimo præcisa illa possibilitas, vt ex se, & à parte rei est, sic realis, & ens reale in illo esse quod habet, non dependet à ratione, nec habet esse obiectiue tantum in intellectu, sed extra intellectum habet suum esse; atqui possibilitas quatenus distinguitur ab existentia obiectiua rationis, non habet illud esse non repugnantia dependens ab intellectu; quia hæc propositio est vera, ab æterno datur possibilitas entis rationis, & quia de se non repugnat fieri fit existens à ratione: sed ab æterno nullus fuit intellectus à quo posset dependere; ergo possibilitas illa non dependet ab illo; unde non habet esse obiectiue solum in intellectu, sed extra intellectum vt ab æterno habuit.

37 Totum hoc exemplo possibilitatis creaturæ realis probatur, quæ non est creatura, nec fit nec suum formalissimum esse possibilitatis habet dependens à Deo, sed potius à se ut latissime demonstratum manet, & ideo potius ens negatiuum increatum quam creatum dicitur, licet existentia cuius est possibilitas, sit ita essentialiter creatura vt repugnet esse nisi à creatore, & per dependentiam ab illo; vnde non implicat vt possibilitas habeat quasi oppositas condiciones in se ac habet in sua existentia, & ideo possibilitas creaturæ non est creatura, & est à se, & non ab alio, licet creatura sit ab alio, & non à se; sic similiter possibilitas entis rationis non est ens rationis in se, sed est à se ab æterno independens in illo esse formalissimo possibilitatis à ratione, & ideo dicitur esse possibilitas ens reale negatiuum, & possibilitas realis, non quod sit possibilitas alicuius entis realis, quia est possibilitas entis rationis, sed quia in se vt distinguitur à connotato à parte rei datur sine dependentia à ratione.

Ad primum concedo maiorem; & nego 38
minorem, quod ens rationis non supponat in se suam intelligibilitatem; ens fictum, nihil enim impedit quod procedat per intellectionem, & quod illud esse per talem intellectionem procedens præsupponatur vel virtualiter à parte rei, vel formaliter per intellectum ante suam intelligibilitatem; v.g. Verbum diuinum procedit per formalissimam cognitionem, & nihilominus essentia, & ratio entitatis diuinæ in Verbo diuino præsupponitur ante suam intelligibilitatem, quæ attributum eius est, vel virtualiter, vel per rationem; & in creatis habitus producit per intellectionem, & nihilominus esse habitus præsupponitur ante suum esse intelligibile, quod est verum, & attributum eius; sic similiter licet ens rationis fingatur, & quasi producat per rationem ante suum intelligibile præsupponit esse, vel possibile à parte rei, vel fictum per rationem, ex hoc autem non potest sequi quod illud esse præsuppositum si existentia sit vel essentia actualis sit ens reale; quia licet existentia entis rationis, & essentia actualis illius præsupponatur ante suam veritatem, non tamen est hæc præsuppositio sine dependentia à ratione, & illud esse præsupponitur non ante intellectionem producentem, licet possit præsupponi ante intellectionem purè speculatiuam illius.

Ad secundum omisa prima parte antecedentis 39
tis, distingo secundam, ens rationis non efficitur ab aliqua causa directè, & quasi per se intendente illud facere concedo; ab aliqua causa indirectè, & veluti deficiente nego. Itaque cognitio per quam fit ens rationis per se fuit effecta ab intellectu, & quia in illa repræsentatur ens rationis, potest dici intellectus causa mediata, & remota indirecta entis rationis, quia scilicet efficit id, quod repræsentatur ens rationis. Tertiam partem antecedentis nega pendet enim ens rationis obiectiue ab intellectu operatione, à qua habet verè cognosci, & denominari cognitum, quod etiam conuenit rebus rebus, cum hac differentia, quod realia entia præter illud esse obiectiuum quod habent ab intellectu, habent etiam, & retinent suum esse extra intellectum; entia autem rationis solum habent esse obiectiuum.

Ad tertium argumentum distingo minorem 40
esse ens, & esse ens fictum est fictio; esse ens absolute, & simpliciter, quod est verum ens reale, concedo; esse ens apparens, & simile analogicè enti reali nego; fictum enim vt fictum etiam habet suum esse existens apparens, quod solum dependet ab intellectu vt causa illius; dicuntur autem entia ficta, & rationis, quia à cognitione vel rationis, vel sensitiua finguntur.

Ad quartum distingo maiorem si quod est 41
in intellectu sit reale existens à parte rei, & per speciem emissam cognitum concedo; si fuerit fictum, & rationis, vel etiam non verè cognitum nego, vt patet ex libris de anima.

Ad quintum respondetur negando anteceden- 42
dens; ad probationem illius distingo, est ens rationis posituum nego; negatiuum concedo; sicut

Quæst. I. An sit ens rationis, & quid sit. 7

sicut cæcitas quæ est negatio visus est ens reale negatiuum; non autem positiuum; sic similiter formalis negatio entis rationis positiui, negatio rationis est. Secunda pars si neget absolute ens rationis prout dicit negatiuum, & positiuum est falsa; vnde si in vno eodemque sensu sumatur vtraque propositio, non verificaretur vtraque, & sic non sunt contradictoriæ, quia contradictoriæ sunt affirmatio, & negatio sub eadem ratione formalissima & non sub diuersis, vt patet ex Summis.

43 Ad argumenta secundæ sententiæ respondeo ad primum, quia ens rationis est esse communicatum, seu cognitum, distinguo; esse communicatum seu productum proprie, directe, & realiter nego; quasi communicatum, & productum improprie, & indirecte concedo. Item quando dicitur illud esse cognitum, in vltima parte maioris, distinguo; esse cognitum, id est, purè denominatum extrinsecè à ratione nego; speculatiue cognoscere suum obiectum præsuppositum ante talem cognitionem; esse cognitum, hoc est, esse productum indirecte à cognitione fingente esse quod non est, & communicatio quasi practice illi esse quod non habet, concedo: item nego minorem vt patet ad maiorem; item negatur consequentia; ad probationem minoris concedo antecedens, & distinguo consequens, modus verandi circa suum obiectum est illud cognoscendo tantum speculatiue nego; practice etiam fingendo aliquid in illo concedo, quia cum non omne esse cognitum sit denominatio purè extrinsecè, quia esse cognitum entis rationis est intrinsecum fictum à ratione cognoscente rem aliter ac est in se.

44 Ad secundum argumentum respondetur vt in solutione ibi tradita; nam illud esse non est factum in aliquo proprio genere causæ, quia cum illud esse entis rationis non sit proprium, nec verum esse, non est necesse quod in aliquo proprio genere causæ producat, sed sufficit produci improprie, quia sicut non proprie est, sed tantum est esse apparens, & fictum; sic non est necesse quod producat proprie, sed sufficit quod fingatur, hoc est, vt concipiatur vt ens quod minime est, nec potest esse tale, & hoc potest reduci analogicè, & similitudinariè ad genus causæ efficientis; quia quando intellectus fingit cognoscendo quod non est, ac si esset, quasi communicat, & producit esse vbi nullum est.

45 Ad illud vero quod dicitur in illo argumento, quod virtus realis non ordinatur ad ens rationis concedo; virtus enim intellectus non producit ens rationis ordinando se ad illud, sed potius vt causa superioris ordinis, & æquiuoca illius fingendo aliquid ac si esset; hæc suffiunt ad solutionem argumenti in materia; sed in forma respondeamus.

46 Concedo primam, & secundam consequentiam, & nego minorem illam: sed intellectus non potest efficere ens rationis per &c. Ad probationem illius concedo quod ens reale non ordinetur nisi ad ens reale; ad illud autem quod in illa probatione dicitur, quod totum esse causæ realis est effectum reale producendo aliquid reale tantum nego, producendo illud, & fingendo ens rationis concedo; vnde licet effectum reale vniuocè petat producere aliquid reale directe, & per se, indirecte tamen, & æquiuocè, ac metaphoricè potest producere ens fictum.

47 Ad replicam primam contra solutionem res-

pondeo dicendo Distinguo, tollit omnem vim per quam communicet aliquid esse intrinsecum reale proprium directe productum concedo; indirecte improprie, & metaphoricè productum, hoc est, fictum, & apparens, id est per cognitionem concipientem rem cum non sit nec habeat esse, ac si haberet nego, vt patet ex supradictis; item concedimus virtutem realem non ordinari ad ens rationis, sicut nec potentia Dei ad creaturam producendam; negamus tamen, quod ideo non producat fingendo vt diximus.

Ad secundam replicam negamus esse falsum dicere, quod illud ens rationis fiat per representationem, vt diximus sæpè sæpius supra, & latè explicuimus. Ad probationem distinguo, quia vt talis denominat &c. neque vt talis &c. Si talis cognitio sit purè speculatiue (vt terminis aduersariorum loquamur) cognoscens rem vt in se est concedo, si sit practice terminata, & cognoscens rem aliter ac est nego; nam si cognitio practice terminetur ad obiectum non solum denominat representationem extrinsecè, sed etiam tribuit illi esseque non habet, cognoscens rem aliter ac est in se.

Ad exemplum de visione dicimus eo modo concurrere intellectionem, & procedere circa suum obiectum, sicut visio circa suum; & sicut visio quando terminatur ad verum, & reale visibile cognoscendo illud eo modo quo solum denominat extrinsecè; sic similiter, quando intellectio cognoscit rem veram vt est extrinsecè terminatur, & solum extrinsecè denominat illud; & sicut visio quando non cognoscit rem eo modo quo est, sed fallitur cognoscendo rem aliter ac est, non solum denominat extrinsecè, sed quasi producit colorem fictum intrinsecè, cum v. g. in cælo tribuendo esse coloris obiecto, quod in se non est color; sic similiter cognitio, quando cognoscit rem aliter ac est, non solum denominat extrinsecè, sed etiam intrinsecum esse producit fictum, vt patet ex dictis; ex quo patet non esse ponendam aliam actionem coniunctam cum intellectione, sed sufficere ad illam metaphoricam entis rationis productionem, intellectionem ipsam.

Ad confirmationem respondeo, negando quod pictura non det aliquid intrinsecum obiecto, vt signum conceptionis internæ; nam pictura repræsentat hyrcocerum &c. exprimendo illud esse intrinsecum, quod illud accipit à ratione pictoris fingente illud intrinsecum esse per suam rationem, vnde cognitioni formaliter tribuendum est illud esse intrinsecum chimæræ, tanquam ei, quæ est causa illius esse improprie, cognitioque practica per quam producitur illud esse intrinsecum rei pictæ; picturæ vero non nisi remotè, & vt signo productionis intentionalis chimæræ; non enim pictor pingendo facit ens rationis in se, sed quod est factum per suam cognitionem repræsentat per picturam, vel facit vt pingendo existat cognitio chimæræ; per quam facienda est chimæra scilicet ens rationis.

QVÆSTIO II.

Virum priuationes & denominationes extrinsecæ sint entia rationis?

SECTIO I.

Sententia Aduersariorum proponitur.

- 1 **P**RIMA sententia est Thomistarum, asserentium denominationes extrinsecas, siue in concreto, siue in abstracto esse entia rationis; & probatur sic:
- 2 Primo, quia ens rationis non habet aliud esse, quam esse cognitum; siquidem, tunc solum est cum cognoscitur: sed esse cognitum est denominatio extrinseca; ergo denominatio extrinseca est ens rationis.
- 3 Confirmatur; quia naturam aliquam esse genus, vel speciem, aut prædicari, vel subijci, vel referri ad multa nihil aliud est nisi ab intellectu cognoscibili modo, cum istas proprietates non habeat nisi ab intellectu, simili ratione esse hircocerum, nihil aliud est quam esse talem de eo cognitionem in intellectu; ergo.
- 4 Secundo, quia denominatio extrinseca, nec est modus, nec substantia, nec accidens reale; ergo non est ens reale; quia illa est adæquata diuisione entis realis, sed sic est quod non est purum nihil, ergo ens, & aliquid rationis, quia si est ens, & non reale, necessario est ens rationis; maior quod non sit modus conceditur ab aduersariis, quia modus identificatur realiter cum re quod minimè habet ens rationis; quod non sit substantia patet; quia substantia realis est per se realiter, & existit per se, sed denominatio extrinseca non existit & subsistit per se; ergo non est substantia realis; quod non sit accidens patet; quia accidens inhaeret rei quam denominat, sed denominatio extrinseca non inhaeret in re denominata; alias non accidens, seu denominatio extrinseca, sed intrinseca esset; ergo non est accidens reale.
- 5 Confirmatur; quia esse dexterum, & esse visum in pariete est aliquid in ipso pariete, cum verè denominetur talis; sed non est aliquid reale, vt ex dictis patet: ergo est ens rationis.
- 6 Secunda sententia asserit omnes negationes, & priuationes, vt cæcitatem, & tenebras formaliter esse entia rationis propter esse diminutum quod habent, sic communiter Thomistæ vt Sonzinas 6. *Meth.* q. 18. Iabellus in *Meth.* q. 10. Sanctius q. 3. *proemiali.*
- 7 Pater vero Fonseca lib. 5. *Meth.* c. 7. q. 6. sec. 5. & 15. q. 4. sec. 4. & 5. q. tota difficultas. Coniungit in *Logica* q. 6. in præfatione Porphyrii. art. 3. §. 3. denum. sententia, distinguunt in negationibus, & priuationibus duplicem rationem, aliud est ipsa formalis relatio rationis, & existentia illius; aliud vero est actualis conuenientia; dicuntque relationem rationis, vel quodcumque ens rationis fundatū in priuatione, & negatione secundum suam actualement existentiam non esse in rebus ante operationem intellectus, esse tamen quantum ad actualement conuenientiam, vnde priuatio est à parte rei ens rationis quantum ad actualement conuenientiam.
- 8 Sententia Thomistarum sic probatur; quia

priuatio, & negatio non sunt entia realia; ergo sunt entia rationis; probatur antecedens, quia quod est priuatio, & negatio entis realis est exclusio entis realis; sed exclusio entis realis non potest esse ipsum ens reale exclusum, sicut priuatio, & exclusio visus non est visus; ergo.

Placitum Fonseca sic probat ipse primo, quod tunc in aliquo subiecto dantur omnia necessaria ad formam realem, & solum deest eius productio, talis forma debetur tali subiecto, & consequenter potest de illo verè prædicari; v. g. posita in corpore ea proportionem primarum qualium ex qua naturaliter resultat albedo, et hoc non relinquit, substrahente Deo concursum ad actionem, deberetur nihilominus subiecto, & quantum ad conuenientiam de eo verè affirmari posset; nam tunc albedo respectu subiecti non aliter se haberet, quam proprietates computatione subiecti naturalis; ergo similiter quodcumque in aliquo subiecto dantur omnia necessaria ad formam rationis, & solum deest consideratio actualis eius debetur talis forma rationis subiecto, & de illo enuntiaripotest quantum ad actualement conuenientiam, & rebus in esse potest ante mentis operationem.

Secundò, relatio creatoris est relatio rationis; sed hæc conuenit Deo ante omnem mentis operationem, semel posita actione creandi; ergo relatio rationis quantum ad actualement conuenientiam rebus conuenire potest, ante omnem mentis operationem; maior est certissima, & ab omnibus de diuina immutabilitate sententibus rectè admitti debet; minor vero sic probatur; hæc prædicatio, Deus est creator, est prædicatio formalis; ergo sumitur à relatione saltem conueniente, alias prædicari non posset.

SECTIO II.

Nostra sententia proponitur.

Prima conclusio: nulla denominatio extrinseca à forma reali qua aliquid subiectum realiter denominatur est ens rationis formaliter, sic communiter omnes nostræ Societatis Doctores, vt videre est in P. Suariorum, & probatur.

Primo, illud est ens reale quod habet omnia constitutiva realia; sed ens extrinsecum, seu denominatum extrinsecè habet omnia constitutiva realia; ergo ens extrinsecum est ens reale; maior euident est, quia ideo homo, & Angelus sunt entia realia; quia habent omnia constitutiva realia, & ratio euident est, quia constitutum est eiusdem rationis in prædicatis transcendentalibus cum constitutiuis, præcipue cum illis, quæ sunt forma, materia, & vnio, cum illa simul non distinguantur à constituto, vt videre est in anima rationali, vnione, & materia respectu hominis minor in qua est tota difficultas sic probatur; illa sunt propriè constitutiva prout distinguuntur à causis alicuius, à quibus necessario, & essentialiter habet esse constitutum: sed omnia illa à liter habet esse constitutum; & essentialiter habet esse quibus necessario, & essentialiter habet esse ens extrinsecum sunt realia; ergo omnia constitutiva illius; maior euident est; quia constitutiva hominis in esse physico sunt forma rationalis, & vnio, quia ab his necessario, & essentialiter habet esse homo; vnde in ente artificiali vt in vase aureo constitutiva propriè illius dicuntur,

Quæst. II. Vtrum priuat & denomin. &c. 9

dicuntur, & sunt aurum, & forma vasis, non vero artifex, qui dicitur causa intrinseca illius; minor sic probatur, illa sunt à quibus essentialiter, & necessario habet esse compositum quæ sunt partes necessariae, & essentielles illius; forma nimirum, materia, & vnio: sed in ente extrinseco, materia, forma, & vnio, quæ sunt partes necessariae, & essentielles illius sunt reales; ergo omnia à quibus &c. Probatur hæc minor; quia in pariete viso qui est extrinsecum forma extrinseca est viso qua videtur, & constituitur paries in esse visi, & est realis vt patet cum sit actus vitalis realis, & realiter videatur paries; materia illius est paries qui videtur, qui realis est vt de se patet; vnio etiam est realis, cum nihil aliud sit quam illa coaptatio seu terminatio visionis in obiectum quæ non solum realis est, sed etiam essentialis ipsi visioni, cum visio sit perceptio obiecti essentialiter, & totum esse perceptionis sit terminati ad obiectum.

13 Item terminatio passiva ex parte obiecti ad visionem etiam realis est, cum obiectum verè, & realiter terminet visionem per realem entitatem, quam habet; impossibile enim est, vt visio habeat pro termino, & terminetur realiter ad parietem visum, & paries non terminet visionem per realem entitatem; sicut impossibile est quod filius habeat realiter pro termino Patrem, & quod pater non sit terminus realis esse filij, vel quod non terminet relationem filij realiter, & quod detur actio realis in materia, & non detur realis passio, & quod creatio terminetur realiter producendo Angelum, & quod Angelus non producat realiter ab illa, seu terminet realiter illam; ergo in extrinseco ente omnia constitutiva essentialia, quæ sunt forma, materia, & vnio sunt realia; ergo etiam ipsum erit reale.

14 Confirmatur; illud quod identificatur adæquate cum ente extrinseco est reale; ergo ipsum erit reale; quia impossibile est, quod idem sit reale, & non reale, sed rationis adæquate; ideo enim in ente intrinseco est omne esse reale, quia identificatur adæquate cum partibus realibus simul sumptis; antecedens sic probatur, in omni composito omnes partes simul sumptæ identificantur cum illo adæquate; sed omnes partes entis extrinseci quod est compositum sunt reales simul sumptæ; ergo illud quod identificatur cum ente extrinseco adæquate est quid reale, scilicet materia, forma, & vnio simul sumptæ: maior evidens est in physicis, minor iam probata est in primo argumento, consequentia vera est.

15 Secundo probatur; illud quod habet existentiam realem est ens reale, sed ens extrinsecum habet existentiam realem; ergo est ens reale, maior est evidens; quia impossibile est quod aliquid habeat modum essendi realiter extra causas, vno modo, & alio modo habeat essentiam, sicut impossibile est, quod aliquid habeat existentiam quantitatis, & habeat essentiam qualitatis; quia vel essentia, & existentia identificantur, vel ad minus existentia in omnium sententia sequitur esse essentia: minor sic probatur, v. g. Angelus Gabriel comprehensus, & actu cognitus à Deo actualiter, non solum realiter existit ex parte sui præcisè, sed etiam quatenus comprehenditur, & actu comprehensus est à Deo existit; nam esse comprehensum non est de possibili sed actu, sed actu esse est habere existentiam, & hæc existentia est realis, nam exi-

stentia Angeli Gabrielis est realis secundum se, ipsa quatenus cognoscitur est realis, quia non est fictio intellectus dicere, quod Angelus actu cognoscatur à Deo, imo est articulus de fide, & veritas infallibilis; Item quod Deus comprehendat est reale actu; quia in Deo sua cognitio est summè actualis; sed entitas ipsius Gabrielis quatenus comprehensa est ens extrinsecum: ergo tale ens habet existentiam realem; maior quoad secundam partem sic probatur, quia si Angelus vt comprehensus, & vt comprehenditur à Deo, non existeret etiam comprehensio ipsius Angeli à Deo; sicut si paries in quantum albus non existeret realiter intrinsecè, ipsa albedo non existeret realiter intrinsecè, à qua constituitur album; sicut qui comprehenditur in illo esse extrinseco constituitur à comprehensione, sed comprehensio Angeli existit realiter, cum de fide constet existere scientiam Dei à qua comprehenditur, quæ est comprehensio illius: minor sic probatur, quia nihil aliud est ens extrinsecum, quam illud quod denominatur, & constituitur à forma extrinseca: sed Gabriel in esse comprehensi denominatur, & constituitur à comprehensione, quæ est extrinseca forma, cum non sit in ipso sed in Deo; ergo Gabriel quatenus comprehenditur est ens extrinsecum; ergo.

Item, quia omnia constitutiva essentialia entis, & extrinseci existunt realiter: sed quando talia constitutiva realiter existunt, existit etiam constitutum per illa; ergo ens extrinsecum quod est constitutum per illa existit realiter sine dubio; maior supra probata est, quia constitutiva parietis visi, vel Angeli comprehensi sunt &c. comprehensio Dei, quæ existit realiter, & entitas Angeli: sed totum hoc existit realiter; ergo omnia constitutiva entis extrinseci existunt realiter; minor est evidens, quia existentia omnium constitutiuorum simul est idem cum existentia constituti, cum totum non distinguatur ab omnibus suis partibus simul sumptis, & vnitis.

Vrgetur, in hoc concreto Deus creans, huic 17 concreto conuenit conceptus existentis à parte rei ante omnem operationem intellectus: sed hoc concretum est extrinsecum; ergo denominationi extrinsecæ conuenit conceptus rei existentis; probatur maior conceptus qui conuenit omnibus partibus alicuius concreti conuenit ipsi concreto; sed omnibus partibus illius concreti conuenit conceptus existentis à parte rei; ergo ipsi concreto. Maior est certa, quia ideo conuenit homini conceptus substantiæ, quia omnibus illius partibus conuenit talis conceptus; & ratio est, quia concretum vel compositum non habet aliud esse ab eo quod habent omnes partes illius; minor probatur, partes illius concreti seu compositi sunt Deus, & creatio: sed his omnibus partibus conuenit conceptus existentis à parte rei; ergo ipsi composito, seu concreto; minor probatur, & imprimis Deo conuenit conceptus existentis à parte rei; deinde etiam conuenit creationi; ergo &c. Antecedens probatur. Quantum ad secundam partem (licet sit etiam certa, & indubitata) quia ante quamcumque operationem intellectus Deus creauit cælum; ergo ante quamcumque operationem intellectus erat creatio; patet consequentia, implicat Deum creare quin detur creatio, sed ante quamcumque operationem intellectus Deus creauit cælum; ergo fuit creatio.

Dices Deum non denominari creantem per 18
b creationem

creationem formaliter: sed fundamentaliter tantum, formaliter autem per ens rationis quod finit intellectus humanus.

- 19 Sed contra primo: ergo Deus realiter, & à parte rei est fundamentaliter proximè creans: ergo constituitur in esse fundamentaliter creantis proximè per aliquam formam; sicut Petrus constituitur in ratione fundamentaliter similis proximè per albedinem: sed non est alia forma per quam Deus constituitur actu in ratione fundamentaliter creantis proximè nisi ipsa actio creatiua: ergo per illam Deus constituitur in esse talis: ergo per illam denominatur fundamentaliter proximè creans: atqui illa denominatio fundamentaliter creantis est realis denominatio respectu Dei: ergo vel extrinseca, vel intrinseca: sed non potest esse intrinseca, quia non prouenit ab aliquo intrinsecè existente in Deo, prouenit enim ab actione quæ est extrinseca Deo: ergo est denominatio extrinseca: sed illa denominatio fundamentaliter creantis non est ens rationis, quia prouenit ab aliqua forma reali: ergo non omnis denominatio extrinseca est ens rationis.

- 20 Contra secundo; Deus dicitur formaliter creans per actionem: ergo nulla est solutio, probatur antecedens, cælum est creatum, & productum à parte rei per illam actionem: sed omne creatum est ab alio creatum: ergo cælum est ab alio creatum: sed non est aliud nisi Deus: ergo Deus est creans cælum, quod autem sic formaliter creans à parte rei probatur; illa forma constituit aliquid formaliter, & non fundamentaliter quæ in illo genere est vltima, & non est fundamentum alterius in illo genere: sed creatio est vltima forma à parte rei constituens Deum in ratione creantis realiter, & non est fundamentum alterius formæ in illo genere reali: ergo constituit Deum formaliter creantem; maior est certa, nam ideo albedo constituit formaliter album, quia in illa ratione est vltima forma, & ideo non constituit formaliter relatum, quia non est vltima forma in illo genere: sed est fundamentum alterius; minor probatur à parte rei non est talis alia forma per quam Deus constituitur formaliter creans: ergo creatio est vltima forma à parte rei: ergo à parte rei dicitur Deus formaliter creans per creationem; de hoc enim conereto quod datur à parte rei, & explicatur per hoc nomen Deus à parte rei creat Angelum, est quæstio præsens: sed respectu illius conereti à parte rei existentis est vltima forma creatio: ergo &c.

- 21 Dices in his formis esse verum in cognitione autem esse falsum.

- 22 Sed contra, & imprimis hoc discrimen est voluntariè inventum ad illudendam vim argumenti; contra secundo, ideo denominatio creantis in Deo est realis quia prouenit à forma reali: sed denominatio cogniti prouenit à forma reali: ergo est denominatio realis; maior est certissima, minor probatur; denominatio cogniti prouenit à cognitione formaliter: sed cognitio est forma realis: ergo denominatio cogniti prouenit ab aliqua forma reali; probatur maior; cognitio formaliter in esse cognitionis est representatio alius obiecti: ergo illud obiectum est representatum: ergo cognitum; patet consequentia, obiectum esse cognitum nil est aliud quam esse representatum; sed obiectum illud est representatum per cognitionem: ergo est cognitum per illam.

Dices cum Fonseca lib. 5. Meth. cap. 15. q. 23. & sect. ... Possit ens rationis actu conuenire alicui subiecto, v. g. relationem rationis in Deo, & cogniti in obiecto, etiam si actu non existat suo modo, id est obiectiue in intellectu; atque hoc satis esse ut ens rationis denominetur actu; quod autem hæc duo sint separabilia probatur, quia Antichristo conuenit esse animal etiam si non existat, & hoc vocat Fonseca dari ens rationis quantum ad conuenientiam.

Sed solutionem hanc optimè rejicit eximius noster Doctor, 2. tomo. Meth. disp. 47. sec. 16. n. 11. Primo, quia prædicata contingentia non conueniunt subiectis, neque illa denominant nisi actu existant: sed ens rationis est prædicatum contingens ut ipse Fonseca fatetur: ergo non conuenit Deo nisi actu existat.

Secundo illa prædicata dicuntur actu conuenire alicui subiecto, quæ vel sunt essentia illius, vel proprietates habentes necessariam connexionem cum illo: sed istæ relationes rationis neque sunt essentia entis realis, neque proprietates habentes necessariam connexionem cum entibus realibus: ergo illis non conueniunt si actu non existunt; maior est certa ipso exemplo adducto à Patre Fonseca; nam ideo de Antichristo, licet non existat potest prædicari animal rationale quia est essentia illius; & etiam potest prædicari visibilitas quia est proprietas illius habens necessariam connexionem cum essentia illius; minor probatur, illud ens rationis dependet ab intellectu humano liberè fabricante, & fingente illam relationem; ergo neque est essentia entis realis, neque proprietates habentes necessariam connexionem cum illo; ergo non potest prædicari de illo, nisi actu existat.

Tertio, quia intellectio realis eadem quæ dat esse intrinsecum reale intelligenti, dat esse extrinsecum intellecto obiecto: sed impossibile est quod esse intelligentis intrinsecum non sit reale, & tota ratio est quia forma à qua constituitur illud principium intelligens reale est realis; ergo impossibile est quod esse extrinsecum intellecti obiecti non sit reale, cum eadem forma sit respectu huius, ac illius; nam ubi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis, sed ex eo præcisè quod intellectio est realis respectu intelligentis realis, totum concretum resultans necessario est reale; ergo si intellectio quæ constituit obiectum intellectum reale est realis, & etiam totum concretum resultans ex intellectione, & obiecto erit reale.

Explicatur, per cognitionem potentia cognoscit; ergo per eandem formalitatem cognitionis aliquod obiectum videt, & cognoscit, nam si per eandem formalitatem cognitionis nihil cognoscit; ergo per eam non cognoscit, quia cognitio non attingit nisi cognoscibile, cognoscit ergo per illam formalitatem; ergo per illam aliquid cognoscitur; patet consequentia quia non potest potentia per aliquam formalitatem cognoscere aliquid, quin aliquid per eandem formalitatem cognoscatur; nam qui cognoscit animalitatem cognoscitur; nam qui cognoscit aliquid per illam formalitatem attingit extrinsecè, quid per illam formalitatem attingit intrinsecè, & denominat obiectum, quia per illam formalitatem tendit in illud tendentia extrinseca; & sicut vnio intrinseca formæ realis constituit intrinsecè ens reale intrinsecum, sic etiam realis tendentia extrinseca obiecto reali constituit ens extrinsecum.

Quaest. II. Vtrum priuat. & denomin. &c. 11

cum reale ex tendentia, & forma tendente, & obiecto, & sic denominatum erit reale.

28 Dices hoc ipso quod est sola denominatio, non potest esse plus quam ens rationis, nam denominatio est opus rationis.

29 Contra, nam si per denominationem quis intelligat impositionem nominis, ut optime aduertit Pater Suarez, denominatio est opus rationis; sed nunc non agimus de impositione nominum; hoc etiam modo denominatio intrinseca quantum ad impositionem nominis denominationi est opus rationis; sed in designatione rerum vniuersibus, aut habitudinibus; in quibus talia denominatiua nomina fundantur, quae non sunt opera rationis, sed in designatione intrinseca est realis unio, vel identitas aut aliquid simile, in designatione autem extrinseca, quae ex rebus ipsis sumitur est habitudo realis vnius rei ad aliam; ex qua provenit ut illa res ad quam est habitudo denominatur per modum termini alterius habitudinis; & ut clarius procedamus, & sine ambiguatione data opera non denominationem extrinsecam; sed ens extrinsecum, & constitutum extrinsece appello, quo tollitur omnis funditusque eueritur elusio aduersariorum. Ad quod aduerte tunc denominationes extrinsecas esse reales quando cognoscuntur ut sunt; videlicet, cum intellectus cognoscit visionem, amorem, vel intellectionem intrinsece esse in oculo, in voluntate, & in intellectu, extrinsece vero terminari ad obiecta; ex qua determinatione obiecta denominantur visa, volita, & intellecta; nam omnia illa reuera ita sunt ut cognoscuntur, scilicet res designata, forma denominans, & illa qualiscumque unio complens denominationem, sunt vero entia rationis, cum res in quibus est visio, volitio, & intellectio concipiuntur ut relata & ordinata per aliquem respectum ad potentiam visivam, volitivam, & intellectivam.

30 Et licet verum sit hoc totum, & lumine naturali notum, si non obtinebatur intellectus, nihilominus non potest dubitari, quin aliqua denominatio extrinseca sit ens rationis, illa nimirum quae est forma rationis, nam esse dexterum respectu chimeræ, esse visum à traselaso vel hircoseruo, denominatio extrinseca subiectibilitatis in specie respectu generis, & alia id genus sunt necessario entia rationis cum forma à qua denominatur sit ens rationis, v. g. visio, dexteritas, traselasi, & chimæ, ut subiectibilitas speciei, & ideo diximus denominationem extrinsecam à forma reali in subiecto reali esse ens reale, & non rationis.

31 Vltimo sic vrgo, quia amor v. g. constituit obiectum dilectum, & amatum, sed non constituit fictitiè tale, sed realiter & à parte rei; ergo ens extrinsecum v. g. amatum, non est ens rationis sed reale; maior est de fide, nam in *libris Sapientie* dicitur, *dilectus Deo, & hominibus, cuius memoria in benedictione est*; & Ioannes passus ait: *Discipulus ille quem diligebat IESVS*, id est, amatus, & dilectus à Iesù; sed hic articulus de fide non est in aliqua fictionem, sed maximam & realem veritatem, & realiter, & à parte rei tale obiectum esse amatum; fides enim uti diuino testimonio, & reuerentia in utrens sine fictione, imò cum maxima veritate procedit; ergo amor, & dilectio realiter constituit obiectum; Quod clarius patet, quia hæc coarctatio

I. P. Tom. II.

non est in genere causæ efficientis, ita ut sic producendo aliquid extra se, sed potius est in genere causæ formalis: ergo si amor constituit, est per suam ipsam entitatem essentialiter per ordinem transcendentalem qui est essentia, & natura talis amoris: sed talis natura non est ens rationis sed reale, & non fictitiè, & per rationem tendit in illud obiectum, sed realiter: ergo amor realiter constituit obiectum amatum; quod autem amor & dilectio constituent obiectum patet, obiectum amatum ab aliqua forma debet in suo esse constitui, sed non est alia forma, quia 1. non est propria entitas obiecti; alias de se non posset non amari Petrus quod est falsum, nam dum peccator est, licet habeat propriam entitatem non est dilectus: 2. non est alia extrinseca forma præter dilectionem, & amorem; unde sicut visio constituit visum, & intellectio intellectum, ita amor, & dilectio constituent amatum, & dilectum, & ratio euidens à priori est; quia sicut intrinseca coaptatio formæ realis intrinsece, & realiter constituit subiectum cui coaptat; ita etiam extrinseca coaptatio seu ordo, & habitudo realis ad subiectum sufficit ut realiter constituat extrinsece in suo esse, & sic amor, & dilectio per habitudinem essentialem, & tendentiam essentialem quam dicunt ad sua obiecta extrinsece constituent illa in esse amati, & dilecti: sed amatum, & dilectum est ens extrinsecum: ergo ens extrinsecum à parte rei sine fictione est, habet essentiam, & existit; sed quod eo modo existit, & est non est ens rationis formaliter, sed potius formaliter est ens reale: ergo ens extrinsecum, siue denominatio extrinseca non est ens rationis formaliter, sed potius est ens reale.

Ratio autem à priori horum omnium est, quia ut denominet forma ut sic denominatione sibi proportionata, & eiusdem ordinis cum tali forma, solum indiget unione ad subiectum, & subiecto capaci talis denominationis, sed dum forma extrinseca, respectu obiecti intrinsece existit actu in potentia v. g. intellectio sicut habet unionem intrinsecam in tali potentia habet unionem extrinsecam respectu obiecti, quod est subiectum capax denominationis à forma: ergo forma extrinseca realis ut intellectio v. g. dum actu datur in potentia denominat obiectum denominatione sibi proportionata & eiusdem ordinis cum tali forma: sed denominatio proportionata formæ extrinsece reali est denominatio extrinseca realis, sicut denominatio proportionata formæ intrinsece reali, & denominatio intrinseca realis à paritate rationis; præcipue quia non est maior ratio vnius quam alterius. Nam illa est denominatio proportionata alicui formæ in qua relucet omnes formalitates repetæ in forma, quia denominatio formæ aut non distinguitur ab illa, aut est omnino similis illi; nam si formaliter sumitur est solum nomen aut propositio vera, & hæc debet significare rem eo modo quo est, quia ex eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa; ita ut significet omnes formalitates repetas in denominato, assimilando se omnino, & habendo intentionaliter formalitates repetas in forma vnita subiecto, quod nihil aliud est quam significare illas; si autem sumatur obiectiue denominatio est idem quod forma vnita subiecto, aut totum resultans ex illis, ac proinde habet eadem formalitates omnes, quæ dantur

b. 2 in

in forma denominante, sed in forma denominante datur formalitas extrinseca, & realis: ergo denominatio à tali forma est extrinseca realis.

- 33 Maior illa prima est evidens, quia forma, vnio formæ, & subiectum capax talis formæ, & vnionis ad illam est totum effectum formale eiusdem ordinis, & rationis cum forma; nam totum nihil addit supra materiam, formam, & vnionem, eo quod nullo modo distinguatur ab illis, sed potius sit idem omnino cum illis, vt latissime demonstratur in Physicis contra Scotum, & ipsi Thomistæ, cum quibus nunc pugnamus concedunt, quod statim ac datur effectus formalis formæ, datur denominatio in subiecto capaci illius: ergo vt forma denominet denominatione sibi proportionata, non indiget nisi vnione, & subiecto capaci talis denominationis, impossibile enim est, vt forma tribuat effectum formale, & constituat totum concretum, & quod non tribuat denominationem, quæ sit eiusdem rationis cum tali forma.

- 34 Minor illa in qua est difficultas sic demonstratur. Quia forma illa extrinseca habet habitudinem, representationem, & terminationem, extrinsecam, actuaalem, realem respectu obiecti per quam attingit extrinsecè intentionaliter obiectum coniungendo se cum illo, & connectendo se intentionaliter cum ipso: sed habitudo actualis extrinseca, & actualis representatio per quam attingitur obiectum, & per quam potentia connectitur, & coniungitur cum illo, seu vnitur extrinsecè ipsi est vnio: ergo forma illa habet actuaalem vnionem extrinsecam respectu obiecti.

- 35 Virgetur amplius, quia illa est vnio per quam forma constituit concretum: sed cognitio per representationem actuaalem constituit hoc concretum representationem: ergo representatio est vnio respectu obiecti; ac proinde in forma extrinseca reali datur vnio respectu obiecti.

- 36 Præterea, quia cognitio realiter cognoscit obiectum, & realiter representat illud, & non fictitiè, quia cognoscere, & representare obiectum in cognitione est idem quod ipsa cognitio, quæ realis est: ergo obiectum realiter representatur à cognitione, & realiter representatum est ab illa; pater consequentia; quia voces activæ, & passivæ sunt synonymæ, & idem omnino significant: sed impossibile est quod vnum synonymum sit reale, & alterum sit rationis; sicut v. g. si ensis est realis, gladius non potest esse ens rationis, sed realis debet esse: sed hæc propositio actiua cogniti cognoscit obiectum realiter, habet pro obiecto ens reale: ergo hæc quæ est passiva illius, obiectum est cognitum, ab illa, debet habere obiectum reale, & non rationis, & sic est vera addita illa particula, realiter: sed obiectum cognitum realiter est concretum reale à forma extrinseca: ergo est effectus formalis realis formæ extrinsecæ; sed effectus formalis est denominatum extrinsecè realiter includens realem extrinsecam denominationem: ergo denominatio extrinseca à forma reali est realis, & non rationis.

- 37 Declaratur amplius; quia cognitio dicit essentialem ordinem, & habitudinem, tum ad obiectum, tum ad subiectum, seu potentiam in qua est, hoc tamen discrimine, quod habitudo ad potentiam intrinsecè attingit, & terminatur ad potentiam, & quia intrinsecè attingit intrinsecè

denominat, ita vt ratio intrinseca, correspondeat in denominatione intrinseca attingentia cognitionis, ratio denominationis realis attingentia reali habitudinis cognitionis: ergo si forma extrinseca realiter extrinsecè attingit obiectum representando illud per habitudinem realem ad ipsum, denominabit extrinsecè realiter obiectum; ita vt extrinseca attingentia habitudinis illius correspondeat in denominatione extrinseca ratio, & habitudini reali illius forma correspondeat ratio denominationis realis à potentia rationis inter vtrumque denominationem; nam si eadem forma per hanc entitatem respicit intrinsecè vnam rem & extrinsecè aliam; ergo per suam entitatem potest alteri communicare effectum formalem intrinsecum, & extrinsecum alteri: Probo consequentem; quia ex parte formæ effectus formalis est ipsa forma; ergo vt eadem est intrinseca, & extrinseca, eadem præstat effectum vtrumque, in eo id præstat multo melius quam ens rationis; hoc enim tam extrinsecum est obiecto quam visio, aliunde vero non habet ordinem transcendentalium ad obiectum, quia ens rationis nullius est ordo, quod si metaphoricè dicetur, ordo est per metaphoram, & æquivocationem; visio autem habet proprium ordinem ad obiectum.

SUBSECTIO III.

Secunda conclusio ponitur.

Negatio, & privatio formaliter non sunt entia rationis, & probatur, loquor enim de caritate, & de ceteris.

Primo, quia vel negatio, & privatio sunt formaliter entia rationis propter id quod tam datur à parte rei ante factum intellectus, vel propter id quod fingitur in eis ab intellectu per modum positum: sed nec propter primum, nec propter secundum, sunt villo modo entia rationis; ergo. Non propter primum, quia illud, quod earum datur in privationibus est earentia cum aptitudine in re ipsa natura, & à parte rei verè, sed quod datur, & reperitur verè, & realiter in re ipsa natura non est ens rationis: ergo maior sic patet, quia ex modo tum Philosophorum, tum Theologorum loquendi, illud quod verè, & realiter est suo modo, nullam habens dependentiam in se esse (eo modo quo est, sine privativè, sine negativè) à ratione, quatenus, verè & in re ipsa natura reperitur in eis ens rationis; sed patet actus, & negationes nullam habent dependentiam à ratione: ergo non sunt entia rationis; maior evidens est, ideo enim homo non est ens rationis, quia eo modo quo reperitur à parte rei nullam dependentiam habet à ratione; & ratio adæquate quare chimæra sit ens rationis est quia dependet essentialiter à cognitione fingente; & ratio quare caritas, & mors &c. sunt negationes rationis in chimæra, & negatio quam dicit deitatis tragelus, & universalis negationem analogiæ, & individuationis, & alia id genus sunt entia rationis negatiua; quia in illo esse eo modo quo sunt, dependet à ratione, seu à cognitione fingente essentialiter; alias eis non conveniret definitio entis rationis, quæ petit vt tam habent esse à ratione, seu

Quaest. II. Vtrum negationes & priuat. &c. 13

à cognitione obiectiue: sed si non haberent dependentiam à ratione, nullum esse haberent ab illa: ergo; nam creatura ideo habent esse à Deo, quia habent dependentiam ab illo in suo esse; minor sic probatur; quia si priuationes, & negationes haberent dependentiam à ratione non darentur ante ntionem rationis, vel sine fictione illius: sed negatio est ante fictionem intellectus, imo fuit ante productionem omnium intellectuum, & creaturam intelligibilem, vt ex scriptura constat, tenebrae erant super faciem abyssi, quae loquutionis de existentia illorum ante productionem hominum verae sunt: item datur mors, & caritas in oculis, quae sunt priuationes sine fictione aliqua, vel ante illam; alias omnes ceteri facti essent tales; & omnes mortui non vere morerentur: ergo nullam habent dependentiam à ratione: cum illud quod est prius, minime dependeat ab illo quod est posterius: ergo nullam habent &c.

40 Item omne ens est tale ab esse quod habet, sed quod nullam habet dependentiam à ratione, nec à cognitione fingente in suo esse nihil habet in illa rationis: ergo priuationes, & negationes, quae nullam dependentiam habent à ratione, nec sunt, nec possunt denominari entia rationis.

41 Secundo, quia tripliciter solum potest aliquid esse ens rationis, vt bene adnotat Pater Franciscus Suarez cum comamuni D. D. Primum eo quod efficitur à ratione; id est, effectiue, vel in genere cause efficietis produciatur; vt sunt omnia artificata, & vocantur entia rationis, quia per rationem fiunt; aliud ens rationis est, quod subiectum est in ratione, & in intellectu, vt sunt veritas in intellectu, seu directio logicalis, & actus, & habitus in intellectu; tertio modo dicitur ens rationis, quia est obiectum rationis, & hoc si habuerit esse reale secundum quod rationi obijciatur lato modo, & improprie dicitur ens rationis; alias Deus, & Angelus essent ens rationis: sed ad hoc vt proprie sit ens rationis debet esse tale ens, quod non habeat esse, nisi à ratione; ita vt ante esse quod à ratione accipit, non habeat esse reale, secundum quod obijciatur rationi; sed priuationes, & negationes nullum horum habent esse, quia nec produciuntur à ratione, nec subiectum sunt in illa: nec solum reperiuntur obiectiue in intellectu, cum ante omnem intellectum reperiuntur in rerum natura.

42 Secunda pars maioris primi, & praecipui syllogismi scilicet, quod priuatio, nec ratione illius quod fingitur &c. probatur. Nam illud quod additur, & fingitur à ratione in eis non est formaliter ipsa priuatio, & negatio quae sunt a parte rei; sed aliquid distinctum ab ipsis etque additum per rationem, sicut v. g. albedo, vel infirmitas, vel color tenebrarum, vel lucidus albidus realiter homini, non est homo, sed aliquid distinctum ab homine; & senectus, quae à nobis fingitur in Parte Aeterna, & relatio rationis quae fingitur in natura hominis non est Deus, nec natura humana; sed aliquid distinctum ab illis; negationes autem, & priuationes, quibus illud positum rationis fingitur sunt fundamentum à parte rei huius adiecti per rationem: sed fundamentum alicuius non est illud, quod fundatur in tali fundamento; v. g. carum non est nauis, fundamentum domus non est ipsa do-

mus: ergo priuatio, & negatio, quae sunt fundamenta entis rationis positiui; non sunt ens rationis formaliter; sicut nec Deus, & attributa sua sunt ens rationis, quia fundant relationes, & distinctiones rationis.

Item, quia aliquid dicitur tale per illud praedicatum a quo constituitur: sed priuationes, & negationes non constituuntur in suo esse formali priuationum per illud ens rationis fictum, & fundatum supra illas: ergo priuationes, & negationes non sunt ens rationis.

44 Respondet Fonseca, vt vidimus supra, negationem, & priuationem esse entia rationis quoad conuenientiam formaliter, &c.

Contra, quia de illo in quo non est conuenientia formae non potest praedicari illa: sed in priuatione, & negatione realiter non datur conuenientia entis rationis: ergo non praedicatur; maior euidenter est; minor sic probatur, quia quando aliqua forma non existit, nec potest existere in aliquo statu non datur conuenientia illius in illo statu, sed a parte rei non existit ens rationis, nec potest existere: ergo non datur conuenientia illius formaliter; maior sic probatur, quia ideo in homine posito in statu impossibilitatis non datur conuenientia doloris, aut morbi, quia dolor, & morbus nec existunt, nec possunt existere in illo statu; v. g. in statu beatorum; de illis enim non potest praedicari infirmitas, nec de homine in statu beatifico potest praedicari peccatum; quia nec existit, nec potest existere in illo statu, & ratio est, quia illa conuenientia formae, nihil aliud est quam formam pertinere ad subiectum; sed talis forma non potest pertinere nisi in genere cause formalis, quia non potest pertinere, nisi eo modo, quo est; sed omnis ratio formae est dando se ipsam formam subiectum per exhibitionem sui ipsius, quod nihil aliud est, quam existere formam in subiecto; ergo si non datur talis conuenientia, quia non datur existentia formae rationis in subiecto illo priuationis de illa priuatione, non poterit esse, & praedicari tale ens rationis, seu forma ficta quoad conuenientiam.

46 Secundo principaliter argumentor. Quando aliqua forma nec ratione dispositionis, nec complementi subiecti est debita subiecto, nullo modo potest dici de subiecto antequam existat in illo: sed ens rationis est in iustum modo respectu priuationis, & negationis: ergo nullo modo dicitur de illis antequam existat in illis. Maior sic probatur: ideo non dicitur homo praedestinatus antequam praedestinatio existat, nec beatitudo, quia sunt formae omnino indebitae, cum nec dentur ad complendum naturaliter, nec dentur propter aliquam dispositionem determinantem in illam; similiter creatio non potest attribui alicui, quia est indebita illi, cui vt creati creato conuenit, & non datur dispositio ex parte illius ad illam, quod e contra euenit in introductione formae ignis respectu dispositionis caloris determinantis ad illam. Minor sic probatur, quia ad ens rationis in priuatione, & negatione non datur dispositio, quia nec est aliquid reale, nec rationis illa dispositio, quae daretur; non ens reale, quia vel esset positium, vel negatum, non primum, quia in negatione, & priuatione totum, quod reperiatur formaliter est carentia, cum in negatio non possit fundari positium, alias positium esset imper-

fectius negatio, à quo sustentaretur, & cui inniteretur ab ipsoque conservaretur.

47 Nec illa dispositio est negatiuum, quia si primum negatiuum non poterat per se disponere ens rationis, nec etiam secundum negatiuum, quia non est maior ratio vnius, quam alterius.

48 Nec est aliquid rationis illa dispositio, nam de dispositione ad illud ens rationis, quod est dispositio interrogabo quid sit, & sic procederetur in infinitum, si diceretur quod est aliud ens rationis, & quod non praecedit ad illud ens rationis, aliud etiam posset dici de omni, & ratio evidens est, quia ad ens rationis non determinatur intellectus per aliquid ex parte subiecti, sed ex defectu cognitionis vel ex mera libertate fingentis illud; unde non est necessaria aliqua conditio, aut dispositio ex parte subiecti, supra quod fingimus ens rationis.

49 Nec est complementum, quia illud, quod est prius non potest compleri, nec constitui à posteriori, quod idem est, cum non possit dependere ab alio, ut commune proloquium docet, nec carentia, quae datur sine fictione potest compleri à positio rationis, nec quod est pura negatio, quia iam esset mixtum quid ex negatiuo reali, & positio rationis, quod est chymaera: sed negatio, & priuatio, quae dantur à parte rei, ut probauimus, sunt priores omni ente rationis: ergo non possunt compleri ab illo.

50 Confirmatur, praedicata contingentia, quae possunt abesse, & adesse praeter subiecti corruptionem non conueniunt actu subiectis, nisi actu existant, sed entia rationis v. g. relationes creatoris in Deo, & vniuersalitatis in natura humana sunt praedicata contingentia: ergo non conueniunt actu rebus, nisi actu existant; sed non existunt ante actualem mentis considerationem: ergo non conueniunt actu, ante actualem mentis considerationem.

51 Respondent aduersarij maiorem habere verum in relationibus, & alijs praedicatis realibus contingentibus, non vero in relationibus rationis, quae etsi ab extrinseco, & contingententer conueniunt, imitantur tamen praedicata, quae necessariam connexionem habent cum subiectis penes id quod sicut haec actu conueniunt proprijs subiectis, etiam quando non existunt; ut animal homini, ita, & relationes rationis actu conueniunt suis subiectis ante existentiam obiectiuam.

52 Sed contra quia discrimen hoc inter praedicata realia contingentia, & praedicata contingentia rationis est voluntaria & libere inuenta sine fundamento, ut ait Suarez ad astringendum relationes omnes reales tam mutuas, quam non mutuas terminari ad respectuum, quod quam sit absurdum, ex terminis patet.

53 Deinde seclusa actuali existentia vnicuique praedicato proportionata nullum praedicatum dici potest actu conuenire subiecto, nisi vel quia est de eius essentia; vel certe, quia ab illa manat & necessariam connexionem, & per se cum illis habent; sed entia rationis sunt praedicata omnia contingentia, & extrinseca subiectis, & sunt extra eorum essentias, nec ab illis manant, nec necessariam connexionem, & per se cum illis habent: ergo seclusa actuali entium rationis existentia obiectiuam non possunt dici actu conuenire subiectis.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria solvuntur.

Ad primum primae sententiae respondetur 54 distinguendo esse cognitum, id est, fictum, & quasi productum à cognitione fingente concedo maiorem, esse cognitum, id est, denominatum à cognitione reali cognoscente rem ut à parte rei est, nego maiorem.

Ad minorem distinguo, esse cognitum primo modo, nego, secundo modo concedo, cum autem ens rationis non sit secundo modo cognitum; sed primo, potius est ens intrinsecum rationis, quam extrinsecum reale.

Ad confirmationem eodem modo respondetur, nam esse vniuersale, & esse speciem non est cognosci pure speculatiue, sed practice fingendo relationem transcendentalem intrinsecam in natura.

Ad secundum dicimus denominationem extrinsecam esse accidens extrinsecum, quare, quasi accidens dicitur, quia sicut accidens potest adesse, & abesse praeter subiecti corruptionem, ita & similiter denominatio extrinseca, cum hoc tamen discrimine, quod accidens absolute immutat realiter subiectum, quia cum per illud fiat realis, & intrinseca additio in subiecto, necesse est ut fiat per intrinsecam, & realem mutationem in illo, nec obstat dicere quod omne accidens inhaeret intrinsece in subiecto; nam falsum, quia aliquod accidens adhaeret, & tamen est verè accidens, ut vniuersitas &c. Nec valet si dicas esse modalia accidentia, quod non habet denominatio extrinseca, non enim valet; nam sicut ex eo quod est accidens modale sine inhaerentia intrinseca potest esse à parte rei sine fictione, ita etiam ex eo quod denominatio extrinseca sit accidens extrinsecum potest esse à parte rei sine eo quod inhaereat intrinsece in subiecto, quia sicut accidens modale propter suam imbecillitatem, & tenuitatem potest esse cum sola adhaerentia, ita denominatio extrinseca propter maiorem tenuitatem, & imbecillitatem, quam habet respectu sui termini, vel subiecti, potest saluari sine adhaerentia, vel inhaerentia cum sola habitudine, vel tendentia extrinseca respectu illius, & cum illo constituere extrinsecum concretiuè; unde in forma negatur maior quoad vltimam partem in tota latitudine accidentis, ut diximus concessa prima parte illius maioris quoad modum intrinsecum, & substantiam, quia actio respectu agentis, modus extrinsecus est. Ad probationem illius iam responsum est cum distinctione de accidente extrinseco, & intrinseco.

Ad confirmationem negatur maior, quia esse visum non est aliquid in pariete, sed potius est concretum extrinsecum ex pariete, & ex forma extrinseca tendente in illud realiter, ex qua tendentia extrinsece denominatur paries in esse visum &c.

Ad primum argumentum secundae sententiae Thomistarum sic Respondetur. Distinguo maiorem, non sunt entia realia, hoc est, non dantur à parte rei carentia cum aptitudine, & sine illa in subiectis, id est, tales carentia non sunt verè sine fictione nego maiorem; non sunt entia, id est, non habent positium esse reale, & entitatem perfectam positiuam concedo. Ad

SECTIO II.

Aliqua notantur.

60 Ad primum Fonseca, distinguo antecedens, si forma, cuius productio solum deest, & ad quam dantur in subiecto omnia necessaria, sit de essentia eorum, vel ex illis manet tanquam propria passio, concedo quod statim debeat subiecto, de illoque enunciari queat, nego tamen idem antecedens, quando forma cum illis ita connexa est minimè, sed omnino ab extrinseco sine aliqua exhibitione illius, nec petitione ex parte subiecti conuenit, cuius generis sunt entia rationis comparatione subiectorum, quæ denominant.

61 Ad secundum concessa maiori, neganda est minor, & ad eius probationem dicimus prædicationem illam non esse formalem: sed solum fundamentalem, si quando profertur actualiter relatio profertur non obijcitur. Dixi fundamentalem, hoc est per illam solum tunc enunciari de Deo, quod potentiam suam creatiuam, ad actum reduxerit creaturis esse communicando, quod est fundamentum, vt tam creatura referatur realiter ad Deum, quam vt Deus concipiat formaliter per rationem relatus ad creaturas.

QUESTIO III.

Vtrum ens rationis sit purum nihil.

PRIMA Sententia, asserit, ens rationis esse purum nihil, sic communiter Thomista. Probatur.

Primo, quia illud quod negat omnem entitatem, est omnino nihil: sed ens rationis negat omnem entitatem realem: ergo est omnino nihil. Maior est certa, minor sic probatur, quia illud quod opponitur, imo excludit ex se omnem entitatem realem, negat illam: sed ens rationis opponitur entitati reali, & excludit illam: ergo.

Secundo, ens rationis non est aliquid: ergo est purum nihil. Patet consequentia ex immediata oppositione inter ens & non ens, cuius proprietas, vel saltem synonymum est aliquid, vnde quod non est aliquid non est ens, & quod non est ens, est nihil: ergo si ens rationis non est aliquid, necessario est nihil. Antecedens sic probatur, quia quod aliquid est, aliquid potest operari, vel alicubi esse: sed ens rationis non potest aliquid operari, nec potest alicubi esse, sed tantum cognosci: ergo necessario dicendum est non esse aliquid.

Tertio, illud quod non est Deus, & non est productum est purum nihil: sed ens rationis non est Deus, vt de se patet, nec est productum: ergo est purum nihil. Maior est evidens, quia quod non est Deus, nec est productum nihil participat de ente vt sic immediate opposito nihilo, nec est vilo modo sub ente, vt sic: sed quod non est sub vno contradictorio necessario debet esse sub alio contradictorio propter immediatam oppositionem vnius contradictorii cum alio: ergo si ens rationis nec est productum, nec improdictum, non erit sub ente vt sic: ergo necessario debet esse sub non ente vt sic, quod est nihil: sed prædicatum superius prædicatur de inferiori: ergo est verum dicere nihil, quod est superius entis rationis de illo prædicatur, vnde erit verum dicere ens rationis est nihil.

Aduertendum est cum Herueo, quodlibet 3, questione 1, articulo 1. non ens, seu nihil dupliciter sumi posse. Primo pro eo, quod nihil ponit formale, non tamen negat omnem entitatem: sed dicitur nihil non ponendo, quia nimirum nihil ponit, imo tollit, vel potius est carentia illius quod erat in subiecto, vt v. g. Tenebræ nihil ponunt in aëre, imo tollunt, seu potius sunt non lux, & carentia illius, & licet nihil ponat, supponit tamen aliquod ens, vel connectitur cum illo connotando illud, vnde non negat omnem entitatem, quod videre est etiam in possibilitate, quæ dicitur nihil ex eo quod, cum non sit positua entitas nihil ponit. Vnde licet supponatur ante productionem, cum illa possibilitas nihil ponat, dicitur nihil, & ideo Angelus licet supponat suam possibilitatem ante sui productionem dicitur fieri ex nihilo: sed nihilominus possibilitas connectitur necessario, & connotat ens & existentiam rei, vnde non negat omnem entitatem.

Secundo sumitur nihil, pro eo, quod nihil ponendo negat omnem entitatem, quod dicitur nihil negando, quia non solum negat in se habere aliquid esse, sed etiam negat omnem connexionem, & habitudinem ad ens, & ad aliquid posituum, quomodo tenebræ non dicuntur nihil, quia non negant omnem entitatem, vel connotationem ad illam: sed solum aliquam determinatam lucem, nimirum, cui opponitur, imo etiam aliam entitatem connotat, & supponit, ad illamque habitudinem dicit, est autem manifestum discrimen inter nihil non ponendo, quod non purum, & simpliciter nihil est: sed secundum quid, & inter purum nihil, quod nihil negando. Primo, quia nihil non ponendo potest prædicari de aliquo ente posituo, & sic dicimus aër est tenebrosus, homo est possibilis, oculus est cæcus. Nihil autem negando minimè potest affirmari de aliquo ente reali posituo, non enim possumus dicere homo est nihil, oculus est nihil. Secundo nihil non ponendo potest esse obiectum intellectus secundum se, quia aliquam habet entitatem, quod non potest habere nihil negando, quod nullam omnino habet entitatem, imo excludit omnem tam in se, quam in connexionem, connotationem, & habitudine ad terminum &c. Tertio aduerte hoc, vt aliquid non sit omnino, & simpliciter nihil, non est necessarium, vt dicat formaliter entitatem aliquam: sed satis est vt illam supponat, vel cum illa connectatur v. g. dicimus hominem, qui non est actu esse in potentia, hominem autem esse in potentia, neque est aliquid actu, neque est omnino nihil, quia connotat aliquid esse cui coniungatur, vt fiat vnum, formalitas unitatis in Deo non dicit entitatem, & nihilominus quia non negat omnem non est purum nihil, imo est formalitas unitatis Dei, ac per consequens formalitas Dei, quibus positus.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur.

6 Prima conclusio: ens rationis non est purum & simpliciter nihil, probatur.

7 Primo, quia purum, & simpliciter nihil negat tam in se, quam in connotato, siue vt subiecto, siue vt termino entitatem omnem: sed sic est quod ens rationis non negat omnem entitatem siue in se, siue in connotato: ergo ens rationis non est purum nihil. Maior est euidens, quia alias possibilitas, cæcitas & tenebræ essent omnino nihil, imo & vnitas Dei, & non daretur vnitas in Deo; nam, quod nihil est, nihil potest facere seu constituere, vt patet ex euidensissimo axioma: ergo illa formalitas non potest constituere, nec est constitutum vnitatis Dei: sed vnitas non potest esse sine constitutiuo aliquid: ergo nihil est: ergo non est vnitas, quod est hæreticum: ergo datur vnitas: ergo constitutum illius; sed tale constitutum est negatio, vt patet ex metaphysica, vbi id probatum manet: ergo negatio quæcunque licet in se non dicat entitatem, vt formalitas vnitatis, & negatio creaturæ in Deo, dum tamen connectatur cum ente nullo modo est purum nihil: ergo è contra purum nihil debet tam in se quam in connotato negare omnem entitatem.

8 Minor præcipua sic patet, quia ens rationis vniuersalitatis generis speciei tantum abest, vt negat entitatem in connotato, imo essentialiter petit, & supponit tale esse, id est, naturam realem animalis, hominis, & equi, lapidis &c. Ita vt si non essent tales entitates reales aptæ vt communicentur, non resisteret in illis relatio rationis vniuersalitatis, ex qua, & ex tali natura componitur vniuersale, & ratio euidens est, quia vniuersale saltem quoad materiale, v. g. animalitatis, est de essentia leonis: sed quod non est reale positium non potest esse prædicatum transcendente, & transcendens, vt essentia inferiorum positiuorum: ergo vniuersalitas, quæ necessario vt sic petit illam naturam, quæ de essentia est entis positiui realiter, in quo distinguitur ab ente rationis sine fundamento necessario connotat entitatem positiuam, & minimè negat in connotato entitatem, imo essentialiter vt sit supponit, & connotat, illique coniungitur, vt ex illis fiat vnum, quod amplius patet in distinctione rationis inter intellectum diuinum, & voluntatem quæ non solum non negat coniungi cum ente, & non solum non negat supponere entitatem: sed potius petit necessario infinitatem entitatiuam Dei, quæ ideo patitur ab intellectu creato distinctionem rationis, quia infinita entitas est, & non potest concipere illam, vt in se est: ergo ens rationis cum fundamento non negat omnem entitatem in connotato.

9 Nec in se, quia relatio rationis in suo primario conceptu, non est negatio adhuc per rationem in quo distinguitur à cæcitate chimeræ à negatione vitæ in Deo fictæ per intellectum &c. Sed dicit primario positiuam rationem fictam, nam relatio de suo formalissimo conceptu, quomodocunque sit, siue realiter, siue per rationem non est negatio: sed positiua entitas, vt patet, quia negatio est carentia, relatio non est carentia: sed

potius est ordinatio, & positium, cuius contradictorium est negatio relationis rationis, vt negatio vniuersalitatis, quæ datur in indiuidua, chimæra nimirum: ergo licet non sit ens reale, non tamen negat illud primario, vt negatio, nec expellit ex se in se omne positium, cum admittat positiuam rationem relationis: ergo non est purum nihil.

Confirmatur, illud quod aliquomodo habet de nouo esse per aliquam productionem, saltem analogicam, & impropiam, non est omnino nihil: sed ens rationis est huiusmodi: ergo non est omnino nihil. Maior est ipsa sententia aduersariorum. Minor sic probatur, illud quod aliquomodo est, habet causam aliquomodo, id est, eo modo, quo est, deducentem ipsum de non esse, ad tale esse, quomodocunque illud sit: sed entia rationis eo modo quo actu sunt aliquando non sunt, & postea sunt, eo modo, quo sunt fictæ: ergo. Maior sic probatur, quia nihil deductum se de non se ad se. Minor probatur, relatio præteriti ad futurum est relatio rationis tantum, & idem est in vniuersali, quod ego hodie, & non heri finxi vniuersalitatem fingendam hodie, & est in actu, quando alterum est præteritum, vel quando actu fingo vniuersale non fictum heri: ergo ens rationis habet esse per productionem: ergo non est omnino nihil, quia omnino nihil nullo modo, nec propriè nec impropiè dicitur produci, quia quod omnino non est, omnino, & omnimodo non produci- tur: ergo aliquomodo non produci- tur, quia omnimodo non produci & aliquomodo produci sunt duæ contradictoriæ, & sic idem elset & non elset, v. g. vacuum, quod est intra cælum, quod Thomistæ omnino nihil vocant quo nec propriè, nec impropiè est productum, nec realiter, nec per rationem.

Vltimo. Purum nihil est omnimoda carentia, & negatio entis realis: sed ens rationis non est carentia à parte rei omnis entitatis, ergo ens rationis non est purum nihil. Maior sic probatur, quia in sententia aduersariorum, vacuum illud quod est supra cælum est purum nihil: sed illud vacuum est carentia à parte rei omnis entitatis: ergo purum &c. Minor sic probatur, quia vel extra, vel supra cælum est aliquid, vel non: si aliquid: ergo alius mundus, quia non elset illud aliquid huius mundi, cum omne quod pertinet ad hunc mundum sit, & contineatur intra cælum, & ab illis: ergo elset non pertinerens ad hunc mundum: ergo ad alium: sed est articulus de fide non dari alium mundum: ergo extra cælum non est aliquid verè, & realiter: ergo extra cælum à parte rei, & verè datur carentia & negatio omnis entitatis: ergo à parte rei purum nihil est carentia vera omnis entitatis. Minor est clara, quia sicut ens rationis non datur à parte rei verè, sic à parte rei non est carentia omnis entitatis. Item quia, purum nihil ab æterno fuit v. g. illud vacuum, quod nunc extra cælum est: sed ens rationis est fictum positium, & non est ab æterno, nec est extra cælum, sed obiectiue in intellectu: ergo ens rationis non est purum nihil.

Qu. IV. Vtrum ens rationis sit prima, &c. 17

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria soluntur.

- 12 **A**D primum argumentum respondetur, quod negat sine fictione concedo, cum fictione, nego, & sic nego minorem &c.
- 13 Ad probationem illius distinguo, quod opponitur immediatè, & excludit verè, & realiter, primarioque concedo, quod non verè, & realiter, & secundario per rationem, & fictionem intellectus, nego; cum autem ens rationis non neget à parte rei, sed fictitè ens reale, & non primario, sed secundario, quia relatio rationis non opponitur primario, & negat ens reale, imò habet similitudinem analogicam cum ente reali, relatione nimirum reali, quia omne ens rationis est ad similitudinem entis realis: sed quod est ad similitudinem entis realis non primario opponitur illi: ergo ens rationis, quod est huiusmodi non est purum nihil.
- 14 Ad secundum respondetur distinguendo, non est aliquid reale concedo, non est aliquid rationis, & fictum nego. Ad probationem dico, quod ens rationis, sicut est aliquid fictitum & per rationem, sic existit obiectiue, per rationem & in intellectu, & ratione, & potest operari fictitiè, & per rationem, ut quando concipio chimeram videntem, & relationem vniuersalitatis constituentem, & reddentem naturam formaliter vniuersalem.
- 15 Ad Tertium. Respondetur distinguendo secundam partem maioris, & non est productum verè à parte rei vel per intellectum, hoc est propriè, vel impropiè concedo, propriè tantum nego, purum enim nihil nec per rationem nec realiter est aliquid productum, cum autem ens rationis, licet non producat realiter, producat per rationem: ideo non est purum nihil &c.

QVÆSTIO IV.

Vtrum ens rationis, sit prima, vel secunda intentio.

- 1 **E**c quæstio potius explicatione terminorum, quam argumentis indaganda iudicatur à Sapientibus; unde explicando potius, quid sit intentio quid prima, quid secunda enodanda est; ad quod.
- 2 Dico primo cum Patre Valio, intentionem nihil aliud esse, quam in aliud intentionem, seu actum quo in aliud tendimus, quoniam autem tam intellectus, quam voluntas per suos actus tendunt in sua obiecta, inde fit ut intentio utrique potentie conueniat; in intellectu dupliciter lumitur intentio, primo ut significet actum intellectus, quo intelligitur, & repræsentatur obiectum, seu quo intellectus tendit in suum obiectum cognoscendo illud. Secundo, ut significet obiectum, in quod tendit, seu ad quod terminatur talis actus intellectus, ut v. g. si quis cognoscat hominem tam actus cognoscentis hominem, quam homo cognitus, dicitur esse intentio. Hinc nata est alia distinctio intentionis in formalem & obiectiuam.
- 3 Intentio formalis nihil aliud est, quam for-

I. P. Tom. I I.

malis ratio tendendi in obiectum, actus nimirum, quo tendimus repræsentatiue in obiectum. Intentio vero obiectiua significat obiectum talis actus repræsentatum per illum.

Dico secundo, intentio quæcunque, siue formalis, siue obiectiua est duplex, prima, & secunda. Intentio prima formalis est ille actus, quo intellectus primo intelligit aliquid, id est, ille actus, quo rem cum veritate, & adæquando se cum ea cognoscit. Secunda vero est actus ille quo intellectus cognoscit rem aliter, ac est fingendo aliquid, ut quando cognosco chimeram vniuersalem faciendo illud, cognitio practice terminata ad ens rationis est secunda intentio formalis. Prima intentio obiectiua est id quod, ut obiectum repræsentatur in prima intentione formali, v. g. homo qui cum veritate cognoscitur à me, & quia est obiectum primæ intentionis, prima intentio obiectiua dicitur. Intentio vero obiectiua secunda est illud obiectum fictum cognitum per actum fingentem, & quia talis actus fingens dicitur secunda intentio formalis, ideo illud fictum per illam, quia est obiectiuum illius secundæ intentionis, ideo secunda intentio obiectiua dicitur, v. g. vniuersale, chimæra, tragelafus &c. Unde quidquid conuenit rebus à parte rei sine fictione, ut in homine esse musicum, esse rationale, esse risibile, totum hoc est prima intentio obiectiua, quia terminant ut obiecta primam intentionem formalem: contra vero, omnia illa, quæ conueniunt rebus, quatenus obiectiue sunt in intellectu solum, seu quatenus solum cognoscuntur ab intellectu, v. g. esse genus, esse speciem, esse vniuersale &c. Proprie hæc omnia ad secundam intentionem obiectiuam pertinent. Differunt autem intentiones formales ab obiectiuis, primo in hoc, quod formales, tam primæ, quam secundæ sunt entia realia, & à parte rei existentia, sine eo quod fingantur, licet verum sit quod secunda formalis non existat, nisi fingendo, obiectiua autem licet primæ sint entia realia; secundæ vero non sunt talia, ut sequentibus videbimus. Secundo differunt in hoc, quod primæ intentiones, & secundæ formales sunt actus intellectus, & actiones vitales, ac per consequens accidentia vitalia; intentiones autem obiectiua non sunt actus intellectus, nec actiones vitales, ac per consequens non sunt vita actualis, sed potius obiecta actuum intellectus, quæ aliquando sunt accidentia ficta, aliquando si primæ sunt, sunt vel accidentia realia, ut quando cognosco accidens vel substantia, ut quando cognosco Deum, Angelos, & homines.

Dico tertio, non omnis secunda intentio est ens rationis. Hæc conclusio patet ex dictis, quia secunda intentio formalis, licetingat, & repræsentet fictum; ipsa autem non est ficta: sed vera entitas realis, realiter existens, quia est actus vitalis realis intellectus; sed quod existit à parte rei non est ens rationis: ergo non omnis secunda intentio est ens rationis.

Dico quarto, omnis secunda intentio obiectiua est ens rationis. Probatur, quia omnis secunda intentio obiectiua est formalissimum obiectum actus intellectus prout formaliter fingentis: ergo illud est formaliter fictum: sed ens fictum est formaliter ens rationis: ergo omnis secunda intentio obiectiua est ens rationis. Consequentia prima sic patet, quia obiectum formale ali-

cuius

cuius actus est, quod est eiusdem rationis, & in quod relucet formalitas illius, ut creatum est formale obiectum, seu terminus creationis, & visum visionis, & volitum volitionis: sed secunda intentio est fictio formalis: ergo eius formale obiectum est fictum formaliter, quia ubi est eadem ratio, est idem &c. Sed quia est creatio eius obiectum formale, est creatum & visum visionis, seu visibile: ergo fictum erit fictio- nis, seu fingibile: sed hoc est ens rationis: ergo.

7 Ens rationis vocatur secunda intentio, quia cum ens rationis solum sit ens secundarium, quia totum quotquot habet esse est ad similitudinem entis primarii, quod est reale, ut latè explicui- mus in questione proemiali, *Virum ens rationis sit obiectum formale Logice*, & per analogiam ad illud, & ens eo modo sit cognoscibile, quo est, ut ibidem probauimus: ergo si ens rationis est se- cundario ens, secundario est cognoscibile: ergo secundario intenditur cognosci: ergo secundaria intentio obiectiua, & etiam quia secundario, & indirectè producit, quia improprie, & lato modo produci dicitur, cum metaphoricè tan- tum producat, metaphoricè enim compara- tum cum proprio secundarium dicitur, ut risus prout comparatus cum risu hominis, risus se- cundarius dicitur. Item licet Angelus sit perfectus, & realis entitas, quia tamen dependet essentiali- ter, & est participatio, & similitudo, seu um- bra Dei, dicitur secundarium, & secundum ens, & secundario cognoscitur à Deo & à bea- tis scientia beata: ergo multo magis ens rationis, cum minime sit verum ens, & totum sit ad similitudinem, & analogiam apparentem & fictam entis veri, & dependeat essentialiter ab intellectu reali erit secundario, & secundum ens, & secundario productum, quia intellectu- ne, vel per actionem intellectus primario, & per se producit, quod est primario & per se ens, habitus nimirum realis, vel species expres- sa, cum per veram, & realem productionem producat, ens autem rationis, cum ex omni intellectu cognitione cognoscatur, & fingatur de nouo quasi producit, & quia hæc productio non est propria, non est primaria; debet igitur esse se- cundaria: ergo quia ens rationis, tum in esse obiecti, tum in esse termini producti secundario intenditur, secundario intentum obiectum dicitur, ac per consequens secundaria seu secunda intentio obiectiua nuncupatur, sicut obiectum beatitudinis formalis creaturæ nimirum secunda beatitudo obiectiua dicitur, hæc explicatio in nullo reperitur sic clarè posita.

8 Dico vltimo, omne ens rationis est indirectè respectu intellectus. Hoc sic explicat Pater Va- lius cum Diuo Thoma, dupliciter enim potest aliquid esse obiectum intellectus. Primo direc- tē. Secundo indirectè, illud dicitur esse obie- ctivè directè, quod primario, & per se, data- que opera, & præcipue ab intellectu cognosci- tur, quod potest esse realiter extra intellectum, v. g. si intellectus cognosceret lapidem, lapis ille siue existat, siue actu non existat à parte rei, dicitur obiectivè directè, quia primario, & per se cognoscitur ab intellectu.

9 Indirectè verò obiectivè esse illud quod se- quitur ex aliquo alio, quod est obiectivè in in- tellectu directè, quatenus est obiectivè directè in illo, v. g. cognoscitur ab intellectu homo, & ex eo quod cognoscitur, sequitur fingi, ut spe-

cies, & cognosci, ut vniuersalis species homo est obiectivè directè, esse autem vniuersale &c. Et alia id genus dicuntur esse obiectivè indire- ctè, quia etiam si hæc non cognoscantur eo tempore ab intellectu, sequuntur tamen ex vi fictionis in homine directè cognito, qui direc- tum obiectum illius actus est, & hoc modo omnes secundæ intentiones sunt obiectivè indire- ctè in intellectu, & hoc totum explicare pos- sumus, ait Valius, sicut communiter explicari solet exemplo visus, & visibilis, quando enim visus v. g. videt pomum illud quod obicitur direc- tē visu, & color illius pomi, dulcedo vero, & sapor illius pomi, quæ cognoscuntur esse in pomum ab eo, qui videt colorem pomi, dici pos- sunt esse obiectivè indirectè in visu, seu perci- pi, & cognosci à visu indirectè, quatenus non cognoscuntur per se, & directè à visu: sed ab aliqua alia potentia, non autem cognoscuntur ab illa, nisi color perciperetur à visu, ideoque cognitio illius saporis videtur esse quid conse- quens ex cognitione coloris, quamvis in hoc exemplo non sint omnia similia, quæ dicuntur esse in intellectu obiectivè indirectè iis non est opus potentia alia cognoscente distincta à prima, quæ percipiat id quod est hoc modo obiectivè indirectè, in exemplo vero posito opus est alia potentia, & ideo sapor, quem dicimus dici pos- se esse obiectivè indirectè in visu, eodem tem- pore est directè in alia potentia, v. g. in imagi- natione, & intellectu à quibus tunc directè cog- noscitur sapor, quia quando visus videt colo- rem & figuram pomi, simul imaginatio videt pomum esse dulce, & ratione illius imaginatio- nis dicitur visus videre saporem & dulcedinem illius; hoc enim modo dicitur in scriptura Euam vidisse pomum scientiæ boni, & mali, & ad vescendum suave, secundæ vero intentiones, & alia quæ dicuntur obiectivè indirectè in in- tellectu, non debent necessario esse tunc obie- ctivè directè in intellectu, vel alia potentia, & ideo quamvis hoc exemplum visus afferatur à multis ad explicandum quid sit esse obiectivè indirectè in intellectu, multo tamen melius est exemplum voluntatis, in qua dicitur esse obie- ctivè directè illud, in quod explicitè, & ex- pressè, directèque fertur voluntas amando, & volendo illud, illud vero quod consequitur, & implicitè continetur ita ut, qui vult eo tempo- re, quo vult, non aduertat, illud dici potest esse obiectivè indirectè in voluntate, & ideo dicitur esse indirectè volitum, quamvis nullus actus voluntatis, aut alterius potentia interue- niat, quo illud directè appetatur, ut v. g. eo actu, quo quis vult actionem peccati, dici po- test, & verè dicitur indirectè velle offensam Dei, vel damnum alterius, quod inde sequitur, quamvis ille, qui vult hanc actionem directè, nec cogitet, neque velit illud, & hæc de causa entia rationis vocantur secundæ intentiones, quia indirectè cognoscuntur, & producentur, cum autem indirecta cognitio supponat, vel committetur aliam directam, & directam, quia supponitur, vel quia perfectior est, vocetur prima, indirecta vocatur secunda intentio, in- gnitio enim ex eo quod representatio est, in- gnitio est, & quia obiecta realia primo directè cognoscuntur ab intellectu, ideo primæ inten- siones ab omnibus Doctores nuncupantur, quia primo intenduntur cognosci ab intellectu.

QVÆSTIO

QVÆSTIO V.

Quotuplex sit ens rationis.

SECTIO I.

Sententia Aduersariorum proponuntur.

PRIMA sententia est omnium Thomistarum; (qui vno consensu captiuantes intellectum in obsequium, non fidei diuinæ sed humanæ, non infallibilis, & certæ; sed incertæ, & fallibilis, vt in more positum est passim apud ipsos, qui non rationum pondere; sed linguarum, & opprobriorum, & contumeliarum digladiatione, ac verberatione, fæmineo more, sententias proprias persuadere nituntur) assensum diuisionem entis rationis cum fundamento formaliter adæquatam, ac sufficientem esse, maximeque diuisionis legibus consonam, in negationem, priuationem, ac relationem hanc opinionem nulla alia ratione præter explicationem, & propriam auctoritatem, veluti alicuius consilij definitioni innitentes probant, eam sequuntur aliqui ex nostra Societate. Patet Suar. in *Metaph. tom. 2. disp. 50. sect. 6.* Rubius hic.

SECTIO II.

Nostri sententia proponitur.

PRIMA conclusio: prædicta diuisio non est recta, primo quia non est formalis: secundo, quia non est adæquata, ac sufficiens, & probatur.

Primo, primum diuisio quæ non datur per membra diuidentia propria, & formaliter talia non est formalis, ac recta: sed prædicta diuisio entis rationis in negationem, priuationem, & relationem est huiusmodi; ergo. Maior patet, quia omnis essentia, & proprietas diuisionis sumitur ex membris diuidentibus, & ideo hæc est mala diuisio; homo, alius equus, alius Petrus, nam equus non est membrum diuidens diuisum, & quia membra diuidentia non sunt recta, ideo diuisio quæ per illa tribuitur non est recta. Minor, in qua est rota difficultas sic probatur.

Priuatio, & negatio, vt sumuntur ab auctoribus sunt à parte rei sine fictione aliqua non sunt recta, & propria, ac formalia membra diuidentia ens rationis, quod est diuisum huius diuisionis; ergo dicta diuisio non datur per propria formalia, & recta membra diuidentia. Maior sic probatur, quia priuatio, vt cæcitas, & negatio, vt negatio brutalitatis in homine sumuntur ab aduersariis vt carentiæ visus, & brutalitatis: sed tales carentiæ vt sic, sunt à parte rei formaliter: ergo priuationes, & negationes, quæ sunt membra diuidentia, vt sumuntur ab aduersariis sunt à parte rei. Maior est evidens. Minor longè, lateque demonstrata manet quæstionibus præcedentibus, & admittitur à Suario, & Rubio.

I. P. Tom. II.

Minor illa sic probatur, quia omnia membra diuidentia recta, propria, & formalia diuisione metaphysica alicuius participant essentialiter naturam diuisi: sed illa, quæ dantur à parte rei eo modo, quo dantur, & sunt sine fictione aliqua non participant essentialiter naturam entis rationis: ergo illa non sunt recta, propria & formalia membra diuidentia entis rationis, quod est diuisum huius diuisionis. Maior sic probatur, quia illa sunt propria &c. membra diuidentia metaphysica, de quibus prædicatur diuisum à quibus abstrahitur vt ad inferiora, vt patet in exemplo animalis, quod rectè diuiditur in hominem, & leonem, & lapis in adamantem, & zaphirum, & Angelus in Gabrielem, & Michaelem propter rationes dictas: sed membra diuidentia à quibus abstrahitur, & ad quæ contrahitur, vt ad inferiora essentialiter diuisum participant essentialiter, vt prædicatum essentialiter, & constitutum essentialiter diuisum, vt videre est in homine respectu animalis, in corpore, & spiritu respectu substantiæ: ergo. Minor illa sic probatur, quia illud, quod datur à parte rei, eo modo quo datur verè, & sine fictione, non est ens fictum, & ens rationis: sed verum à parte rei, & reale, & si carentia, vera & realis carentia, & non carentia rationis, seu ficta: sed quod non ens fictum est, & ens rationis: sed verum reale, seu carentia realis non potest participare essentialiter, & essentialiter constitui ente rationis vt sic: ergo alias essent entia rationis quia constituerentur ente rationis non essent entia rationis, quia sunt à parte rei; vnde idem simul esset, & non esset, quod est contralumen natura.

Dices priuationem & negationem esse entia rationis, non formaliter, sed virtualiter.

Contra, quia propria, & formalia & recta diuidentia diuisione metaphysica non virtualiter, sed formaliter participant essentiam diuisi, quia omnia diuidentia metaph. debent esse inferiora essentialia diuisi, omnia autem inferiora essentialia participant essentialiter essentiam superioris diuisi, v. g. ens vt sic participatur essentialiter, & formaliter à substantia, & accidenti, & substantia ab Angelo, & homine: sed illud, quod est tantum virtualiter non participat esse formaliter illius, ideo enim Deus non est membrum diuidens animal vt sic, licet virtualiter sit homo, leo &c. quia non est formaliter homo, & ratio est quia diuisum in formali prædicatione dicitur de vnoquoque inferiori formaliter, homo est animal formaliter, & Angelus est formaliter substantia, & sic non dicitur Deus est formaliter animal, quia non est formaliter homo: ergo.

Item falsum est dicere quod priuatio sit virtualiter ens rationis, quia nullam habet virtutem, nec potentiam ad producendum ens rationis: sed quod est huiusmodi non est virtualiter ens rationis, sicut Angelus, nec formaliter, nec virtualiter est homo, quia non est, nec habet essentiam hominis, & non habet virtutem producendi illum, & etiam homo non est virtualiter Angelus propter rationem dictam.

Dicunt esse fundamentum, & fundamentali-ter ens rationis & hoc sufficere.

Contra primo, & redit idem primum argumentum factum nuper, quia ad hoc, vt sit formaliter membrum diuidens debet esse formaliter tale.

Secundo

11 Secundo: ergo hæc esset bona diuisio vniuersalis. Vniuersale diuiditur formaliter in genus, speciem, & Petrum conuenientem cum Paulo, & similem illi, quia Petrus vt sic conueniens est fundamentum vniuersalis, & homo vt sic in materiam primam ad formam Pauli, & in Ioannem, quia materia sic disposita est fundamentum Pauli, quod est absurdum. Item naui, vt sic diuiditur in carinam, quam hispane *quilla* vocamus, & in hanc, & illam nauim, & domus vt sic, in fundamentum, arcem, & Palatium, quia carina est fundamentum naui, fundamentum est tale, in quo fundatur domus hæc: sed in omnium sententia quia vnum membrum diuidens est formaliter domus, aliud autem membrum est fundamentum ad illam, & non formaliter domus, non est bona diuisio: ergo similiter si vnum membrum diuidens in hac diuisione est formaliter ens rationis, relatio nimirum rationis & alia sunt, priuatio nimirum, & negatio tantum fundamentum ad ens rationis, necessarium dicendum est esse malam, & non formalem diuisionem, & ratio à priori est, quia diuidentia recta sunt inferiora &c. vt supra diximus. Item, quia si ex eo, quod est fundamentum entis rationis priuatio ponitur vt membrum diuidens, potior erit hæc diuisio: ens rationis diuiditur in priuationem, negationem, & Deum, seu quodcumque absolutum: sed est hæreticum dicere esse ens rationis, & membrum diuidens ens fictum, & rationis vt sic, cum Deus sit verissima, & infinite perfecta entitas: ergo similiter est mala diuisio in priuationem & negationem à paritate rationis. Maior sic probatur, vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis: sed solum quia in priuatione datur formalitas essendi, fundamentum entis rationis dicitur tale, & membrum formale diuidens illud: ergo Deus, in quo datur eadem ratio formalis essendi fundamentum fingendi ens rationis, distinctionis, lucis, ignis, corporis, senis columbæ, maris solis, & leonis &c. dabitur necessarium idem effectus formalis essendi, & poterit denominari ens rationis & membrum diuidens ens rationis, vt sic, quod est hæreticum, abhorreturque causas, & pias aures, de quibus æquo iure poterit occini adagium illud, incidit in cillam, cupiens vitare caribdim, & ennesfro Romance Castellano: *huyendo, o saltando de la sartén, dño en brasas*, & si non sequitur in Deo, licet detur illud fundamentum, signum est esse fundamentum entis rationis non esse formalitatem inducendi denominationem membri diuidentis ens rationis, & essendi ens fictum, & rationis.

12 Dices priuationem, & negationem non sumi, vt sunt à parte rei: sed vt concipiuntur à nobis fictè, & sunt in illis entia rationis.

13 Contra, quia hoc modo priuatio, & negatio non sunt priuatio & negatio rationis: sed potius sunt positiua entia rationis; nam cecitatem concipimus per modum nigritæ, obscuræ, & opacæ qualitatis, & tenebras per modum panni nigri, vel pallij muliebris cooperientis totum mundum, vt & ipsi aduersarij fatentur: sed hoc modo sumpta priuatio, & negatio potius sunt positiua entia, qualitas nimirum, & substantia quam negatio, & priuatio, sub prioritate priuationis, & negationis, vt de se patet: ergo improprie diuiditur ens rationis secundum hanc

modum defendendi in priuationem, & negationem, cum qualitas, & substantia, licet in negatione fundentur, improprie denominantur talia sicut ens rationis, distinctionis, senectutis, columbæ &c. quæ fundantur in Deo, non dicuntur Deus, & ratio evidens est, quia quando denominatio fundamenti opponitur immediate rei fundatæ supra illud, non potest talis denominatio applicari rei fundatæ, quia vnico nomine non appellantur opposita, quis enim calorem, & frigiditatem eodem nomine denominabit: sed ens rationis est fictum, & non verum, & hoc nomen Deus significat rem verissimam actu, & necessario existentem à parte rei; unde ens rationis non potest denominari illo nomine: sed similiter priuatio, & negatio dantur à parte rei, & sunt negatio, & priuatio, & ens rationis fictum supra illas est positiua entitas rationis per modum qualitatis, vel substantiæ, vel dispositionis: sed positiuum & negatiuum opponuntur, ens verum, & fictum similiter: ergo nomine priuationis realis non potest denominari positiua entitas, licet fundetur in illa, alias ens rationis fundatum in Deo esset Deus, & omnis relatio rationis vocaretur absoluta entitas, quia omnis relatio rationis fundatur in absoluto, quod adeo necessarium est hoc, vt nisi desit relatio realis non fingitur relatio rationis: ergo si relatio licet fundetur in absoluto, non potest denominari absoluta, quia relatio quasi opponitur absoluto: ergo à fortiori positiua entitas rationis, non potest denominari negatio, vel priuatio licet fundetur in illa, quia minus opponuntur absolutum, & relatiuum, quam negatiuum & positiuum: ergo.

Sed demus, quod aduersarij intendunt, nihilominus male procedunt, quia sicut non potest diuidi relatio realis in paternitatem, & relationem vniuersalitatis, ne confundamus res, & propter rationes dictas, ita similiter non possumus diuidere ens rationis in relationem rationis, in priuationem, & negationem quæ existunt à parte rei, vel in res significatas nominibus existentium à parte rei sine fictione, quod ex sequentibus oppugnationibus amplius constabit.

Secunda pars conclusionis, quod sit infusiciens ista diuisio, patet.

16 Illa non est sufficiens, & adequata diuisio, quæ non claudit sub se omnia membra diuidentia: sed hæc non claudit: ergo. Maior ex Summis patet. Minor sic probatur, quia sunt alia entia rationis cum fundamento, & maxime necessaria ad scientias, quæ nec sunt priuatio, nec negatio, nec relatio rationis, & non includuntur in hac diuisione: ergo ista diuisio non claudit &c. Antecedens sic probatur, quia tempus imaginarij quod est maxime necessarium, & adeo sua existentia fauet opinioni Thomistarum, vt si tollatur tempus imaginarij funditus ruet sine dubio illa sententia asserens non posse adhuc absoluta potentia Dei reproduci tempus propter specificationem ab hoc tempore imaginario. Item vnio rationis inter animal, & rationale in homine distinctio rationis inter attributa diuina, quæ omnia nec sunt priuatio, nec negatio, nec relatio formalis: ergo dantur alia entia rationis præter illa tria cum fundamento, quæ non includuntur in illa diuisione. Item identitas inter ea, quæ distinguuntur &c. Item spatium imaginarij.

Dices cum Patre Suarez tempus imaginarij potest

Quæst. V. Quotuplex sit ens rationis. 21

posse reduci ad priuationem, vel negationem latè sumptam, quia tempus illud seclufus dimensionibus negatiuum quid est, nos vero ad illud declarandum ita illud concipimus, & de illo loquimur, ac si effet quid positiuum, & in hoc consistit ens rationis, quod est negatio, vel priuatio.

18 Sed contra, quia quod est ens rationis non reducitur ad reale, tanquam membrum diuidens ens rationis: sed tempus imaginariuum, & identitas seu distinctio sunt entia rationis: ergo non reducuntur ad priuationem realem. v. g. homo, qui est ens reale non reducitur ad ens rationis tanquam membrum diuidens entis realis animalis nimirum, imò medium, vt fit incapax essendi membrum diuidens entis rationis est reduci ad ens reale, & è contra medium vt fit in capax essendi membrum diuidens ens reale, est reduci ad ens rationis.

19 Item, quia positiuum non potest reduci, cui opponitur: sed si deberet reduci deberet esse alteri positiuum, ad cuius similitudinem fit per rationem: sed negatiuum, & priuatiuum opponuntur in modo essendi dispositioni, & qualitati positiuæ: ergo ista positiua entia non debent reduci ad priuationem & negationem: sed potius debent denominari qualitates: ita, vt diuisio entis rationis sit in qualitatem, & relationem rationis.

20 Dices non reduci ad priuationem, vt realis est: sed potius, vt ens rationis est, quod fundatur in priuatione.

21 Contra quia ipse Suarez *disput. 54. sect. 5. num. 20.* explicans quid sit ens rationis in priuatione fundatum, hæc verba profert. Vnde vtrique priuationi, & negationi commune esse videtur, vt fingatur, aut cogitetur per modum cuiusdam qualitatis efficientis subiectum, v. g. cæcitas apprehenditur tanquam dispositio quædam talis organi, & tenebræ apprehenduntur tanquam dispositio quædam aëris, & loquens de tempore imaginario *disp. 55. sect. 9.* distinguens illud ab ipatio imaginario ait, vt autem hoc melius intelligatur distinguendum est inter illud interuallum, & illud spatium imaginariuum successiuum, quod mente concipimus, tanquam necessario fluens, & successione temporis necessario consistens. Ecce quomodo priuatio, & negatio, si vt ens rationis sumantur, explicantur per modum cuiusdam qualitatis, & dispositionis permanentis, tempus autem imaginariuum per modum durationis necessario fluentis: sed duratio non reducitur ab qualitate alias duratio realis, quod est prædicamentum quando reduceretur ad prædicamentum qualitatis, quia vnum prædicamentum non reducitur ad aliud: ergo similiter duratio successiua rationis non reducitur ad priuationem, & negationem, quæ sumpta, vt entia rationis, sunt qualitates, præcipue, cum successiuum non debeat reduci ad permanentem, quia oppositè constituitur permanentem, ac successiuum, nam successiuum constat partibus prioribus & posterioribus realiter, permanentem partibus simul, successiuum statim fuit; permanentem durat, perseverat, & permanet, & non statim fuit: ergo oppositè se habet in sua constitutione successiuum, ac permanentem: ergo non reducitur successiuum ad permanentem; unde tempus imaginariuum, non ad priuationem est reducendum, alias, si solum ex

eo quod, vt ait Suarez ablati dimensionibus tempus illud est negatio, ablata essentia etiam relationis, & ablata ordinatione rationis, relatio rationis erit negatio: sed nihilominus relatio rationis est distinctum ens rationis, quia res, vt distinguuntur, non debent sumi ablato aliquo constitutiuo earum, v. g. ablato ab homine animali rationali, non est aliquid, sed nihil, & nihilominus hominem, quando est non reducimus ad negationem: ergo similiter spatium imaginariuum, seu tempus imaginariuum quando positiuè concipiuntur, non debent reduci ad priuationem, quia ablati dimensionibus, siuè permanentibus, hoc est, partibus mollis, siuè successiuis, quæ sunt priores, & posteriores à quibus essentialiter constituitur spatium imaginariuum, & tempus imaginariuum non sunt entia, rationis, & hic dubitamus de illis in quantum sunt entia rationis: ergo falso asseritur ab aduersariis, reducendum esse spatium imaginariuum & tempus imaginariuum ad priuationem, & negationem.

Confirmatur, quia potentia, qua constituitur 22 vniuersale, non est relatio formalis prædicamentalis, (vt latissime à me demonstratur, *tract. de vniuersalibus, quæst. Quid sit forma vniuersalis*), sed est relatio transcendentalis, potentia nimirum qua apta est natura ad communicandum se inferioribus, quæ potentia qualitas absoluta est, potentia enim de prædicamento qualitatis est, & qualitas, licet dicat relationem transcendentalem, non extrahitur ab accidenti absoluto, etiam nullum accidens est, quod non dicat relationem essentialem minimum ad subiectum, alias nullum accidens daretur absolutum: sed relatiuum, quod est contra commune pronuntiatum in Philosopherum, & Dialecticorum asserentium, in hoc distingui relationem prædicamentalem à transcendentali, quod vna extrahit ab absoluto, transcendentalis autem minime, ita vt falso vocaret, qui diceret absolute qualitatem esse relationem. Item potentia est res; relatio est modus rationis: sed absolutum non reducitur ad relatiuum, & res ad modum, imò potius modus ad rem: ergo datur ens rationis absolutum, quod nec est relatio, negatio, & probatio. Item, quia nobilitas in Rege, & honor in honorato sunt qualitates absolute, rationis, quæ minime possunt reduci ad relationem rationis, nam licet videantur respicere alios homines, siuè parentes à quibus nobilitas hereditario iure transfusa est in posteros; hoc tamen non conuincit talem nobilitatem esse relationem: sed potius qualitatem esse absolutum rationis, quasi acceptam tamen, vel productam à parentibus in genere causæ efficientis, vt cæteræ qualitates, quæ licet producantur realiter à causis efficientibus, non ideo dicuntur relationes, sed absoluta entia.

Præterea quia identitas rationis, & distinctio 23 rationis non possunt reduci ad priuationem, & negationem, quia identitas, & distinctio non sunt dispositio, nec qualitas: ergo non possunt reduci ad qualitates rationis, quæ sunt negatio, & priuatio.

Dices distinctionem rationis esse reducendam 24 ad relationem rationis.

Sed contra, quia fundamentum rationis distinguitur à relatione rationis fundata in ipsa: 25 sed distinctio rationis est fundamentum relationis rationis, sicut distinctio realis est fundamen-

tum relationis realis : ergo distinctio rationis distinguitur per rationem à relatione rationis, sicut in vestra sententia distinctio realis distinguitur à relatione reali : ergo non est relatio rationis distinctio rationis in vestra sententia, quia illud, quod distinguitur ab aliquo non est illud à quo distinguitur : sed in vestra sententia distinctio non est formaliter relatio : ergo nec reducit ad illam sicut distinctio realis non reducit ad relationem realem, quia distinctio apud aduersarios est absoluta relatio, non distinctio est prius, uti causa, & fundamentum relationis, & prius non reducit ad posterius : ergo.

26 Vltimo sic probatur, quia substantia non reducit ad accidens, & positium non reducit ad negatiuum, imo è contra reductio fit, quia potius imperfectius reducit ad perfectius, quam è contra : sed negatio illa omnium rerum vacuumque, quod reperiatur ante creationem mundi concipiebatur per modum substantiæ rationis : ergo erat ens substantiale rationis, quia eo modo est ens rationis, quo fingitur ut patet de se, quia ex se non habet aliud esse, nisi quod ei tribuit per fictionem ratio : ergo illa substantia rationis non reducit ad relationem, quia relatio est modus accidentalis, & substantia, ut diximus non reducit ad modum accidentalem, nec ad priuationem, quia priuatio, & negatio, vel sumuntur, ut carentiæ à parte rei, & sic non reducit illa substantia rationis ad illam, quia ens rationis non reducit, ut supra diximus, ut sit membrum diuidens ad reale aliquod, nec positium ad negatiuum. Vel sumuntur negatio, & priuatio, ut sunt entia rationis, & sic sunt accidentia qualitatis, & dispositionis nimirum : sed substantia rationis non reducit ad accidens rationis : sed potius è contra, ut substantia realis non reducit ad accidens reale : sed potius è contra : ergo illa substantia nullo modo potest reduci ad illa membra : ergo iam datur aliud : ergo non est adæquata, quod autem cum fundamento concipitur, ut substantia, patet, quia negatio seu vacuum concipitur ut existens, & per se subsistens, non inhaerendo in aliquo, quod est proprium substantiæ & in quo distinguitur ab accidentibus, nam illius negationis non concipitur aliud subiectum, nam illud subiectum, vel erat positium, vel negatiuum ; si negatiuum, de illo alio negatiuo interrogo ; an in se, vel in alio sit ; si in se, & per se : ergo illud negatiuum erit substantia rationis ; si in alio, iterum redibit eadem quaestio, & sic procedetur in infinitum ; si positium non est reale quia tale non fuit : ergo rationis : sed illud positium non erat in alio : sed in se : ergo erat substantia, & erat positium fictum : ergo erat substantia ficta & sic rationis. Maior sic patet, quia de illo alio redit idem argumentum, & sic vel procedetur in infinitum vel dicendum est, illud esse substantiam rationis ; præterea, quia fides docet, non extitisse tale positium : ergo non fingit intellectus, cum certificetur de eius absentia : ergo concipit illud vacuum, ut substantiam rationis, quæ non reducit : ergo.

27 Item Patres antiqui fingeant corpus in Angelis : sed corpus illud erat substantia, qua fingeant corpora subsistentia, uti sunt Angeli, qui non sunt accidentia, & inhaerentia alteri : ergo iam datur substantia rationis, imo nos concipimus Angelos, ut iuuenes aligeros ; unde, ut

corpora, & substantia corporea.

Dicit Suarius esse chimæram.

28 Contra, quia chimæra est cum coniungo duo, 29 quæ video, & cognosco esse incompatibilia, ut quando coniungo hominem cum equo, & leone ex mera mea libertate, imo cum repugnantia ex parte rationis propriæ ; cum autem non coniungo incompatibilia sed loco vnius cognosco aliud, non facio ens rationis chimæricum v. g. facerem chimæram, si Angelum remanendo, ut spirituale, simul cognoscerem ut corporeum, quia in illa similitudine & coniunctione, ipse intellectus, qui cognoscit, & facit illam coniunctionem, cognoscit repugnantiam, ut in chimæra : sed concipere Angelum loco spiritualis ut corporeum, non coniungendo vtrumque non est chimæra, alias relatio quæ concipitur in Deo esset chimæra quia chimæra est, quod id quod est absolutum sit simul relatiuum, cum autem non sic faciat intellectus : sed quod ex se absolutum est concipiat ut relatiuum, & non absolutum, non est chimæra, sicut non est chimæra concipere tenebras ut positivam qualitatem, seu dispositionem aeris, quia non fingit intellectus, nec fingit, ut simul tenebræ essendo tenebræ, hoc est carentia, seu priuatio, & remanendo in esse priuationis sint positium ens, seu positiva entitas qualitatis : sed illud, quod à parte rei est priuatio, concipitur ac si non esset priuatio ; sed positiva entitas, & per modum qualitatis ; in quo nulla ratio chimære reperitur ; si autem intellectus tenebras, seu carentiam concipiendo ut priuationem coniungeret aut fingeret esse simul qualitatem positivam, tunc faceret chimæram, quia tunc coniungeret duo incompatibilia ; imo magis repugnantia, seu potius immediatius repugnantia, quam homo, leo, equus &c. positium enim, & negatiuum magis & immediatius opponuntur quam duæ entitates positivæ ; cum autem intellectus non coniungat simul, & fingat, & simul vna, & eadem formalitas tenebrarum sit positiva, & priuativa entitas : sed potius quod est priuatio à parte rei, concipit, ac si minime esset talis, imo ac si esset positiva entitas, & per modum qualitatis, ideo non coniungit formaliter incompatibilia : sed solum vnum loco alterius cognoscit. Sic similiter, si Angelum ut spirituale, hoc est purum à corpore, & ut corporeum simul cognosceret, tunc faceret chimæram ; cum autem non coniungat hæc incompatibilia : sed solum Angelum, qui spiritualis est, non cognoscant ut spirituale : sed ut corporeum, cognoscendo vnum loco alterius ; sicut Patres, qui negabant Angelos esse pure spirituales : sed potius esse corporeos affirmabant, nullo modo facit chimæram, quo destruitur fundamentum, & solutio aduersariorum.

Et idem est, si spatium imaginarium, quod infinitum est extra caelum, concipiat ut corpus substantiale, quantum in se subsistens. Nam ut videre est, licet illud spatium imaginarium possit concipi, ut inhaerens per suam extremam, & vltimam partem in caelo, nihilominus per illud profundum quasi infinitum non inhaeret, quia ad hoc, ut inhaereret necesse esset, ut intra illud profundum esset substantia cæli quæ minime est, v. g. ut inhaerere profunditas quantitatis secundum suam profunditatem materiæ primæ, non est

est solum sufficiens, ut attingat extremum superficie meam materiam, sed necesse est, ut mea substantia penetret per profundum illius, quia omne accidens eo modo, quo accidens est, debet inherere: sed quantitas non solum est accidens secundum ultimam superficiem: sed etiam secundum profunditatem: ergo etiam secundum illam debet inherere: sed non potest profundum inherere per solum attingentiam ultimi superficie, nisi sit penetrata profunditas quantitatis per substantiam: ergo si cælum non est per totum profundum spatij imaginarij, alias esset infinite crassum, & profundum, licet illud spatium secundum ultimum sui attingat cælum, non diceretur, vel cogitaretur ut inherens: sed potius ut subsistens: ergo concipitur ut substantia quantitas, & cum maximo fundamento ex parte sui, & ex suo modo essendi independentia à subiecto secundum suam profunditatem, & cum fundamento in rebus: ergo iam cum fundamento in re datur substantia rationis, & qualitas rationis, & relatio rationis: ergo talis diuisio non est adæquata, & sufficiens.

30 Secunda conclusio: ens rationis aliud est negatiuum, aliud est positiuum: quod patet, quia distinctio rationis in sententia P. Suarez fingitur ad similitudinem distinctionis realis: sed distinctio realis in sententia ipsius est negatio identitatis: ergo etiam distinctio rationis est negatio identitatis.

31 In mea sententia carentia indiuiduationis in natura humana, quando abstrahitur & separatur ab illa, est vera carentia per rationem, id est ut vera carentia fingitur, nam cum natura humana erat contracta in indiuiduo, erat facta indiuidua, quia afficiebatur ab indiuiduatione: ergo habebat indiuiduationem, quia effectus ille formalis erat ex existentia indiuiduationis in natura: ergo quando abstrahitur, & separatur ab indiuiduatione cum desinit esse indiuiduata, quæ antea erat indiuiduata, caret indiuiduatione talem effectum causante: ergo datur carentia indiuiduationis in natura humana: ergo datur negatio illius, carentia enim negatio est: sed est carentia in subiecto apto habere indiuiduationem, quo caret: ergo est priuatio.

32 Item animal, quando contrahitur à rationali, componitur cum rationali hominem: ergo inter illa prædicata datur compositio: unde vnio: sed potest abstrahi animal à tali prædicato, ita ut non actu componat: ergo tunc caret illa compositione & vnione actuali: quod patet, quia potest habere illam: ergo in illo datur priuatio: quod autem datur negatio sic patet, quia generalitas dicit negationem identitatis cum specieitate, quia non est specieitas, & vniuersalitas dicit negationem analogiæ, cum dicat vniocationem: sed hæc negationes sunt in subiectis ineptis, cum nullam dicat vniuersalitatem aptitudinem essendi analogum, & nulla datur capacitas in generalitate essendi specieitas: ergo est propria negatio: ergo iam datur ens rationis, quæ propria negatio rationis est: sed ex alio capite datur relatio rationis, & qualitas, seu dispositio rationis fundata in priuatione, & negatione, quæ sunt positiua: ergo recte dicitur ens rationis aliud negatiuum, quatenus comprehendit negationem & priuationem; & aliud positiuum scilicet relatio, & dispositio.

33 Confirmatur, quia eo modo potest fingi ens

rationis ut est ens reale: sed datur ens reale negatiuum, & positiuum: ergo potest dari ens rationis negatiuum, & positiuum: unde recte procedet conclusio.

Positiuum ens rationis diuiditur in absolutum, & respectiuum, ut patet ex relatione rationis, & qualitate ficta supra negationem, & priuationem. Item positiuum absolutum in substantiam, & accidens, ut videre est in iuuentute allata, & aliis, v. g. in senectute Patris, & columba Spiritus Sancti, quæ omnia uti figura, & proprietates substantiæ corporeæ necessario innuunt quantitatem eorundem substantiæ corporeæ, & ipsam substantiam corpoream. Item in spatio imaginario. Accidens autem diuiditur in quantitatem, ut liquet ex exemplis adductis; & in qualitatem, ut patet ex ipsa sententia aduersariorum. Item diuiditur in vbi, & situm, quia Angelus, ut iuuenis conceptus, concipitur, & fingitur ad modum hominis existentis circumscriptiue & quatenus constantis partibus heterogeneis, ad quas sequitur situs necessarius. Item datur duratio, tempus scilicet imaginarium in sententia omnium aduersariorum. Datur etiam habere, quia datur denominatio extrinseca subiectibilitatis, ut patet ex illa quaestione, vbi latè probauimus subiectibilitatem dicere relationem, & denominationem extrinsecam: ergo dantur, &c. alia entia rationis, ut actio & passio, &c. quia non est maior ratio, quare ens rationis fingatur per omnia prædicamenta, & cum fundamento & doctrinaliter, & non fingatur in prædicamento actionis; præcipue, quia ipsa quantitas, relatio, &c. finguntur; ac si emanarent: sed emanatio est vera actio, ut patet ex libris de generatione, & vbi datur actio, datur passio: ergo per omnia prædicamenta datur ens rationis doctrinale cum fundamento.

QVÆSTIO VI.

*Virum per omnem potentiam vitalem
fiat ens rationis.*

SECTIO I.

Sententia Aduersariorum proponitur.

PRIMA sententia asserit ens rationis posse fieri per omnem potentiam vitalem, ut per intellectum, imaginationem, & voluntatem, sic Scotus distinet. 45. q. 1. Pater Valius hic, Pater Herize 1. p. & probatur.

Primo, Tunc fit ens rationis ab aliqua potentia: quando illa dat aliquod esse quod obiectum ex se non habet realiter: sed voluntas dat huiusmodi esse suo obiecto: ergo voluntas facit ens rationis. Minor sic probatur. Quia voluntas facit ordinatum ad finem quod ex se non est ordinatum, v. g. quando ordinat pecuniam ad emendum cum tanto valore, ut videre fuit in moneta quam fecit Carolus V. Imperator, ac Rex Hispaniæ ex corio bobino dum belli egestate, penuria argenti præueretur, cum tale corium non esset ad illud ordinatum: sed hoc est dare aliquod esse ordinatum scilicet, quod ex se non habet obiectum

iectum realiter : ergo voluntas dat huiusmodi esse.

3 Secundo intellectus componendo impossibilia inter se impossibilia facit ens rationis : sed voluntas componit talia impossibilia inter se, ut cum Lucifer volebat similitudinem, & aequalitatem cum Deo, cum esset creatura : ergo voluntas facit ens rationis.

4 Tercio non est minus efficax voluntas circa suum obiectum, quam intellectus circa suum : & imaginatio circa proprium : sed intellectus, & imaginatio propter hanc efficaciam faciunt ens rationis : ergo a fortiori voluntas propter maiorem efficaciam, & propter libertatem formalem, quam non habent illi, poterit facere ens rationis.

5 Secunda sententia est asserentium, nec voluntatem, nec alios sensus, & potentias præter intellectum, & imaginatiam posse facere ens rationis : ita Pater Suar. in Met. tract. de ente rationis : Pater Rubius in Logica, Hurt. in met. disp. 19. sect. 1. n. 18. Conimbricenses ibidem, & probatur.

6 Primo illa potentia facit ens rationis, quæ habet virtutem reflectendi supra proprios actus, & obiecta : sed intellectus habet virtutem reflectendi, & non sensus externi : ergo intellectus &c. maior sic probatur, quia entia rationis sunt denominationes, quæ tribuuntur rebus iam cognitis : sed huiusmodi denominationes sunt à potentia reflectente : ergo &c.

7 Secundo ens rationis ex eo dicitur ens, quod obijetur potentie illud efformanti per modum entis, ut tradunt Doctores logici : sed nulli potentie præter intellectum obijci potest per modum entis id quod in se ens non est, quia ens, ut ens est solum, & adequatum obiectum mentis : ergo nulla potentia præter intellectum efformat ens rationis.

8 Tercio phantasia, & ceteri sensus præter intellectum, non sunt capaces concipiendi res, & coniungendi unam alteri per modum compositionis : ergo nequit efficere chymæram, confectionem est certa, quia licet apprehendat hominem, & equum, nisi illa vnita, & coniungat per unionem in ipso fictè accommodatam non erit chimæra, quia homo &c. diuini sumpta sunt entia realia. Antecedens probatur, quia componere potius est actus iudicii, quam apprehensionis : sed sensus interni, & externi non iudicant : sed solum apprehendunt : ergo nequeunt facere ens rationis.

SECTIO II.

Aliqua aduertenda proponuntur.

9 Aduertendum est dupliciter sumi posse ens rationis : Primo pro illo esse fictitio, & apparenti, quod ab intellectu fingitur, & à quo accipit esse intrinsecum, & apparens, & denominationem rationis, & in hoc sensu definitur à Doctoribus dum dicunt, ens rationis est quod tantum habet esse obiectiue in intellectu, quodque per antonomasiam ens rationis vocatur, quia ab hoc ente, quod ab intellectu fingitur manauit denominatio entis rationis ad cetera, quæ proprijsimè sunt entia ficta, & apparentia, licet non ab intellectu fingantur, & sic sumptum

ens rationis certum est non posse fieri ab alia potentia præter intellectum, quia certum est illud, quod fingit à se prout ab illa fingitur non posse fingi ab alia potentia, ut forte chimæra v. g.

Secundo modo potest sumi ens rationis pro ente quoddam apparenti, & fictitio, quod in se nihil est à parte rei, & nihilominus cognoscitur ac si esset aliquid intrinsecum, siue sit ab intellectu, siue à quacunque potentia producente illud ens intrinsecum, cum non habeat in se talem entitatem fictitiam, & apparentem, quæ nec à parte rei est, nec est porum nihil, sed quoddam esse intrinsecum fallax & fictitium : quod solum habet esse obiectiue, & propter illud esse obiectiue non habet aliud esse, & sic de hoc ente apparenti sumpto vniuersaliter quærit titulus quætionis per quam potentiam accipiat esse primo & quasi producat.

SECTIO III.

Nostri sententia ponitur.

Prima conclusio : voluntas non potest facere ens rationis : sic P. Suarez, & est communis Doctorum sententia, & probatur.

Primo, illa potentia facit ens rationis, quæ est quasi productiua illius : sed voluntas non est huiusmodi : ergo voluntas non potest facere ens rationis. Maior euident est, quia idem est efficere ens rationis ac producere illud : sicut idem est efficere hominem, ac producere illud. Minor sic probatur, illud est productiue alicuius esse, quod habet vim faciendi, ut quod antea non erat, primo, & de nouo habeat esse eo modo, quo est : sed voluntas non habet hanc virtutem : ergo. Maior euident est.

Quia productio, in omnium sententia, nihil aliud est, quam tribuere esse de nouo illi, quod antea non habebat esse, & in hoc distinguitur à cæteris operationibus v. g. à conseruatione, alteratione, &c. quia istæ operationes præsupponunt esse totius circa quod versentur, productio autem non præsupponit, sed primo, & de nouo confert. Minor sic probatur, voluntas non proponit sibi, nec sibi facit obiectum de nouo, sed tendit in obiectum hoc modo præsuppositum ab intellectu : sed potentia, quæ tendit in obiectum ab altera potentia præsuppositum non habet virtutem faciendi, ut quod obiectum antea non erat, vel non habebat esse obiectiue de nouo habeat illud : ergo voluntas, quæ est huiusmodi, non facit, &c. Maior euident est, omnibulque concessa, quia naturaliter saltem nihil volitum, quin præcognitum ; id est, nihil prosequutum à voluntate, quod non habeat ante esse obiectiue, seu cognitum ab intellectu, & ideo cognitio præsupponitur necessario ad volitionem, ut vel voluntas non feratur in nihilum, vel illuminetur ad aliquod, quia cum voluntas sit cæca & non possit amare, nec tendere nisi illuminata ab intellectu, ut non feratur in incognitum. Minor sic probatur, illud obiectum præsuppositum, & ut cognitum, & obiectum, antequam adueniat actus voluntatis, & tendat in illud, habet iam esse obiectiue, cum habeat iam esse cognitum ab intellectu : ergo non producit obiectum à voluntate ; siquidem iam supponitur in illo esse, alias

Quæst. VI. Vtrum per omnes potent. &c. 25

alias voluntas faceret, quod iam antea factum esset, vel produceret quod iam esset productum, quod est contra naturam: ergo solum produci- tur in illo esse obiectiuo ab intellectu, cum in- tellectus sit qui primo fecit, vt transiret de non esse obiectiuo ad esse obiectiuum.

14 Dices præsupponi vt obiectum intellectus ante actum voluntatis, non tamen vt obiectum voluntatis.

15 Contra, quia præsupponitur vt bonum, vel vt malum; ergo vt obiectum voluntatis. Antecedens sic probatur, quia ideo voluntas amat ali- quid, vel fugit illud, quia est bonum, & quia re- præsentatur vt bonum: sed non fit bonum, nec repræsentatur vt bonum ab ipsa voluntate: ergo est huiusmodi ab intellectu. Maior concessa est ab omnibus. Minor sic probatur quoad primam partem, quia voluntas non est factiua, nec opera- tiua sed solum prosequutiua, & fugitiua: ergo voluntas non facit bonum, sed tantum amat quod est iam bonum. Secunda pars sic probatur, quia voluntas est cæca potentia in omnibus suis actionibus: sed huiusmodi potentia non est re- præsentatiua, & ideo voluntas præsupponit sem- per illuminationem intellectus circa suum obie- ctum, alias si ipsa haberet virtutem repræsentan- di, tum esset illuminatiua, vel repræsentatiua, hoc est intellectiua; intellectus enim ideo talis est, quia repræsentat; tum non indigeret intelle- ctu ad suas operationes.

16 Nec obstat, quod ante actum intellectus non præsupponatur obiectum, vt amatum.

17 Contra, quia esse amatum est ens extrinsecum à forma reali: sed ens extrinsecum huiusmodi non est rationis: ergo illud esse amatum, quod non præcedit actum voluntatis, sed per ipsum constituitur, nihil facit contra nos.

18 Et quamvis, vt optime ait Suarez int rdu voluntas humana tendat in id quod in re non est bonum, vt si bonum esset, tamen ipsa non fingit tale bonum, sed supponit apprehensum, & repræsentatum per intellectum. Vnde etiam si illud computetur inter entia rationis, non est à voluntate fabricatum, sed ab intellectu; quam- quam autem voluntas denominet suum obie- ctum amatum, vt diximus, & desideratum de- nominatione reali extrinseca per habitudinem sui actus ad tale obiectum, tamen ipsa voluntas non vterius reflectitur, vel inquirat, quid sit in tali obiecto esse amatum, vel desideratum, nec in eo fingit relationem rationis: sed hoc spectat ad in- tellectum, & quamvis voluntas possit in suo or- dine reflectere in suum actum amando amorem vel desiderium, & possit etiam reflectere in ob- iectum, vt denominatum ab actu eiusdem, vel similis voluntatis, scilicet amando obiectum, eo quod ab alio sit amatum, tamen per hanc reflec- tionem non fingit aliquid per modum entis, aut boni, quod in se bonum non sit, sed in vnum- quodque tendit, sicut in se est, vel sicut ab in- tellectu proponitur vel fingitur, & ob tandem causam, quamvis voluntas possit tendere in ob- iectum vniuersale; ipsa tamen non fabricatur ipsum vniuersale, sed supponit fabricatum ab in- tellectu, & idem est de omnibus obiectis, in quæ tendit voluntas propter extrinsecam deno- minationem, vel habitudinem, quæ si per mo- dum relationis concipiuntur, re vera tantum sunt relationes rationis, & intellectus fingentis, vt cum voluntas amat aliquem actum, quia præ- e-

I.P. Tom. II.

ptus est, nam esse præceptum denominatio est extrinseca, qui si apprehendatur vt aliquid exi- stens in ipsa re præcepta, erit ens rationis, tamen id non fit à voluntate, sed ab intellectu.

Secundo probatur contra Scotum eisdem ar- gumentis inuersis, quibus contra nos argumen- tatur hic non subtilis, sed debilis Doctor.

Primo voluntas non ordinat vnum ad aliud, quod in se non est ordinatum: ergo voluntas non efficit ens rationis. Antecedens probatur, tum quia ordinare vnum ad aliud est actus intelle- ctus; tum quia voluntas vult vnum propter aliud, supponit iam vnum ordinatum ad aliud per intellectum: ergo ipsa non ordinat vnum ad aliud. Antecedens patet, quia voluntas non vult, nisi quod intellectus apprehendit, vt tale. Consequentia autem certa est, quia si illa ordina- tio haberet prius esse per intellectum, sequeretur manifestè non habere esse per voluntatem, vo- luntas enim in iis, quæ non habent verum esse nihil aliud potest efficere, quam velle illud esse, vel fugere illud esse, quod dat intellectus, cum eius obiectum non sit esse, sed bonum.

Secundò, quia voluntas nequit distinguere (vt asserbat Scotus) per rationem, quæ non sunt distincta, sed ad summum amare quæ illi, vt distincta repræsentavit intellectus, voluntas enim fertur in res, vt factas, vel repræsentatas per priorem potentiam intellectiua: at vero intel- lectus attrahit illas, ac proinde potest effingere aliquod esse, quod non est à parte rei, maxime illud, cuius totum suum esse est esse intelligibile.

Secunda conclusio: non solum intellectus, sed etiam omnes potentie cognoscit ues faciunt ali- quod ens intrinsecum apparens, quod pot. st ali- quomodo vocari ens rationis, tum propter simili- tudinem, quam habet cum ente rationis, tum ne multiplicemus nomina, dicendo ens visionis, ens gustus, ens imaginationis, ens auditionis, &c. quod ab ipsis adu rariis maximum inconueniens iudicatur, probatur.

Primo (in potentia visiva, in qua clarius hoc apparet: quidquid autem de hac potentia dice- tur, erit idem in cæteris potentis cognoscitiuis, quia non est maior ratio vnius, quam alterius,) quia potentia visiva habet virtutem facienti, quod incipiat de nouo esse obiectiuum intrinse- cum apparens, quod ex se à parte rei non habet tale esse; sed hoc est facere ens fictitiu, quod vt dixi, potest vocari ens rationis: ergo potentia visiva facit illud. Maior est euident, quia dum po- tentia visiva respicit colorem cæruleum in mon- tibus, & in cælo de longè apparentem, facit quod ille color, qui ante non erat nec à parte rei, nec obiectiue, de nouo sit obiectiue, & ita sit dependenter à visu, vt nullum aliud habeat esse, præter obiectiuum visus: ergo potentia visiva habet vim, ac virtutem facienti quod incipiat de nouo esse obiectiuum intrinsecum apparens, quod ex se non habet tale esse à parte rei. Con- sequentia sic probatur; quia nihil aliud est inci- pere de nouo aliquid ex vi alicuius potentie, quam ex vi talis potentie nunc habere esse, quod antea non habebat, nec habet à parte rei; sed ex vi potentie visivæ color ille cæruleus cæ- li, & montium habet esse obiectiuum quod antea non habebat, nec obiectiue, nec à parte rei: ergo ex vi potentie visivæ color ille cæruleus incipit de nouo habere esse obiectiuum apparens, quod ex se non habebat. Minor hæc sic probatur quo-

ad

ad secundam partem. Nam color ille ceruleus non est in montibus, quod patet manifestè, nam dum approximamur illis, in quibus color ceruleus videbatur, non apparet talis color, sed potius alius distinctus: ergo signum evidens est, colorem illum solum esse apparentem & fictum à visu, & non existere à parte rei in montibus, alias si verè existeret in illis, perfectius videretur à nobis, dum magis approximamur montibus ut ipsa experientia clarissima, & evidentissima patet in reliquis obiectis vero, & proprio colore imbutis, quorum colores eo perfectius videntur, & percipiuntur à visu, quo proximius accedit videns. Item quia impossibile est, quod idem mons simul sit viridis, & ceruleus vel luridus, & ceruleus simul: sed mons, quia longè visus apparebat ceruleus, quando herbarum viriditate vestitur in primo vere ex se, & à parte rei est viridis, & in æstate: dum herbis destituitur luridus est ex vi arenae, aut terræ, ex quibus substantialiter componitur à parte rei: ergo simul non est ceruleus ex se à parte rei.

Tandem de cælo evidentissimum est; quia cælum apud ipsos aduersarios neque habet colorem vllum, neque est capax illius, quia color petit mixtionem primarum qualitatum, quæ dari non potest in cælo ratione propriæ incorruptibilitatis illius; primæ enim qualitates, & mixtiones illarum petunt subiectum corruptibile, quod disponant ad corruptionem: ergo ille color ceruleus, qui in cælo, & in montibus apparet, ex se non est verus, nec à parte rei datur: ergo antequam videretur à potentia visiva, non habebat esse à parte rei; quod autem nec obiectivum haberet antequam videretur evidenter patet. Quia color solum ex vi illius potentia potest habere esse obiectivum, cuius obiectum est talis color, & cuius potentia actiones potest terminare; sed color solum est obiectum terminativum potentia visiva, ratione cuius solum terminat actiones illius potentia: ergo color solum ratione potentia visiva potest habere esse obiectivum, sed nihil potest habere esse ante actionem propriæ potentia, cum per illam actionem formaliter à propria potentia recipiat esse, unde creatura ante actionem omnipotentia non potest habere esse, & ens rationis factum ab intellectu ante intellectionem non potest habere esse obiectivum, quia hoc accipit esse obiectivum ab intellectu media intellectione, & illa accipit esse reale ab omnipotentia mediante actione formaliter: sed color ille apparet esse à potentia visiva mediante visione formaliter: ergo ante visionem non habet esse obiectivum color ille apparet: ergo tunc incipit habere esse de nouo obiectivum, quando primo videtur à potentia visiva in montibus, & in cælo: ergo ille color, qui nunc videtur, & reperitur obiectivè ut color in visu ante visionem non erat color, & postquam videtur, incipit esse color intrinsecus apparet, quia ipse visus, qui concipit illum colorem, non concipit illum extra cælum, & montes, sed potius ut intrinsece vnitum illis, quare si à barbaro quodam omnino sibi persuadente esse verum colorem, quem respicit in montibus &c. interrogaremus, an ille color esset in montibus, an extra montes, sine dubio diceret esse in montibus intrinsece, eo quod sola apparentia visus ducere-tur, quæ representat colorem illum ut intrinsecum montibus.

Minor primi, & præcipui syllogismi sic demonstratur; quia nihil aliud est facere ens rationis fictitum, intrinsecum, apparet, quam facere, quod de nouo habeat esse tale ens fictum, quod ex se, & ante cognitionem nullum habebat esse apparet: sed potentia visiva facit, ut color ceruleus in montibus, & in cælo apparet, & fictus habeat de nouo esse, quod ante cognitionem potentia visiva non habebat esse: ergo potentia visiva facit ens fictum & apparet.

Vergetur, & declaratur amplius, & magis in forma. quia nihil est facere ens reale, quam facere ut de nouo incipiat aliquid reale, quod ante actionem potentia nullum habebat esse reale, ut est in Deo producente creaturam, & in Paulo generante Petrum filium: sed facere ens rationis est ad similitudinem effectus entis realis: ergo facere ens rationis est facere, ut de nouo habeat esse apparet, & fictum, quod antea non habebat; exemplo intellectus manifestissimè declaratur. Id enim intellectus facit ens rationis proprium quia facit, ut chimæra v. g. habeat de nouo esse fictum, & apparet ex vi intellectus, quod ante illam nullum habebat esse apparet: ergo facere ens rationis est agere ut habeat de nouo esse fictum, quod antea non habebat.

Confirmatur, quia illa potentia facit ens rationis quæ cognoscit rem aliter, ac est in se dando illi esse, quod non habet à parte rei: sed potentia visiva v. g. cognoscit rem aliter ac est in se, dando illi esse quod non habet à parte rei: ergo facit ens rationis. Maior est ita certa, ut sit ratio, quæ omnes probant dari ens rationis; nam ideo intellectus humanus facit ens rationis, quia cognoscit rem aliter, ac est in se; & ideo intellectus diuinus licet cognoscat entia rationis, non potest facere illa, quia non potest cognoscere rem aliter, ac est in se, ut probauimus iam. Minor probatur, potentia visiva cognoscit in cælo & in montibus colorem ceruleum: sed tunc cognoscit rem aliter, ac est in se, dando illi esse, quod non habet à parte rei: ergo &c. Minor probatur. Ille color non datur à parte rei: sed est omnino fictus & apparet, ut est in consensu apud omnes Philosophos, & patet experientia, quia dum accedimus ad montes, euanesceat talis color: ergo potentia visiva dat illi esse: ergo illud non habet à parte rei: ergo cognoscit rem aliter, ac est in se: ergo facit ens rationis.

Declaratur amplius, quia ille color tantum habet esse obiectivè in potentia visiva, id est tantum habet esse, dum videtur, & obicitur visui: sed quod est huiusmodi est ens fictum, quod vocatur ens rationis: ergo ille color est color apparet, fictus, & ens rationis: consequentia est evidens, supposita maiori, & minori. Minor patet, quia ideo chimæra est ens rationis fictum, & apparet quia tantum habet esse obiectivum in potentia cognoscente, sed ille color apparet habet tantum esse obiectivum in potentia cognoscente, qualis est visiva: ergo est ens fictum: ergo illud, quod tantum habet esse obiectivè in potentia cognoscente est ens fictum, apparet, & rationis. Maior ex ipsa definitione entis rationis apparet, & ficti est manifesta, quia definitio entis rationis sic se habet: est quod tantum habet esse, dum cognoscitur, & extra cognitionem à parte rei nullum habet esse: sed ille color

Quaest. VI. Vtrum per omnes potent. &c. 27

ceruleus montium, & cæli apparet, & est, dum videtur & dum obicitur potentia visiva, ac proinde dum obiectum est in visu, & extra potentiam visivam, seu ultra esse obiectum non habet esse à parte rei: ergo ille color tantum habet esse obiectum in potentia visiva.

26 Tunc sic: quidquid cognoscitur, vel est ens reale, vel rationis: sed ille color cognoscitur à potentia visiva: ergo vel est ens reale, vel rationis; atqui non est reale, vt supra demonstratum manet: ergo rationis: sed accipit esse à potentia visiva: ergo potentia visiva tribuit, & dat esse entis rationis, quia quidquid accipitur ab aliquo, tribuitur ab ipso: sed quidquid dat esse, facit illud esse: ergo potentia visiva facit illud ens rationis.

27 Quod sic demonstratur in homine philosophiam ignorante, & vidente colorem illum ceruleum, talis homo per illum cognoscit colorem illum: sed tunc facit ens rationis: ergo etiam potentia visiva facit ens rationis. Minor est certa; & ratio est quia intellectus cognoscit rem aliter ac est in se, dando illi esse, quod non habet à parte rei, & habet esse tantum ab intellectu: ergo est ens rationis.

28 Dices, potentiam visivam non posse facere ens rationis quia non concipit quod non est tantum ens.

29 Sed contra: quia vel ideo non facit, quia non concipit tantum ens, vt ens in communi, & vt sic, vel quia non concipit vt tale ens: sed primum non abest ad productionem entis rationis, & secundum est falsum: ergo nihil datur impedimenti ad hoc, vt potentia visiva faciat ens rationis.

30 Secunda pars minoris sic probatur: quia per omnes aduerbarios imaginatio facit ens rationis, dum fingit montem aureum, vel fingit monstrum ex variis formis, & figuris, & nihilominus non potest concipere ens vt ens in communi, & vt sic nec essentiam vt essentiam in communi secundum prædicata quidditativa illius, cum hoc solum sit obiectum intellectus ratione abstractionis à singularitate: nulla enim potentia cognoscitiva corporea ratione propriae materialitatis potest tendere in obiectum vniuersale, neque cognoscere, aut percipere illud sub ratione præcisionis à differentis singularibus, & indiuiduantibus: hoc enim pertinet ad potentiam vniuersalissimam, & perfectissimam, qualis est intellectus, ratione cuius dixit Aristoteles, obiecta intellectus, & scientiarum esse vniuersalia, æterna, & necessaria, qualia sunt prædicata essentialia quæ non attinguntur à potentiis corporeis, quæ solum percipiunt accidentia, non autem essentias rerum vt latissime *libris de anima* probatur à nobis: ergo imaginatio non cognoscit ens vt ens in communi, & vt sic sub vniuersalissima ratione entis, & nihilominus facit ens rationis, vt dixi, eo quod cognoscit rem aliter, ac est à parte rei: sed potentia visiva, licet non cognoscat quod non est, ac si esset in communi, cognoscit tamen rem aliter ac est: ergo facit ens rationis, imo si imaginatio cognoscit ens vt ens etiam visus: sed hoc non obstante pro certissimo habendum est, non cognoscere, quod non est, ac si esset vt sic, non obesse ad faciendum ens rationis.

31 Secunda pars sic probatur: quia potentia visiva cognoscit colorem, qui à parte rei non est
I. P. Tom. II.

color: item videt in aqua remum fractum, cum non sit nisi integer: in iride, & collo columbarum colores apparentes, per vtrum artificiosum, & triangulare videt vnam rem simul in pluribus locis, quæ cum non sint entia realia, dicendum est, esse entia ficta, & rationis. Item infirmum vt amarum dulce, vt dulce amarum sentit in gustu; de quibus sic in sto. Talis color in cælo v. g. videtur à potentia visiva, qui non est verè color: sed color vt color indiuiduus est tale ens, vt de se patet: ergo quando potentia visiva videt colorem indiuiduum, qui à parte rei non est color, videt tale ens, quod à parte rei non est tale, quia potentia visiva dum cognoscit colorem, qui non est, cognoscit aliquid, quod antea non erat aliquid: ergo cognoscit aliquid ens, saltem apparens, quia ens, & aliquid synonyma sunt.

Confirmatur, cum intellectus concipit senectutem in Patre æterno, relationem in vniuersali, qualiter in aëre loco tenebrarum, non concipit ens, vt ens in communi: sed potius concipit tale ens apparens, & fictum; v. g. relationem, qualitatem, senectutem &c. quia verò talia entia non sunt à parte rei vera, & realia, & concipiuntur, ac si verè essent ab intellectu in omnium sententia potentia intellectiva facit ens rationis: ergo impertinens est ad effectum entis rationis, quod cognoscatur, vel non cognoscatur aliquid, ac si esset ens in communi, cum modus ordinarius, & communis faciendi entia rationis propria, vt videre est in intellectu, sit cognoscendo vnum particulare ens quod non est à parte rei, ac si esset; in qua fallacia tota effectio entis rationis consistit: sed oculus, licet non cognoscat ens vt sic, & in communi, fallitur tamen cognoscendo aliquid ens scilicet colorem, qui non est à parte rei, ac si esset, & cognoscendo lucem, ac si esset color: ergo etiam si non cognoscat ens vt sic, facit in toto rigore, & sine dubio quoddam ens, non verum, nec reale: sed fictum & apparens simile illi, quod facit intellectus, dum fallitur, cognoscendo rem aliter, ac est (vocetur, vel non vocetur ens rationis) quod est intentum conclusionis, & de quo quaeritur in titulo quaestionis; Nos enim nec fatigamur, nec curamus de vocabulis, dum tamen in certamine rei victoriam reportemus.

SVBSECTIO I.

Aliæ solutiones oppugnantur.

Dices, potentiam visivam cognoscentem colorem illum non facere ens rationis, quia facit illum colorem propter imperfectionem propriam, & propter distantiam, quæ datur inter potentiam visivam, & obiectum; hæc est solutio valde communis inter neotheticos.

Sed contra primo, quia tantum abest, vt soluat argumentum quin potius confirmet illud, siquidem tribuit rationem, cur potentia visiva faciat colorem apparentem, vnde & concedit conclusionem nostram, & reddit rationem illius, licet vocabulis neget conclusionem; nam reddendo rationem cognitionis percipientis colorem qui non est, ac si esset, confirmat nostrum intentum, supponendo potentiam visivam illud

d 2 ens

ens fictum facere; v. g. quæritur, an intellectus contingat distinctionem fictam & apparentem inter attributa diuina, & hoc probatur efficacissima ratione, si autem aliquis responderet, dicendo, illam distinctionem non esse ens rationis fictum, & apparens, & intellectum cognoscentem talem distinctionem non facere ens rationis, quia facit distinctionem propter suam imperfectionem, aut propter intentionalem distantiam, quæ datur inter hominem viatorem, & obiectum spirituale, eo quod non habeat lumen gloriæ ad cognoscenda attributa diuina, medio quo intellectus approximatur obiecto, certè barbarè procederet, & sibi contradiceret; nam dicendo facere illam distinctionem propter imperfectionem, & distantiam intellectus, concedit facere illam, & tribuit rationem talis effectiōnis, dum autem negat facere ens rationis, negat idipsum quod concesserat; nam ipse concesserat facere distinctionem fictam non veram, & realem, sed apparentem; atqui huiusmodi ens est ens rationis: ergo facit ens rationis propter distantiam; & imperfectionem: ergo quando iterum asseris, licet faciat illud ens rationis non facere ens rationis, quia facit illud propter imperfectionem aut distantiam, concedis simul & negas facere ens rationis, imo negas id, quod concesseras, & cuius causam affirmationis tribueras.

Exemplo clarissimo declaratur; si aliquis diceret, ignem videntem signum sibi approximatum, non videri illud, quia vrit ratione approximationis; item si diceret, Petrum interficientem Paulum non occidere illum, quia interfecit gladio, irrideretur iure optimo ab hominibus; sicut irrideretur, qui diceret Deum creatorem Angelum non producere illum eo quod creet Angelum per omnipotentiam, iure optimo irrideretur, quia concedendo effectum, negaret ipsum propter causam, per quam producit talis effectus. Tunc sic, tu asseris, potentiam visivam cognoscendo colorem cæruleum in montibus falsi in tali cognitione, cognoscereque rem aliter ac est in se, ac proinde necessario debes concedere facere potentiam visivam quoddam ens fictum & apparens; quod quidem facit tum propter imperfectionem propriam, tum propter distantiam localem; nam statim ac approximatur potentia montibus, non fit talis color, neque percipitur: ergo quando tu iterum asseris non facere ens rationis, & negas nostram conclusionem, & tribuis rationem quia facit propter distantiam & imperfectionem, vel negas facere ens fictum, & apparens, & sic negas idipsum, quod concesseras propter eandem causam ob quam negaueras illud, & ita te habes, ac si diceret, potentia visiva facit ens fictum, & apparens propter distantiam, & imperfectionem; & quia propter distantiam, & imperfectionem facit, non facit illud, quæ est evidens contradictio. Si autem non neges facere ens apparens: sed solum neges debere vocari ens rationis, solutio non est ad rem, quia hic non curamus de nomine, dum tamen rem ipsam & intentum argumenti concedas præcipue, quia adhuc in hoc ipso falleris, & tibi ipsi te opponis; nam tota ratio, propter quam asseris, non debere vocari ens rationis, est quia fit propter distantiam, & imperfectionem: sed ens fictum ab imaginatione, & ens fictum ab intellectu per te, etiam si fiat

propter imperfectionem, & distantiam à te vocatur ens rationis: ergo inconsequentia vitio laboras, dum negas ens fictum, & apparens fabricatum à visu non debere vocari ens rationis, ex eo quod fiat propter distantiam & imperfectionem, cum eadem ratio distantia, & imperfectionis militet in visu, ac in imaginatione, & in intellectu.

Ista enim ratio, quare ens apparens fictum ab intellectu est ens rationis, licet fiat ratione distantia, & imperfectionis est, quia tale ens non est verum à parte rei existens, & concipitur ab intellectu ac si existeret à parte rei; Nam si intellectus approximatus esset intentionaliter Deo per visionem beatificam, & lumen gloriæ non fingeret senectutem in Patre æterno, distinctionem inter attributa, compositionem rationis inter constitutiva diuina; sicut etiam non fingeret ea entia, si non haberet innatam imperfectionem cognitionis abstractivæ per alias species, ut videre est in Beatis, qui huiusmodi entia non fingunt, qui carenti distantia illa, & imperfectionibus supradictis, & evidentius videtur hoc in Deo, qui nullo modo potest fingere ens rationis, quia nullam imperfectionem & distantiam habet in cognoscendo: ergo etiam visus propter distantiam, & imperfectionem, facit illum colorem fictum, & apparentem, non poterit negari quod faciat ens rationis, nam si hic negetur, necessario negandum est propter eandem causam id ipsum de intellectu, quod nullo modo negant aduersarij.

Secundo clarius, & evidentius hoc demonstratur; nam homines illi Philosophiam ignorantes, qui sibi persuadent, & intellectualiter affirmant, solem, & lunam non excedere in magnitudine notam curus, & qui existentes Limæ multa fingunt Romæ, componunt, & fabricantur propria entia rationis, cuius tota & adæquat causa est, quia cognoscunt rem aliter, ac est in se, & nihilominus talia entia rationis fingunt propter distantiam localem, quæ datur inter ipsos, & solem, lunam, ac Romam; nam si localiter approximarentur lunæ, soli, & Romæ, talia entia non fingerent, sed aliter de magnitudine illorum Astrorum, & rebus quæ Romæ contingunt, loquerentur; sed potentia visiva quando videt colorem cæruleum in montibus & in celo, remum fractum in aqua, varios colores in collo columbæ, ac per vitrum triangulare fallitur sine dubio, & cognoscit rem aliter, ac est in se à parte rei: ergo etiam si propter distantiam localem id contingat, & hoc fiat propter imperfectionem illius, fabricabitur entia ficta, & apparentia, quæ ne multiplicemus vocabula, dicendo ens visus, auditus, imaginationis, &c. appellamus iure optimo entia rationis propter analogatum principale, quod est ens fictum ab intellectu, cui maxime assimilantur hæc entia fictitia: igitur nostra conclusio suo vigore perseverat, imo amplius confirmata manet post tuam solutionem, quæ adstruit quod dicimus, & tribuit rationem illius, solutio autem hæc quoad aliquam partem illius habere vim si aliquis assereret talem imperfectionem potentia; nobis autem faveat ratio dicimus, talem colorem cæruleum fieri ratione distantia & imperfectionis potentia, & quia ens fictum est esse ens rationis. Nihilominus tamen non potest negari, esse illam extra rem ad questionem

Quæst. VI. Vtrum per omnes potent. & c. 29

tionem; quia hic non queritur de causa, propter quam fiat, sed potius de effectu ipso, qui fit à potentia visiva concipiente rem aliter, ac est in se, quem effectum, ut diximus, propter rationes positas vocamus ens rationis.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum principale ponitur, & solutiones aduersariorum diluuntur.

- 36 Illudens, quod producit, vel quasi producit à visu, dum cognoscit rem aliter ac est, & illud quod producit ab imaginatione, quando imaginatio cognoscit montem aureum, conveniunt vni voce in ratione entis apparentis: sed quod producit imaginatio, est ens rationis, quia est fictum: ergo similiter productum à visu. Item entia illa producta à visu, & imaginatione conveniunt vni voce in ratione entis apparentis, ficti intrinsece cum producto ab intellectu; sed illud ens, quod producit ab intellectu propter illam entitatem quam habet, non veram, sed fictam, non realem, sed apparentem, distinctam ab ente reali, est ens rationis: ergo etiam illud ens productum ab imaginatione, & à visu propter illam entitatem, quam habet, non veram sed fictam, non realem sed apparentem distinctam ab ente reali coloris erit ens rationis.
- 37 Maior sic probatur; quia quemadmodum ens illud quod producit ab intellectu est ens intrinsecum apparentis, & non habet esse à parte rei, etiam quod producit à sensibus est ens intrinsecum apparentis, & fictum, & non habet esse à parte rei; & sicut illud non habet aliud esse, præter obiectivum in potentia cognoscente, ita similiter hoc non habet aliud esse, præter obiectivum in visu, qui est potentia cognoscens: ergo conveniunt vni voce in ratione entis apparentis: ergo sunt entia rationis.
- 38 Nec potest dici, quod non conveniunt vni voce, cum vnum producat essentialiter ab intellectu, aliud vero non.
- 39 Contra. Adam immediate & solum à Deo fuit productus, & ego à Patre meo: sed Deus, & pater meus distant magis, quam visus, & intellectus, & nihilominus conveniunt vni voce in ratione entis realis: ergo. Deinde, quia intellectus producit essentialiter ab intellectu, & visus non producit nisi à visu, & nihilominus conveniunt vni voce in esse entis realis; licet una sit ab intellectu essentialiter, altera à visu essentialiter, quia utraque habet verum esse à parte rei: ergo similiter conveniunt illa vni voce, licet vnum sit ab intellectu, aliud vero non, cum conveniant in esse intrinseco apparenti fictio solum obiectivo essentialiter hæc enim sunt constitutiva entis rationis.
- 40 Confirmatur; quia illud ens, quod producit à ratione non ideo est ens rationis, quia dependet essentialiter à ratione, alias intellectus esset ens rationis, cum dependeat essentialiter ab illa: ergo in tantum dicitur ens rationis, in quantum dependet à cognitione percipiente rem aliter ac est, & fingente quoddam ens, quod non est à parte rei, sed potius est fictum, apparens, & obiectivum solum in potentia cognoscente, &

ratio est manifesta, quia non est in ente ficto ab intellectu formaliter alia ratio, à qua sumatur illa denominatio, præter esse fictum, & apparens: sed ens productum à sensibus dependet essentialiter à cognitione fingente rem aliter ac est in se, & cognoscente id quod non est, ac si esset, & ex alio capite habet esse apparens, fictum, obiectivum solum in cognitione: ergo merito potest vocari ens rationis color ille, ut distinguatur à colore vero & reali, quia per talem denominationem non intendimus alserere potentiam visivam facere illud ipsum ens apparens, quod intellectus, seu ratio fingit propterea, quia hoc est implicatorium, alias sensus esset intellectus, & cognitio sensitiva, per quam fingitur color esset intellectus, seu ratio, quod nullus etiam amens poterit alserere, solum enim intendimus significare per tale nomen colorem illum non esse verum & realem: sed obiectivum, apparentem, & fictum, & similem in suo esse enti ficto, & apparenti fabricato à ratione, seu ab intellectu, in quo nullum inconueniens datur, sicut nullum reperitur in hoc, quod ens fictum & apparens fabricatum ab imaginatione appelletur ab aduersariis ens rationis; licet imaginativa non sit intellectus, & imaginatio, per quam fingitur, non sit ratio, eo quod per talem denominationem intendunt significare quoddam ens ita diminutum, & imperfectum, ut non existat à parte rei: sed solum appareat, dum cognoscitur à potentia, quæ fallitur in tali cognitione: ergo similiter in nostro casu.

Dices cum Smiglesio, ideo intellectum facere ens rationis, non vero sensum, quia intellectus cognoscit aliquod impossibile, sensus vero non cognoscit.

Sed contra; quia potentia visiva cognoscit lucem, ut colorem: sed impossibile est quod lux sit color: ergo potentia visiva cognoscit aliquod impossibile: ergo facit ens rationis. Minor sic probatur. Quia lux distinguitur essentialiter à colore: sed impossibile est, ut id, quod distinguitur ab aliquo essentialiter sit idem cum illo, à quo distinguitur, sicut impossibile est, quod homo sit equus: ergo impossibile est quod lux sit color. Maior prima & præcipua sic probatur, quia dum potentia visiva videt lucem refractam in collo columbæ, videt illam ut colores varios, & dum à longe videt montem opaca luce imbutum, cognoscit illum, ac cæruleum: ergo potentia visiva cognoscit lucem ac si esset color.

Vergetur, quia dum visus videt illum colorem viridem v.g. in aquis maris, & per vitrum triangulare varietatem colorum, fallitur visus in cognoscenda luce: ergo cognoscit lucem falsam, hoc est aliter ac est, nimirum cognoscendo lucem ut colores, cum non sit verè color, sed potius lux distincta à colore. Antecedens evidens est, omnibusque Philosophis conceditur, consequentia sic probatur; quia nihil aliud est falli cognitionem circa aliquod obiectum, quam non conformari cum illo, vel cognoscere illud alio modo, ac est; sed potentia visiva dum cognoscit lucem cognoscit illam alio modo ac est, percipiendo illam per modum coloris: ergo fallitur in tali cognitione, ac proinde cognoscit aliquod impossibile in actu exercito.

Vergetur; intellectus quando concipit relationem superioritatis in natura respectu individuum,

rum, & quando concipit Angelum ad modum iuuentis alati, concipit aliquid impossibile sufficiens ad productionem entis rationis, quia concipit spiritum ad modum corporis, & quod non potest esse superius à parte rei ad modum superioris, quod obiectum impossibile dicitur, quia impossibile est, ut existat à parte rei spiritus ut corpus, & natura identificata cum indiuiduis, ut superior respectu illorum: sed potentia visiva cognoscit eam ut colorem, & cælum incapax omnis coloris ac si haberet colorem: ergo cognoscit aliquod impossibile sufficiens ad productionem entis rationis apparentis, & fictitij, quia omnino impossibile est ut lux à parte rei sit color, & ut cælum imbuatur colore ceruleo.

44 Deinde interrogo ab aduersariis, quare ille color fictus à visu non sit impossibilis, sed possibilis. Respondent, quia Deus potest facere colorem cœruleum similem illi, sed contra: ergo similiter est possibilis senectus in Patre aeterno ficta, & iuuentus allata in Angelo, & qualitas nigra, quæ concipitur in aëre, quando concipimus tenebras, quia Deus potest facere in hominibus senectutem illi similem, sicut potest facere qualitatem nigram similem illi, & iuuentutem allatam similem iuuentuti fictæ in Angelo, ac proinde talia entia non erunt entia rationis; atqui hoc est falsum, quia talis senectus in Patre aeterno, iuuentus in Angelo, & qualitas nigra in aëre sunt entia rationis, & habent impossibilitatem necessariam ad hoc, nam licet Deus faciat alias similes his, non tamen ideo hæc sunt possibiles: sed impossibiles, quia res non dicuntur possibiles, nisi à propria indiuidua possibilitate, & non ab aliena alterius à se distinctæ. Vrgetur, nam ille color, licet sit possibilis à parte rei cum existentia reali, nihilominus non est possibilis à parte rei à Deo cum existentia ficta, & apparenti, quia implicat simul à parte rei existere, & existeret per fictam, & apparentem existentiam: sed iste color, qui producit à visu cognoscibiliter producit, & est cum existentia apparenti, & fictitia, ac proinde sine existentia vera, & reali: ergo hic color, qui producit à visu, & obiectivè existit in potentia visiva non potest produci à Deo, sicut non potest produci ab ipso propter eandem rationem id, quod fingitur ab intellectu.

Vnde si aliquis diceret, ens fictum ab intellectu non esse impossibile: sed possibile hoc discursu evidenti convinceretur. Quia vel illud ens esset possibile, quia quatenus cognoscitur ab intellectu cum illa existenti, & fictitia potest fieri à Deo, vel quia aliud ens simile illi potest fieri ab ipso: sed neque primum neque secundum obstat: ergo falsa est solutio; non primum, quia licet illud ens esset possibile, & posset existeret à parte rei, tamen non potest existeret à parte rei cum existentia illa imaginaria, & per consequens sic non est possibile: ergo non obstat primum, neque secundum; quia per vos etiam Deus potest facere alias relationes similes relationibus rationis, & ideo sunt cum fundamento in re, & nihilominus illæ relationes sunt fictitæ, & ens rationis: ergo similiter licet possit facere Deus aliud ens absolutum simile illi, quod fingit intellectus, non ideo desinet esse ens fictum, & rationis, nam sicut licet existat aliud simile huic, non existit hoc à parte rei, quod fingitur à ratione, ita similiter licet aliud simile huic sit

possibile, nihilominus tamen hoc absolutum, quod fingitur à ratione, non est possibile, quia ipsum ut sic non potest existeret à parte rei, licet aliud simile illi possit existeret; si autem dicas propter eandem rationem relationem illam non esse ens rationis: ergo nullum est ens rationis fictum ab intellectu cum fundamento in re, quia Deus potest facere entia similia à parte rei his, quæ finguntur cum fundamento in re ab intellectu, quod est summum absurdum, ex cuius conclusionem manifestè colligitur evidentem esse demonstrationem nuper dictam, quæ talia absurda fateri cogit aduersarios, qui veritatem nostram negant.

Dices evidenter esse hanc ratiocinationem in intellectu, ac proinde omne ens fictum ab illo esse ens rationis: ex hoc tamen non posse colligi, potentiam visivam facere ens rationis, quia color, qui fingitur à potentia visiva non est impossibilis.

Sed contra manifestè, quia solum mutata materia de ente ficto ab intellectu in ens fictum à potentia visiva, potest applicari eadem demonstratio seu argumentatio formaliter, quare si in ente ficto ab intellectu est evidens, sine dubio erit evidens in colore ficto à potentia visiva; quod autem eadem demonstratio possit applicari, patet manifestè ex hac applicatione.

Quia vel ille color possibilis esset, quia quatenus cognoscitur à potentia visiva cum illa existentia apparenti, & fictitia, potest fieri à Deo, vel quia aliud color similis illi potest fieri ab ipso: sed neque primum; neque secundum obstat: ergo falsa est solutio, non primum, quia licet color esset possibilis, & posset existeret à parte rei, tamen non potest existeret à parte rei cum existentia illa imaginaria & ficta per visum, ac per consequens hic ut fingitur à visu non est possibilis: ergo non obstat primum.

Neque obstat secundum; quia etiam per vos, licet Deus possit facere alia entia similia fictis ab intellectu, nihilominus illa sunt vera entia rationis; quia sunt solum obiectiva in intellectu, & non habent verum esse à parte rei: ergo similiter licet possit facere Deus alios colores similes illis, quos potentia visiva fingit in cælo, & in montibus, nihilominus tamen illi erunt vera entia rationis, & colores impossibiles, quia licet alij similes illis possint existeret à parte rei, nihilominus tamen isti, ut finguntur à visu & prout habent existentiam fictitiam, & solum obiectivam nullo modo possunt existeret à parte rei.

Vltimo confirmatur, impossibile est omnino, quod aliquod subiectum habens negationem formæ sine destructione talis negationis, retinendo illam, & remanendo formaliter sub illa simul afficiatur forma, cuius carentiam, & negationem habet: v. g. impossibile est, ut lapis, qui habet negationem, & carentiam visus prout sic, simul habeat potentiam visivam: sed potentia visiva videt cælum colore affectum quantumvis videt cælum colore affectum, seu quia repugnat habere illum, quia negatio, seu carentia coloris est inseparabilis à cælo: ergo vicarentia coloris est inseparabilis à cælo videt aliquid impossibile in ipso; v. g. ideo intellectus cognoscit aliquid impossibile, quando cognoscit Angelum ad modum corporis, quia cognoscit corporeitatem in illo, qui omnino incapax est illius, &

Quaest. VI. Vtrum per omnes potent. &c. 31

& ex se habet negationem talis rationis: ergo similiter cognosceret visus aliquid impossibile, quia cognoscit colorem in caelo, ubi datur negatio illius.

50 Dicet aduersarius, licet impossibile sit, quod caelum sit ceruleum, nihilominus non cognoscitur à visu ut impossibile formaliter, & sic tantum est materialiter impossibile, & ideo non facit ens rationis.

51 Contra, quia Scotista dum cognoscit distinctionem à parte rei inter attributa diuina, facit ens rationis, quia cognoscit quod non est, ac si esset: sed nihilominus non cognoscit illam distinctionem ut impossibilem, imo maxime possibilem, imo actu necessario existentem cognoscit, & iudicat ita esse, sicut cognoscit: ergo ens rationis producit, licet non cognoscatur esse impossibile.

52 Clarius, Patres antiqui, ut Bernardus, Chrysostomus, &c. qui Angelos corporeos esse iudicabant, faciebant absque dubio entia rationis, cum conciperent esse quod non est, ac si esset, & quod est impossibile in Angelo (ut definitum est cap. *firmiter de summa Trin. & fide cathol.*) ac si esset possibile illi, imo tantum aberat, ut conciperent esse impossibile id quod concipiebant, quin potius iudicarent non esse impossibile: sed maxime possibile, & actu necessario, & non posse aliter esse: ergo ad faciendum ens rationis nihil obest, ut sit impossibile formaliter &c. & ratio est, ut diximus, quia illud ens sit, vel non sit impossibile formaliter est, & non purum nihil, cum purum nihil nullam habeat causam sui esse, nec connexionem cum ente reali, quam habet necessario color caeli, nec est ens reale: ergo ens rationis, quia non datur medium inter ens rationis, reale, & purum nihil.

53 Nec obstat dicere, quod illud non est obiectum solum in intellectu.

54 Contra, quia haec est petitio principij, idem est, quod quaeritur, & ventiletur, an solum sit productum ab intellectu ens rationis.

55 Vltimo principaliter sic probatur, quia vel solum fit vis in nomine entis rationis vel non, nisi in re: in re non, quia color ille est apparens &c. si in nomine ut solum ens apparens, & fictum per rationem sit nominandum ens rationis, sint, vel non sint alia entia ficta, & apparentia &c. contra, quia iam sunt admitrenda, & multiplicanda alia genera entium, quae nec sint rationis, nec realia, nec purum nihil, nec priuationes, & negationes, quod sic probatur, quia si ens illud apparens intrinsecum quasi productum ratione habet propriam quandam rationem entis condistinctam a reali, & ab entitate producta à sensibus, & solum hoc, & ratione illius vocatur ens rationis, etiam illud ens apparens, quod producit à visu, habet quandam rationem entis condistinctam ab ente reali, & etiam ab ente illo producta à ratione: sed hoc non vocatur ab aduersariis ens rationis: ergo vocabitur ens imaginationis, ens visionis, ens gustus, ens olfactus, ens tactus, & sic erit incidere in incommensurabilem, quod maximum vocant aduersarii, & in quod detrudentes illos, qui dicunt denominationem visi, auditi, & cetera entia extrinseca esse ens rationis, nullam aliam victoriam gloriosorem se reportare velle praedicant, plaudentes manibus praecipue Hurtado, quam extorquere ab aduersariis hanc multitudinem entium, cuius

argumenti non meminerunt, dum nobiscum in arenam literariam descendunt.

Dices, solum denominationem extrinsecam ab actibus intellectus humani, & obiectum fictum per illam esse ens rationis.

Sed contra hanc solutionem retorqueo argumentum, quo vitur P. Hurt. in *met. diff.* 19. *sect.* 1. argumentum enim huius Auctoris sic se habet; quia sicut haec denominatio intellecti nihil ponit intrinsecum in obiecto, ita nec denominationes ab aliis potentiis &c. ergo omnes erunt, aut entia rationis, aut entia realia; si non entia rationis, multiplicabo entia pro multiplicitate potentialium ut ens voluntatis, ens visus, ens auditus; si vero illae denominationes non sunt reale ens, quid sunt, cum nec sint ens reale, nec rationis. Erunt ergo ens visus & auditus, & imaginationis, quod adhuc neque visum, neque auditum, neque imaginatum est; sic Hurtado; quo argumento conuincere se aduersarios asserit, qui dicebant denominationes extrinsecas ab intellectu esse ens rationis, & reliqua non esse ens rationis; ex quo colligit sequi magnum inconueniens, scilicet, multiplicari entia v. g. visus, auditus, imaginationis &c. ego autem contra Patrem Hurt. retorqueo ipsius argumentum. Nam quia intellectus cognoscit quod non est, ac si esset, facit quoddam ens apparens, quod non est reale, sed fictum, & vocatur rationis, ac secunda intentio: sed imaginatio, visus, & ceterae potentiae materiales cognoscentes cognoscunt rem aliter, ac est in se, imaginatio enim cognoscit montem aureum, ac si esset, qui non est à parte rei, & cognoscit colorem ceruleum, qui realiter non existit: ergo faciunt quaedam entia apparentia, & fictitia à paritate rationis, sicut intellectus, quia non datur maior ratio in vno, quam in altero. Tunc sic de illis entibus apparentibus interrogo, an sint entia realia, vel rationis realia non sunt, quia non existunt à parte rei, si autem per te non sunt entia rationis: ergo sunt multiplicanda entia, ac proinde erunt ens visus, ens auditus, ens imaginationis, quod ut asseris nec est visum, nec auditum, nec imaginatum, quare tibi dicendum est aut omnia esse entia rationis, ne sequatur hoc quod tibi videtur magnum inconueniens, de multiplicatione entium, aut asserendum est nullius esse momenti hoc inconueniens contra aduersarios, quia eodem modo te premit, ac illos.

Vltima conclusio: potentia visiva, & ceteri sensus non faciunt relationem rationis, & ratio est manifesta; quia potentia non fingit ens, nisi ad similitudinem illius, quod est obiectum talis potentiae; vnde visus non potest fingere corpus ad similitudinem spiritus, quia spiritus non est obiectum visus; fingit autem colorem, quia color est obiectum adaequatum visus: sed relationes reales non sunt obiectum sensuum; sed potius sunt extra obiectum adaequatum illorum: ergo sensus non possunt fingere relationes rationis.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta dissoluntur.

59 **A**D primum primæ sententiæ concedo maiorem, & nego minorem: ad probationem minoris nego maiorem; voluntas enim non ordinat, sed potius tendit in id quod supponit ordinatum ab intellectu.

60 Ad secundum concedo maiorem & nego minorem propter eandem rationem; voluntas enim non facit impossibile componendo: sed id, quod supponitur compositum ab intellectu, vel identitatum, amat v. g. voluntas Luciferi amavit se esse Deum, non factum à se, nec fictum: sed fictum ab intellectu, intellectus enim fingebat se esse Deum, & id amavit voluntas.

61 Ad tertium concedo, voluntatem habere efficaciam intra sphaeram proprii actus; nego tamen habere illam extra sphaeram propriam; unde licet voluntas sit efficax efficacia sibi proportionata, in hoc nimirum quod amet, vel non amet, nihilominus tamen non est efficax, vt amet incognitum aut fingat aliquid, nam fingere dicit repræsentare de nouo, ac si esset, quod non est; cum autem voluntas non sit repræsentatiua: sed solum prolepticiua illius quod ab altera repræsentatur, inde euenit quod licet habeat efficaciam volendi, vel nolendi circa suum obiectum, non habeat illam in fingendo ens rationis.

Ad primum secundæ sententiæ nego maiorem; 62 nam in sententiā aduersariorum imaginatio facit ens rationis, & nihilominus non est reflexiua, cum ad reflexionem petant ipsi spiritualitatem in potentia, quam nullo modo habet imaginatio: ergo nullius momenti est reflexio in potentia ad producendum ens rationis necessario.

Dicunt aduersarij, aliud reperi in intellectu ad producendum ens rationis, nimirum quod id, quod fingitur ab intellectu extra intellectum non habet esse; color autem extra visum habet esse; quia est in intellectu obiectiue: sed hoc est finolum, nam in ente rationis solum requiritur, vt habeat tantum esse obiectiuium, & nullo modo reale, vt ens rationis fictum ab intellectu creato cognoscitur ab intellectu diuino, vt ipsi aduersarij asserunt, ac proinde habet esse obiectiuium in illo intellectu; quare non repugnat enti rationis esse in multis potentiis obiectiue, sub diuersis rationibus, dummodo extra potentias illas non sit realiter, nam certum est ens rationis posse voluntati proponi ab intellectu per modum boni; tunc autem existet obiectiue in voluntate, neque tamen ideo definit esse ens rationis. Deinde existendo in pluribus potentiis nullam maiorem realitatem acquireret, sed æquè haberet purum esse obiectiuium, & nullo modo reale: ac si in vna tantum potentia existeret; quare non repugnat enti rationis extra intellectum esse in aliis potentiis; sed tantum repugnat esse extra potentias in rebus, si enim sit in aliis potentiis tale prorsus, & tantum esse habebit in illis; quale in intellectu, nempe esse tantum obiectiuium.

64 Ad minorem primi argumenti respondetur, negando illam; nam voluntas etiam est reflexiua, cum possit amare suum amorem, & rem propterea se amatum: ex quibus omnibus colligi-

tur, nihil interesse ad productionem entis rationis, quod potentia sit, vel non sit reflexiua, cum voluntas sit reflexiua, & non faciat ens rationis, & imaginatio licet non sit reflexiua, faciat illud.

Item demus, quod reflexio esset necessaria; 65 visus habet hanc reflexionem, quæ postulat ab aduersariis; quæ improprie reflexio est, & consistit in hoc, quod sit cognitio, quæ aliquomodo supponit aliam cognitionem entis positiui, ad cuius proportionem, seu imitationem efformatur ens rationis: sed visus habet cognitionem coloris positiui, & realis, ad cuius similitudinem concipit quod non est color, ac si esset talis: ergo habet sufficientem reflexionem ad ens rationis.

Ad probationem maioris nego, quod omnia 66 entia rationis sint denominationes, quæ tribuntur rebus iam ante cognitum, hoc fortasse habent relationes rationis.

Ad secundum respondetur per modum entis vt 67 sic, nego; per modum talis entis, vt coloris, relationis, qualitatis &c. vt iam diximus; cum autem potentia visiva repræsentet quod non est color, ac si esset color, inde est &c.

Ad tertium nego maiorem seu antecedens. Ad 68 probationem antecedentis distinguo, coniungere, nego; componere, id est affirmare, & attribuire, concedo; cum autem imaginatio, licet non componat, id est affirmet, componit, id est coniungit, vel cognoscit vt coniuncta, inde est quod faciat ens rationis; visus enim non concipit colorem abstractum: sed potius vnium montibus, seu calo.

Alij dicunt, quod ad formandum ens ratio- 69 nis, est necesse quod potentia concipiat quod minimè est ens sub ratione entis formaliter vt ens est, negamus enim hoc; nam dum intellectus fingit relationem in absolutis non cognoscit quod minimè est ens, nec supponit rationem entis, vt ens vt sic: sed concipit quod vt tale ens supponitur, scilicet absolutum, vt aliud ens particulare, scilicet, vt relatiuum; quod habent omnes potentie cognoscentes, nam visus cognoscit lucem, & colorem.

QVÆSTIO VII.

Per quam intellectus operationem fiat ens rationis.

SECTIO I.

Sententia aduersaria ponitur.

PRIMA sententiā asserit, relationem rationis fieri per propriam reflexionem; cetera autem necessario fieri per operationem intellectus, saltem lato modo reflexam, & comparatiuam; hæc autem vocatur reflexa, & comparatiua, quia semper cognitio, quæ sit ens rationis, præsupponit aliam, vt diximus quæst. præcedenti: sic P. Suar. tract. de ente rationis, & alij multi.

Prima pars sententiæ sic probatur. Ille est actus proprius

Qu. VII. Per quam intellectus operat &c. 33

proprie reflexus, qui habet pro obiecto alium actum eiusdem potentiae ut intellectus &c. sed cognitio, qua fit ens rationis, necessario habet pro obiecto aliam cognitionem: ergo. Probatur minor, quia denominatio cogniti est relatio rationis: sed illa cognitio ex vi cuius fit illa relatio rationis necessario habet pro obiecto ipsam cognitionem, cum terminetur ad illud esse cognitum: ergo.

3. Secunda pars sic probatur: notitia improprie reflexa est illa, quae supponit aliam quomodocunque: sed omnis efformatio entis rationis supponit necessario alteram cognitionem: ergo. Probatur minor, quia vel ens rationis efformatur per simplicem apprehensionem, vel per iudicium, vel per discursum; si per simplicem apprehensionem, necessario supponit duas simplices apprehensiones, quae terminantur ad extrema, quorum unum concipitur ut relatum in ordine ad aliud per superuenientem cognitionem reflexam, & sic de ceteris.

4. Secundo, quia quando concipio qualitatem rationis in priuatione, vel negatione; haec cognitio supponit cognitionem qualitatis realis, ad cuius similitudinem concipio qualitatem existentem in obiecto: ergo.

5. Secunda sententia est Patris Hurt. in met. disp. 9. sect. 1. n. 15. & 17. & probatur his verbis, per apprehensionem iudicativam non debere dici fieri ens rationis absolute, quia licet absolute sit obiectivum in intellectu tantum, quia obiectivum cognoscitur, & non est alibi, tamen ly est, videtur significare affirmationem, & negationem, nam sicut esse a parte rei significat habere determinatam existentiam, sublata indifferentia ad illam; apprehensio autem nullam partem determinet: ergo ita non dicimus scire aut errare, nisi quod affirmamus, aut negamus; quando vero iudicamus, tunc dicimus rem in mente habere apud nostros. *Para mi es esto assi*, ad haec moreor quia rationis ens nescio quo pacto ens reale imitatur.

6. Paulo ante superius sic ait, in apprehensione iudicativa minime contingit, dari ens rationis, postea autem *sección 3. num. 32.* sic ait. Tandem Pater Vazq. tom. 1. in 1. p. disp. 76. n. 6. ait, omnia entia rationis fieri posse per apprehensionem, excepta relatione, verum etiam simplex apprehensio potest facere relationem rationis, quia apprehensio praecedit iudicium de eodem obiecto.

SECTIO II.

Nostri sententia ponitur, & probatur.

7. Prima conclusio: cognitio, per quam fiunt alia entia rationis praeter relationem non est necessario, nec proprie, nec improprie reflexa, & probatur.

8. Primo, illa tantum cognitio necessaria est ad efformationem entis rationis, quae cognoscitur, ut ens quod non est ens: sed haec cognitio non est proprie, nec improprie necessario reflexa: ergo. Maior evidens est, & supra satis explicata *quest. 1.* Minor sic probatur. Haec cognitio est communis intellectui cum sensibus, ut cum vi sic, imaginatione &c. ergo necessario non est

improprie, aut proprie reflexa. Consequentia sic probatur. Per vos sensus nec proprie, nec improprie est reflexivus, & ideo in vltra sententia non potest facere aliquid ens rationis, etiam illud, quod improprie reflexionem petit: ergo. Antecedens probatur, quia tunc est aliqua cognitio communis intellectui &c. quando eodem modo cognoscitur sensus, ac intellectus v. g. ideo simplex apprehensio non est propria intellectus, quia sine iudicio cognoscitur, etiam sensus: sed sensus ut latissime probatum manet cognoscit quod non est, ac si esset: ergo hic modus cognoscendi communis est sensibus, & intellectui.

Secundo probatur, si ex eo quod unus actus 9 potentiae sequatur alterum eiusdem potentiae, dicitur reflexus, saltem lato modo: ergo omnes potentiae appetitivae & sensus sunt lato modo reflexivi: sed hoc est contra vos asserentes nullam potentiam corpoream esse nec proprie, nec improprie reflexivam: ergo. Haec minor est propria eorum sententia. Illa consequentia sic probatur de appetitu sensitivo in brutis, quia leo ex eo quod amat, seu appetit escam, appetit cursum & motum ad aucupanda, seu venanda, tam terrestria, quam volatilia si potest animalia, & in ovis actus, quo timet lupum sequitur actum, quo vult fugere & in imaginatione ex actu, quo cognoscit lupum, sequitur actus, quo cognoscitur disconvenientia: sed in his casibus unus actus sequitur alterum eiusdem potentiae: ergo si propter hanc consequentiam hoc contingit, omnes istae potentiae brutorum erunt reflexae.

Dicunt adversarii in imaginatione dari, saltem 10 improprie reflexionem: atqui non solum difficultatem: sed quasi oneri succumbunt.

Contra, imaginatio non solum poterit facere 11 ens rationis sine fundamento: sed cum fundamento, hoc enim solum requiritur in intellectu, ut faciat ens rationis cum fundamento: ergo Rubius, qui hoc negaverat male concedit illud, ex quo mediate sequitur oppositum suae conclusioni.

Secunda conclusio: falsum est dicere ens rationis logicum, & relationem rationis potere 12 actum proprie reflexum & probatur.

Primo ad faciendum ens rationis relationum ut 13 in omnipotentia Dei, vel in Verbo divino, quatenus creaturas repraesentat, sufficit ut connexionem omnipotentiae concipiam; ac si esset respectus, & esse eminentissimum Verbi, ut relatum ad ipsas per relationem praedicamentalem, vel transcendentalem: sed in tota efformatione non datur actus proprie reflexus: ergo non est necessarius. Maior clara est, quia illa esset relatio, & non realis: ergo rationis, cum totum illius esse relationis esset apparatus, & pure obiectivum, cum realiter neque sit actu, neque potentia. Minor probatur, actus proprie reflexus ut definitur ab adversariis est qui habet pro obiecto alium actum intellectus, quem supponit: sed in efformatione illius relationis rationis actus qui efformat relationem rationis, non habet pro obiecto actum primum intellectus: ergo. Minor probatur, quia in illa efformatione illa cognitio habet pro obiecto connexionem, & relationem, & nihil aliud, cum nihil aliud per illam repraesentetur: ergo non habet pro obiecto cognitionem, nec in concreto, nec in abstracto, quia in cognitione connexionis, ac si esset relatio minime reperitur repraesentatio cognitionis

gnitionis: sed tantum connexionis, & relationis: ergo falsum est dicere ad efformationem relationis rationis requiri cognitionem reflexam.

- 14 Item, quia possunt etiam simplici ratione apprehendere relationem vnius ad aliud, vbi non est talis relatio, vt in dexteritate parietis, vbi tantum est denominatio extrinseca, & hoc per modum simplicis intuitus sine aliqua reflexione ad alteram cognitionem.

- 15 Secundo probatur de ente rationis logico, de vniuersali nimirum efformatio vniuersalis relationis, se habet huiusmodi prius cognoscitur natura abstracta à suis conditionibus indiuiduantibus, & postea illa natura sic præcisa extrinsecè ab intellectu concipitur, vt relata: sed hic non datur reflexio propriè: ergo. Probatur minor, quia secundus actus fingens relationem non habet pro obiecto primam cognitionem abstractentem: sed tantum habet pro obiecto naturam, cui tribuitur illa relatio per illum actum: sed non tribuitur naturæ, vt sic cognita reduplicatiuæ: sed naturæ, quæ cognoscitur specificatiuæ: ergo. Probatur minor, nam si secunda cognitio haberet pro obiecto primam cognosceret primam: sed non est necessarium hoc: sed sufficit, quod cognoscat naturam, cui attribuitur relatio: ergo; in illa enim cognitione confingente potentiam vniuersalitatis non representatur cognitio præciscens naturam, alias per hanc secundam cognosceretur præcisci animal ab indiuiduatione, & à se cognosci illam naturam sine indiuiduatione, quod est falsum, nam in illa secunda cognitione solum cognoscitur quod clarè respicendat: sed non respicendat cognitio prima: sed tantum natura, & potentia vniuersalitatis: ergo.

- 16 Dices non posse secundam cognitionem dare relationem vniuersalitatis: nisi cognoscat illam naturam esse cognitam & præcisam à se.

- 17 Contra, quia solum sufficit quod intellectus cognoscat per primam cognitionem, nam vt sic præcisam naturam per secundam, non est necesse quod cognoscat se abstraxisse illam naturam: sed sufficit, vt concipiat illam, vt relata.

- 18 Confirmatur, quia dum præciscitur illa natura attribuitur illi quædam entitas & vnitas, quam non habet, & est efformatio entis rationis logici: sed ibi non cognoscitur alia præcedens cognitio cum illa sit prima: ergo.

- 19 Vigetur, quia cognitio non est causa formalis constituens naturam in esse vniuersalis: sed solum est causa efficiens, quasi producens illam in esse vniuersalis: sed quando cognoscitur aliquis effectus, non est necesse, vt concipiat causa efficiens essentialiter, nam potest concipi id quod alias effectus est, & non reduplicatiuè vt effectus v. g. quando cognosco hominem, non est necesse, vt cognoscam vt effectum: sed sufficit vt cognoscam essentiam illius vel naturam: ergo si illa natura efficienter tantum producit vt vniuersalis, non est necesse vt cognoscatur cognitio per quam, quasi producit in illo esse; vnde hæc secunda cognitio non est reflexiua, immo licet necessario sit cognoscenda vt effectus, directè tunc cognoscetur natura indirectè effectio illius, id est, cognitio præciscens: sed vt sit propriè reflexio directè debet cognosci cognitio, & non indirectè: ergo illa cognitio, quæ non directè: sed indire-

ctè cognoscit illam, non est propriè reflexa.

Tota ergo falsitas opinionis contrariæ inde 10
provenit, quod non aduerterit varia fundamenta relationis rationis, & quia solum cogitabant aduersari, denominationem cogniti posse concipi, vt relationem, quæ necessario petit cognitionem reflexam, nam omnia absoluta possunt cum relatione rationis concipi, & omnes denominationes extrinsecè, v. g. vt dextrum, amatum, visum, imaginatum &c. Item protegens regem, & imperatorem, creatorem, dominum, maritum, uxorem, quæ omnes denominationes extrinsecè, vt relationes concipiuntur sine eo, quod cognitio fingens illas præsupponat, & habeat pro obiecto alium actum intellectus quod solum contingit in denominatione cogniti &c. ergo male dicitur ab aduersariis omnes relationes rationis fieri per actum reflexum.

Tertia conclusio: per simplicem apprehensionem 21
fit ens rationis, quia in sententia Patris Hurtado, & in omnium sententia per illum actum producit, aut fit ens rationis, per quem cognoscitur aut concipitur res aliter ac est: sed per simplicem apprehensionem cognoscitur res aliter, ac est: ergo per simplicem apprehensionem producit ens rationis. Maior est euident, ideo enim, quando concipio naturam relata ad inferiora, facio ens rationis, quia cognosco naturam, quæ non habet relationem cum relatione, id est naturam aliter ac est in se, &c. Minor sic probatur, quia simplex apprehensio est defectibilis, & imperfecta, vt iudicium, & discursus, sed propter suam propriam defectibilitatem, & imperfectiorem cognoscunt aliter obiectum, ac est in se iudicium, & discursus; & quia sic concipiunt illud faciunt ens rationis: ergo similiter simplex apprehensio propter propriam imperfectiorem, & defectibilitatem cognoscit rem aliter ac est, & propter hanc cognitionem facit ens rationis sine dubio, quod à posteriori sic probatur; Nam Barbarus, qui concipit magnitudinem solis vt rotam curus sine discursu concipit, & sine iudicio cognoscit rem aliter ac est, & demon, dum fallitur in sua cognitione vel circa futuras cognitiones veras, vel circa mysteria fidei, vel res supernaturales sine iudicio aut discursu cognoscit rem aliter ac est: ergo tunc per simplicem apprehensionem faciunt ens rationis.

Confirmatur. Quia ideo in sententia Hurtado 21
non fit ens rationis per simplicem apprehensionem, quia in illa cognitione non datur falsitas: sed hoc est falsum nimirum dicere non dari falsitatem in simplici apprehensione: ergo in simplici apprehensione producit, & fit ens rationis. Hæc minor latius demonstranda in libris de anima, sic probatur; quia nihil aliud est esse falsam cognitionem nisi non habere veritatem ex difformitate cum obiecto: sed simplex apprehensio cognoscit rem aliter ac est, & cognoscere rem aliter ac est, est non conformari cum obiecto: ergo simplex apprehensio facit ens rationis, & in illa datur falsitas formalis. Explicatur, quia in iudicio datur falsitas, quia iudicium affirmat rem, & cognoscit iudicatiuè rem aliter ac est, & sic affirmando non conformatur cum suo obiecto, sed similiter simplex apprehensio cognoscit rem aliter ac est, & sic cognoscendo non conformatur: ergo fallitur. Explicatur.

Nam potentia visiva habet simplicem apprehensionem sicut intellectus: sed simplex apprehensio

Quæst. VII. Per quam intellectus, &c. 35

hensio visus, quia creata imperfecta est, cognoscit rem aliter ac est in se, & quia sic cognoscit facit ens rationis: ergo simplex apprehensio intellectus, quæ imperfecta est, cognoscet aliquando rem aliter ac est, & sic cognoscendo faciet sine dubio ens rationis.

24 Confirmatur, quia ad cognoscendum rem aliter ac est in se, non est necessaria affirmatio, ac negatio, sed solum quod talis cognitio sit defectibilis, quia non est increata, & prima regula: sed simplex apprehensio est creata imperfecta, & defectibilis: ergo sine affirmatione, & negatione, cum sine illa cognoscit rem aliter ac est. Explicatur iudicium, & discursus conveniunt in esse falsæ cognitionis: sed discursus, & iudicium non conveniunt, nisi in ratione cognitionis realiter ac est in se: ergo simplex apprehensio, quæ etiam est cognitio rei aliter ac est in se, conveniet cum illis in ratione falsæ cognitionis: sed falsa solum cognitio sufficit ad faciendum ens rationis: ergo simplex apprehensio potest facere illud, nam ideo discursus, & iudicium in sententia Hurtado facit, non quia iudicat: sed quia falso iudicat, & falso cognoscit, cum cognoscat aliter ac est in se, & etiam fictio coloris cærulei, quia aliter ac est in se cognoscit: sed etiam simplex apprehensio sic se habet in intellectu: ergo illa est falsa cognitio: ergo illa facit ens rationis.

25 Secundo, quia in nullo ente rationis efformando intercedit necessarium mendacium, & si detur advertentia, sed non est alia causa huius, nisi quia non intercedit affirmatio, vel negatio: ergo sine affirmatione, & negatione per simplicem apprehensionem efformatur ens rationis. Major clara est præcipue inter homines veritatem intactam ilibatamque servantes, nemo enim probatæ vitæ hoc modo entia rationis efficeret, si necessum esset ut mendacium efformaret. Minor probatur, quia ubi de obiecto, v. g. de privatione affirmaretur quod esset qualitas positiva præcipue cum advertentia, & in hominibus doctis daretur mendacium, vel ibi negaretur de illa, quod non esset carentia: ergo ratio totalis, quare non intercedat mendacium in ordinario modo fabricandi ens rationis, apud peritos dum illud efficiunt cum advertentia plena, est quia non datur affirmatio illius, quod efficitur, quare si aliquis diceret ita contingere à parte rei, quod confingitur per rationem, sine dubio efficeretur mendacium.

26 Et si dicas, hic non dari affirmationem entis rationis, dum dico hircoceruus non est relatio: sed potius negatio, & nihilominus non dari mendacium: ergo etiam si detur iudicium de ente rationis, non est necesse ut detur mendacium etiam si tale iudicium fingat, & faciat ens rationis, ut in supradicto iudicio negante clare patet, quod licet fingat, non induit rationem mendacii.

27 Respondeo ibi per iudicium illud non efformari ens rationis, nisi præsupponi ut factum per simplicem apprehensionem, quia simplex apprehensio finxit illum hircoceruum, & per illam fuit conceptus ut unus, & distinctus à quolibet alio, & sic hic actus supradictus iudicii non est practicus, sed mere speculativus; sicut non est practicus, hic leo est species, ubi non efformatur, sed affirmatur, ut efformata species.

28 Et si dicas hic fieri ens rationis, qualitas est
I. P. Tom. II.

substantia, intellectus est anima. Primo dico ibi non fieri, sed affirmari quod factum est per simplicem apprehensionem.

Secundo si iudicetur aliter, ac concepitur in simplici apprehensione, tunc autem intercedere mendacium in homine, nimirum docto, cognoscente substantiam non esse qualitatem, in illo autem, qui non cognoscit recte per apprehensionem sed apprehendit, sicut iudicat, tunc autem non fit per iudicium illud ens rationis, sed factum per simplicem apprehensionem conservat iudicium, v. g. si aliquis catholicus, qui recte callit, Deum esse spiritum, sic iudicaret; Deus verè & realiter est lux, est ignis; & mendacium esset, & hæresis; & si barbarus diceret, Deus est ignis, non diceret mendacium, quia mentiri est contra mentem ire: sed primus in hoc iudicio it contra mentem, id est contra cognitum per mentem media cognitione prima: ergo primus mendacium profert, barbarus autem non mentitur, quia non it contra mentem, quod amplius constabit in sequenti conclusione.

Ultimo ad hominem contra Hurt. quia ipse contradicens Vazq. sic ait, verum etiam simplex apprehensio potest facere relationem rationis: sed relatio rationis est verum, & proprium ens rationis: ergo sibi contradicit Hurtado, sui immemor, dicendo simplicem apprehensionem non facere ens rationis, cum hic dicat facere relationem, quæ est verum ens rationis, in quo consequentiam ab ipso in Vazq. desideratam iterum ego desidero, quæ consequutio, si reperitur, adeo obscura est, ut reperiri non possit, in quo aut peccat culpa contradictionis, aut confusio- nis, & obscuritatis, ex quibus quod sit maius peccatum tu videbis.

Quarta conclusio: probabilissimè potest dici ordinario modo loquendi omnem productionem primam entis rationis non per iudicium, nec per discursum, sed per simplicem apprehensionem fieri, licet etiam sit probabile oppositum; moueor ad primum his argumentis.

Primo, quia ad iudicium, & discursum præsupponitur necessarium simplex apprehensio, ita ut si recte debeamus procedere, & non defectu mendacii, &c. ut diximus, nihil iudicatur per iudicium, negando aut affirmando, nisi quod apprehenditur per simplicem apprehensionem: ergo iudicium iam inuenit factum ens rationis, & solum affirmat (si cum veritate debeat procedere) illud esse, vel negat illud esse, ut concipitur à simplici apprehensione, quod est, aut conservare ens rationis factum à simplici apprehensione, ut quando colorem à sole productum conservat ignis, & non producit, quia iam inuenit factum à sole. Vel est tantum speculativè se habere circa illud obiectum, cum circa idem versentur: ergo unum est conservativum, & aliud productivum; vel unum speculativum, & aliud practicum; frustra enim fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora; nihil enim superfluum datur in natura: ergo si simplex apprehensio finxit illud ens rationis, iudicium, quod versatur circa illud, non facit, sed vel conservat solum, vel solum quodammodo speculatur.

Confirmatur; & arguo ex verbis Hurt. contra ipsum. Nam *disph. 20. met. num. 32.* sic ait; verum etiam simplex apprehensio potest facere relationes rationis; quia apprehensio præcedit iudicium de eodem obiecto. Tunc sic, idem numero

mero obiectum, quod attingit prius simplex apprehensio, attingit eodem instanti, aut sequenti, vel ut volueris, si eodem instanti posterioritate naturæ; sed simplex apprehensio cognoscens rem aliter ac est, fecit ens rationis: ergo iudicium non facit, quia idem perseverando in suo esse, non bis producit, sed solum conservat factum, ut iam exemplo caloris explicatum est: ergo solum fit primo ordinario modo loquendi ut simplici apprehensione attingat iudicium, ut ait Hui tado.

34 Vergetur; ideo voluntas non facit ens rationis, quia non est de nouo productiva alicuius esse; sed circa iam factum ab intellectu versatur; at qui iudicium versatur circa iam factum à simplici apprehensione: ergo iudicium, sicut voluntas non facit ens rationis: ergo solum conservat, vel consideratiue cognoscit speculatiue quodammodo.

35 Ultima conclusio; omnis actus faciens ens rationis est falsus; quod sic probatur.

36 Actus, qui est difformis suo obiecto, est falsus; sed actus fingens, & faciens ens rationis est difformis obiecto proprio: ergo ille actus est falsus. Maior est evidens, quia in actu, ubi est oppositum veritatis, est falsitas; sed ubi datur difformitas, datur oppositum veritati: ergo actus, ubi datur ad suum obiectum est falsus, in ipsoque datur falsitas. Minor præcipua sic probatur. Actus faciens ens rationis, discordat ab obiecto, quod est à parte rei; sed discordare actum ab obiecto, est esse difformem obiecto: ergo actus fingens ens rationis, cum discordat ab obiecto, erit difformis obiecto. Minor hæc est evidens, nam sunt synonyma actum esse discordem cum obiecto, & esse difformem, sicut peccatoris voluntas, quia discordat à lege, difformis est illi, positiue enim non conformatur positiue representando quod non est in obiecto; & ideo talis cognitio discordans, difformis est obiecto. Maior sic probatur; tunc aliquid discordat ab aliquo, v.g. actus intellectus cum suo obiecto, quando actus representat in obiecto quod non datur in illo, & quod in illo reperitur: sed actus faciens ens rationis v. g. actus efficiens vniuersale formaliter, tribuit naturæ, & cognoscit in illa relationem vniuersalitatis quæ non reperitur in ipsa: ergo actus faciens ens rationis, discordat à suo obiecto. Item actus faciens chimæram tribuit naturis hominis & leonis identitatem, quam inter se non habent, & actus distinguens attributa diuina representat in illis distinctionem, quæ in ipsis non datur respectu diuinitatis: ergo actus faciens ens rationis, discordat à suo obiecto, & non concordat cum illo, quia aliter representat obiectum, ac est in se.

37 Confirmatur; quia actus qui cognoscit Petrum esse lapidem facit ens rationis, siue talis actus sit iudicium, siue simplex apprehensio: sed ille actus est difformis obiecto: ergo ille actus est falsus. Patet consequentia, tum à definitione falsitatis, tum quia actus verus est, qui est conformis obiecto: ergo falsus erit, qui est difformis ipsi; probatur minor, quia tunc actus est difformis obiecto, quando non cognoscit obiectum eo modo, quo est, & cognoscit in illo aliquid quod non est, ac si esset: sed ille actus cognoscit identitatem in Petro cum lapide, quæ non datur in ipso, ac si daretur in eo dem: ergo ille actus difformis est obiecto, etiam si sit simplex apprehensio; nam iudicium in sententia aduersatio-

rum ea ratione est difforme, quia cognoscit rem esse id, quod non est: sed etiam obiectum non est, sicut per illam apprehensionem representatur; representatur enim per illam Petrus ut idem cum lapide: ergo actus ille est difformis obiecto.

Secundo probatur ex eo quod res est, vel non est, cognitio dicitur vera, vel falsa; id est ex eo quod non est obiectum, ut percipitur, & representatur per cognitionem, cognotio illud representans est falsa; sicut contra est vera: sed cognitio faciens ens rationis non representat rem ut est: sed alio modo, ac est, vel eo modo quo non est: ergo talis cognitio est falsa. Maior est principium evidens, quod latè explicui *trat. de Principiis*, videte ibi. Minor est evidens, nam actus, quo facio ens rationis priuationis in omnium sententia est quo represento priuationem ut qualitatem, & dispositionem, ut vos explicatis; vel in mea sententia, quando concipio carentiam alicuius ubi, non est talis carentia: sed per illum actum non representatur res ut est: ergo. Hæc minor sic patet, quia in hoc actu representatur qualitas, quæ non est realiter qualitas, & carentia ubi non est carentia: ergo representatur aliter ac est obiectum, & quod non est ac si esset: ergo.

Ultimo cum Hurtado sic argumentor; quia ens rationis tantum habet esse obiectiue in intellectu, & non alio modo, v. g. à parte rei: ergo actus, qui facit ens rationis, est falsus: patet consequentia, quia ex parte obiecti non est id, quod actus representat: ut ex parte quantitatis non est quod representatur in hoc actu, quantitas est substantia: ergo talis actus est difformis obiecto: ergo falsus. Prima consequentia est clara, quia actus tribuit obiecto, quod non habet, in quo consistit difformitas. Secunda consequentia est nota, quia ut iam diximus, quando actus est conformis obiecto, est verus, & quando difformis, falsus.

Confirmatur; si obiectum esset, sicut repræsentatur, actus esset verus, & obiectum haberet esse in se distinctum ab esse obiectiue in intellectu, ut ex terminis patet: ergo actus efficiens ens rationis, est falsus, quia obiectum non est in se, sicut per actum intellectus representatur, & ea ratione dicitur ens rationis habere esse obiectiue tantum in intellectu, id est in se non habet illud esse à parte rei, nec ex parte obiecti illud esse, ut est à parte rei, respondet cognitioni, sed in sola cognitione est representatiue; nam si alibi esset, non esset representatiue, tantum in intellectu: hoc totum patebit ex dicendis à nobis in libris de anima, ubi penitus enucleabimus Aristotelis mentem, sicque enucleatum proponam; sensum Diui Thomæ inuestigabo, librabo item pondera, ac latera rationis, quibus dilucidius veritas proposita clarescet.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria solentur.

Ad primum concedo maiorem & nego minorem; ad probationem nego absolute maiorem, quia non est, nisi denominatio realis extrinseca cõcedi potest secunda pars, seu explicatio maioris, ubi probatur minor, & potest negari, quia

Quaest. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 37

quia esse cognitum etiam potest considerari per modum qualitatis absolutae, sed deus esse cognitum esse relationem rationis: deinde concedo illam relationem fieri per actum reflexum, nego tamen inde colligi omnem relationem rationis esse reflexionem, nam relatio omnipotentiae, visus, dextri &c. nulla est reflexio.

42 Ad probationem partis secundae nego maiorem; deinde transeat maior, & praeterea negatur, quod omnis relatio seu ens factum per simplicem apprehensionem supponat cognitionem aliam priorem se; sufficit enim, ut cognitio terminetur ad obiectum aliter, ac est in se, ut cognoscat unum ad similitudinem alterius, sine eo quod supponatur cognitio actualis illius obiecti, ad cuius similitudinem cognoscitur & fingitur illud, ut videre est in potentia visiva, quae primo ad speciem, & intuitu fingit colorem caeruleum in montibus, sine eo quod ante talem cognitionem supponatur actualis cognitio veri coloris caerulei, ad cuius similitudinem fingitur ille.

43 Ad secundum patet ex dictis. Ad argumentum Patris Hurt. negamus, particulam illam esse significare affirmationem vel negationem formalem; nam recte concipitur essentia, & existentia rei sine affirmatione, & negatione per simplicem apprehensionem, nam apprehensio simplex, quae concipiunt haeretici non dari tres personas in divinis, aut dari tres Deos, est haeretica & erronea apprehensio, & nihilominus est sine affirmatione, & negatione, & ratio est quia ad hoc, ut erret intellectus, sufficit quod eius cognitio, quaecunque illa sit, cognoscat rem aliter ac est, & falso cognoscat, cum autem nostra simplex apprehensio, quia fallibilis est, cognoscat rem aliter ac est, inde evenit, quod erret circa suum obiectum, licet non sit affirmatio, & negatio, & hoc determinate; unde quando representat rem, sicuti est, determinate per illam scimus sine indifferentia illa ex vi illius cognitionis ad errandum, licet ex vi alterius possumus errare, quia cum illa cognitio sit naturalis representatio, essentialiter per suam essentiam determinatur ad illud obiectum representandum, ita ut non habeat indifferentiam ad aliud.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Deus cognoscat ens rationis.

SECTIO I.

Sententia adversaria ponitur.

1 **A**TER Gabriel Vazquez singularis in hac re, tom. 2. in 1. p. q. 28. d. sp. 1. 18. c. 4. his argumentis probat Deum nullo modo cognoscere ens rationis.

Primo quia si Deus cognoscit ens rationis, licet non primarie, sed quia prius factum est ab intellectu creato, reuera format in intellectu suo illud ens rationis, quod cognoscit: sed hoc est absurdum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior; quia Deus conservat virtute sui intellectus ens illud rationis factum ab intellectu creato: sed conservare aliquid etiam factum seu

productum ab alio, est facere, seu producere illud: ergo intellectus divinus, qui conservat ens rationis factum a creatura facit illud. Maior probatur sic, quia illud esse obiectivum, quod res habent in intellectu Dei, habent ut a causa integra ab ipso intellectu divino, cui obijciuntur: sed habere hoc modo est conservari ab illo: ergo. Maior probatur; quia ad illud esse provt est in intellectu divino, non concurrat intellectus humanus: ergo Deus est integra, & adaequata causa entis rationis adhuc post formationem ab intellectu creato: sed hoc tam absurdum est, ac si primario formaretur: ergo.

Secundo probatur; quia si Deus nunc cognoscit entia rationis, ab aeterno illa cognovit, cum nihil cognoscat in tempore, quod ab aeterno non cognoverit, alias Deus mutaretur: sed si Deus ab aeterno cognovit ens rationis, sequitur quod Deus fecerit ab aeterno: ergo Deus non cognovit entia rationis. Probatur minor; quia illud ens rationis quod cognovit Deus antequam ab intellectu humano esset fabricatum, cum ab aeterno nulla sit creatura, a qua habeat esse, & nunc illud habeat, necesse est ut sit effectum a Deo, & actu obiectivum in suo intellectu: sed tale esse obiectivum actu pendens ab intellectu divino, non cooperante, & nondum illud operante intellectu creato, nec est a parte rei, nec potest esse a parte rei aliquid reale: ergo est aliquid rationis factum a solo intellectu divino: fieri igitur debent aduersarij posse a Deo fingi ens rationis, si semel concedant posse a Deo cognosci.

Neque obstat, quod tale ens rationis idem cognoscatur a Deo, quia potest ab intellectu creato in tempore confingi, quominus dicamus, cum illud cognoscitur a Deo ab aeterno, ab eo tantum confingi; nam cum ab aeterno solus Deus intellectu suo tribuat illi esse obiectivum actu, quod nondum tribuitur ab intellectu creato, solus Deus dicitur illud esse obiectivum ab aeterno effingere.

Tertio fieri ens rationis & formari, nihil aliud est, quam obijci intellectui, vel intelligi: sed divinus intellectus habet illud sibi obiectivum praesens: ergo facit illud, & format scilicet, non primario, sed occasione nostri intellectus.

Quarto quia impossibile est, quod intellectui divino obijciatur animal rationale, provt in intellectu humano sunt distincta talia praedicata: ergo divinus intellectus non potest illa apprehendere provt distincta sunt & relata consequentia est nota, quia nullus intellectus intelligit nisi quod sibi obiectivum representatur. Antecedens vero sic probatur, conceptus obiectivus nostri intellectus ut sic formaliter pendet a formali nostro conceptu, ita ut a nullo alio ut sic possit representari: sed conceptus formalis quo animal, & rationale distinguuntur, & referuntur, non potest Deo convenire propter suam imperfectionem: ergo conceptus obiectivus animalis & rationis, qui apud humanum intellectum sunt distincti, & relati, non possunt ut ita distincti representari intellectui divino: ergo divinus intellectus nequit cognoscere ens rationis, quod est distinctio illa inter animal, & rationale.

Secunda sententia asserit, Deum non cognoscere entia rationis immediate, & directe: sed tantum ut cognoscibilia ab imperfecto intellectu

lectu nostro sic Smigleus in *logica*, disp. 1. q. 8. §. docent igitur.

7 Probatur sic; quia cognitio entium rationis immediatè, & directè inuoluit in se perfectum modum cognoscendi, qui in Deum cadere non potest; magna enim cognitionis imperfectio est, cognoscere obiectum aliter ac est, porro sic cognoscuntur immediatè & directè entia rationis, cum enim ens rationis consistat in coniunctione, vel compositione impossibili, aut etiam in essentia simplici impossibili, & quæ realiter nunquam esse potest; vnde manifestum est taliter cognoscere ens rationis esse cognoscere tanquam ens id, quod non est ens, & quod est impossibile esse ens, & ex consequenti est cognoscere eum aliter, quam sit; talis enim imperfectio intellectui diuino immediatè tribui non potest.

SECTIO II.

Nostre sententia ponitur & probatur.

8 **P**rima conclusio: Deus cognoscit ens rationis, quod intellectus creatus efficit: est communis hæc sententia, & probatur.

9 Primo, quia omne id, quod continetur sub obiecto scientiæ diuinæ cognoscitur ab illa: sed ens rationis continetur sub obiecto scientiæ diuinæ: ergo ens ratio cognoscitur ab illa. Maior evidens est, minor sic probatur; omne id, quod continetur sub obiecto potentiæ entis participati, & finiti, continetur sub obiecto potentiæ, vel quasi potentiæ entis primi participati, & infiniti, ablatis imperfectionibus; sed ens rationis continetur sub obiecto potentiæ, vel virtutis cognoscitiuæ entis creati, & participati: ergo continetur sub obiecto potentiæ, vel virtutis cognoscitiuæ diuinæ ablatis imperfectionibus. Probatur maior: omnis ratio participata continetur sub illa ratione, à qua participatur: sed omne id, quod continetur sub obiecto potentiæ creatæ est ratio participata vel pars obiecti, potentiæ, vel virtutis increatæ, vel impartiçatæ: ergo omne quod continetur sub obiecto virtutis cognoscitiuæ entis creati, & participati &c. Maior evidens est, quia ideo homo, & Angelus continetur in Deo ablatis imperfectionibus, quia sunt rationes participatæ à Deo; item quia illud, quod est pars, vel quasi pars illius, à quo participat, debet contineri in eo, quod est totum, vel quasi totum illius: sed omnis ratio participata est quasi pars illius eminentialiter, aut æquualiter, à quo participatur; participare enim est partem capere à participato: ergo debet contineri in eo, à quo participat eo modo, quo participat, siue eminentialiter, siue formaliter, siue æquualiter &c. Minor sic probatur.

10 Quia omne id, quod est finitum, & limitatum in aliquo esse, & gradu entis, est participatum ab eo, quod in illo esse, seu gradu entis est diuinum, infinitum, & illimitatum; sed omne id, quod continetur sub obiecto potentiæ creatæ, est finitum, & limitatum in esse obiecti, quia eo modo est obiectum, quo est potentia: sed potentia est finita: ergo obiectum debet esse finitum, vel ex parte sui, vel ex parte modi tendendi ad illud: ergo debet esse participatum ab obiecto diuino: sed id est debet esse aliqua pars obiecti di-

uini, essendo aliquid ex illis, quæ in obiecto diuino continentur, non tamen omne: hæc consequentia sic patet; quia obiectum diuinum est infinitum: sed finitum in aliquo genere continetur, vel est pars infiniti in illo genere: ergo obiectum creatum quod in esse obiecti est finitum, continetur sub obiecto diuino quod in esse obiecti est infinitum & impartiçatum, & erit pars, vel quasi pars illius obiecti, quia est participatum ab illo. Maior sic probatur, quia ideo scientia quæcunque, bonitas, iustitia, entitas creata &c. sunt participatæ à scientia, bonitate, entitate diuina, & continentur in illis, non quia sunt scientia vt sic, bonitas vt sic, entitas vt sic: sed quia hæc est infinita, illimitata, & impartiçata, illa vero creata, participata, & finita: ergo omne, quod est finitum &c. sed obiectum virtutis, & potentiæ cognoscitiuæ creatæ est finitum, & limitatum: ergo debet contineri sub obiecto increatæ, & impartiçatæ scientiæ, quod est infinitum, & impartiçatum; ita vt obiectum infinitum sua latitudine comprehendat finitum, & limitatum.

Confirmatur, quia obiectum diuinæ scientiæ, & virtutis cognoscitiuæ Dei est omne scibile, & cognoscibile: ergo includitur in illo, & sub illo continetur quicquid cognoscibile est: sed ens rationis est cognoscibile: ergo ens rationis continetur sub obiecto diuinæ scientiæ; & ratio manifesta à priori est, quia omne, quod vniuersale est, continet quicquid est particulare in illo genere, vnde sub omni homine, seu sub homine vt sic continetur quicunque homo particularis, sicut sub albo vt sic, seu sub omni albo continetur quicquid album est; ex eo quod omne album vniuersale est: sed obiectum scientiæ diuinæ est omne scibile: ergo quodcumque scibile continetur sub obiecto scientiæ diuinæ; cum autem ens rationis sit aliquid scibile vel cognoscibile, necesse est vt continetur sub omni scibili, quod est obiectum scientiæ diuinæ; quare si aliquis concedat ens rationis esse scibile, & ex alio capite neget contineri sub omni scibili contradictoria concedit, scilicet quod omne scibile sit tale, & non sit tale scilicet quod sit omniscibile, & non omniscibile; concedit enim esse omniscibile, vt patet, negat autem esse omniscibile, quia non est ita vniuersale in ratione scibilis, vt comprehendat quodcumque scibile, & in hoc fundatur, quod propositio vniuersalis ad suam veritatem petat, vt quodcumque cum sua veritate contineatur sub illa propositione; quare etiam si infinita obiecta illius propositionis veritatem haberent, & solum vnum obiectum non haberet veritatem, non esset vniuersalis illa veritas, nec esset omnis in ratione veritatis; vnde esset omnis, & non esset omnis; quare si aliquis affirmaret, omnem hominem esse animal rationale, & solus vnus homo esset brutum, & non animal rationale, non posset illa vniuersalis propositio esse vera; itaque certissimum est apud omnes, quod id quod est vniuersale, debeat includere quodcumque illius rationis, in quo vniuersale est: sed obiectum scientiæ diuinæ est omne in ratione cognoscibilis: ergo necessario debet includere sub se quicquid est cognoscibile, ita vt nullum sit tale, quin sub omni cognoscibili includatur.

Maior illa prima & præcipua est manifesta: 11 quia obiectum diuinæ scientiæ debet esse pro-

Quaest. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 39

portionatum (loquor de adaequato) & aequale in vniuersalitate scientiae diuinae: sed diuina scientia ita est vniuersalis in ratione scientiae, vt sit non solum scientia: sed omnis scientia: ergo obiectum adaequatum illius scientiae non solum debet esse aliquid scibile vel plura scibilia: sed potius omnis scibile: patet hoc manifeste. Nam quod est aliquid, & non omne, non adaequatur cum virtute, quae est omnis in illa ratione; sicut quod est finitum in esse obiecti, non adaequatur cum infinita scientia: sed scientia diuina est omnis in ratione scientiae, & ideo est omnis scientia: ergo obiectum, quod debet adaequari cum illa, & esse aequale illi, debet esse omne in ratione scibilis, ita vt sit omne scibile.

13 Vergetur à paritate rationis; ideo omnipotentia habet pro obiecto omne possibile, tanquam obiectum adaequatum, quia non est quomodo-cumque potentia: sed ita vniuersalis, vt sit omnipotentia, & ideo est talis, quia est à se infinita, & imparticipata: sed scientia diuina aut virtus cognoscitiua diuina est à se, sicut omnipotentia est imparticipata, & infinita, sicut illa: ergo est omnis in ratione scientiae, sicut illa est omnis in ratione potentiae: ergo sicut illa est omnipotentia, quia est omnis in ratione potentiae eminentissimo, & perfectissimo modo, ita haec erit omnis scientia, quia est omnis in ratione scientiae: ergo habet pro obiecto omne scibile: ergo quidquid est scibile continetur intra obiectum scientiae diuinae.

14 Ergo omne scibile cognoscitur à Deo: patet euidenter haec consequentia; omne, quod est obiectum terminatum alicuius potentiae, & quod est scibile ab aliqua virtute, cognoscitur à tali virtute, quando obiectum illi, praecipue si virtus sit infinita, quae extenditur ad omne cognoscibile ab illa comprehendendo quidquid est cognoscibile in suo obiecto, ita vt non possit esse in potentia cognoscendi, quia est actus purus in ratione virtutis cognoscitiuae sine vlla potentialitate ad cognoscendum; quia autem actualiter est purus, & infinitus actus, neque successiue percipit obiectum, sed potius comprehendit actu omne quod est obiectum talis virtutis infinitae.

15 Sed scientia diuina est infinita, & infinite perfecta sine vilo fine, ac limite, & est purus, & perfectissimus, ac infinitus actus permanens sine vlla potentialitate, & successione: ergo cognoscit simul comprehensiue sine vlla successione, & potentialitate actu quidquid continetur sub obiecto adaequato talis scientiae, & quod est obiectum adaequatum illius; sed obiectum adaequatum talis scientiae diuinae non est hoc vel illud cognoscibile, sed omne cognoscibile: ergo scientia diuina actu comprehensiue cognoscit, & attingit omne cognoscibile, ac proinde omne id, quod continetur sub obiecto talis scientiae.

16 Declaratur amplius: omne id, quod continetur sub obiecto scientiae diuinae est cognoscibile à scientia diuina: sed omne quod est cognoscibile à scientia diuina, cognoscitur à Deo per talem scientiam: ergo omne quod continetur sub obiecto scientiae diuinae, cognoscitur à Deo. Maior est euidenter ex ipsis terminis; quia v. g. omne quod continetur sub obiecto potentiae visivae est visibile ab illa potentia, & omne id, quod continetur sub obiecto omnipotentiae est possibile à Deo; & ratio est, quia omne id quod est obiectum alicuius potentiae, potest obici tali

potentiae, ab obiciendo enim se obiectum dicitur: & id quod potest obici alicui potentiae, est attingibile ab illa potentia; vnde si potentia est cognoscitiua est cognoscibile ab illa; sicut si potentia est appetitiua est appetibile ab ea; vnde cum scientia diuina sit cognoscitiua, omne obiectum illius est cognoscibile ab illa.

17 Quod autem omne cognoscibile actu cognoscatur à Deo: patet manifeste; nam licet non bene valeat argumentum, est possibile: ergo sit à Deo, nihilominus euidenter est consequentia in materia scientiae ratione disparitatis quae reperitur inter scientiam, & omnipotentiam; omnipotentia enim subditur liberae voluntati Dei, & sic dicitur formaliter necessaria, radicaliter libera; cum autem voluntas, cui subiicitur, & à qua imperatur, sit indifferens ratione propriae libertatis ad volendum & nolendum producere, ad volendum vel nolendum imperare omnipotentiae, vt producat, ratione cuius voluntas libera Dei, licet possit imperare omnipotentiae, vt producat omnia, quae potest, nihilominus pro suo arbitrio, & libito imperat non omne quod potest; cum autem ex alio capite omnipotentia debeat necessario subiici imperio, & libertati voluntatis diuinae, ita vt nullo modo possit transgredi imperium illius, neque possit operari, nisi secundum imperium talis voluntatis, inde est, quod licet omnipotentia possit omne possibile, non producat illud: sed solum id quod hic, & nunc imperat voluntas diuina produci.

18 Econtra vero contingit in scientia; quae quia modo nostro intelligendi est radix diuinae libertatis, ac proinde prior illa, ratione cuius neque subditur diuinae libertati, neque imperatur ab illa: sed potius antecedit omnem actum illius, vnde formalissime, & radicaliter est necessaria, & quia talis necessitas non est potentiae cognoscitiuae: sed actus puri cognoscentis, inde est, quod necessario quidquid est possibile cognosci, vel actu est cognoscibile, actu cognoscat; in qua scientia non datur posse cognoscere separatim, & praecisum ab actu cognoscere: sed potius necessario quidquid potest cognoscere, actu cognoscit, & in hac materia verificatur axioma illud Theologorum maxime celebratum in Concilio Niceno, in diuinis idem est posse, ac esse: sed scientia diuina potest cognoscere omne cognoscibile, hoc est omne quod continetur sub obiecto ipsius scientiae: ergo scientia diuina necessario cognoscit omne cognoscibile, ac proinde omne quod continetur sub obiecto scientiae diuinae, actu cognoscitur à Deo per talem scientiam, licet non omne, quod potest, faciat.

19 Amplius declaratur hoc, quia vt patet ex dictis, Deus cognoscit omne cognoscibile: sed ens rationis est cognoscibile: ergo cognoscitur à Deo. Maior est certa ex D. Paulo ad Hebraeos 4. ibi, cum nihil inuisibile sit in conspectu eius: sed omnia nuda & aperta sunt oculis eius, & ratio est manifesta, quia sicut omnipotentia, quia est infinita in ratione potentis, extenditur potentialiter ad omne possibile, ita scientia diuina quia in ratione actus puri cognoscentis est infinita à se, & imparticipata, extenditur actualiter ad omne cognoscibile, cognoscendo, percipiendo, penetrando, & comprehendendo actu quidquid est cognoscibile.

Minorem distinguunt aduersarij his verbis;
ens

ens rationis est cognoscibile à creatura, concedo,

21 Sed contra; quia impossibile est, quod aliquid sit cognoscibile respectu potentiae finitae, & quod non sit cognoscibile respectu potentiae infinite, & impatiens, quae eminenter continet creaturam, & sic patet, quia illud, quod est intelligibile à potentia creata, est aliquid intelligibile: sed aliquid intelligibile necessario includitur sub omni intelligibili; sicut aliquid possibile continetur sub omni possibili, & aliqui homo sub omni homine: sed omne intelligibile est obiectum omniintelligentiae: ergo aliquid intelligibile continetur sub obiecto omniintelligentiae: sed non est alia omniintelligentia, nisi intelligentia omnem gradum intelligentiae, & omnem perfectionem intelligentiae comprehendens; atqui nulla est huiusmodi, nisi infinita intelligentia, & nulla est infinita intelligentia, & infinite perfecta, nisi intelligentia infiniti, & infinite perfecti intelligentis, & hic est solus Deus: ergo illud, & quodcumque intelligibile est, continetur, & comprehenditur ab omni intelligentia Dei; sicut aliquid & quodcumque possibile ab infinita potentia Dei comprehenditur: sed ens rationis est aliquid cognoscibile: ergo ens rationis comprehenditur ab omni intelligentia Dei, alias Deus non esset infinite intelligens, quia esset aliquid intelligibile, quod non caderet sub intelligentiam diuinam, sicut Deus non esset omnipotens, si aliquid possibile à creatura, non posset facere Deus. Et ratio est, quia singulare, vel particulare continetur sub vniuersali; vnde ex eo quod deficiat aliquid particulare deficit veritas vniuersalis, imo contradictorium est, & maxime impossibile, quod singulare, vel particulare non comprehendatur sub vniuersali; vnde si est vniuersalis haec veritas: omnis homo est animal rationale, subsistit taliter, quia omne, & quodcumque, & quicumque homo est animal rationale: ergo si est vera haec vniuersalis propositio; Deus intelligit omne intelligibile, & ideo est omniintelligens, & infinite intelligens: ergo ideo est vera, quia aliquid, & quodcumque intelligibile intelligitur à Deo, alias si Deus est omniintelligens, hoc est omne intelligibile sciens, sicut omnipotens omne possibile potens, & etiam est verum quod intelligibile non intelligit: ergo haec sunt duae propositiones verae simul Deus hoc intelligit, Deus aliquid non intelligit: sed omne intelligens, aliquid non intelligens sunt duae contradictoriae: ergo verificarentur duae contradictoriae; sicut enim omnis homo est animal, & aliquis homo non est animal, sunt duae contradictoriae; ita similiter, omne intelligens, id est Deus est omne intelligens, Deus est aliquid non intelligens sunt duae contradictoriae: sed quando vna contradictoria est vera, altera est falsa: ergo si ista propositio est fide sancta, & verissima, non solum propter reuelationem: sed etiam propter lumen euidentis intellectus, Deus est omniscius, id est sciens omne; sicut Deus est omnipotens, id est omne potens, falsa erit eius contradictoria; Deus est non sciens aliquid: sed ens rationis est aliquid scibile: ergo falsum est dicere Deus est non sciens ens rationis.

SUBSECTIO I.

Aliae solutiones refutantur.

Dices, sicut non omne possibile continetur sub obiecto omnipotentiae, nam peccatum est aliquid possibile à creaturis, & non est possibile a Deo, sic non omne possibile est scibile à Deo, scilicet ens rationis.

Contra primo, quia in peccato omne quod est possibile continetur sub omnipotentia, & nihil possibile in illo fugit potentiam diuinam; nam in peccato & datur positivum peccati, v.g. in odio Dei vitalis illa entitas supra quam cadit malitia, & hoc ut bonum sit à Deo, ad materiam peccati, & ad positivum eius Deus ut prima, & infinita causa concurret simpliciter, & immediate: & datur malitia, haec autem, cum non sit propriè ens sed in sententia Patris Vaz, ens rationis, & in sententia communi est non esse, & sic non est possibile: sed quia est carentia entis, est defectus entis, & ut sic potius est defectus possibilitatis, quia cum possibilitas sit ad esse, & in carentia non detur esse, imo est absentia esse, v.g. cæcitas non est aliquid: sed potius est non esse visus in oculo, seu defectus illius, & sic facere talem carentiam, potius arguit defectum faciendi, quam potentiam faciendi; & ideo dixit D. Augustinus, tantum ab esse ut diminuat potentiam in Deo non posse facere malitiam peccati, ut potius arguat infinitam potentiam, & in creatura arguit impotentiam potentia ad peccatum; vnde in malitia peccati non datur propriè fieri, sicut non datur propriè esse; vnde licet haec malitia non possit fieri à Deo, nihilominus ideo non est verum dicere, aliquid propriè possibile non potest fieri à Deo, cum illa malitia non sit aliquid possibile propriè: sed ens rationis verè, & propriè cognoscibile: ergo ens rationis continetur sub scientia diuina, & verè, & propriè cognoscitur à Deo, cum ab illo cognoscatur omne propriè, & verè cognoscibile; haec minor sic probatur, quia ens rationis potest cognosci ut ens fictum merè speculatiue: sed hoc non est esse cognoscibile fictè, & impropriè, sed verè, & propriè: ergo ens rationis est verè, & propriè cognoscibile. Minor sic probatur, tunc datur vera cognitio alicuius rei, & cognoscibile est verè, & propriè cognoscibile quando cognoscibile adequatur cum cognitione, & cognitio cum illo, hoc est quando cognoscit obiectum ut in se est; sed quando cognoscit ens rationis, ut ens apparens, & fictio cognoscit ens rationis, sicut est, & adequatum, cognoscitur ens illud, sicut est, & adequatur cognitio cum cognoscibili: ergo verè, & propriè cognoscitur: ergo ens rationis est verè, & propriè cognoscibile: sed omne verè cognoscibile debet cognosci à diuina scientia, & continetur sub cognoscibili diuino: ergo ens rationis, &c.

Et si dicas, ens rationis solum fictè co-
gnosci.

Contra; quia si ens rationis solum fictè posset cognosci, non posset cognosci ut ens rationis: sed omne quod est, eo modo quo est, est cognoscibile: ergo ens rationis potest cognosci, quo est, & ut ens rationis est: ergo potest cognosci.

Quæst. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 41

gnosci verè, & non fictè; quod autem ens rationis possit cognosci vt ens fictum, patet: Cognoscibilitas alienius est capacitas rei, vt cognoscatur vt est, quæ sequitur rem ita vt nulla res detur quomodocumque, in qua non detur sua cognoscibilitas: ergo in ente rationis eo modo, quo datur, datur capacitas, vt cognoscatur vt est: ergo vt cognoscatur, vt ens fictum. Virgetur euidenter; quia impossibile est, vt actu sicut fictum cognoscatur, & quod in illo cognito vt sic non detur capacitas passiva, vt cognoscatur; nam ab actu ad potentiam evidens sit argumentum; v. g. hoc est evidens argumentum: ergo cognosco actu: ergo possum cognoscere: sic similiter ens rationis cognoscitur vt ens fictum, & apparet: ergo potest cognosci, vt actu cognoscitur: sed actu cognoscitur vt apparet, & fictum & vt ens rationis: ergo potest cognosci vt sic. Minor sic probatur; quia à me nunc cognoscitur sic, quando in hac definitione dico, ens rationis est ens fictum, apparet & non verum: ecce à me actu cognoscitur, vt est: ergo verè, & propriè & cognoscibile: ergo verè est cognitum à Deo.

26 Nec obstat dicere, quod totum esse entis rationis est cognosci, & cum ens rationis sit fictum, cognosci etiam erit fictum.

27 Contra, quia aliud est obiectum cognitionis, aliud est cognitio ipsa; cognitio enim est realis, & obiectum est fictum; unde licet obiectum cognitionis ratione fictionis non sit verum, & reale, nihilominus tamen cognitio ipsa realis est, & non ficta v. g. ex eo quod cognoscam ego cognitionem falsam, si ipsam cognoscam vt falsam, non sequitur vt falso eam cognoscam, aut quod cognitio illa reflexa sit falsa: sicut non colligitur bene, ex eo quod cognoscam cognitionem hæreticam, si vt hæreticam cognoscam, me hæretice cognoscere, alias quicumque cognoscens hæresim, seu errorem alterius in hæresim incidere necessest; unde qualificatores Inquisitionis, Inquisitores & quod caput est ipse Deus, qui apertè cognoscit, certissimè, & euidenter hæresim, hæretice cognosceret, aut hæreticus esset; quæ omnium maxima hæresis est. Item Deus, qui certissimè percipit falsam cognitionem, & mendacium creaturæ falso, & mendaciter cognosceret: sed non falso cognoscit licet cognoscat falsam cognitionem, quia cognoscit falsum sicut falsum: ergo etiam licet cognoscatur ens fictum, cum tamen cognoscatur vt fictum non fictè, sed verè cognoscitur: ergo est verè cognoscibile, sicut cognitio falsa, licet falsa sit, est tamen verè cognoscibilis.

28 Virgetur, quia mendacia, quæ ab hæreticis proferuntur, v. g. quando Arius asserbat, & pertinaciter docebat in Deo dari negationem personarum diuinarum, & Eutiches asserbat, non dari animam in Christo, & Monotelitæ, qui negabant duas voluntates in eodem Christo Domino; hæc enim mendacia habebat pro obiecto negationes fictas, quæ sine dubio erant entis rationis, negationes nimirum rationis. Item alij hæretici, qui ponebant quatuor personas in diuinis, & fingebant Spiritum sanctum incarnatum esse v. g. Montanus, & Tertolianus, talia enim mendacia proferentes, ac fingentes illam tertiam personam, & hanc vnionem hypostaticam sine dubio entia rationis efficientia: entis rationis, quia nihil aliud

est efficere ens rationis, quam cognoscere rem aliter ac est; atqui isti cognoscebant diuinitatem, & Spiritum sanctum aliter ac est, & non eo modo quo est, scilicet cum quarta persona, quam non habet diuinitas, & cum vnione hypostatica, quam non habet Spiritus sanctus, & idem est de Gilberto Porretano, qui ponebat distinctionem realem inter attributa diuina, relationes, & diuinitatem; atqui hæc omnia figmenta verè vt figmenta cognoscebant Concilia, Sancti Patres, & tota Ecclesia, quæ damnauit illa, tanquam figmenta, & mendacia opposita veritati fidei diuinæ à Deo reuelata; itaque media reuelatione, & luce diuina cognoscebant apertè falsitatem illorum figmentorum: ergo secundum ipsam fidem non potest dici, Deum non cognouisse illa, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis; nam si Ecclesia lumine diuino cognoscit ipsa, à fortiori eodem lumine proprio talia figmenta comprehendit, & perfectissimè cognouit; quia certum est de fide, hæc omnia puniri à Deo qui ponderator est cordium; atqui Deus punit ea, quæ perfectissimè cognoscit, quia ad mentis culpæ accommodat proportionatam poenam quam non potest accommodare nisi vltimo, & comprehensiuè penetrando, quo genere, quo ordine, & modo sit peccatum illud, aut mendacium, & qua ratione à diuina veritate discordet; ergo perfectissimè cognouit Deus omnia figmenta hæreticorum æternis inferorum penis punienda, præcipuè quia si Deus immediate concurrat ad omnem intellectionem, vt agens infinitè liberum, & intelligens, necesse est, vt cognoscat perfectè figmenta illa facta ab intellectu.

Atqui, vt iam probatum manet, talia figmenta sunt entia rationis propriissimè: ergo Deus secundum rationem naturalem, & fidem nostram perfectissimè cognoscit entia rationis ab intellectu creato fabricata.

Secundo contra: quia in hoc distinguitur omnipotentia à scientia Dei, quod respectu illius potest dari aliquod operabile, quod non sit possibile à Deo propter summam imperfectionem, quam exigit in suo operari; v. g. peccatum sub ratione formali malitiæ ita est imperfectum & eam imperfectionem refundit in operantem, vt non possit sine summa imperfectione produci peccatum formaliter; unde hoc saltem possibile à creatura fieri, non potest fieri ab omnipotentia Dei: sed nullum potest dari cognoscibile, quod dicat imperfectionem in sua cognitione respectu cognoscentis infiniti; imo maxima imperfectio esset in scientia Dei si aliquod etiam imperfectissimum obiectum non cognosceretur ab illa, quid enim imperfectius potest inueniri odio formali Dei, nihilo, priuatione, ignorantia, errore, & hæresi, & nihilominus non cognoscere hæc imperfectissima esset summa imperfectio, & limitatio diuinæ scientiæ, & econtra summa perfectio cognoscere omnia, etiam hæc minutissima; nam summa perfectio luminis est etiam infima, & imperfecta illuminare; quia quanto magis illuminat, tanto magis habet perfectionis extensivæ & intensivæ; & sic ratio quare sol perfectissimus est inter omnia sydera in suo esse, non est alia, nisi quia tot & tam varia, multa, ac minutissima illuminat, & in prouidentia diuina summa perfectio est, quod æquè attendat ad gubernationem maximorum entium, ac ad minimorum moderationem.

31 Et ratio discriminis inter potentiam, & scientiam est, quia cum effectus oritur à causa, & actio, qua producit ille intimè emanat à causa per quam accipit esse effectus, ipsi causæ attribuantur imperfectiones, & defectus quos habet effectus, quia tales defectus potius sunt in existentia actuali, quam in pura possibilitate: ergo si causa tribuit existentiam & esse effectui producendo ipsum, ita similiter producet imperfectionem eiusdem, ac per consequens erit causa talis imperfectior, quæ refunditur in talem causam efficienter, sicut formaliter refunditur in ipsum effectum; nam imperfectio effectus respicitur in operatione illius, quia eo modo est fieri, quo est factum esse: sed operatio, per quam producit effectus, constituit causam in esse operantis formaliter per suum ipsum esse, inde est quod constituat causam efficientem in perfectione propria, quam in se habet, vt quantitas constituit rem quantam, & rem figuratam constituit figuram per ipsam entitatem, quam in se habet: ergo si operatio, qua producit aliquid imperfectum est operatio imperfecta, & ipsa operatio per suam imperfectionem constituit causam à qua fluit in esse operantis: ergo constituit ipsam in esse operantis imperfectam: ergo æquo iure de primo ad vltimum, vt diximus, imperfectio, & malitia effectus imputatur causæ, à qua intimè emanat effectus, & operatio.

32 Obiectum autem cognoscibile, cum merè terminativum extrinsecum sit tam respectu cognitionis, quam respectu cognoscentis, neque cognitio, quæ emanat à cognoscente, vniatur intinsecè cum effectu, nihil accipit ab effectu imperfectionis, ac proinde certum est, quod ex defectu illius nihil refundatur in cognoscentem, quia nec obiectum intimè emanat à cognoscente, nec cognoscentis est causa, quare tale obiectum sit imperfectum; vnde minimè debet ei tribui, v.g. maximus defectus refunditur ex odio Dei in illud operantem, & nihilominus nulla imperfectio, nec defectus refunditur in illud cognoscentem ex illius cognitione. Item summa imperfectio est mentiri, hæresim proferre, & peccatum facere, & nihilominus nulla est imperfectio hæc omnia facta ab alio cognoscere supra gradus gravitatis, quos hæc omnia continent; imo maxima perfectio est, & sic à iustis, à beatis, & à Deo hæc omnia cognoscuntur, imo adeo bona est hæc cognitio gravitatis peccati, vt sit principium fugiendi peccatum, & convertendi se ad Deum, & amandi illum. Tandem ea est perfectio illius vt sit participatio luminis Dei, Deus enim quomodo varios gradus suppliciorum decrevit, nisi ponderando gradus gravitatis peccatorum; vnde cognitio clara peccati perfectio est, & nihilominus summa infelicitas miserie est facere peccatum, & ex vno refunditur perfectio, & ex alio imperfectio, ita vt peccatum, & hæresim facere est imperfectio & continere sub obiecto potentia peccatum est imperfectio creatura, quæ non cadit in Deum propter infinitam perfectionem suam, & nihilominus habere sub obiecto suæ scientiæ est perfectio, vt dictum est: ergo perversè dicitur ab adversariis, quod sicut aliquod possibile non continetur sub omnipotentia Dei, ita aliquod scibile non continetur sub scientia Dei; male enim arguitur, quia ex prima non continentia accrescit, indicatur, seu colligitur summa, & infinita perfe-

ctio primæ regulæ indefectibilis, & ex secunda non continentia colligeretur, & refundetur in Deum summa imperfectio scientiæ; vnde colligeretur sine dubio Deum non esse.

Instatur; quia si per impossibile (quod certe possibile est, imo de facto est certissimum) fieri ens rationis non esset cognosci in sententia Patris Vazq. absque dubio hic author concederet efficientiam entis rationis in Deo, & non posset concedere efficientiam; imo ideo de facto negat, quia iudicat, scire esse efficere; nam si scire non esset efficere, scire esset perfectio, & efficere imperfectio: ergo male arguitur ex non posse ad non cognoscere, dicendo aliquid non potest Deus facere: ergo aliquid non cognoscit, & sic bene potest Deus non facere ens rationis, & peccatum propter suam imperfectionem, quæ non datur in cognitione peccati entis rationis.

Confirmatur: Deus ob infinitam suam perfectionem in intelligendo non potest non intelligere omne id quod aliquo modo habet rationem entis, & intelligibilis, quare dixit D. Thomas 1. p. q. 14. art. 9. Deum cognoscere omnia, quæ sunt in potentia opinandi, imaginandi, vel quocumque modo significandi: sed ens rationis est in potentia imaginandi, & cogitandi, cum de facto cogitetur à mente creata; & aliquo modo est ens, & intelligibile: ergo Deus intelligit ens rationis. Maior est nota, & constat ex D. Paulo ad Hebr. 4. cum nihil invisibile sit in conspectu eius: sed omnia nuda, & aperta sunt oculis eius. Minorem vero probat commune Dialecticorum & metaphysicorum placitum: quod affirmat esse rationis esse quoddam genus entis à re alia diversum, & omnes Doctores, quamvis negent communem entis conceptum præcisum ab ente reali, & rationis, affirmant tamen nomen entis non merè æquivocare, & casu participari ab ente rationis: sed per aliquam analogiam, & proportionalitatem ad verum ens reale; & adducit pro hac sententia Suarez Aristotelem 4. met. in principio; ubi analogiam entis declarat etiam in ordine ad negationem, & privationem, & l. 5. cap. 7. diuidit ens in reale, & rationis, in quo libro non distinguit nomina merè æquivoca: ergo ens rationis est aliquomodo ens, & intelligibile.

Vrgetur; posse intelligere, quod intelligibile est & de facto illud intelligere, etiam si in propria entitate obiectiva sit maxime imperfectum, est maxima perfectio: sed ens rationis est aliquomodo intelligibile, etiam si maxime imperfectum sit in entitate obiectiva: ergo posse illud intelligere, & de facto illud intelligere, est maxima perfectio: sed maxima perfectio Deo denegari non potest: ergo Deus potest, & de facto intelligit ens rationis. Maior constat ex ipsis terminis, nec opus est alia probatione, cum intelligere, & scire in suo conceptu formali nullam includat imperfectionem: sed sit perfectio simpliciter simplex ex eo quod ad res imperfectas aliquo modo terminetur tanquam ad obiectum; Deus enim intelligit corporalia, cum hæc imperfecta sint spiritualium substantiarum comparatione. Minor iam probata manet; nam omne quod intelligitur ab humano intellectu, est aliquomodo intelligibile: sed ens rationis intelligitur ab intellectu humano, illiusque terminatur cognitionem; ergo ens rationis est aliquomodo intelligibile: ergo intelligitur à Deo.

Nec obstat dicere, quod ens rationis sit aliquomodo

Quæst. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 43

quomodo factibile, & non sit: ergo licet sit cognoscibile, non ideo debet cognosci à Deo.

- 37 Contra, quia iam supra impugnatum est hoc ex discrimine, & differentia, quæ versatur inter scientiam, & omnipotentiam Dei; nam ex effectione imperfectio refunditur in efficientem, sicut ex cognitione imperfecta, quæ facta est; & ideo effectio entis rationis dicitur imperfectio efficientis illud, non autem refunditur imperfectio entis rationis verè cognoscibilis in cognitionem infirmam, & perfectè cognoscentem illud, vti est; sicut in exemplo peccati patet, vbi cognoscere peccatum est perfectio, & efficere non est nisi imperfectio: ergo licet efficere ens rationis non deat in Deo, sicut nec datur efficere peccatum in ipso, nihilominus reperitur in eo cognoscere vtrumque propter rationem dictam.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum principale ponitur.

- 38 Omne ens participatum comprehenditur à Deo infinita, & perfectissima comprehensione, tam intensiva, quam extensiva: sed virtus factiva, seu cognoscitiva entis rationis est ens participatum à Deo: ergo comprehenditur ab ipso.
- 39 Tunc sic; si Deus non cognosceret clarè, & distinctè ens rationis, Deus non comprehenderet virtutem factivam vel cognoscitivam entis rationis: sed Deus necessario comprehendit: ergo Deus necessario cognoscit distinctè, & clarè ens rationis. Quod autem Deus comprehendat virtutem factivam entis rationis, hoc est intellectum creatum, omnemque creaturam, est de fide, & evidens lumine naturæ, quia cum Deus sit agens intellectuale, nihil producit, quod ignotum sit suæ scientiæ divinæ, & cum cognoscibilitas effectuum creatorum sit finita, & limitata, & Deus habeat infinitam cognitionem, Deus non solum comprehendit, sed supercomprehendit, vt ait Augustinus, & superat infinita comprehensione quicquid cognoscibilitatis est in effectu. Minor, in qua est tota difficultas, sic probatur. Non comprehenditur extensivè causa, & intensivè contentia alicuius, quin comprehendatur omne, quod dependet, & oritur à causâ, vel quasi causâ illius, maxime si sit essentialiter hoc: sed ens rationis dependet essentialiter à virtute factiva creata; ergo ad hoc vt comprehendatur virtus hæc factiva, vel potius factiva entis rationis, necessario debet clarè & distinctè cognosci ens rationis, quod dependet essentialiter à tali virtute factiva illius. Maior probatur ex verbis ipsius Patris Vazq. 1. p. q. 12. art. 8. disp. 5; cap. 3. n. 15. vbi assignans modos comprehensionis sic ait; aliter autem modo dicitur res aliqua comprehenditur, quando non tantum cognoscimus quicquid est in illa formaliter: sed etiam quicquid eam consequi, vel ab ea dependere potest; id enim ad eam aliquomodo pertinet; & rationem reddit, n. 17. his verbis, quia ad rem intelligibilem quatenus ad intellectum refertur, non solum dicuntur pertinere quæ illi intrinseca sunt; sed etiam, quæ ex illa fieri, aut deduci possunt, tanquam aliquid illius, sic enim intelligimus quid ipsa possit, quo circa vt ipsa etiam in

I. P. Tom. II.

intellectuali cognitione comprehendatur, necesse est cognosci quæ ab ipsa oriri possunt; sic dicimur non comprehendere aliquid principum, nisi penetremus omnes conclusiones, quæ ab ipso oriri, & deduci possunt.

Quæ doctrina sumitur ex D. Augustino 4. de *Genesi ad liter. & lib. 11. de civitate Dei, & epist. 112. cap. 8.* sic dicente. Tunc aliquid comprehenditur, cum totum ita videtur, vt nihil illius lateat cognoscentem; & ex D. Thoma 1. p. *quæst. 12. art. 8.* Divo Anselmo in *Monologio, cap. 28.* Tunc sic res non comprehenditur ex his Doctoribus, quando non cognoscuntur omnia quæ ab ipsa oriuntur, & dependent: sed ens rationis dependet essentialiter, & oritur à virtute intellectiva: ergo non comprehenditur virtus intellectiva à Deo, nisi cognoscatur ens rationis, quod dependet essentialiter ab illa, quod etiam à priori sic probatur.

Tunc aliquid comprehenditur perfectissime, 41 quando tota cognoscibilitas illius penetratur à comprehendente: sed si ens rationis non cognosceretur, non penetraretur tota cognoscibilitas intellectus à Deo: ergo non comprehenderetur ab ipso. Maior evidens est. Minor sic demonstratur; illud pertinet ad cognoscibilitatem, quod continetur in virtute, vel quasi virtute illius, & ideo omnes creaturæ pertinent ad cognoscibilitatem comprehensivam Dei, quia continentur in virtute Dei, & dependent essentialiter ab illa; vnde creatura dicitur aliquid creatoris, & sic non potest comprehendi Deus, nisi cognoscantur omnes creaturæ possibiles, vt ait ipse Vazquez tom. 2. 1. part. disp. 144. sed ens rationis continetur, & dependet essentialiter à virtute intellectiva creata: ergo pertinet ad cognoscibilitatem illius; quod autem dependeat, sic patet, quia illud dependet essentialiter ab aliquo, quod totum suum esse habet essentialiter ab illo, & non potest aliter esse vlla potentia: sed ens rationis habet esse essentialiter à potentia cognoscente, ita vt non possit aliter habere esse: ergo ens rationis dependet ab intellectu, vel potentia creata.

Confirmatur: comprehensio Dei est infinita, 42 & infinite perfecta in esse cognitionis: sed non esset huiusmodi, si non cognosceret omnia, quæ dependent essentialiter ab intellectu qui comprehenditur: ergo ad hoc, vt Deus perfectissime comprehendat intellectum humanum, non solum debet cognoscere entitatem, & formalitatem intellectus: sed etiam ens rationis, quod est aliquid intellectus, & dependet essentialiter ab illo. Maior evidens est. Minor sic probatur. Illa cognitio est infinite perfectissima, quæ penetrat omne illius, quod comprehenditur, & ideo D. August. dixit pertinere ad comprehensionem, quæ perfectissima, & infinita cognitio est, vt nihil lateat illius, quod cognoscitur cognoscentem, & nihil illius, vt cognoscibile est, sit extra cognoscentem, quia infinitum vt infinitum, omnia comprehendit: sed si cognitio Dei non cognosceret omne, quod est intellectus, non penetraret omne illud quod est intellectus humani, qui comprehenditur: ergo non esset infinite perfecta. Probatur prima consequentia, ens rationis est aliquid intellectus humani, cum dependeat essentialiter ab illo tam in fieri, quam in conservari, & continetur in illo, vel cognoscitur, vel produciunt; nam ideo creatura est aliquid Dei, quia conservatur, & fit essentialiter, & continetur

tinetur in Deo: ergo ad hoc ut Deus perfectissime comprehendat, &c. Item quia non solum est aliquid causæ quod dependet à causa, sed etiam pertinet ad suam cognoscibilitatem: sed non esset comprehensio infinita, nisi exhauriret totam cognoscibilitatem illius causæ: ergo à Deo, qui comprehendit intellectum, debet etiam cognosci ens rationis, quod pertinet ad intellectus cognoscibilitatem.

43 Possunt respondere aduersarij, illa entia rationis non pertinere ad cognoscibilitatem intellectus, quia non dicit relationem transcendentalem ad ens rationis.

44 Contra, quia hoc esset verum de quacunque cognoscibilitate, non autem de comprehensua, & infinita scientia Dei, quia omnipotentia Dei in sententia Patris Vazquez & omnium probatorum Theologorum non dicit relationem transcendentalem ad creaturas possibles, & nihilominus, quia dependent à Deo in sua existentia, ita pertinent ad cognoscibilitatem illius comprehensiuam, ut si Deus non cognosceret aliquem effectum, vel omnes creaturas possibles, ut ait ipse Vazquez, quæ oriuntur secundum esse existentiale ab omnipotentia, non comprehenderet omnipotentiam perfectissimè.

45 Confirmatur; sicut se habet ens rationis ad intellectum, sic se habet iris, & color cæruleus fictus in coelo, apparens (secundum sententiam aduersariorum) ad visum, ut latissime supra probatum manet: sed Deus cognoscit iridem, quia comprehendit potentiam visiuam à qua pendet essentialiter & quasi producit: ergo ex eo quod comprehendat intellectum creatum, à quo dependet ens rationis essentialiter, cognoscit clarissime ens rationis: maior est manifesta, & consequentia à paritate rationis; & etiam quia ubi est eadem ratio, vel quasi ratio formalis &c. Minor sic probatur; quia nemo loquitur de re aliqua & de proprietatibus eius sapientissime, certissime, & prudentissime, qui non cognoscit entitatem, & proprietates illius; imo hispanè dicimus loquentem de eo, quod non intelligit: *habla como papagayo, sin entender lo que dice*: quo modo loquendi ignorantiam illius propalamus: sed Deus loquitur in Scriptura de iride sapientissime, & prudentissime v.g. *Genes. 9.* arcum meum ponam in nubibus &c. cumque obduxero nubibus coelum, apparebit arcus meus in nubibus, & erit signum foederis: ergo Deus cognoscit iridem cum de illo loquatur.

Item loquitur de colore cæruleo *Exod. 24. 10.* ibi: [Et viderunt Deum Israel, & sub pedibus eius quasi opus lapidis, saphirinis & quasi cælum cum serenum est;] id est quasi cælum colore cæruleo imbutum, quia quando cælum serenum est, huiusmodi colorem præ se fert, cum autem color cæruleus cæli in nullius sententia sit verus color, sed apparens & fictus per visum, necessario sequitur cognosci à Deo colorem fictum & apparentem, quia impossibile est aliquem loqui de aliqua re sine cognitione ipsius, quia loquutio est significatio aut manifestatio rei ut conceptæ alloquente; unde eandem rem debet habere in mente quam manifestat in verbis, quod si in animo nihil habeat, neque in voce poterit habere: sed Deus in verbis loquitur de colore cæruleo: ergo sine dubio cognoscit & comprehendit illum.

46 Virgetur hoc ex Patre Suarez, addendo nec-

uos rationi, quam Suarez adfert; ad quod suppono ex doctrina evidenti in metaphysica, quod licet ens rationis non habeat propriam speciem impressam; sed cognoscatur per speciem entis realis, habere tamen propriam speciem expressam, seu proprium conceptum mentis, quo ipsum ens rationis tanquam obiectum repræsentatur intellectui; tunc sic.

Deus perfectissime comprehendit huiusmodi 47 speciem seu conceptum entis rationis: ergo etiam cognoscit ipsum ens rationis: consequentia patet, quia actus non comprehenditur, nisi cognoscatur obiectum, sed obiectum huius actus, seu conceptus mentis est ipsum ens rationis: ergo Deus comprehendens ipsum mentis conceptum, cognoscit etiam ens rationis, quod tanquam obiectum repræsentat conceptus comprehendens.

Pater Vazq. docet ens rationis non repræsentari illo actu, sed extrema realia quæ sunt partes entis rationis.

Sed contra: nam hæc sententia falsa est, quia 49 destruit propriam expressam speciem, & intellectionem entis rationis; si autem est propria species expressa, propriusque conceptus entis rationis, proculdubio ipsum ens rationis est obiectum talis speciei, vel conceptus, quia id est obiectum speciei vel conceptus, cuius fuerit propria species vel conceptus, ut ex terminis constat: sed datur propria species expressa, & proprius conceptus entis rationis: ergo ipsum ens rationis est obiectum talis speciei, & repræsentatur tali conceptu.

Declaratur amplius: vel talis species, aut conceptus naturaliter, & ab intrinseco repræsentat ens rationis, vel non? Hoc vltimum non dices, quia iam negares, quod suppositum concesseras; sequeretur enim non dari cognitionem creatam entis rationis contra experientiam, nam species, & conceptus naturaliter repræsentat suum obiectum: ergo ens rationis est obiectum illius conceptus, quia quod naturaliter repræsentat species, est obiectum speciei, & consequenter debet cognosci à Deo ens rationis. Nam mente intelligibile est, quod ista cognitio comprehendatur à Deo secundum intrinsecam, & naturalem repræsentationem, & quod non cognoscatur ab ipsa naturaliter ens rationis, quod per ipsam essentialiter repræsentatur, præcipue quia ipse Pater Vazquez asserit, non posse vnum principium comprehendere, quin cognoscantur omnes conclusiones, quæ possunt deduci ab illo, & secundum omnes Doctores scientia diuina non potest comprehendere, quin cognoscantur omnia obiecta illius scientiæ, tam primaria quam secundaria; atqui conclusiones non dependent à principio, neque obiecta à scientia per veram, & realem dependentiam, & causalitatem ut ipse Vazq. asserit, neque scientia dicit relationem transcendentalem ad obiecta, & nihilominus quia conclusiones, & obiecta pertinent ad scientiam & ad principia, necessario debent cognosci, ut comprehendantur principia, & scientia: ergo etiam si ens rationis non dependeat essentialiter à cognitione, ex eo præcise quod sit obiectum cognitionis, ut comprehendatur ipsa cognitio.

Virgetur, quia si Deus non cognosceret ens rationis, non cognosceret id quod formaliter est in cognitione creata & reali: sed hoc est falsum: ergo Deus cognoscit ens rationis. Minor est certissima;

Quaest. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c 45

certissima; quia quicquid est in ente creato à Deo formaliter cognoscit Deus, quia cum ipse sit agens intellectuale, nihil producit quod incognitum sit diuinae sapientiae; unde cum quicquid est formaliter in cognitione creata producatur à Deo; inde est, quod quicquid formaliter est in ipsa, cognoscatur ab ipso. Sequela illa maioris sic probatur; in actu intellectus est formaliter representatio entis rationis: sed Deus non cognoscit in actu intellectus representationem entis rationis, quatenus talis est per vos, quia non cognoscit ens rationis: ergo si non cognoscit ens rationis, non cognoscit aliquid, quod est formaliter in actu intellectus. Maior est certa, & conceditur ab eodem Patre Vazquez tom. 2. in 1. p. disp. 118. cap. 4. n. 14. Minor probatur; ut cognoscatur representatio formalis alicuius obiecti, debet cognosci obiectum representatum per illam representationem formaliter: sed Deus non cognoscit obiectum representationem per illam representationem formaliter: ergo non cognoscit illam representationem, ut representatio ea formaliter illius obiecti. Maior probatur; licet scientia diuina sit representatio hominis, & equi, si ex vi illius scientiae tantum cognoscitur equus, non cognoscitur scientia ut est representatio hominis: ergo etiam si Deus cognoscatur representationem extremorum realium, si non cognoscatur ens rationis ex vi illius cognitionis, non cognoscet representationem entis rationis ut talis representatio est: sed talis representatio est aliquid formaliter in cognitione creata: ergo Deus non cognoscit aliquid, quod est formaliter in cognitione creata: ergo Deus non comprehendit illam.

§2 Confirmatur hoc exemplo; in huiusmodi actu chimerico; homo est lapis, obiectum representationem non possunt esse extrema realia, homo scilicet, & lapis seorsim: sed potius illa prout coniuncta intentionaliter, & identificata representando illa cognitio identitatem illorum extremorum inter se; tum quia hac ratione ille actus est falsus, & chimericus, seu ficticius, quia intentionaliter vnit extrema repugnantia in re, in hoc autem, quod est representare hominem seorsim, & lapidem seorsim, quae fictio esse potest? Quae falsitas & chimera? Tum quia ille actus est iudicium, & affirmatio, distinguiturque à simplici apprehensione (& in sententia Vazquez à iudicio sit ens rationis) de ratione autem iudicii mentalis est representare extrema intentionaliter vnita; tum denum quia ille actus est naturalis imago illius entis rationis, Deus autem perfectissime comprehendit hunc actum representationem hominem vnitum, & identificatum cum lapide intentionaliter, ut sic esse falsum, & chimericum, quia talem identitatem representat; ergo cognoscit vnionem, & identitatem inter hac repugnantia extrema intentionaliter representantem per intellectus conceptum, & consequenter cognoscit ens rationis, quia illa vnio & identitas hominis cum lapide intentionaliter representata ratione cuius ille conceptus est falsus, est ens rationis, ut constat, quia non habet aliud esse, quam fingi, & obici intellectui, præcipue quia Deus scit à nobis, ut optime ait Pater Hurtado, modo agi de chimæris, quia scit Deus à nobis disputari, hoc enim negare esset sacrilegium, cum Deus immediate, infinite sapiens, & intellectuale agens concurrat ad

nostram cognitionem: ergo aliquomodo apprehendit chimæras, nam si eas non apprehendat, neque de illis conceptum vllum efformat; qui scit à nobis disputari de illis: Vnde certissime dicendum est terminis implicari, dum conceditur cognosci à Deo me disputare de chimæra, quin apprehendat chimæram, imo videtur per se notum à Deo cognosci comprehensiuè chimæram, non directe in illa, ut à se ficta: sed potius directe cognita ut à nobis fabricata.

§3 Vrgetur, Deus cognoscit veritatem omnium propositionum, cum diuinus intellectus sit prima totius veritatis regula: sed propositio hæc est vera, & euidens; homo non est chimæra: ergo cognoscit intellectus veritatem: sed cognitio propositionis, eiusque veritas pendet ex cognitione extremorum essentialiter: ergo debet Deus vtrumque propositionis extremum cognoscere; at vnum ex extremis est ens rationis formaliter: ergo Deus cognoscit ens rationis formaliter. Econtra vero, cum quis iudicat chimæram existere; Deus cognoscit huiusmodi iudicium esse falsum: sed illud non posset cognoscere, nisi cognosceret obiectum talis actus, quod est chimæra: ergo hanc potest Deus cognoscere, atque adeo ens rationis; chimæra enim ens rationis formaliter est. Probatur minor; ab eo quod res est, vel non est, iudicium intellectus dicitur verum, aut falsum: ergo fieri non potest Deum cognoscere prædictum iudicium esse falsum, quin cognoscat obiectum, quod existere affirmatur, non esse ita, sicut per propositionem significatur: consequentia sic probatur; quia ad hoc ut cognoscatur aliqua propositio falsa debet cognosci illa propositio, ut minime adequans se cum obiecto, vel debet cognosci per illam propositionem rem aliter, ac est, representari: sed non potest cognosci rem aliter ac est representari, nisi cognoscatur priuationem representari ut qualitatem, & hominem representari ut identificatum cum leone, quæ non se habent à parte rei ita: sed cognoscere quod priuatio ut qualitas cognoscatur à Petro, & homo ut identificatus cum leone, est cognoscere qualitatem in priuatione, & identificationem hominis cum leone representatam, & fictam à creatura; huiusmodi enim obiecta sunt entia rationis: ergo cognoscit entia rationis, prout representata, ficta, & fabricata à propositione, & cognitione hominis.

SVBSECTIO III.

Tertium argumentum principale ponitur.

§4 Evidenter totum hoc conuincitur: Deus potest dicere certissime; hæc propositio falsa est, & hæretica; Deus est chimæra; Deus est ens rationis: sed non potest dicere certissime illud, nisi clarissime cognosceret essentiam Dei, & essentiam chimæra: ergo Deus cognoscit chimæram secundum iuum esse & essentiam. Maior est de fide, & lumine naturali euidens est; nam quæcumque veritas creata, seu scientia, est in Deo eminentissimo modo & perfectissimo: sed hæc est scientia creata, & veritas creata dum à me profertur hæc propositio, falsum est dicere, Deum esse chimæram, & ens fictum: ergo est eminentissimo

tissimo modo in Deo: sed Deus potest loqui secundum suam perfectissimam scientiam quodcumque voluerit: ergo potest. Minor illa sic probatur. Non potest certissime iudicium ferre, vel formale, vel eminentiale de rebus, vel affirmando vnum de alio, vel negando de illo aliquid quod prædicatum, nisi cognoscatur vtrumque extremum; nam si sine cognitione perfecta extremorum affirmatur, vel negatur aliquid de aliquo, certe tale iudicium obnoxium est falsitati, & in falsitatem potest incidere, falsumque reddi, imo de facto falsum est; quia certissime affirmatur hoc esse illud, vel hoc non esse illud, cum certissime non cognoscatur esse, vel non esse; quomodo enim possum ego certissime affirmare hominem non esse equum, si non cognosco naturam hominis, & naturam equi, & vtrumque inter se repugnare, ex vi prædicatorum suorum essentialium; imo temerarium iudicamus eum, qui sine cognitione duorum extremorum affirmat certissime vnum non esse aliud, vel econtra.

55 Exemplis manifestis hoc conuincio, & illustro; si Petrus diceret non cognoscendo hoc extremum Microcholos, homo non est Microcholos, certe temerarie, & falso procederet; temerarie, quia non cognoscendo prædicatum, & naturam illius, negat de homine, falso; quia negat, quod non est negandum, imo si non negaret, sed affirmaret, dicendo hominem esse Microcholon, diceremus: iste temerarie, & audacter procedit, quia non cognoscendo naturam prædicati, & an conueniat subiecto, affirmat de illo & imprudenter procedere diceremus, tum quia tam certe affirmat quod non certe scit; tum quia in proxima se ponit occasione errandi, & quia obnoxius est falsitati, imo hispane vt imperfectionem illius iudicij explicemus, & imperfectionem illius certitudinis, seu adæquationem illius, qui non cognoscendo vtrumque extremum vnum negat, vel affirmat de alio, solemus dicere; *anque a certo, pero fue esto casualmente, i como a certo, pido errar, y se puso a ester ingo, y assi no se puede escapar de temerario, que ne conociendo la natura leza de las cosas, juzga de ellas; atqui non potest attribui Deo hæc imperfectio: ergo si Deus dicit, certissime hæretica, & falsa est hæc propositio; Deus est chimæra, Deus est ens fictum, ideo est, quia perfectissime cognoscit, & naturam Dei, & naturam entis rationis cum omni suo constitutiuo essentiali secundum quod repugnat identificari cum Deo.*

Urgeo, si ego interrogarem à Deo dum Deus dicit, falsum est dicere, chimæram esse Deum, tu scis certissime chimæram non habere essentiam Dei? Quid responderet Deus? Absque dubio diceret, se certissime scire. Ergo Deus cognoscit naturam chimære, cum sciat non esse naturam Dei, qui talis naturæ est, vt illi repugnet esse Deum. Nam si Deus non cognosceret essentiam, & naturam chimære, quomodo posset scire talem naturam esse, cui repugnet esse Deum, quia illa repugnantia fundatur in essentia, & in sententia aduersariorum est idem negatio Dei in chimæra, & talis essentia chimære, quia per suam essentiam, quatenus ficta & ens rationis est, repugnat esse Deum, & non est Deus: ergo qui cognoscit perfectissime, & sapientissime illam repugnantiam, quæ est de essentia

chimære, cognoscit, & ipsam essentiam, quæ idem est cum illa repugnantia, cum repugnantia non possit cognosci, nisi cognoscatur illud, ratione cuius sit illa: sicut non potest cognosci repugnantia in homine respectu equi, si non cognoscatur, hominem esse animal rationale, & equum esse irrationale, & irrationale dicere negationem, & dictam repugnantiam respectu hominis, & hominem respectu equi.

Deinde Deus, vt diximus scit infinite seipsum non esse chimæram, & ens rationis; si enim quæramus à Deo vnde sciat potius, Deum esse ens independens, quam chimæram, ens rationis? Absque dubio dicit, quia scio me esse à parte rei infinitum absolute, à me ipso necessario, & realiter existens sine vlla fictione, & si aliquis instaret stultè, fortè etiam ens rationis existens esse à se infinite existens à parte rei necessario; sine dubio Deus diceret falleris, quia certissimum est chimæram, & ens rationis non esse ens reale infinitum: sed potius imperfectissimum, fictum, purum, obiectivum in cognitione propter suam imperfectionem. Sed hoc est cognoscere perfecte essentiam entis rationis: ergo Deus illam cognoscit, alias si Deus non cognosceret, essentiam illam, anceps, & dubius remaneret nec determinatè, & certe affirmaret illam chimæram non esse Deum; quia imprudenter procederet, cum non certum de illa re iudicaret tam determinatè; vnde & imperfectissime procederet cum se manifestissimo errori ea falsitate exponeret, affirmando quod non scit, vt manifeste patet: ergo ne has imperfectiones in Deum accumulamus, dicendum est, Deum perfectissime cognoscere ens rationis.

Nec potest dici, quod Deus dum sic interrogatur, suspendatur, & non possit respondere, nec possit determinari; nam hoc infinite abhorret ab infinita, & perfectissima scientia, nimirum, quod non sciat an ipse sit, vel non sit chimæra; ô miserimus Deus ab istis tam miseris miseris fictis, qui tam indigne sentiant de tam infinite perfecto ente, & de tam infinite sapiente; quod audent dicere, Deum dicere non posse inter Deum, ac chimæram, nec posse certe cognoscere, an sit ipse Deus chimæra, vel non; quod hispane dicere solemus. *Sabe tan poco, que aun no sabe, qual es su mano derecha, ni sabe distinguir entre blanco, y negro*: Maxime enim chimæricum est ad tot ignorantie angustias coarctate nostrum infinitum creatorem; cetam Deo enim trement columnæ celorum, & Cherubin, quæ plenitudo scientiæ interpretantur velabant faciem suam propriam ignorantiam consentientes, vtinam isti authores aliquando temerarie ob solum propria iudicia defendenda, non determinatè infinitudinem, & Deitatem tolerant; quid mirum cum tam indigne sentiant de Deo, vt negent scientiæ Dei, quod ipsi scient, tunc scis Deum non esse chimæram determinatè, & te non esse chimæram, cum sis miserissimus homuncio, quid enim negas, Deum seipsum cognoscere, non esse suam fictionem?

Quarto sic probò illud totum, & præcipuum fundamentum Patris Vaz.

Si propter aliquam rationem non esset concedenda cognitio entis rationis in Deo, maxime quia sequitur, quod Deus ex eo quod cognoscit, faciat ens rationis: sed facere est summa imperfectio: ergo. Sed hæc ratio non recte procedit.

Quaest. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 47

cedit: ergo fundamentum vnicum, & Achilles Vazquez vti debilissimum sua tenuitate corrui. Nam primo interrogo, an solum præcisè cognoscere sit facere ens rationis, & nulla alia imperfectio, vel aliud amplius misceatur in tali efficientia, præter cognitionem; si enim purè cognoscere est facere, & purè cognoscere, vt probatum est, nulla est imperfectio, imo vt ait D. Thomas, & ratio naturalis dicitur; summa perfectio scientiæ est, etiam ad imperfectissimam & minutissimam descendere, vt satis latissime demonstratum manet: ergo si facere est tantum purum cognoscere ens rationis, & cognoscere ens rationis nulla sit imperfectio; sed maxima perfectio quantum est de se, non solum erit concedendum in Deo talem scientiam dari: sed etiam vt nullum inconueniens est concedere talem efficientiam.

60 Inquit Vazquez, facere aliquid amplius, præter purum cognoscere est, nimirum cognoscere fingendo, & cognoscendo rem aliter ac est, & cum hæc sit imperfectio, non potest concedi Deo.

61 Sed contra primo non sequitur, quod semper ac cognoscitur ens rationis, fingatur; nec sequitur, quod cognoscatur res aliter ac est, quia separabiles sunt cognitiones, quæ fingunt ab iis, quæ cognoscunt ens rationis, vt in se est, & cum veritate cognoscendo scilicet ens rationis, vt fictum, & non verum ens: ergo potest reperiri hæc cognitio, quæ perfecta, & vera est in Deo circa ens rationis, sine eo quod necessario reperitur illa cognitio, quæ est fictio entis rationis falsa, imperfecta, & quæ fabricatio illius nominatur: ergo friuolum est fundamentum aduersarium, & procedit ex ignorantia distinctionis, & separationis illarum cognitionum; quapropter conclusio falsa erit & friuola.

Primum antecedens sic demonstratur; quia hæc cognitio: ens rationis est ens fictum, & chimæra est identitas falsa, & ficta inter hominem, & leonem, seu est ens compositum sine fundamento veritatis, non est fictio, nec est falsa, sed vera cognitio, nec est compositio, seu fabricatio entis rationis: sed potius est destructio, vt ita dicam, & detectio falsitatis entis rationis, seu cognitionis fingentis ens rationis, dum asserit, ens rationis est fictum, & cognitio, per quam fit, est falsa cognitio; vnde qui sic loquitur, cognoscit hominem fingentem esse deceptum in hoc, quod cognoscat vt ens, quod non est ens, & componat, seu coniungat incompatibilia inter se, quod potius destruere, quam facere ens rationis est: v. g. fingit Arius diuinitatem monstruosam carentem illa infinita perfectione Trinitatis, & fecunditatis diuinæ ad intra, Filium enim minorem Patre fingeat, ac proinde non esse Deum prædicat; quare enim fingeat illud monstruosum ens rationis? Fortè quia cognoscebat, dicere Filium minorem Patre, esse commentitium, & figmentum, & carentiam illius secundæ personæ in diuinis esse phantasticam, & deceptionem? Minimè quidem, nam si hoc ita contingeret, potius esset rectè, & perfectè cognoscere, detegere ignorantiam, referre errorem, reuelare hæresim, & destruere illud monstrum rationis, quam illud fingere, expellere tandem densissimas illas ignorantiae & fictionis tenebras, lucidissimo, ac splendenti claritatis radio; alias tota Ecclesia, & vniuersa Concilia, vt supra dixi contra figmenta

illa Ariana collecta, ens illud fingerent; vnde & errorem; imo & in hæresim inciderent; quia nihil aliud est errorem, & hæresim operari; nisi fingere in Deo non dari Trinitatem personarum, fingere Verbum diuinum esse minorem Patre, & non habere essentiam increatam, ideoque falsum Doctores, vt Hieronymus, Augustinus, & Hilarius agentes de hac hæresi, imo & Concilia v. g. Nicenum illud magnum sub Syluestro, imperante Constantino Magno, præsidibus Olio Episcopo Cordubensi, & Victore presbytero, vti Sedis Apostolicæ Legatis, vbi octodecim supra trecentos Patres adfuerunt, decernendo veritatem Catholicam, vocat figmentum, fictionem, & deceptionem hæresim illam: ergo si fingere est errare & in hæresim incidere, & cognoscere quomodocumque hæresim, & fictionem, seu errorem obiectivum est fingere de primo ad vltimum, Ecclesia tota errauit, in hæresim incidit; imo Christus, qui sub specie pueri scindens sua vestimenta tunc temporis Alexandro Alexandria Patriarchæ apparuit, & reuelauit illa visione hæresim Ariana, errauit, in hæresim incidit, quod est insignis, valdeque detestanda hæresis.

Vnde vt certissimum dicendum est cognoscere ens rationis vt fictum, & vt apparet veram cognitionem esse, & non esse fabricationem entis rationis: v. g. cognoscere mendacium fictum ab homine vt fictum contra veritatem, non est mendacium facere, neque mentiri; esset autem mentiri & mendacium, si aliquis assereret, tale mendacium non esse mendacium, sed veritatem; & affirmaret ita esse rem, vt per mendacium iam factum asseritur; At vero cognoscere illud vt figmentum devians à veritate, vt diximus, non est falsa, sed vera, non est imperfecta, sed perfecta, non fictio, & fabricatio entis rationis, sed potius est oppugnatio, & destructio illius; imo hæc cognitio qua cognoscitur purè speculatiue ens rationis, vt ens fictum, est realiter distincta à cognitione, qua cognoscitur res aliter ac est, & à cognitione, qua fingitur ens rationis; ratione cuius est omnino independens & separabilis ab illa, imo de facto separatur in homine, nam postquam quis cognouit rem aliter ac est, v. g. per simplicem apprehensionem Angelum vt iuuenem alatum, Deum vt solem immensæ claritatis & lucis, per iudicium destruit id quod cognouerat per simplicem apprehensionem, dicendo, & afirmando, licet à me cognoscatur Deus, Angelus vt iuuenis alatus, nullo modo est talis, nec Deus est propriè & verè sol, sed spiritus purissimus, infinitus, omnino distinctus à sole; cognoscimus enim spiritualia, vt corporea, tum propter fragilitatem nostram & imperfectum modum intelligendi mentis nostræ, dum corporis ergastulis detinetur; tum quia caremus speciebus propriis rerum spiritualium, & illas per species quas habemus rerum corporearum cognoscimus.

Ecce quomodo dantur duæ cognitiones; prima, quæ fabricat ens rationis, eo quod cognoscit rem aliter ac est. Secunda, quæ solum est purè speculatiua entis rationis iam fabricati, cognoscens ipsum sicuti est. Prima est falsa cognitio; secunda verissima, & distincta à prima ac separabilis omnino ab ea. Item si aliquis, vt hæreticus diceret non dari Trinitatem personarum in diuinis, & postea diuino Numinis auxilio illuminatus

natus resipisceret, cognosceretque se errasse, iudicaretque fictum esse illud monstruosum commentum in hoc casu de hoc secundo iudicio quis, etiam amens dicere auderet, esse fictionem, ac falsam cognitionem? Certè nullus, quia tam hæresis est, & contra fidem dicere; non dantur tres personæ in diuinis, ac dicere falsum, & erroneum est asserere, esse tres personas in diuinis, & condemnare conditionem Arrianam; tanquam falsam, & hæreticam: ergo si vna cognitio non est realiter fictio: sed diuina reuelatio, & articulus de fide, & verissima, ac perfecta cognitio digna Deo; alia autem est detestanda hæresis, falsissima, & erronea cognitio, distinguuntur sine dubio realiter separabunturque necessario inter se, vt de facto separantur in catholicis, & Doctoribus Ecclesiæ, qui cognoscunt figmenta Lutheri, Caluini, Arii & alia id genus entia ficta, & rationis, & non fingunt illa: ergo similiter poterit dari vna cognitio sine alia in Deo vera sine falsa, destructio entis rationis sine fictione illius, purè speculatiua cognitio chimæra sine cognitione practica illius.

Ex quo euidenter colligitur, si catholicè, & sapienter loquamur, nullius momenti esse hunc syllogismum. Datur in Deo per vos cognitio entis rationis, per quam perfectissimè cognoscit, tale ens esse fictum, procedereque à cognitione imperfecta, & falsa hominis cognoscentis rem aliter, ac est in se: ergo datur in Deo fictio, & productio entis rationis, & cognoscit rem aliter ac est in se; quæ collectio similis omnino est huic: Deus cognoscit errorem, ignorantiam actualem, cognitionem mendosam hæreticam, vt tales, & cum omnibus imperfectionibus, quas in seipsis habent: ergo Deus cognoscit cognitionem mendosam, erroneam, falsam, & imperfectam, fingit, errat, mendacium & ignorantiam fabricatur, absit tam ignorans, erroneus, & mendax colligendi, & arguendi modus, fateamurque nostram ignorantiam, & infinitam Dei sapientiam miris laudibus prædicemus, & collaudemus, quæ cognoscit nostra figmenta sine fictione, nostra mendacia cum summa veritate, nostros errores cum summa scientia, sicut spiritali & infinito modo corporea, & finita comprehendit.

62 Secundo contra; quia apud ipsum Patrem Vazquez ens rationis fit per actum fingentem: sed si Deus cognosceret ens rationis ab homine fabricatum, nihil fingeret (supponamus per impossibile Deum in tua sententia cognoscere ens rationis: ergo etiam si Deus cognoscat huiusmodi ens fictum ab homine, non faciet illud; minor in qua est difficultas sic probatur; quia fictio est actus intellectus difformis, & non conformis obiecto: sed actus, quo Deus cognosceret ens rationis fabricatum ab intellectu, vt apparens omnino fictum, & non verum, non esset difformis, sed conformis obiecto: ergo etiam si cognosceret illud, non fingeret; vnde cognitio illius non esset fictio. Minor sic demonstratur, quia illa est cognitio conformis obiecto, & non difformis illi, quæ repræsentat, & cognoscit obiectum sicuti est, & non aliter ac est: sed illa cognitio Dei repræsentaret & cognosceret ens rationis, quod est apparens, vt apparens, quod est fictum vt fictum, & quod non est à parte rei: sed solum fabricatum ab intellectu vt tale, quod est cognoscere ens rationis, quod est obiectum talis cognitionis, sicuti est & non aliter ac est: ergo talis

cognitio non est fictio: sed vera, & propria speculatio entis rationis.

Item quia respectu intellectus diuini illud obiectum non est solum obiectiue, siquidem extra intellectum diuinum in intellectu humano est purè obiectiue; vnde Deus cognoscit illud ens rationis nihil esse ex parte obiecti à parte rei: sed illud esse fictum, fingendum, aut fictibile ab humano intellectu: ergo extra intellectum Dei est ens rationis eo modo, quo cognoscitur à Deo: ergo illud obiectum non habet esse obiectiue tantum in intellectu diuino; vnde intellectio, qua cognoscit ens rationis, non est fabricatio illius, nec Deus cognoscens ens rationis factum ab homine, aliquid fingit; cum non tribuat Deus illi purum esse obiectum, nec existit purè obiectiue in intellectu diuino, cum ita existat extra intellectum diuinum eo modo quo intellectus diuinus cognoscit illud.

SVBSECTIO IV.

Vltimum argumentum principale ponitur.

SI Deus non cognosceret ens rationis, faceret ens rationis; sed Deus non potest facere ens rationis, vt probabimus *quæst. sequenti*, & est absurdum quod intendit vitare Pater Vazq. ergo Deus cognoscit ens rationis. Maior probatur. Facere ens rationis, est cognoscere rem aliter ac est in se: sed si Deus non cognosceret rem aliter ac est in se: ergo faceret ens rationis. Maior est definitio effectiois entis rationis. Minor probatur. Actus nostri intellectus in se, & à parte rei repræsentant ens rationis: sed Deus cognoscit, ac si non repræsentaret illud: ergo cognoscit rem aliter ac est in se.

Dices, Deum non cognoscere actum intellectus, ac si non repræsentaret ens rationis: sed tantum vt repræsentantem extrema realia; sicut quando homo cognoscit essentiam diuinam solum vt repræsentantem hominem, etiam si non cognoscat vt repræsentantem equum, & sic non facere ens rationis.

Sed contra: ergo Deus facit distinctionem rationis. Probatur consequentia: tunc aliquis intellectus in obiecto facit distinctionem rationis, quando vnam formalitatem cognoscit sine alia: sed Deus in nostra cognitione vnam formalitatem cognoscit sine alia: ergo facit distinctionem rationis. Maior est certa, & patet in exemplo posito de scientia diuina; quando cognoscimus scientiam diuinam vt est repræsentatio Dei, & non vt est repræsentatio equi, distinguimus ipsam essentiam diuinam formaliter & per rationem, & quando cognoscimus ipsam scientiam diuinam vt est repræsentatio hominis, & non vt est repræsentatio equi, distinguimus idem diuinam hominis ab idem equi; & ratio à priori est, quia quoties vnum cognoscimus, non cognito alio, quod est idem realiter cum ipso, intelligibiliter separamus vnum ab alio: sed separari vnum ab alio sub ea ratione, qua separetur est distinguere vnum ab alio: ergo intelligibiliter distinguimus vnum ab alio. Minor præcipua probatur. Deus cognoscit repræsentationem extremorum realium in nostra cognitione, &

Quæst. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 49

& non cognoscit representationem obiecti rationis: sed illæ sunt duæ formalitates in eadem cognitione: ergo cognoscit vnā formalitatem, non cognita alia: ergo distinguit vnā ab alia: ergo Deus facit distinctionem rationis.

Confirmatur; si Deus non cognoscit ens rationis, non cognoscit iudicium nostrum falsum, vt falsum: ergo cognoscit rem aliter ac est in se. Probatur antecedens, hoc iudicium v. g. homo est quantitas, in tantum est falsum, in quantum habet pro obiecto identitatem quantitatis cum homine & vnionem illorum extremorum: sed Deus non cognoscit illam vnionem, quia est ens rationis: ergo non cognoscit falsitatem iudicij: ergo non cognoscit iudicium vt falsum: ergo cognoscit illud vt verum: patet consequentia; quia inter iudicium verum, & falsum à parte rei non datur medium: sed Deus non potest cognoscere iudicium illud, vt falsum: ergo cognoscit vt verum: ergo cognoscit rem aliter, ac est in se: ergo facit ens rationis.

Confirmatur secundo, & ante confirmationem aduerte, mendacium esse duplex aliud materiale, & hoc est, quando propositio conformatur cum mente loquentis, non tamen cum obiecto prout est à parte rei: v. g. currit Petrus, & si ego intelligam non currere, & dicam quod non currit erit mendacium materiale, quia propositio conformatur cum mea cognitione, & non conformatur cum obiecto, prout existit à parte rei. Mendacium autem formale, quando propositio non conformatur cum cognitione loquentis, & si conformetur cum obiecto prout est à parte rei: vt si Petrus currat, & ego intelligam, quod non currit, & dicam, quod currit; illud est mendacium formale, quia licet propositio conformetur cum obiecto prout est à parte rei, non conformatur cum mea cognitione: quo posito sic argumentor.

Deo repugnat omne mendacium, tam formale, quam materiale: sed si Deus non cognosceret ens rationis, vel non posset loqui de actu, quo ego facio ens rationis, quod absurdum est, illi non repugnaret omne mendacium: ergo Deus cognoscit ens rationis. Maior est de fide, vt late probat Suarez in materia de fide, *tract. 1. disp. 3. sect. 5. per totam*. Minor probatur; si Deus loqueretur de cognitione hominis fingente ens rationis, deberet loqui non conformando se cum sua cognitione, dicendo actum intellectus humani esse representationem entis rationis, & tamen esset mendax formaliter: sed hoc est absurdum & contra fidem: ergo non est dicendum: ergo deberet conformari cum sua cognitione in loquutione illa: sed tunc esset mendacium materialiter: ergo &c. Probatur minor, quia tunc loquutio diuina non conformaretur cum obiecto prout est à parte rei: sed prout cognoscitur à Deo: sed loquutio, quæ non conformatur cum obiecto prout est à parte rei, etiam si conformetur cum illo prout cognoscitur à loquente, est mendacium materiale: ergo illa loquutio diuina esset mendacium materiale: ne ergo incidatur in hoc absurdum, dicendum est Deum cognoscere ens rationis.

I. P. Tom. II.

SECTIO III.

Secunda conclusio ponitur.

DEus in se, & directe cognoscit purè speculatiue ens rationis; hæc est contra Simplicium, & probatur euidenter sic: ens rationis fictum ab intellectu humano est cognoscibile in se immediatè: sed omne cognoscibile eo modo quo est cognoscibile debet cognosci à Deo: ergo ens rationis quod est cognoscibile immediatè, & in se, cognoscitur à Deo. Maior sic probatur; quia illud est cognoscibile immediatè, & in se, quod actu immediatè, & in se cognoscitur: sed intellectus creatus immediatè, & in se cognoscit ens rationis; nam hæc cognitio, ens rationis est fictum, & non verum, est cui repugnat existere à parte rei, est cognitio sine aliquo medio terminata ad naturam entis rationis, in illa enim cognitione, nec intellectus creatus nec aliquid aliud præter ens rationis immediatè attingitur, in ipsaque representatur: ergo immediatè, & in se est cognoscibile: patet hæc consequentia euidenter; quia ab actu ad potentiam euidenter est consequentia; sed ens rationis actu cognoscitur immediatè: ergo ens rationis habet non repugnantiam seu capacitatem logicam, vt cognoscatur actu immediatè, nam si non haberet capacitatem, & non repugnantiam haberet repugnantiam; cum repugnantia enim actus non potest compati actus; ergo non esset talis actus, sicut quia chimæra repugnat existere, est inexistentis à parte rei & sic non existit necessario essentialiter; vnde econtra actu cognoscitur: ergo non repugnat cognosci in se, & immediatè: ergo habet non repugnantiam: ergo est cognoscibile immediatè &c. Deinde quia vt ens rationis extrinsecè terminet actum cognitionis in se, non est necesse vt actu realiter existant, sed sufficit vt non habeant repugnantiam vt actu cognoscantur, vt distincta ab ente reali, & præcipue quia cognitio, quæ ad ens rationis terminatur, non affirmat ipsa esse à parte rei, sed ea esse entia ficta: ergo siue sint realia, siue non, in se sunt immediatè cognoscibilia; præcipue quia ens rationis eo modo quo est, habet esse distinctum ab ente reali, & ab intellectu creato per immediatam negationem vnius respectu alterius; nam est verum dicere; ens rationis in se, & immediatè non est ens reale, nec intellectus creatus; at intellectus creatus immediatè non est ens rationis: entia enim rationis non distinguuntur per aliud à quocumque alio: sed per proprium esse immediatè; nam ab intellectu, & cogitatione creata distinguitur ens rationis, rogo per quod distinguatur, non per aliud, quia vel illud aliud est ens rationis, & de illo interrogo, an & per quid distinguatur, vel illud aliud est reale; & ab illo debet distingui, vel per se, vel per aliud; si per aliud, proceditur in infinitum; nec per se, quia impossibile est quod ratio formalis distinguendi sit ipsum extremum, à quo est distinctio, vt latissime in Metaphysica probatum relinquo: ergo per seipsum est distinctum immediatè: ergo immediatè habet aliud esse ab intellectu: ergo aliam cognoscibilitatem quia cognoscibilitas sequitur esse: sed ens rationis ha-

bet immediatè esse distinctum ab intellectu, & ab intellectione, & ab omni esse creato vel increato reali: ergo habet distinctam cognoscibilitatem immediatè, & in se præter cognoscibilitatem illorum: ergo potest immediatè, & in se cognosci, & non mediante cognitione, vel intellectu creato: ergo. Minor sic probatur; quia scientia Dei est omniscientia, quia est infinita: sed sub omniscientia est hoc cognoscibile eo modo, quo est cognoscibile: sicut sub omnipotentia est omne possibile eo modo quo est possibile: ergo ens rationis, quod immediatè cognoscibile est ab intellectu creato, est cognoscibile immediatè ab omni scientia Dei, & à Deo.

Dices; sicut non valet, aliquid est cognoscibile discursiue, & abstractiue à creaturis: ergo discursiue & abstractiue est cognoscibile à Deo; sic similiter ens rationis est immediatè cognoscibile à creaturis: ergo est immediatè cognoscibile à Deo.

Sed contra, quia quando modus, quo potest cognosci illud obiectum non dicit secundum se imperfectionem, si conuenit creaturis, perfectioni, & eminentiori modo conuenit Deo; imo non potest conuenire respectu creaturarum, quin conueniat respectu Dei. Et ratio à priori est, quia id, quod fuerit perfectio sine imperfectione debet attribui Deo continenti omnem perfectionem sine imperfectione; quia uti infinite perfectus est omnipotens, ut patet, & quia cognoscibile intuitiue secundum se est perfectio sine imperfectione, & est respectu creaturæ necessario attribuitur Deo, & quia cognoscibile ut est ens rationis cum veritate est perfectio, & conuenit creaturæ necessario est concedenda respectu Dei. Econtra vero cognoscibile discursiue debet imperfectionem discursus, nam discursus dicit imperfectionem actum intellectus realiter distinctorum, abstractiue cognoscere dicit imperfectionem, & ideo non conceditur Deo; imo inconsequenter dicunt aduersarij abstractiue non posse cognosci à Deo, cum de facto deatur cognitio abstractiua in Deo respectu entis rationis in eorum sententia; ipsi namque dicunt, Deum non cognoscere immediatè ens rationis in se, sed solum in intellectione creata; quod est abstractiue cognoscere: ergo vel male arguunt, vel imperfectionem à se concessam in cognitione abstractiua ponunt in Deo; quod an sit securum in fide, ipsi viderint? Ego enim iam video ita non esse: sed cognoscere immediatè ens rationis ut in se est factum, cognoscendo esse factum, nullam dicit imperfectionem: ergo Deus cognoscit illud ens rationis immediatè, & ens rationis est cognoscibile respectu Dei immediatè.

Hæc minor sic probatur, quia cognitio vera secundum se immediatè terminata ad obiectum non est imperfectio, imo est perfectio: ergo scire immediatè aliquod obiectum, non est imperfectio; hoc sic patet, quia vel illa cognitio dicit imperfectionem; quia est immediatè cognitio vera, ut sic, & hoc est falsissimum, quia Deus immediatè cognoscit verè multa, ut hominem, &c. vel quia est immediata cognitio tam imperfecti obiecti; & hoc etiam non: Nam peccatum, aut perfectius est ente rationis, aut æquè imperfectum, aut ad minus est imperfectissimum, & nihilominus Deus cognoscit immediatè

peccata ut in Scriptura patet: increpate illa in se, ut fornicationem, idololatriam, homicidium. Item in lege Decalogi ait, non occides, non falsum testimonium dices, &c. ubi immediatè, cognoscit Deus peccata, & loquitur de illis, imo super viam demonis quæ consistebat in fictione illius, qui fingeat se esse æqualem Deo increpat; ac de figmento illo pœnas dignas, ac debitas repetit, imo Deus illudens Adamum, ait; ecce Adam quasi vnus ex nobis, ubi apertè cognoscit Deus, & explicat, se cognoscere illud figmentum Adam, illudque portentosum ens rationis, se nimirum Deum esse, cum sit creatura, se enim falsum à Deo credebat, & ad diuinitatis statum assensurum putabat Adam; quod Deus increpat, & illudit, & increpando immediatè indicat se euidenter cognoscere immediatè, & non medio aliquo: ergo iam Deus immediatè cognoscit ens rationis: ergo illud cognoscere nullam dicit imperfectionem.

Item, quia si ex eo quod ens rationis est imperfectum, non posset cognosci immediatè, etiam peccatum, quod imperfectissimum est non posset cognosci propter eandem rationem; ubi enim est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis: sed licet sit imperfectum, cognoscitur immediatè; ergo licet ens rationis sit imperfectum cognoscatur immediatè. Nam sicut est summa perfectio scientiæ verè cognoscere etiam minutissima, & infima; ita etiam est summa perfectio verè, & immediatè cognoscere infima, & imperfectissima; quia ex imperfectione obiecti cognitio nulla refunditur imperfectione in cognoscentem: ergo. Item quia illa ratio, seu modus ex parte cognitionis; quæ potest dari in Deo, respectu vnius, licet perfectum sit vnum, & imperfectum aliud obiectum respectu cuius datur, potest dari respectu omnium, imo si esset imperfectus ille modus respectu nullius conueniret Deo, quia quod est imperfectio respectu nullius est concedenda in Deo: sed ille modus immediatè cum veritate cognoscendi conuenit Deo respectu sui, hominis, leonis, &c. ergo etiam potest sine imperfectione conuenire illi respectu cuiuscunque entis rationis; v. g. quia modus cognoscendi simplicissimè cum veritate, euidenter intuitiue, & certissimè conuenit Deo respectu sui, conueniunt sine aliqua imperfectione respectu omnium, etiam respectu entis rationis: sed immediatè, & in se cognoscere est modus perfectus sine imperfectione cognoscendi respectu sui, Angelorum &c. ergo etiam conueniet Deo respectu cuiuscunque, etiam respectu entis rationis.

Econtra vero, quia modus cognoscendi dubitanter dicit imperfectionem, & quia modi opinatiue falsè, obnoxie falsitati, discursiue &c. dicunt imperfectionem respectu nullius, nec entis realis nec rationis conueniunt, nam respectu Dei quod semel conuenit in ordine ad aliquod obiectum sine imperfectione respectu omnium potest competere illi, quia cognitio Dei, cum non dependeat ab obiectis nec habeat esse ab illis, respectu omnium eadem permanet sine mutatione, aut vicissitudine: sed immediatè cognoscere conuenit Deo cum perfectione sine imperfectione: ergo respectu omnium conuenit, etiam respectu entis rationis sine imperfectione cum perfectione summa; vnde cum de aliquo obiecto dubitatur, an in se cognoscatur respectu Dei, ut

Quaest. VIII. Vtrum Deus cognoscat, &c. 51

de futuro contingenti absoluto, & conditionato, de possibilitate creaturarum, de priuatione, & negatione est quia dubitatur, an sit in se immediate cognoscibile, & ideo statim ac conuincitur esse tale obiectum cognoscibile in se respectu cuiuscumque intellectus, statim conuincitur, & conceditur cognosci à Deo, quia quidquid sine imperfectione, vel ablati imperfectionibus cognoscitur à creatura, debet perfectiori modo cognosci à Deo, quia infinita Dei scientia non solum cognoscit: sed etiam supercomprehendit omnia imaginabilia, cognoscibilia, & opinabilia à creatura propter suam infinitam perfectionem cognoscendi. Deinde probatur ex solutione argumentorum simplicium.

Secundo & interrogo quare Deus non cognoscat ens rationis directè, & immediate? Dicit Simplicius quia tunc cognosceret rem aliter ac est, quæ imperfectio non cadit in Deum.

Contra, quia quando obiectum est cognoscibile mediata cum veritate, etiam potest cognosci cum illa & sine imperfectione, mediatum autem, & immediatus modus cognoscendi non facit quod cognoscatur res vt in se est, cum veritate, vel falsitate vt in se non est; v. g. homo potest cognosci in Deo, vt in speculo, vel in omnipotentia Dei, quod est mediata cognoscere cum sit cognoscere in causa, & quia potest tunc cognosci cum veritate vt in se est sine fictione, potest etiam cognosci immediate in se sine fictione; modus enim immediatus cognoscendi rem non facit quod obiectum, quod cum veritate cognoscitur, falsè cognoscatur, ex eo solum quod cognoscitur nunc immediate, quod antea mediata cum veritate cognoscebatur; quod euidenter sic concluditur.

Nam quidquid est etiam falsum, si in se cognoscibile est, immediate est cum veritate cognoscibile, quia cognoscibilitas alicuius est quædam non repugnantiæ, vt cognoscatur vt in se est; sed ens rationis est cognoscibile immediate vt supra demonstratum est: ergo est cognoscibile vt in se est immediate: ergo verè cognoscibile immediate, cum verè cognoscibile sit illud, quod cognoscibile est, eo modo quo est in se. Deinde quia vt supra probauimus à me, & à quocumque desinente ens rationis verè, & immediate cognoscitur, & sine aliqua falsitate: ergo est cognoscibile cum veritate immediate: ergo à fortiori à Deo est cognoscibile immediate cum veritate summa, imò falsum est dicere, quod à Deo sit mediata cognoscibile cum veritate, & à creatura mediata, & immediate cum veritate; & à Deo solum mediata cum veritate, & immediate cum falsitate; nam cum veritate cognoscere siue mediata, siue immediate est perfectio sine imperfectione: ergo debet attribui Deo si respectu creaturæ datur perfectio cognoscendi cum veritate tam mediata, quam immediate ens rationis, & respectu Dei dabitur illa perfectio cognoscendi tam mediata, quam immediate ens rationis cum veritate; sicut quia error Arii, qui ens rationis est, cognoscitur tam mediata, quam immediate à creatore Doctore, & Angelo, etiam cognoscitur tam mediata, quam immediate cum veritate à Deo, quia hoc modo cognoscere summa & Deo digna perfectio est, & illam negare indignum est infinitæ perfectioni diuinæ omnia vt in se sunt immediate, etiam minutissima scienti, & comprehendenti; ideoque ait

I. P. Tom. II.

Paulus, omnia nuda & aperta sunt oculis eius.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersariorum dissoluntur.

Ad primum primæ sententiæ argumentum respondetur, negando, quod ex eo quod Deus cognoscat ens rationis, efformet illud. Ad probationem illius nego maiorem; ad secundam probationem istius maioris negatur etiam maior. Ad tertiam probationem distinguo, non concurrat intellectus humanus, actualiter concedo; potentialiter, nego. Nam licet verum sit, quod actualiter non producat intellectus ens rationis, nihilominus possibilitatem habet tale ens, vt producat ab intellectu, ab ipsoque suam existentiam recipiat.

Item negatur suppositum, quod proptèr est ab æterno in intellectu diuino sit actu ens rationis existens, & actu fabricatum, tantum enim cognoscitur pro tunc speculatiue vt fabricabile, & vt fabricandum in tempore vt quid fictitium per cognitionem cognoscentem rem aliter ac est; ex hac autem cognitione non sequitur, quod conseruetur à Deo, quia sicut ens rationis non producit nisi per cognitionem fictitiuam; cognitio autem Dei non est fictiua, quia est vera cognitio, & opposita fictiue, imò potius vt diximus, est quasi destructiua entis rationis, cum per illam cognoscat Deus, hominem detipiendum esse in tali fabricatione. vt iam supra diximus, conseruaret vtique ens rationis, si cognosceret quod non est, ac si esset; vel si affirmaret Deus ita esse illud obiectum vt cognoscitur à cognitione fingente, vt diximus de iudicio Barbari, quod quia oritur à simplici apprehensione falsa, per quam cognouit lunam esse minorem rota curru, iudicium affirmat ita esse, vel quia hæreticus per simplicem apprehensionem fallitur cognoscendo Deum non esse trinum, confirmat per iudicium similiter iudicando Deum non esse trinum, quod iudicium certè non seruat ens rationis factum à simplici apprehensione, quia tam fallitur hoc iudicium, quam illa simplex apprehensio circa idem obiectum, quod aliter euenit in homine sapiente & catholico, qui per simplicem apprehensionem cognoscit vt senem Patrem æternum, & Angelum vt iuuenem alatum; per iudicium vero corrigit dicendo, & iudicando non esse ita vt simplex apprehensio cognoscit; imò affirmat Deum nihil habere senectutis, & Angelum minime esse iuuenem, fallitque simplicem cognitionem, de quo iudicio quis poterit dicere conseruare ens rationis fictum à simplici apprehensione, quin potius dicendum est tale iudicium esse destructivum entis rationis facti à simplici apprehensione; sic similiter cognitio Dei, quæ cognoscit ens rationis esse fictum ens potius destruit, quam conseruat ens rationis factum ab homine, sicut quando cognoscit mendacium esse tale potius destruit quam conseruat illud.

Ad secundum conceditur tota illa maior quanta sit, & nego minorem; ad probationem nego quod ab æterno ens rationis habeat existentiam, seu esse existentielle, solum enim co-

gnoſcit Deus ens rationis, vt poſſibile, vel vt poſtea producendum, vnde cum nondum ſit fictum non à creatura, quæ tunc non eſt; non à Deo, quia non cognofcit rem aliter ac eſt, ſed ſolum verè cognofcit Deus ens rationis, vel vt poſſibile, vel vt futurum ab intellectu creato, ideo ſolum poteſt dici talem poſſibilitatem entis rationis habere à Deo eſſe extrinſecum cognitum quod potius eſt reale quam rationis, quia verè à parte rei cognita eſt à Deo talis poſſibilitas entis rationis; vnde ſumpta hac conſtitutione entis rationis ab æterno ex parte cognitionis diuinæ realis extrinſeca denominatio eſt, vt latè diximus explicantes naturam & eſſentiam entis rationis, vnde cum hic non quaeramus de eſſe extrinſeco entis rationis, ſed potius de eſſe intrinſeco apparente & ficto; inde eſt quod optimè negetur à nobis ens rationis habere eſſe ab æterno actuale.

Confirmatur ac declaratur, Deus cognouit ab æterno hæreſim Arrianam & negationem Trinitatis in Deo ab Arrio fictam, quæ hæreſis minime habuit eſſe actuale ab æterno, quia non fecit illam Deus, cum ſolum cognouerit talem hæreſim vt poſſibilem, & vt futuram ab Arrio; vnde abſolute dicendum eſt hæreſim ab æterno non habere exiſtentiam: ſed tantum poſſibilitatem eius actu eſſe cognitam vt ſic, quæ denominatio, vt diximus, realis eſt ſumpta ex parte cognitionis diuinæ; cum autem talis denominatio extrinſeca non ſit exiſtentia hæreſis obiectiue, quia talis hæreſis quando exiſtit, exiſtit intrinſecè, fictiue, & apparenter; inde eſt quod licet cognofcatur à Deo actu ab æterno; & ſit cognita actu cum ex vi illius cognitionis non cognofcatur res aliter ac eſt; ideo colligitur neceſſario ab æterno non eſſe actu hæreſim, ſeu monſtram illud fictum ab Arrio, quod eodemmodo euenit in quocumque ente rationis, vt diximus.

Ad illud autem, quod ait Vazquez, illud nimirum eſſe obiectivum, nec eſſe, nec poſſe eſſe. Reſpondetur cum P. Hurtado, quod licet habeat illud eſſe obiectiue in Deo, non tamen habere eſſe obiectiue tantum in mente diuina, nam etiam ex parte obiecti eſt, ſicut obicitur intellectui diuino; vnde non obicitur diuerſo modo intellectui diuino quo in ſe eſt, ens autem rationis licet nullum habeat eſſe in ſe reale actuale, nec poſſibile, habet tamen in ſe eſſe fictum in aliqua differentia temporis, ſeu vt melius loquar fingendum, futurumque, vel ſaltem eſſe fingibile, & vt tale cognofcitur à Deo; nam vt obiectum poſſit à Deo verè cognofci, ſufficit ſi cognitio Dei poſſit illi conformari exprimendo illud, ſicut in ſe eſt poſſibile, vel futurum, vel fictum actu, nam licet eſſe obiectiue habeat formaliter à Deo, tamen non habet eſſe obiectiue tantum in Dei cognitione: ſed ex parte obiecti eſt illud, ſicut obicitur menti diuinæ, quod non contingit in cognitione fingente.

Ad illud, nec obſtat, reſpondetur ſimiliter negando Deum facere ens rationis, quia cognofcit illud, nam licet poſſibilitati entis rationis tribuat Deus eſſe cognitum extrinſecum, cum illud non ſit fallum eſſe, & fictum: ſed potius ſit vera denominatio extrinſeca realis, proueniens à cognitione diuina percipiente rem ſicuti eſt; inde euenit quod minime fingat Deus ens rationis, ſicut ex eo quod Deus cognofcat ab æterno

mendacium, non ſequitur à Deo produci, vel fingi illud, vt patet ex ſupradictis.

Ad tertium reſpondetur cum diſtinctione, nihil aliud eſt quam obici, ſi obiciatur res aliter ac eſt, concedo; ſi non obiciatur niſi vt eſt, nego.

Ad quartum, negatur antecedens, ad probationem antecedentis nego ſecundam partem illius, nimirum quod non poſſit repæſentari per alium conceptum formalem; quis enim dicit hoc gymnaſium, quod cognofcitur ab vno, non poſſe ab alio iterum atque iterum, imo milles cognofci. Deinde experientia docet, quod actus reflexus tendit in idem obiectum vt cognitum, & vt obicitur actui directo, hac enim de cauſa talis actus reflexus vocatur, ita ſimiliter poteſt cognofcere animal, & rationale in homine eſſe idem inter ſe & ab intellectu humano, non obſtante illa identitate propter ſuam imperfectionem diſtingui illa prædicata, quæ cognitio Dei, quatenus terminatur non ſolum ad res reales, ſed ad ſigmenta hominum non tamen fingendo illa: ſed potius cognofcendo eſſe ficta ab homine ſumma perfectio Dei eſt; vnde falſo Deo à contrariis denegatur.

Ad argumentum Smigleſij nego maiorem; deinde negatur quod omnis cognitio entis rationis ſit cognofcere rem aliter ac eſt, vt patet ex demonſtrationibus ſupra factis; deinde falſum eſt dicere, quod ex eo quod ens rationis ſit ficta vno entium, debeat cognofci fictè, nam quicumque fictio, & ſigmentum, ſi vt in ſe eſt cognofcatur, non fictè ſed verè cognofcitur, & verè eſt cognofcibile, vt patet ex ſupra latiffimè dictis; vnde riget & alget hæc ratio, ſolum debet addi, quod omne obiectum creatæ cognitionis idem ipſum, quod à creatura cognofcitur, cognofcatur à Deo, vt paſſim ait D. Thom. vt ſupra prima ratione probauimus, ſed in fictis cum hoc diſcrimine, vt illud quod creatura cognofcit per cognitionem fingentem, Deus cognofcat cum ſummè vera cognitione, vt quod creatura per aſſenſum falſum cognofcit Deus per diſſenſum verum; vnde idem ipſum obiectum, quod creatura cognofcit aliter ac eſt in ſe, Deus cognofcit ſicut eſt in ſe, & etiam ſicut cognofcitur à creatura per deuiationem à veritate, quam intuetur in actu creato Deus verbi gratia, homo cognofcit Angelum, vt iuuenem alatum; Deus autem cognofcit Angelum, & cognofcit non vt iuuenem, ſed vt ſpiritum puriſſimum, & ſimul cognofcit talem Angelum cognofci ab homine vt iuuenem alatum, deuiando à veritate, & ſic penetrat falſitatem aſſenſus creati, cognofcendo obiectum illius aſſenſus non eſſe ſicut à creatura cognofcitur, deuiareque creaturam in ſua cognitione à veritate, quia non conformatur cum ſuo obiecto, quatenus eſt à parte rei.

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 53

QVÆSTIO IX.

Vtrum Deus faciat ens rationis.

SECTIO I.

Sententia aduersariorum probantur.

Rima sententia est eorum, qui asserunt à Deo fieri proprium ens rationis: hanc opinionem defendit Agidius de present. lib. 5. de visione Dei, quæst. 6. artic. 10. §. 7. Smigleus tom. 1. Logica disp. 1. quæst. 8. P. Gilius tract. de distinct. rationis, Albertinus, qui licet neget Deum facere distinctionem rationis, ait tamen nullam dari implicationem ad hoc vt Deus faciat relationem rationis; hæc sententia probatur primo ex D. Thom. 1. part. quæst. 15. art. 2. ad 3. vbi sic ait: [respectus quibus multiplicatur idææ, non causantur à rebus: sed ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res.] & in solutione ad §. sic ait respectus multiplicantes idææ non sunt in rebus creatis: sed in Deo, & postea subdit, ne quis fortè responderet esse in illo fundamentaliter, ratione perfectionis essentia, quæ secundum se est multipliciter imitabilis, dicendo non tamen sunt reales respectus, sicut illi, quibus distinguuntur personæ: sed respectus intellecti à Deo, quibus omnibus verbis plane conuincitur de sententia D. Thomæ, respectus rationis, & distinctionem per rationem consistam fieri à Deo.

Secundò de nouo à me excogitato argumento contra me sic insurgo: hæc est vera propositio in Christo Domino recepta ab omni Schola Theologorum, Deus prædestinavit hunc hominem ad esse filij naturalis: sed prædestinatio est ordinatio, seu ordo obiecti, vel subiecti prædestinati ad terminum prædestinationis: ergo hic homo est ordinatus à Deo ad esse filij Dei naturalis, quia hic homo est subiectum prædestinationis, & esse filij Dei naturalis est terminus illius prædestinationis. Illa minor sic probatur, ideo Beatus Petrus ordinatur ad beatitudinem cælestem & supernaturalem, quia prædestinatio est ordinatio, Divus Petrus est subiectum prædestinationis, & beatitudo est terminus illius prædestinationis: ergo prædestinatio est ordinatio, seu ordo subiecti prædestinati ad terminum prædestinationis. Tunc sic in Christo Domino hic homo & esse filij naturalis non sunt extrema realiter distincta, sed potius identificata realiter: nam idem est esse hunc hominem, & esse hunc filium Dei naturalem, quia hic homo constat ex supposito diuino, & hac humanitate Christi, & hic filius Dei naturalis nihil aliud est quam subsistentia Verbi, & hæc humanitas suppositata per illam, ita vt ex hac humanitate & subsistentia Verbi, constituentur identicè hic homo, & hic filius Dei naturalis, qui sine aliqua distinctione identificantur realiter: ergo si talis prædestinatio est à Deo prædestinante, Deus enim & non alius prædestinavit hunc hominem ad esse filij Dei naturalis, & talis prædestinatio est ordinatio seu ordo necessario erit à Deo ordo, seu

ordinatio inter hunc hominem & esse filij Dei naturalis: ergo sit à Deo ordinatio seu relatio rationis. Patet hæc vltima consequentia, quia tunc est ordo seu relatio rationis, quando extrema inter quæ reperitur talis ordo, non realiter sed solum per rationem distinguuntur, vt patet euidenter ex omni, tam Philosophorum quam Theologorum vnanimi consensu. Item ex conditione necessaria ad relationem realem, quæ necessario vt talis sit, petit extrema realiter distincta vt in Metaphysica, & Logica latè demonstratum manet; præcipuè si loquamur de relatione prædicamentali, & non transcendentali, vt est hæc, quæ minimè transcendentalis est, alias prædestinatio esset de essentia huius hominis prædestinati, omnis enim relatio transcendentalis est de essentia illius, cuius relatio est; ratio autem quare relatio prædicamentalis petat duo extrema realiter distincta inter se est, quia inter extrema relata datur realis oppositio: sed non potest dari realis oppositio nisi inter extrema realiter distincta, ideo enim inter prædicatum, & subiectum; inter genus & differentiam, inter vniuersale, & particulare non datur relatio realis: sed rationis, quia non distinguuntur realiter: ergo. Sed hæc extrema hic homo & esse filij Dei naturalis inter quæ datur illa ordinatio prædestinationis vt probauimus non distinguuntur realiter sed tantum per rationem: ergo talis ordinatio, seu relatio erit non realis sed rationis; atqui talis ordinatio fit à Deo: ergo à Deo fit ordo, seu relatio rationis.

Tertiò, quia facere ens rationis nihil aliud est, quam dare illi essentiam, & existentiam obiectiuam per conceptum, & representationem: sed Deus enti rationis à se cognito dat per conceptum, & representationem diuinam distinctam essentiam & existentiam obiectiuam, ab existentia, quam tribuit illi intellectus creatus: ergo Deus facit ens rationis.

Confirmatur, quia esse obiectivum quod ens rationis habet in mente diuina, non est illud ipsum esse obiectivum quod habet in mente creata. Tum quia antequam haberet existentiam ab ente creato ab æterno habebat à diuino. Tum quia illa existentia prouenit à representatione: ergo à diuersa representatione prouenit diuersa existentia: ergo à diuina, quæ est infinitè diuersè creata, proueniet diuersa existentia.

Dices illud ens rationis cognosci à Deo, vt factibile vel vt factum, aut denique vt faciendum à creatura, non tamen fieri à Deo.

Contra, quia sicut à creato intellectu, ideo dicitur factum, quia ab eo esse obiectivum recipit quod nec est nec potest esse realiter, ita similiter ab intellectu diuino noua ratione accipit esse obiectivum, quod nec est nec potest esse realiter.

Deinde ens rationis habebat actu ab æterno in mente diuina esse obiectivum cum actu esset obiectum diuinæ cognitionis: sed illud esse obiectivum erat existentia entis rationis: ergo erat actu existens ab æterno in mente diuina; sed vt sic cognoscebatur: ergo cognoscebatur vt existens, etiam factum non à creato intellectu, quia ab æterno nullus creatus intellectus extitit: ergo à mente diuina: ergo non vt factibile solum vel vt faciendum, sed vt iam factum à se, & vt faciendum à creaturis cognoscebatur.

Vltimo Deus cognouit suam voluntatem & 6
§ 3 distin

distinctam ab intellectu suo: sed hæc distinctio non est realis: ergo rationis. Maior probatur, ea quæ separantur in ea ratione, quæ separantur, distinguuntur: sed in mente diuina separantur intellectus & voluntas diuina: ergo distinguuntur in mente diuina: Maior clara est, minor probatur, Deus cognoscit Verbum diuinum procedere per intellectum, & non per voluntatem: ergo in cognitione diuina voluntas non est produciens Verbum, & est produciens intellectus in cognitione diuina: ergo in cognitione diuina separantur quoad filij productionem: ergo distinguuntur in mente diuina.

7. Secunda sententia est eorum, qui asserunt Deum facere ens quoddam rationis, quod non est propriè tale, sed potius est verum & à parte rei, vocatur tamen ens rationis, quia est minima, & imperfecta entitatis; hanc sententiam defendunt Fonseca 4. Met. cap. 2. questione 10. sect. 3. cap. 4. & alij.

16. Probatur primò, negationes & priuationes sunt entia rationis: sed huiusmodi entia efficit Deus: ergo Deus efficit entia rationis. Maior clara est & sumitur ex Aristotele 4. Met. cap. 2. textu 2. & lib. 9. cap. 7. textu 14. Minor probatur, quia Deus cognoscit directè huiusmodi entia: sed cognitio directæ est effectio: ergo Deus efficit; quod autem Deus cognoscit directè probatur, quia Deus videns oculum, & visum, iudicat visum non esse in oculo cæci, vt aduersarij fauentur: ergo iudicat carentiam visus esse in oculo: sed huiusmodi iudicium non potest dari, quin detur directæ cognitio negationis, seu priuationis: ergo.

8. Secundò, quia si propter aliquam rationem Deus non faceret entia rationis, maximè quia sunt entia ficta, & concepta tanquam entia, ea, quæ non sunt talia, quæ concepta propter suam imperfectionem, non potest conuenire intellectui diuino: sed hoc est falsum, quia entia rationis logica sunt sine fictione & sine falsa cognitione, secundum D. Thom. Duran. Herueum, caterosque Theologos, qui admittentes secundas Logicorum intentiones, dicunt esse entia, quædam vera, & positiua, debilissima tamen entitatis, & quæ solum conueniant rebus ratione existentia obiectiua, quod clarissimè iam relatus Angelicus Doctor, opusc. 48. tract. 2. cap. 1. vbi ait, non esse entia realia, sed intentiones; vnde non negat entitatem, seu realitatem: ergo non repugnat per intellectum, &c.

9. Tertiò, quia ens rationis participat rationes entis vt sic communes enti reali, & rationis: sed ens vt sic quatenus commune est entibus realibus non est ens fictum, sed verum: ergo ens rationis participat veram rationem entis: maior clara est ex Aristotele dicente ens diuidi in reale, & rationis: sed hæc diuisio non est merè æquiuoca: ergo analogà; atqui si non esset verum ens de quo loquimur non esset diuisio analogà, sed solum nominis, & æquiuoca: ergo.

Quartò, Deus cognoscit denominatione extrinseca creaturam, in esse dilectæ, & amata, quatenus amat, & diligit illam, amatum enim esse, & dilectum denominatio extrinseca est, sed denominatio extrinseca, vt minimæ entitatis est ens rationis: ergo Deus facit, & constituit ens rationis.

SECTIO II.

Aliqua certa notantur.

Ad tituli quæstionis intelligentiam aduertendum est contra Fonseca. Gil. & alios ex Thomistis hanc quæstionem solum loqui de entibus, quæ propria entia rationis sunt, quæque ficta, & non vera, seu apparentia vocantur, minimeque à parte rei reperiuntur, nec habent esse ante omnem fictionem intellectus; nam si ea vocemus entia rationis, quæ verè reperiuntur à parte rei, & positiua, vel negatiua sunt, debilissima tamen entitatis, & quæ habent proprium esse ante omnem fictionem, & operationem intellectus, potius est elusio vocabulorum, quam recta entis rationis assignatio; ea enim entia realia appellanda sunt absolute, & minime entia rationis, alias species intentionales vocarentur entia rationis, quia debilissima entitatis sunt & vocantur ab omnibus Philosophis. Item, modi omnes, vt actiones præsentia, figura, &c. quæ debilissima entitatis sunt, & hæc de causa distinctio, quæ ad modos consequitur minima omnium distinctionum dicitur, ideoque ab aliquibus solet dici, modum identificari realiter cum re cuius est modus, & nihilominus licet debilissima, & minima entitatis sint hæc, vera entia realia sunt, & nominantur verè, quia ante omnem fictionem intellectu reperiuntur, veramque habent nullo configente intellectu entitatem, quapropter talia debent iure optimo nuncupari, vt de facto nuncupari asserimus; imo licet non habeant entitatem positiuam, vt sunt cæcitas, mors, vacuum &c. cum tamen sine fictione dentur à parte rei, ante omnem operationem intellectus non sunt dicenda entia rationis: sed entia realia negatiua, vel clarius, & rectius carentia reales, vt supra latè demonstratum manet, & ratio vniuersalis horum omnium euidentis est, nam modi habent positiuam rationem essendi à parte rei: ergo ab hac potius entia realia, quam à nostra fictione entia rationis nominanda sunt, cum habeant essendi modum perfectiorem à parte rei, à quo possint denominari talia, & idem dicendum est de omnibus, quæ à parte rei verè sunt, licet minimæ, & debilissima entitatis sint, & carentia similiter, vt priuationes, & negationes minimæ entia rationis nuncupari debent, propter rationes efficaces, supra positas, de eis enim omnibus, siue falso vocentur, vel verè non vocentur entia rationis, non loquitur quæstio præsens, si secundum rigorem metaph. & non secundum abusum Fonseca loquamur; nec inquit titulus quæstionis, an Deus faciat huiusmodi entia, alias idem esset, ac si quæreretur, vtrum entia, quæ dantur à parte rei verè, licet debilissima, fiant à Deo, de quibus nulla dubitatio inter Theologos catholicos Philosophosque Christianos potest agitari, cum certum sit, omne quod est à parte rei dependere ab omnipotentia Dei per immediatum influxum, vt entia positiua, vel per mediatum, vt carentia; ex eo enim quod produciatur homo, quasi indirectè produciatur negatio equi, & ex eo quod substrahatur concursus ab oculo, conseruante potentiam visum quasi relictat priuatio illius, cæcitas nimirum in oculis, itaque

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 55

itaque in præfenti dubitatione contrahitur
vtrum, sicut intellectus creatus facit, vel quasi
producit quædam entia positiua, & priuatiua,
quæ non sunt verè à parte rei: sed tantum, per
fictionem intellectus, ac proinde sunt entia ap-
parentia, & fictæ carentiæ, eodem modo Deus
faciat huiusmodi entia fictitia; itaque titulus
quæstionis non agit de entibus, quæ vera entia
sunt siue sint debilissima vel non debilissima en-
titatis.

11 Secundo aduertendum est, quod sicut dicitur
duplex vis naturalis, alia, quæ purè cognoscitiua
est, siue euidenter, siue opinatiue, quæ vel pro-
priè, vel impropriè speculatiua dicitur (cuius
iudicium iam determinatum est supra in proce-
dentialibus, videte ibi, nunc autem latiori modo lo-
quimur, vt claritati consulamus) quæ cognoscens
obiectum nihil producit in illo, alia practica, id est
cognoscitiua obiecti operando illud, & faciendo,
quod antea non existerat, nunc existat; sic si-
militer datur duplex cognitio orta ex his prin-
cipiis, alia purè cognoscitiua obiecti nihil ope-
rando in illo, sed potius supponendo illud, vt
iam factum, & productum, & respiciendo, vel
considerando illud, secundum id esse, quod in
se habet, ita vt si hoc esse sit fictum, cognos-
centio vt fictum, si sit reale cognoscendo vt tale,
iudicando de obiecto eo modo quo in se est, con-
templandoque vt ita loquar illud, vt totum iam
præsuppositum, secundum suum esse ante illam
cognitionem, per quam illud contemplatur in-
tellectus, alia datur cognitio practica, quæ pro-
ducit, vel operatur obiectum illud circa quod
verfatur.

Illustratur hoc exemplis, v. g. hæc cognitio,
Deus est simplicissima entitas infinita in omni
genere entis, & in omni genere, & gradu per-
fectionis simpliciter: item hæc chimera est ens
fictum sine fundamento, priuatio cognita, per
modum qualitatibus est ens rationis, quæ omnes
cognitiones purè speculatiuæ sunt, quia purè
contemplantur obiectum, nihil efficiendo in illo;
hæc autem cognitiones practice sunt, omnis syl-
logismus, in quo sic ordinantur maior, minor,
& consequentia, est rectus & secundum regulas
artis fabricatus, omnis homo est animal: sed Pe-
trus est homo: ergo Petrus est animal; item
cognitio, qua cognouimus Deum ad modum
lucis, & Angelum ad modum iuuenis alati, quæ
omnes cognitiones non sunt præcognitiones, non
sunt purè cognoscitiuæ: sed potius practice,
procedunt producendo obiectum, quod respi-
ciunt, cum autem ens rationis eo modo quo est,
sit obiectum intellectus eo modo quo est, potest
esse obiectum terminans cognitionem practiciam
vel speculatiuam, seu purè cognoscitiuam; nam
hic actus ens fictum, vel fabricatum ab homi-
ne fingente, cognoscenteque rem aliter, ac est,
est ens rationis fictum, & apparens; item hic
actus, chimera distinguitur ab iude, & colore
cæruleo in celo, & à relatione rationis, purè
speculatiui sunt; ille autem actus, quo cognosco
Angelum, vt corporeum in Deo non dari Trini-
tatem personarum, & cognitio qua vnitur ho-
mo cum leone, sunt cognitiones practice, quia
non supponunt vnionem iam factam: sed potius
illam de nouo fingit, inter hominem equum, &
leonem, cum minimè deur à parte rei talis vnio,
vnde cum ante istam cognitionem non præsup-
poneretur chimera: sed potius habet esse, per

illam cognitionem & post illam sequitur tale
esse, & idem est de cognitione dicti, qua co-
gnosco Angelum vt corporeum, & ideo
practice cognitiones entis dicuntur, quia autem
ante illam primam cognitionem iam præsuppo-
nitur ens rationis; imò de ipso, vt de iam ha-
bente esse assertit esse ens fictum, & non verum,
sed apparens, ac proinde vocatur speculatiua, &
vera, & perfecti, practica autem vero, falsa fi-
ctiua, & imperfecti.

Alius explicat clarioribus exemplis, v. g.
intellectus verfatur circa colorem cæruleum cæ-
li, & montium, & circa colores representatos
per vitrum triangulare & in collo columbæ; co-
gnosco, & iudicando tam hos, quam illos non
est veros, sed fictos; visus etiam verfatur circa
illos, sed cum hoc discrimine quod visio est co-
gnitio practica, & productiua entis illius ficti
quia ante visionem non habent esse apparens ta-
les colores: sed potius accipiunt illud per visum
conspicientem lucem, quæ non est color, ac si
esset color, & sic de nouo habent esse per cog-
nitionem visiuam, cognitio autem intellectus ver-
fatur circa illos colores, non dando esse illorum;
quia iam habent à visu: sed purè speculatiuæ;
cognosco illos vt sunt, scilicet ficti, quæ tan-
tum abest vt sit practica, quin potius sit destru-
ctio falsitatis, & fictionis practice: à potentia
visiua detegendo apparentiam illorum colorum;
iudicandoque non est à parte rei veros colores;
vnde vera, & perfecti cognitio est intellectus;
cognitio autem visus imperfecta, & falsa; nam
omnis conceptio (vt profundè notat eximius
Doctor P. Franciscus Suarez communis huius
seculi, toto plaudente orbe, magister sap-
ientissimus, his verbis) rei quæ aliter se ha-
bet ex parte obiecti, aut modi representandi
ex parte illius quam res cognita se habeat in se
est imperfecta, & non habet illam conditionem
ex vi obiecti, sed ex parte cognoscentis; dico au-
tem ex parte obiecti, &c. quia ex parte cognos-
centis, & actus seu entitatis eius fieri potest, vt
res aliter formetur in intelligente quam sit in se
ob maiorem perfectionem cognoscentis, sicut
enim cognosco materialia immaterialiter, &
Deus cognosco finita infinito modo, & compo-
sita simplicissime, & mutabilia immutabiliter, &
potentialia per purissimum actum, quæ hæc
omnia solum dicunt perfectionem in illo esse
quo cognitio perficitur; at vero, quoad repræ-
sentationem obiecti, pertinet ad perfectionem
cognitionis, vt ita repræsentet illud sicut est, &
omnis cognitio, quæ recedit ab hac proprietate,
non potest id habere ex perfectione cognitio-
nis: sed ex aliqua imperfectione vel limitatione
adiuncta, quia perfectio cognitionis consistit in-
adequate ad rem cognitam, & consequenter in
representatione eius, sicut in se est, atque hinc
fit vt ex vi obiecti, intellectus, & terminatiui
nunquam sit necessarius alius modus cognitio-
nis; nam potius ipsum obiectum postulat co-
gnosci sicut est, itaque quotiescunque cog-
nitio repræsentat aliquid in obiecto quod non est
tale, vel demum ab illo, quod habet est imper-
fecta.

Tertio aduerto cum accuratissimo P. Vazquez, 12
qui his verbis, vt solet apprimè veritatis scopum
collumit, ex eo quod Deus cognoscat nostrum
intellectum discurre, non fieri, vt ipse etiam
discurrat, illa namque optime nouit discursum;
&

& modum quo nos discurremus, & ex vno in aliud in cognitione proficimus, & homo ipse dum ista cognoscit, non discurret, nec in sua cognitione ex vno in aliud procedit, eodem modo Deus cognoscit aliqua per nostrum intellectum distinguere, ideo tamen non sequitur ea etiam distinguere per intellectum diuinum aliquo modo, sicut ex eo quod sciat, & cognoscat nos intelligere per species materiales spiritualia, & conuersione ad phantasmata, & ita habere de rebus spiritualibus alienos conceptus, instar rerum corporearum, ipse tamen in suo intellectu non potest ita intelligere, & similes de rebus conceptiones formare, nam talis conceptus obiectivus in nostro intellectu pendet ex formali quem habemus, quo solo representari potest illo modo, cumque Deo talis conceptus formalis non conueniat non potest habere nostrum obiectivum, ita praesentem, ut nobis praesens est, cum illis imperfectionibus, veluti conceptus auditus non habet eo modo quo nos, quia non habet visionem, seu auditionem, &c.

Deinde obserua, ut aliqua per intellectum distinguantur, opus esse obiectiones, tanquam distinctas, & ut talia, sua cognitione representari, cognoscendo obiectum, quod non habet talem distinctionem, ac si haberet illam; Nec satis esse ut cognoscat illa posse distinguere per alium intellectum, alio modo intelligentem; veluti ut aliquis intelligat rem, per discursum & relate ad aliam opus est, vnum ex alia in sua ipsius cognitione colligere: ergo cum Deus non cognoscat eo modo imperfecto, non potest attributa distinguere quin optime sciat ea, per nostrum intellectum suo modo imperfecto, cognoscen-tem distinguere, quia ita nouit nostrum imperfectum modum cognoscendi, ut tam n eo modo ipse non intelligat quare videat Deus attributa sua à nobis distinguere, & intueatur nostrum conceptum formalem, tamen nunquam ei attributa in sua cognitione obiciuntur, sicut scit nostro intellectu representari, scit igitur Deus ea posse à nobis nostro imperfecto modo distinguere, sed hoc scit simplicissimo modo; ex quo nulla in obiecto distinctio provenit: ut enim ea ipse distingueret, deberent in suo intellectu representari, sicut in nostra.

SECTIO III.

Nostra sententia proponitur.

¹⁴ Prima conclusio: Deus non facit propriè ens rationis, de quo in primo notabili egimus. Hæc est communis inter Doctores, & probatur.

Primò autoritate D. Pauli ad Hebræos 4. vbi sic ait: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius, per aperta Græcè est τετραπλησύνω, τ-τραπλη, σμω, quod ut erudite aduertunt Salmeron, & Cornelius à Lapide, τετραπλησύνω, idest à collo deducitur, ac primo verti potest cum Theophylacto iugulata, aut decollata, & cum Chrysostomo excoriata, ut sit metaphora ab omnibus iugulatis, & excoriatis petita, quod sicut oves pelle sua excoriata à collo ad caudam vsque nude sunt, & omnia eorum extima, & in-

tima reuelantur, sic diuinæ scientiæ omnia sunt nuda, & aperta; Gagneus autem Ἰσχυρίη inquit, est à collo ad caudam medium secare, siue per medium dorsum findere, ita ut intestina animalis filci denudentur, & pateant intuenti, sic Deo omnia patent videnti, perinde ac si diffusa essent. Tertio est Erasmus Ruera, & Escapula in legico, Romanus in hunc locum, & Audatius in tractatu critico τραπλησύνω, inquit est in col- lum, siue cetericem reclino, & resupino hominem, aut animal, ita ut facies resupinata omnibus appareat, & conspicua proponatur, quo sensu Perius poeta ait, aulam resupinat amici, resupinat, idest aperit patentem, & conspicuam facit, ut eam quique perfructetur, sic Deus omnia quasi resupinata in facie nude, & clarè intuetur, oculos Dei simul vniuersa cernentis inquit August. *serm. 2. de tempore*, non abdit locorum, non patietum septa secludunt, nec so- lum ei acta, & cogitata, verum & agenda, & cogitanda sunt nota; ista vera scientia summi iudicis, cui pervium est omne solidum, & aper- tum omne secretum, cui obscura clarent, Gentiles id ipsum agnouerunt, ita Milesius septem sapientum Græciæ sapientissimus, dicebat homines sibi persuadere debere deos omnia clarè cer- nere, deorumque omnia esse plena, seipsumque contemplari; dilucide Homerus quid sit Deus ita definit, ἥλιος οὐρανὸν ἴσχει, πάντ' ἐρα κείν' ἐστι, qui omnia videt, & omnia audit. Nimirum, ut ait sapiens, in omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos, & ut ait Eberden- sius; bonos contemplantur, tum comprehensivè clarè, & ut in se est; primo seipsum, qui sum- mè bonus est, cognoscit reuelata facie, & crea- turas, quæ bonitate participata ab eo bonæ sunt; hinc Ægyptij pingebant Deum, quasi oculum vaculo innitentem, ut significarent Dei omni- scientiam, omnia contemplantem, & clarè perspicentem, ita Olyrin Deum suum pingebant, quasi Septem habens in se oculum incisulatum, ait Macrobius *lib. 1. cap. 210*. septem significat dominium, & potestatem regiam, oculus omni- scientiam; unde Græcè θὺν δὲ τὸ θῆναι, id est ac clarissime videndo sine fictione nomi- nant, ideoque Cleantes asserit Deus omnia videt claris oculis, vbi non decipitur, sed omnia in- quit Casiodorus, sine veste deceptionis contem- platur nuda, & aperta.

Ex quibus omnibus sic arguuntur: Deus Paulum nude, sine aliqua deceptione, & sine ves- te fictionis cooperta aperit & clarè, non so- lum seipsum: sed omnia creata contemplantur, ut in se sunt: ergo Deus omnia ex se primo sine ente rationis aliquo fabricato cognoscit. Hæc consequentia clara est, quia res ut in se sunt non habent ens rationis, quia ut in se sunt, existunt à parte rei secundum statum realitatis, sed à parte rei non possunt habere res aliquod ens rationis, quia ens rationis est ens fictum & apparens, ac proinde non est à parte rei: ergo si Deus videt omnia, ut in se sunt, & in se nullum habent ens rationis, videbit sine dubio sine ente rationis ali- quo; item, quia si cum ente rationis videret Deus à se primo fabricato in rebus non videret nuda, & aperta omnia, ut ait Paulus; sed potius videret illa vestita, quasi vestibus entis rationis, nam quod est absolutum non videret, ut nudum ab- solutum: sed ut circumdatum, vestitum & affe- ctum relationibus, & privationem non videret.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 57

vt nudam in esse priuationis: sed quasi vestita qualitate positua, & oculum cœcum non videret nudum & sine aliqua entitate positua, quæ est potentia visua, & cum carentia illius entitatis positua: sed potius videret ipsum oculum cœcum, vt coopertum, & quasi vestitum qualitate; vnde omnia, & aperta videret, vt ait Paulus, nudum enim contemplatur intellectus aliquod, quando vt in se est, & sine aliquo quasi addito videt, v.g. ideo quando coopertus est homo vestibus, quia habet aliquod superadditum in se dum sic videtur: non videtur nudus & apertus sed potius vestitus, & coopertus, & quia Deum in hac vita videmus, quasi lucem, quasi ignem; & Angelum quasi iuuenem, quia Deus nec est lux, nec Angelus iuuenis, dicimur spiritualia vt velata corporeitate, & vestita materialitate cognoscere, cum vt corporea videamus & vt affecta corporeitate.

Vnde ad significandum hoc, & ad denotandum Paulus indicandumque nos spiritualia non cognoscere nuda: sed velata, vestita, & cooperta, minimeque aperta, vt in alia vita, ait tunc videbimus Deum sicuti est reuelata facie gloriam Domini speculantes, id est ablatis velaminibus, & quasi vestibus entis rationis, quibus consideramus spiritualia cooperta, cognoscendo illa vt corporea, Deum vt distinctum à suis attributis, vt relatum ad creaturas, cum nihil horum habeant; quare ait Augustinus, tunc reuelabuntur omnia, quia sine fucis, sine vestimentis fictionum, & deceptionum nostrarum videbimus res sicuti sunt, nihil addendo, nihil demendo ab eis: sed si cum ente rationis cognosceret Deus; cognosceret sine dubio obiecta vestita, & cooperta; vnde minime nuda, & aperta: ergo si vt ait Paulus nuda, & aperta videt, videbit sine dubio absque vestibus entis rationis, vt in se sunt, non cognoscendo res, quæ non habent distinctionem cum illa absoluta cum relatione, simplicitate cum compositione; vnde nullum ens rationis fabricabitur à Deo: ipseque nulla apparente veste entis rationis vestitum cognosceret, nam qui ens rationis facit, ideo operatur illud, quia quod absolutum est ad modum relatiui cognoscit cognoscendo illud ac si esset relatum, & quod est idem sine distinctione ac si haberet illam, & priuationem non vt priuationem, sed vt qualitatem posituam; sed hoc modo cognoscere est cognoscere vestiendo res vestibus entis rationis, quas in se non habent, v.g. absolutum, vt dixi, cognoscit qui facit ens rationis, non nudum, vt absolutum; sed vestiendo illud relatione, & quasi cooperiendi illud tali veste relatiua, & quod est idem cognoscendo non vt nudum idem, sed potius quasi indutum distinctione, & aërem tenebrosam non vt sine qualitate positua; sed potius vt vestitum illa; atqui Deus non cognoscit vt vestita, nec vestiendo obiecta fictis relationibus, sed aperta, & aperte, nec aërem sine luce cognoscit vestitum qualitate: sed nudum à tali ficta quasi veste, & apertum, & spiritualia non vt vestita, & vestiendo corporeitate, vt v.g. nos Patrem æternum vestimus senectute, & Angelum iuuentute, & pulchritudine corporea, sed omnia omniscientia Dei, vt in se sunt, nihil illis fictum addendo, nec ab illis tollendo, minime velando, vestiendo, aut induendo, sed potius vt nuda omnia, & aperta, & vt ita loquar decollata, iugulata, excoriata, resupinata, & vt in se sunt comprehendit, ita vt spiritualia non

I.P. Tom. II.

cognoscat vestiendo corporeitate ficta, seu ente rationis, & factum ens rationis ab ente creato, non cognoscit, ac si esset verum ens, & vestiendo illud veritate, sed potius quia res nuda videt verum cognoscit vt verum, fictum vt fictum, ens reale vt reale, ens rationis vt tale, solidum vt solidum, & apparens vt apparens, omnia tamen nihil addendo, vt dixi, nec demendo ab illis, quia omnia nuda, vt ait Paulus, videt, & aperta: ergo non facit ens rationis, vt euidenter sequitur ex verbis Apostoli, quia si faceret vestiendo cognosceret, vt nos quando facimus illud, res vestiendo cognoscimus; vnde sic vestita obiecta à se cognosceret, ac proinde non nuda, & aperta, nec sicuti sunt comprehenderet, nos enim quando fingimus ens rationis, ideo non vt in se sunt res cognoscimus, quia cognoscimus spiritualia vt corporea, relata vt absoluta; e contra vero absoluta vt relata, ac per consequens non nuda, sed induta, & vestita: ergo si Deus faceret ens rationis vestita, & vestiendo illa, & non vt nuda, & in se sunt cognosceret, quando immediatè opponitur verbis Pauli Apostoli.

Hic locus Pauli consonat cum verbis Iob, 15 eandemque veritatem declarat, ac illa Iob num. 8, vers. 4, sic ait: Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo? & tu videbis, supra quæ verba aduerte cum D. Gregorio, Aug. & Hieron. sensum illorum verborum hunc esse, Deus non habet oculos carnos, id est humanos. Caro enim homo est, & ideo non iudicat Deus, de externa tantum specie, intima enim penetrat, & veritatem non solum exiit ex profundo: sed vbicumque delitescat perspicit clarissime, in quo non se gerit vt creatura, quæ haud verè, & clarè, sed fucate, & apparenter iusta vt iniusta iudicando, spiritualia vt corporea, bona denique vt mala contemplando, & iniquo iudicio condemnando, propter maximas imperfectiones, quibus tota intingitur, ac perfunditur creatura propter corpus denique mortis huius à quo liberari volebat Paulus, dum exclamabat, dicens: quis me liberabit à corpore mortis huius, iudicium, & cognitio; propter videndi facultatis præstantiam, reliqui etiam sensus suam ex oculis appellationem mutuari solent, nam totius corporis sensus, seu sensatio oculorum nomine significari vsu venit, vt supra diximus, quodque significauit Iob, cap. 13. Dum inquit, non abstulit mala ab oculis meis, à meo nimirum corpore, cum grauissimos dolores sentiam, ac perforam audiens (prop belle ex Hebræo) & Septuaginta, videns Iacob, quod alimenta venderentur in Egypto, idem 1. Reg. 23. vidit &c. hinc, etiam reliqua, quæ ad sensus omnes pertinent visibilia passim nuncupantur, vt notauit Aug. ad animum etiam oculus transferri solet, & pro interna mentis intelligentia sumi; hinc dicitur mens, aut cor, quasi oculus vt Actuum 16, cuius dominus aperuerat cor; item, & excæcari, & obscurari dicitur vt Marci 8. nondum cognoscitis, nec intelligitis, adhuc excæcatum cor vestrum, & oculos habentes, non videtis, sic etiam Num. 24. dixit: homo cuius obturatus est oculus, non corporeus, vt quidam existimauerunt, sed mentis, qui primum enim visionem non habuit propheticam, tunc iam apertis oculis, & lumine prophetico circumfusus, multa videbat præclara.

Aduerte quod in Scriptura non solum male
h videre,

videre, sed etiam male audire soleat carnis oculus, nam cum humanus, & carnis oculus exter-
nam tantum faciem contempletur secum fre-
quenter rapit, quoque mentis iudicium, ne ad
interiora penetret, quare fallitur, fugit, ac deci-
pitur, & ideo dicebat David: *auerte oculos meos
ne videant vanitatem*, id est, ne externa duntaxat
rerum specie delecter: sed penetrent ad interio-
ra, perspiciam quid subit solida substantia, an
externus splendor inanis sit, nam verbum auer-
tendi est eo loco propriè scopum collimare,
non decipi vel pertransire fac oculos meos, ne
me decipiant externa specie vanissimæ, & fictæ
rei, solumque apparentes, hoc enim affert carnis
nomen, id quod oculus pellicit, & detinet, quam
vanissimum, & verum aurum non sit, quod
splendet, & fulget dummodo conspiciatur, ac
videatur, sic habetur *Isai 13. Ægyptus homo,
& non Deus, & equi eorum caro, & non spiri-
tus, externa species, sine re, sine robore; sic
igitur sunt oculi carni secundum carnem iudi-
cantes, ac divini oculi à videndi perspicacitate,
sine fallacia, sine deceptione, sine fucco, & fi-
ctione semper maximopere tamen dantur, quia
omnia ut sunt sine aliqua imperfectione videt, ni-
hil ab eis demendo, vel addendo, maximaque cla-
ritatis excellentia oculorum luminibus usurpat ea
omnia, quæ in objectis sunt, non autem aliter
ac sunt, præterquam enim quod ipsum Dei no-
men Græcum hanc videndi efficacitatem præse-
ferat *Theos*, nimirum, à *Thaōme*, quod est pure,
& sine aliqua fallacia, aut imperfectionis mix-
tione spectare, despicere, contemplari, ut ob-
servat Gregor. Nicen. *orat. 9. in Cantic.* ideoque
ait dici sponsum similem Capræ, quod animal
Dorcus dicitur à vi cernendi, Deus enim de su-
pernis caelorum montibus despectat cuncta terrea,
ideoque oculos suos passim commendat in
scriptura Deus ab illis omnibus rebus, quæ ne-
cessaria sunt, ad purissimæ sine fictione, & falla-
cia cernendum, & sine errore vilo videndum, at-
que iudicandum cum summa perfectione cognos-
cendo vnumquodque prout est, & secundum
quod est, cum summa adæquatione cognitionis,
cum objecto, ac summa comprehensione ipsius;
primo quidem à *lumine*, nam quamvis res in te-
nebris plusquam simeris demersæ, & sepultæ
sint; habet tamen Deus insitum lumen, ut quasi
per extramissionem radiorum objectum splen-
denti luce perfundere videatur, & videndo aptis-
simum reddat tali visioni, *Ecclesiastici 13. oculi
eius lucidiores sole. Apocalip. 1. & 2. oculi eius
tāquam flamma ignis, & clarius Daniel. novit
in tenebris constituta, & lux cum eo est.**

Præterea non solum est proximus objecto sed
etiam intime, per quasi lapsum illi præsens ip-
sique conjunctus, quæ conjunctio non solum
non impedit diuinam visionem, sed potius in
causa est, ut res ab ipso intime cognoscantur,
*Proverb. 19. in omni loco, oculi domini. Hiero-
mia 23. si occultabitur vir in absconditis, & ego
non videbo eum dicit Dominus. Tandem divini
oculi eminenter continent, infinitoque interval-
lo superant omnes alias videndi facultates; at-
que adeo oportet diuinam vim cognoscendi infi-
nitam esse certissimam, clarissimam, evidentissi-
mam, nunquam fallacem, haudquaquam errori
obnoxiam, semperque recte iudicantem, & ut
sunt in se res omnes cognoscentem, quapropter
verbis à nobis citatis, ait *Iob*; numquid oculi tibi*

carnei sunt, aut sicut videt homo, ita & tu vi-
des; quasi diceret propter summam tuæ scien-
tiæ perfectionem infinitamque præstantiam infi-
nite distas à iudicio, & cognitione hominum, ipsi
enim falluntur, ac decipiuntur bona pro malis, mala
pro bonis, iudicantes spiritualia ut corporea, sim-
plicitissima ac si essent composita, summe eadem
ut distincta, vna ac si essent plura, & ficta ut ve-
ra, apparentia ut solida, absoluta ut relata, & hoc
totum, quia carnis, id est imperfectis oculis vi-
dent; tu autem quia non carnis, sed infinita
scientiæ perfectione præditis oculis vides omnia
sine errore, ac deceptione; & ut vno verbo pan-
dam, non ut homo, cum ignorantia, sed perfe-
ctissime, & clarissime omnia circumpicias; ho-
minem errare necesse est in iudicandis, & decer-
nendis rebus aut per imprudentiam, aut per
ignorantiam; tu autem, inquit August. quia in-
finitus es, nec in iudicanda re, nec in discer-
nenda veritate, errare vilo modo potes; vnde
minime decipi, nec iudicare vnum pro alio, aut
cognoscere rem aliter ac est, sic explicant DD.
*Ecclesiæ ut Gregor. Hyeron. Fulgentius, & alij
hunc locum.*

Ex quo ita argumentor, Deus non videt ut
homo, & non cognoscit ut homo, ut ait *Iob*;
sed in cognitione hominis, & creaturæ duo dan-
tur, & perfectio evidentia, ut sic, certitudinis,
veritatis cognoscere rem, sicuti est, &c. & in
his perfectionibus ut sic conceptis, non cognos-
cit Deus aliter ac homo, quia evidentia ut sic,
veritas, & certitudo, sunt perfectiones simpli-
citer sine imperfectione ac perconsequens perfe-
ctiones simpliciter simplices; aliud datur in co-
gnitione creatæ, nimirum finito modo cognosce-
re, limitato & per discursum, &c. & in his al-
iter cognoscit Deus, quia infinite comprehen-
sive simplicissime cognoscit; ut vero de his imper-
fectionibus ratione quarum homo cognoscit ali-
ter, ac Deus, non loquitur *Iob* verbis relatis,
quia tales imperfectiones se habent ex parte co-
gnoscentis; loquitur enim *Iob*, de differentia ex
parte objecti cogniti, cognitio enim creatæ, &
præcipue humana habet quandam imperfectionem
propriissimam creaturæ, maximeque prop-
riam hominis, & quæ correspondet lapissimè
intellectui ipsius, cognoscere videlicet objectum
aliter ac est in se, errando quatenus cognoscit
vnum, ac si esset alterum, simplicissimum ac si
esset distinctum, compositumque ex partibus,
spirituale iudicando ut corporeum, negativum
ut positivum, cognoscendo vanum & apparens
ut solidum iudicando, quæ maxima imperfectio
est, radicaturque in limitatione creaturæ, ratione
cuius maxime discriminatur ac differt Deus à
creatura, & de hac (loquitur *Iob* secundum sen-
sum literalem) differentia dum dicit, numquid
oculi tibi carni sunt; aut sicut videt homo, ita
& tu videbis; ac si diceret homo videt rem ali-
ter ac est, cognoscendo quod non est, ac si
esset in illa, talique afficitur imperfectione in
sua cognitione, tu minime ita vides, cum per-
fectissime, ac clarissime vnumquodque quate-
nus est comprehendas, & ratio est quia non ha-
bet oculos corporeos, id est imperfectos, sed in-
finito luminis splendore præditos, aptissimolque
ut omnia præsentissima cognoscat; penetretque
etiam minima, cuiuscunque rei, sed in solo
illo modo datur fabricatio entis rationis, solum-
que illo modo cognoscendi potest fieri ens fi-
ctum,

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 59

ens, & apparens, ut patet ex supradictis, & ex ipsa experientia constat: ergo si Deus nullo modo ut creatura cognoscit rem aliter, ac est, nec iudicat aliter de rebus quam ipse sunt à parte rei, sequitur evidenter nullo modo facere ens rationis ut homo, nam si faceret illud ipsumque operaretur, sine dubio haberet propriissimum modum cognoscendi, quo tale ens fictum solet operari creatura; unde spirituale cognosceret ut corporeum, absolutum ut relativum, idem ut distinctum, & tandem cognosceret ut homo, cui contradicit evidenter Iob, cum ait; *aut scis videt homo, & tu videbis*: ergo ex scriptura liquido patet, Deum minime facere tale ens fictum, apparens, & rationis, quod solum illo modo fit; nam si Deus rem simplicissimam ut compositam, negativam ut positivam videret, esset cognoscere rem aliter ac est; & sine dubio tali modo cognoscendi fingeret, quod est proprium hominis, & creaturæ ipsiusque propria imperfectio, unde si cum hac imperfectio videret, & cognosceret Deus quæ propria est hominum, aut ceterarum etiam creaturarum, de quibus ut multi DD. volunt loquitur Iob, nomine Hominis, quo modo posset dicere Iob: Nunquid oculi carni tibi sunt, aut sicut videt homo, ita & tu videbis; nam certe posset dicere quispiam, Deus maxime videt ut homo, quia fingendo cognoscit, & percipiendo rem aliter ac est fabricatur entia rationis, & ficta.

Confirmatur, quia in originali videndi verbo correspondet verbum Hebræum quod significat fucate fallaciterque cognoscere sine sinceritate, & puritate, non adæquando se cum objecto, sed potius cognoscendo ipsum aliter ac est, & sic locum illum *Cantic. primo*: nolite me considerare; Septuaginta nolite tibi sunt, quod fulcra sum, idest nolite me aliter cognoscere ac sum, cognoscendo in colore fusco deformitatem, nam licet fusca pulchra sum, sic multi DD. itaque ait Iob, mos est hominum videre rem aliter, ac est cum fictione, cum deceptione, & fallacia non representando res ut sunt, tu autem infirmus sapiens non sic, sed cum summa veritate, cum summa claritate, maximeque perfectione, uti sunt nuda, & aperta cognoscis vnumquodque prout natura propria exigit, cum summa adæquatione objecti ad cognitionem divinam, non vnum tanquam si esset aliud videndo absolutum, videlicet ut relativum, negativum ut positivum, malum ut bonum, sed potius bonum ut bonum, malum ut malum, vnumquodque denique ut in se est; in quo maxime opere distinguere ab eo quod creatum est, ab homine inquam. Ex quo sic colligo, Deus non cognoscit ut homo rem aliter ac est, idem nimirum ut distinctum, &c. sed potius cum summa veritate vnumquodque cognoscit quatenus est, & ut est; ergo evidenter sequitur ex verbis clarissimis Iob Deum non facere ens rationis, quia ens rationis, ut supra late probatum manet, non fit nisi per cognitionem qua cognoscitur res aliter ac est, quæ minime in Deo reperitur, quia non videt, nec cognoscit, ut homo.

¹⁶ Hæc sententia est expressa D. Bernardi, *lib. 9. de considerat. ad Eugenium cap. 7.* ubi negat absolute Deum posse facere distinctionem rationis, cum eadem ratio sit de hoc ente rationis, ac de ceteris, reliqua etiam negare necesse est. Hæc, enim sunt aurea verba mellissui Doctoris; est
I. P. Tom. II.

autem vnus, & quomodo aliud nihil, si dici possit vnissimus est, quid plus, vnus est, etiam sibi (antea autem sic dixerat eodem capite) non habens, quod ad numerum dividat. Ex quo sic argumentor, Deus est in esse rei vnus; imo & vnissimus, ita ut in esse rei non possit aliud vniti-
us excogitari, quæ vnitas Dei est; item sibi vnus est, id est non solum essentia Dei vnissima est, sed etiam respectu cognitionis Diuinæ non potest non esse vnus, quia in Deo nihil est quod ad numerum dividat, ubi pro certissimo habendum est non loqui Bernardum de diuisione reali; nam omne spirituale, etiam licet creatum sit, non potest diuidi realiter, quanto minus Deus: ergo non loquitur tantus Doctor de tali diuisione, quia agere de illa stultum esset; ergo loquitur de alia diuisione, idest de qua poterat rationabiliter dubitari, ut nunc dubitatur inter Theologos, id est de diuisione per intellectum, ita ut in Deo nihil sit, quod possit ipsum diuidere in numerum, sed si esset cognitio in Deo faciens distinctionem rationis esset aliquid in Deo diuidens ipsum, cognitio nimirum quæ in ipso est diuidens ipsum: ergo aliquid in numerum diuidens daretur in Deo, sed ait Bernard. nihil esse in Deo taliter ipsum diuidens: ergo nulla cognitio est in Deo quæ distinguat ipsum Deum, distinguere enim & diuidere synonyma sunt.

Item, quid ait Bernard. & quid addit, verbis ¹⁷ exaggeratiuis dum dicit, quid plus vnus est, etiam sibi, antea dixerat merum simplex est Deus, est autem vnus amplius, & quomodo aliud nihil, magis addit, si dici possit vnissimus est: ergo non loquebatur in illis verbis de vnitate in esse rei, nam plus est esse vnissimum superlatiue, quam positive vnum: ergo si dum dicit esse vnum sibi verbis exaggerantibus, & plus significantibus, loquitur non in esse rei, sed in esse cognitionis, dicendo non solum Deus in esse rei est vnus, sed in esse intentionali, idest respectu suæ cognitionis, ac proinde ait sibi, ut ostendat non solum Deum esse sibi vnum à parte rei, & vnissimum, sed etiam in esse objecti, & respectu sui ut cognoscentis, quod plus est quam esse à parte rei vnissimum, quia de hoc non dubitatur, & dubitatur de illo tanquam de difficiliore; vnitas enim quam Deus habet, etiam sibi est, cui enim potest esse mea vnitas, nisi mihi: ergo amplius ne eludat vocabulis, & actum agat, dum dicit sibi, idest ita Deus vnus est, ut si recte cognoscatur, ut à seipso cognoscitur, etiam vnus sit, sine distinctione non solum in esse rei, ut de se patet, sed etiam in esse intentionali, ut ab aliquibus male dubitatur.

¹⁸ Virgeo hoc, quia ipse S. D. asserit nos distinguere attributa, & perfectiones diuinas profunditatem nimirum, longitudinem, & sublimitatem, facereque nos quaternitatem ex illis per intellectum, quod non fit propter perfectionem in cognoscendo nostram. Sed potius propter nostram imperfectionem, & infirmitatem, ut explicat his verbis, quid est Deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Quid inquis tenemus re quaternitatem, minime visus sum protulisse plura: sed vnus es, alioquin hoc singulum est, nobis autem quia non possumus cum Deo simplicitate contendere, contendimus apprehendere vnum, occurri veluti quadruplicatum, & quia adhuc in querendo res est, interim ascendamus quadrigam istam, utpote infirmi & imbecilles
h 2 cilles

illes indigentes tali vehiculo; sic ille, ex quibus sic argumentor, quia infirmi sumus, & imperfecti facimus Deum distinctum mente quadruplicatum: sed imperfectio non potest dari in Deo, & in sua cognitione: ergo non potest diuidere, distinguere, nec distinctionem rationis facere, alias esset infirmus & imperfectus, quod abominatus, inquit Bernardus, & abominor dicere.

19 Item, nam ideo ait nos quadruplicatam facere præcognitionem, quia nostra cognitione, nec in cognoscendo possumus cum Deo simplicitate contendere, ut patet: sed Deus potest secum, ut ita dicam, in cognoscendo simplicitate contendere, id est tam simplex est cognitio, tam infinita, tam perfecta, & tam indiuisibilis, sicut ipse Deus, quod non potest aliter esse: ergo non potest Deus distinguere, & quadruplicatum reddere se, per cognitionem. Videte alias ponderationes P. Vazquez tom. 2. 1. part. disp. 118. cap. 2. nobis enim nostræ sufficiant.

20 Etiam hæc sententia est D. Thom. pluribus suis doctrinæ locis, & præcipue quæst. 7. de potentia, art. 6. ubi asserit, id ipsum quod Bernardus dixerat ex infinitate nimirum, & imperfectione nostri intellectus provenire ut rem non integrè sed distinguendo cognoscamus, quod minime datur in Deo, unde Deus non distinguit villo modo, hoc ipsum probat 1. part. q. 3. art. 4. in corpore, & in solut. ad tertium, & de unitate quæst. 3. art. 2. ad 3. ubi clare docet radicem distinctionis in Deo provenire ex eius infinitate, & finitate, limitatione, ac imperfectione intellectus nostri, quod pluribus, & inadæquatis conceptibus concipiat ea quæ in Deo sunt cum maxima identitate, ac simplicitate: ergo ex mente D. Thom. intellectus qui est infinitè perfectus qualis est diuinus, non potest ea quæ in re non sunt distincta distinguere, & cætera entia rationis, per consequens villo modo facere, & opuscul. 42. cap. 1. 1. part. quæst. 16. art. 3. ad 2. & 1. 2. quæst. 8. art. 10. ad 3. asserit ens rationis per fictionem, & cognitionem falsam cognoscentem rem aliter ac est, sed Deo repugnat cognitio fictiva, & falsa, ut fide diuina constat, & lumine naturali patet: ergo secundum mentem D. Thom. Deus non potest facere ens rationis, alia loca D. Thom. breuitatis ergo relinquo; prius enim me lux deficeret, quam possem omnia Angelici Doctoris dicta in fauorem nostræ sententiæ in lucem proferre: eia aggerationum pondere, argumentorum lateribus aduersarios premamus.

SECTIO IV.

Rationibus nostra sententia probatur.

21 PRIMO: omnis cognitio diuina tam intensiue, quam extensiue est infinita, & perfectissima comprehensio: sed à comprehensione diuina non potest fieri ens rationis: ergo Deus non potest sua cognitione facere ens rationis. Maior est certa, quia quidquid est obiectum cognitionis diuinae, aut est creatum, aut increatum: sed nihil creati, aut increati latet cognitionem diuinam, imo potius adæquatè, quidquid est cognoscibile in illis cognoscit perfectissimè, clarissimè penetrando omnes formalitates illorum, ita ut nulla

ex illis possit fugere cognitionem Dei: ergo omnis cognitio diuina est comprehensio, cum huiusmodi cognitio in se contineat omne requisitum ad veram, infinitam, ac perfectissimam comprehensionem, ut patet ex his quæ ex mente D. Aug. optimè sententis de diuina comprehensione optimeque meritum de ipsa adduximus sup. quæst. præcedenti. Minor sic probatur, quia omni prædicato essentiali comprehensionis diuinae repugnat fabricatio entis rationis: sed quando aliquid omnibus prædicatis essentialibus alicuius repugnat etiam constituto per illa prædicata: ergo repugnat comprehensioni naturæ diuinae fabricatio talis entis. Minor est clara, quia constitutum per prædicata essentialia non distinguitur ab illis omnibus: ergo si illis repugnat constituto per illa repugnare necesse est; imo si solum vni ex prædicatis essentialibus repugnat omnibus pro ut in constituto, & toti constituto ab illis sine dubio repugnabit, v. g. quia brutalitas repugnat rationalitati, repugnat etiam enti substantiæ viuæ, animali, non pro ut præcisè sed pro ut contra dictis à rationalitate ad hominem, & quatenus cum illa constituunt speciem humanam; & quod certius ac euidentius est, repugnat toti homini constituto per rationalitatem; & cætera prædicata: ergo si omnibus prædicatis essentialibus comprehensionis diuinae repugnat facere ens rationis, vel minimum alicui ex illis absolute, & simpliciter toti comprehensioni diuinae repugnabit.

Maior illa sentim, & paulatim probatur; nam hæc sunt prædicata essentialia comprehensionis, veritas, certitudo, euidencia, seu claritas, intuitiue cognoscere, hoc est percipere rem ut in se est; item ut cognitio tam clara, & intensa sit, tantumque extendatur, quantum necesse est ad exactè cognoscendas, & penetrandas in obiecto omnes formalitates, eminentias, habitudines, & connectiones, quas ex natura sua habet, & habere potest, cum omnibus rebus, à quibus ipsum pendet, & quæ ab ipso pendere possunt, & ut ait D. Aug. ut nihil lateat cognoscentem, aut eminenter, aut formaliter contenti in obiecto: hæc omnia prædicata essentialia constituunt comprehensionem diuinam, ut sumitur ex D. Aug. 12. de ciuitate Dei, cap. 18. & epist. 112. cap. 5. 6. & 7. & 8. serm. 38. & lib. 3. & 4. de Trinitate, lib. denique de Genesi ad litteram, præterea ex D. Thom. 1. part. quæst. 12. art. 7. & 8. 3. contra Gentes, cap. 55. & 56. & vbique agit de comprehensione, ut in quæstion. 8. de veritate, artic. 2. & 6. in corp. quod probat latissimè P. Suarez, tom. 1. in tertiam partem tractatus de incarnatione, quæst. 10. art. 4. disp. 26. sect. 1. videte si volueritis, vobisque libenter legere: sed his prædicatis essentialibus repugnat fabricatio entis rationis: ergo omnibus constituentibus diuinam comprehensionem, totique comprehensioni repugnabit. Hæc minor in qua est difficultas sic probatur, maior enim euidentis est, & primo quod repugnet veritati cognitionis diuinae, ratione cuius nihil latet ipsam cognoscendum in obiecto, nec amplius quam est in obiecto cognoscit, quia si fieret ens rationis à cognitione diuina, aut esset negatiuum, aut positiuum, negatiuum ens rationis sic cum cognoscitur in obiecto carentia rationis sic cum cognoscitur in obiecto carentia alicuius perfectionis, quæ datur in illo, cum verè non sit talis carentia: atqui Deus non potest cognoscere carentiam alicuius diuinae perfectionis in ipso: ergo Deus non potest facere ens rationis nega

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 61

negativum. Hæc minor sic probatur, quia maior ipsa luce patet, homo enim tunc facit negationem identitatis fictam inter animal, & rationale quia concipit carentiam identitatis inter ipsa, & ratio est, quia si facere ens rationis positivum est cognoscendo aliquid positivum quod non est, ac si esset facere ens rationis negativum erit cognoscere aliquam negationem, seu carentiam quæ non est ac si esset: ergo; nam si Deus cognosceret carentiam omnipotentia in ipso, v. g. non cognosceret omnipotentiam, quia carentia omnipotentia est non omnipotentia in tali subiecto; unde si cognosceret carentiam omnipotentia, cognosceret etiam Deus omnipotentiam, cognosceret simul omnipotentiam, & non omnipotentiam in ipso: sed impossibile est ut in eodem subiecto, respectu eiusdem detur perfectio, & non perfectio aliqua: ergo impossibile est ut in Deo respectu diuinæ cognitionis detur, & non detur omnipotentia, cum impossibile sit idem simul esse, & non esse: ergo vel cognoscat in ipso carentiam omnipotentia, & negationem illius, vel omnipotentiam in seipso; si cognoscat omnipotentiam, & non potest cognoscere carentiam illius in seipso non poterit facere ens rationis negativum, circa omnipotentiam: sed non est maior ratio de ente rationis negativo, circa hanc perfectionem quam circa ceteras; ergo nullum ens rationis negativum potest Deus facere; si autem eligas secundum, dicendo Deum cognoscere carentiam omnipotentia in seipso, false ac hæreticè procedis; unde falsum, & hæreticum erit dicere cognitionem diuinam facere ens rationis negativum.

Quod autem falso procedas, sic probatur; quia fide sanctam est Deum se cognoscere cum omnibus suis perfectionibus, ut cum omni sapientia, omni bonitate, infinitate, omnipotentia, & ceteris; ita ut nulla sit perfectio in Deo quæ non cognoscatur ab ipso, & ideo certum est Verbum diuinum procedere ex cognitione omnium perfectionum in diuina natura existentium formaliter; nam si certum est quicumque beatum videre Deum in se ita clarè, ut omnes perfectiones in Deo existentes clarissimè cognoscat, & adeo certum, ut sic de fide dictante Paulo, videbimus eum sicuti est; infinitum, omnipotentem &c. quanto magis de fide certum erit seipsum, qui infinite perfectiori modo superat veritatem, & euidetiam, ac certitudine intuitionis quamcumque cognitionem creatam; circa seipsum cognoscere omnipotentem, & cum hac infinita perfectione, quod non solum ut de fide certum veneramur: sed etiam lumine naturali euidenter patere profitemur; nam si cognosceret se sine omnipotentia, cognosceret se sine omni perfectione: ergo se cognosceret non ut infinite perfectum: sed potius ut infinite & limitate perfectum cum non omnipotentem, quia non omni perfectione decoratur cognoscat, unde ut imperfectum videret se, quia finite & limitate perfectum imperfectum est, misceturque pluribus imperfectionibus; solum enim id quod infinite perfectum est, id est, quod claudit in se omnem perfectionem, purum ab omni imperfectione debet iudicari.

Item ipsa cognitio esset imperfectissima, ac per consequens non esset comprehensio; tum quia non attingeret omne cognoscibile; nam ut omnipotentia identificatur cum diuinitate, & quatenus in diuinitate existit aliquid cognosci-

bile est; sed non cognosceret omnipotentiam ut sic: ergo diuina cognitio non attingeret omne cognoscibile, ac proinde erit imperfecta, & finita, quia illud est finitum in aliquo genere quod non continet nec attingit omne intra illud genus existens, ut supra latè demonstratum manet; tum etiam quia non cognosceret rem uti est, sed aliter ac est in se; nam cognosceret diuinitatem ac si non haberet omnipotentiam, cum verè & ut in se est, habeat illam talique perfectione mirum immodum decoretur; unde non cognosceret diuinitatem, quia entitas sine omnipotentia non diuinitas est, quod elegantissimè protulit Fulgentius sanctissimus æque ac sapientissimus Doctor, loquens de hoc modo imperfecto cognoscendi *lib. responsionum ad Ferrandum Diaconum ad quaest. 3.* qui modus indignus est Deo, solumque videtur creaturæ convenire; tanti Doctoris verba hæc sunt: quia ipsa diuinitas sic se nouit ut inueniat se esse quod nouit, anima vero ita nouit deitatem, ut deitas non sit; hoc est, Deus ita nouit se, ut explicat Doctissimus Alcabas, quæ rosat se esse infinitum, omnipotentem &c. cum omni sua perfectione, ac denique cognoscat se esse Deum verum, & ut Deus obiciatur cognitioni increatæ; creatura autem suo imperfecto modo cognoscendi ita limitate cognoscit, ac si Deus esset finitus; nam si tantum numen à parte rei se haberet ut in mente creata non esset Deus, hoc enim sonant illa verba, anima vero ita nouit deitatem, ut deitas non sit; quapropter asseruit August. nostram cognitionem nunquam posse cum ea qua Deus se cognoscit comparari, quia Deus se sine imperfectione, creatura autem imperfectè, & minimum limitate cognoscit Deum, quod his verbis asseruit Cherubicus Doctor 4. *de Genesi ad literam, cap. 6.* quamquam & si corda mundissima, & mentes simplicissimas generemus, sanctisque Angelis iam essemus æquales, non utique nobis ita esset nota diuina substantia, sicut ipsa sibi; sic ille, Deus enim omnia quæ in Deo dantur infinito modo cognoscit, ita ut impossibile sit ipsi non cognoscere aliquam propriam perfectionem in sua diuinitate existentem aut carentiam illius, ac si esset in ipsa, quia iam lateret aliquid Dei cognitionem diuinam, quod est contra comprehensionem infinitam ut expressit ipse August. solita sui ingenij claritate, ac profunditate *epist. 112. cap. 8.* aliud est, inquit, videre, aliud est totum videndo comprehendere, quandoque id videtur, quod præsens utcumque sentitur; totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil illius lateat videntem, aut cuius finis circumscribi potest, sicut te nihil lateat præsentis voluntatis tuæ; circumscribere autem potest fines annuli tui, exempli gratia, duo posui, quorum alterum ad mentis obtutum, alterum ad corporales oculos pertinet; est itaque ut notat optimè Vazquez comprehensio visio rei, cuius nihil latet videntem; aut quæ non solum entitatem, sed fines etiam & extrema rei complectitur. Denique, qua cognoscitur tota res ipsa & nihil est eius, quod non videatur, quam definitionem colligere possumus ex Nazianz. *orat. 36. quaest. 4. de Theologia, num. 66.* ex Chrysost. *homil. 5. de incomprehensibili Dei natura*, ex Veda in illud 1. *Ioannis 3.* Videbimus eum, sicuti est; ex Nizeta & Pzelo, quapropter, *Aug. serm. 38. de Verbis Domini*, docet oculo corporeo non posse corpus aliquod à nobis comprehendere, quia

quia non possumus ipsum simul, per omnem sui partem & extrema cognoscere, nam si ex parte anteriori videamus, latebit posteriori: ergo si Deus infinite, perfectissime, verissime, ac tandem comprehensivè se cognoscit, non potest non videre omnipotentiam in sua divinitate, & omnes alias perfectiones attributæ in ipsa existentia; unde non poterit cognoscere aliquam perfectionem divinam, quasi deficientem in ipso, carentiamque illius in Deo, vel ac si non esset illa in ipso: ergo nec potest facere per suam cognitionem carentiam perfectionis divinæ naturæ: atqui carentia huiusmodi est negatio, aut privatio ficta, & ens rationis negativum: ergo Deus non potest facere illud, repugnatque comprehensioni divinæ ex vi suorum prædicatorum essentialium entis rationis negativi fabricatio.

Etiam repugnat comprehensioni divinæ productio entis rationis positivi, nam ens rationis positivum fabricatur cum cognoscit intellectus aliquod prædicatum positivum in obiecto, quod ex se non habet illud à parte rei, & v. g. quando cognoscit Patrem æternum cum senectute, Angelum cum iuventute, aut in aëre tenebroso loco tenebrarum, & in oculis cæcis cæcitatibus loco qualitatem nigram & fuscā per modum velaminis obscure cooperientis universum orbem, aut oculos privatos visu; ac denique naturam humanam, cum universalitate, & relatione rationis, quæ prædicata positiva sunt, & quia concipiuntur in obiectis, in quibus minime alia reperiuntur prædicata, ideo fit ens rationis positivum ipsa concipiente cognitione prædicata, ut patet clarissime ex supra adductis ex D. Thom. & cæteris Doctoribus, sed hoc modo cognoscere repugnat verissime ac infinite comprehensioni divinæ: ergo repugnat illi entis rationis positivi operatio; hæc minor sic patet, nam verissima cognitio est illa per quam cognoscitur obiectum, eo modo quo est, & non aliter ac est sine aliquo addito, quod in se non habeat, ac per consequens non cognoscendo aliquid amplius quam habet obiectum à parte rei, v. g. hæc est vera cognitio iudicativa, Deus est trinus & unus omnipotens, &c. quia tantum iudicat de obiecto secundum id quod habet in se, non attribuendo aliquid illi quod non habet à parte rei in se; & è contra hoc est falsum iudicium in Deo, datur quaternitas personarum, in homine datur inhabilitas & brutalitas, quia cognoscit in Deo quartam personam, illique attribuit quaternitatem, quæ non datur in Deo qui est obiectum talis cognitionis; & ratio est, quia cognoscit in obiecto id quod non habet illud, ac proinde talis cognitio formaliter est falsa, & imperfecta; sed verissima, & infinite comprehensioni divinæ repugnat esse falsam, mendacem, imperfectam, ac minime veram cognitionem, ut de se patet: ergo comprehensioni divinæ, quæ verissima est, repugnat tali modo (ut in minori diximus) cognoscere, quia talis modus repugnat cum veritate divina. Hæc consequentia sic probatur, de intrinseca ratione verissime cognitionis est summa adæquatio cum obiecto, sed adæquationi summæ cum illo repugnat cognoscere aliquid in obiecto, quod non est in illo: ergo. Hæc minor sic probatur, quia adæquatio duorum est quod non detur in vno amplius, ac in alio, quatenus cum illo comparatur; ideo enim duæ quantitates palmares adæquantur inter se, quia in vna quantitate non datur aliquid amplius

quantitatis quam in alia; sed quando cognoscitur aliquid in obiecto, quod non est in illo v. g. quando cognosco in Patre æterno senectutem, & inter attributa divina distinctionem, & in divinitate relationem ad creaturas, est aliquid amplius in cognitione, quam in obiecto; nam in cognitione est illa senectus, distinctio & relatio, & in Deo, qui est obiectum talis cognitionis non datur vlla relatio, senectus, ac distinctio; ergo non adæquatur cum obiecto talis cognitio, nec in illa datur adæquatio, respectu sui obiecti, sed potius contradictorium adæquationis, quod maxime repugnat adæquationi: ergo de primo ad ultimum verissime cognitioni repugnat videre aliquid in obiecto, quod non est in illo; cum autem verissima cognitio petat adæquationem, inde est quod hæc imperfectio, quæ repugnat adæquationi repugnet etiam verissime cognitioni; sed comprehensio divina est verissima cognitio, quæ petit necessario adæquationem cum obiecto, vel ut melius loquar, quod obiectum cum illa summe adæquatur, id est ut nihil cognoscatur in obiecto, quod non habeat illud: ergo repugnat comprehensioni divinæ, quæcumque imperfectio huiusmodi adæquationi cum obiecto repugnans, ac contradicens, & ideo summe repugnat Deo revelare Spiritum sanctum non esse Deum ut Montanus sonniabatur, quia hæc cognitio seu revelatio non adæquatur cum obiecto revelato, & quia esset imperfecta, & falsa, & mendosa: ergo si cognitio divina cognoscit apprehendendo vel eminenter iudicando dari in obiecto, quod non est in illo, v. g. cognoscendo relationem, distinctionem in ipso propter eandem rationem formalem, non adæquationis addendi aliquid Deo, erit imperfectissima, falsissima, & mendosa, ac proinde indigna Deo; nam ubi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed ex eo dumtaxat, & non propter aliam rationem formalem, quod illa relatio seu loquutio revelat de Deo, quod non habet Deus est falsa, & imperfecta, & indigna divinæ bonitatis & sapientiæ: ergo cognitio illa eodem modo esset imperfecta, & falsa; siquidem habet eandem rationem formalem addendi Deo, & cognoscendi in illo relationem ad creaturas, distinctionem inter sua attributa, cum eam non habet Deus in se; nam ille modus cognoscendi tollit divinam veritatem & adæquationem cum obiecto maxime debitam infinite cognitioni.

Illustro exemplis hoc, nam licet in dubium possit revocari an simplex apprehensio, quæ cognovit relatum obiectum cum non habeat talem relationem in se obiectum cognitum sit, non sit falsa, nihilominus non potest dubitari quin sit imperfectissima, quia non adæquatur cum suo obiecto cognoscendo in illo, quod ipsum non habet quod est maxima imperfectio, & patet evidenter, quia talis cognitio est radix iudicii falsi erronei, & ignorantis: ergo causa, quæ erroris sua est fons, seu radix tam mali, & imperfecti effectus non potest esse non imperfectissima natura, ut ait sapientia Patris: ex fructibus eorum cognoscetis eos, quia arbor bona non potest malos fructus facere, & è contra, quapropter apprehensionem barbari qua simpliciter apprehendit magnitudinem solis, esse æqualem rotæ currus, & apprehensionem Arrianam cognoscentem non dari in Deo Trinitatem personarum, sine dubio imperfectissimam iudicamus, tum quia

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 63

cognoscunt res non ut sunt: tum quia causant iudicia erronea in intellectu: ergo cognoscere Deum relatum ad creaturas, & cum distinctione inter attributa, quam non habet, est imperfectissimum cognoscere: ergo non potest Deo attribui, sed cognoscere seu cognitione huiusmodi solum fit ens rationis positum: ergo facere ens rationis positum repugnat Deo comprehensivè cognoscenti ratione veritatis & perfectionis, quibus talis comprehensio necessario essentialiter constituitur.

Aliud prædicatum comprehensionis divinae est esse infinitam visionem, & purissimam intuitionem obiecti immediatè in se secundum id quod habet in se ipso: sed huic prædicato repugnat facere ens rationis: ergo Deus ratione suae comprehensionis non potest facere ens rationis. Maior est clarissima sententia D. Augustini, loco supracitato, ubi de comprehensione sic ait, aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere, totum autem comprehenditur, quod ita videtur in se ut nihil eius lateat videntem; quid clarius præter lucem Augustini splendidissimus sol Scripturae illustrat hanc sententiam *Eccles. 43.* [ne labores non enim comprehenditis;] reddit enim rationem, his verbis. [Quis videbit Deum & enarrabit, & quis magnificabit eum sicut est ab initio;] quasi dicat cum eum nemo viderit sicuti est, nemo potest eum comprehendere, quia qui comprehendit debet necessario videre licet non omnis qui videt comprehendat, unde eleganter docuit Gregor. X. Moralium ad comprehensionem necessariam esse visionem & perfectissimam intuitionem, his verbis: [in retributionis autem culmine reperiri omnipotens per contemplationis speciem potest, sed tamen ad perfectum non potest, quia & si hunc claritate sua quandoque conspiciamus, non tamen eius essentiam plene contuemur, ut comprehendamus; Beda in illud *Ioannis tertio*, [videbimus eum sicuti est,] sic ait: aliud enim est videre, aliud est totum videndo comprehendere; cum autem comprehensio Dei sit independens, & actus Dei, inde est quod non solum sit visio, & intuitio, sed infinita in illo genere: ergo Deus non potest facere in se nec in alio ens rationis, distinctionis, aut relationis &c. Patet hæc consequentia, quia visione intuitiva videntur res ut in se ipsis sunt, quia hæc est natura intuitivæ cognitionis; sed essentia divina non habet relationem in se nec distinctionem inter attributa, nec absolutum creatum, aut idem à parte rei, in quibus debet fingi relatio, & distinctio non habet talem distinctionem aut relationem, imo potius sunt indistincta, & non relata in se ipsis: ergo Deus videt ea obiecta, ut indistincta, & sine relatione; imo non potest videre cum distinctione, & relatione; unde nullo modo potest facere distinctionem, nec relationem quia si illas faceret non cognosceret cum indistinctione, & cum non relatione, sed potius cum distinctione & relatione, ac proinde non videret sicuti in se sunt. Vergetur & explicatur amplius, quia Deus videt se habere summam identitatem inter prædicata, imo videt non posse habere distinctionem, quia idem est posse ac esse in divinis; sed qui perfectissimè videt identitatem non potest videre ex vi eiusdem cognitionis distinctionem, alias videret, & non videret identitatem, cum distinctio sit non identitas, præcipue quia tunc facimus distinctio-

nem, & cognoscimus illam, quando non possumus cognoscere identitatem cum distinctione virtuali: ergo Deus, qui perfectissimè cognoscit utrumque, non potest facere illud ens rationis.

Confirmatur, res quæ intellectui obijciuntur sicut ipsæ sunt, si in se nullam habent relationem, distinctionem &c. nullo modo apud intellectum possunt referri, aut distingui, vel apparere ut distinctæ. Sed divina essentia obijcitur divino intellectui ut ipsa est in se; in se autem nullam habet relationem ad creaturas, distinctionem, aut pluralitatem: ergo nullo modo poterunt per divinum intellectum ratione distingui, nec illi ut relata, aut distincta apparere.

Ultimum prædicatum divinae comprehensionis est ut sit æqualis in esse intellectionis divinae essentia in esse intelligibilis, ita ut in quantum intelligibilis est, tantum intelligatur, & nihil lateat divinae essentia cognoscendum intellectui divinae, quia utraque infinita est in suo esse: sed divina essentia cum sit infinita in esse existentia realis, & status existentia est æqualis cum illa, vel est idem cum illa secundum suum esse essentia, & in illo statu existentia nullam habet distinctionem, nec relationem: ergo in statu obiectivo, & intentionali divina cognitionis, nullam habebit distinctionem, & relationem, quia ille status est infinitus, sicut ipsa essentia, & æqualis illi, vel idem cum divina essentia, quod non habet in statu intentionali & obiectivo creaturarum; nam cum ille status sit finitus, quia finita est cognitio, non potest Deus simul totus, & totalis esse in tali cognitione, seu statu, quia infinitate superat statum illum; unde necesse est, ut cum distinctione sit, & per inadæquatam rationem, & ut Hispanè solet dici, *apedaços*, propter suam magnitudinem, & infinitatem, simul cum finitudine & parvitate creatæ mentis, ideoque creatæ mens cognoscit Deum nunc secundum hanc rationem, nunc secundum alias, quia secundum omnem simul non potest: Exemplo sit, res materialis, quæ magnitudine superat arcam, in qua vult includi, & custodiri, quæ quia illa sua magnitudine, & excessu qua superat arcam, non potest tota simul contineri secundum totam suam magnitudinem, imo, quia impedimento est adhuc ut possit includi, dividitur in partes, & per partes, quæ tota simul propter incapacitatem arcæ non poterat, potest post divisionem, & sic similiter cum totus Deus secundum omnem gradum cognoscibilitatis simul non possit comprehendi ab intellectu creato per inadæquatos conceptus cognoscitur, & intentionaliter dividitur, & partitur, & sic cognoscitur per partes cum distinctione, qui totus propter suam infinitatem, & incapacitatem creaturæ non poterat, ut sic aliquo modo percipiatur; sed essentia divina tota, & secundum omnem totalitatem eius est æqualis divinae comprehensioni, ita ut totus simul Deus & totaliter capiatur, & circumscribatur à divina cognitione cum summa æqualitate utriusque, propter infinitatem tam essentia cognita, quam divina cognitionis cognoscentis; ergo ut intentionaliter includatur divina essentia in thesauro divinæ cognitionis, cum non superet illam, & capacitatem illius sua infinitate, sed potius æqualis sit illi, non est necesse ut quasi dividatur, & partiatur intentionaliter; sed totus secundum omnem suam infinitatem, sine tali divisione, & distinctione potest capi, & comprehendi:

prehendi: ergo non fit à Deo distinctio rationis, & diuisio, cum hæc fiat à creata cognitione, quia non potest propter suam imperfectionem, & incapacitatem totum, & totaliter comprehendere.

- 24 Explicatur, Deus propter suam infinitatem sine aliqua distinctione potest habere prædicata infinita & contradictoriè opposita cum summa identitate, & simplicitate, quia eminentissima est: sed diuina cognitio est eodem modo infinita, & eminentissima: ergo sine eo quod distinguat essentiam, & sine vlla distinctione rationis poterit, & cognoscet de facto eminentissimo modo diuinam essentiam cum summa, & infinite perfecta identitate, vnitatem ac simplicitate, quia non est minus infinita, simplex, indiuisibilis, eminentissima, diuina cognitio in representando, ac diuina essentia in essendo: sed diuina essentia propter illam eminentiam sine distinctione distincta operatur, & est eminentissima: ergo similiter propter eandem perfectionem diuinæ cognitionis potest comprehendere diuinam illam essentiam sine aliqua diuisione, ac partitione à se in diuinam essentiam fabricata, quia ideo creatura diuidit quia non potest cognoscere, vt est eminentissimo modo eminentissimam identitatem, & absolutam rationem diuinæ essentiae: sed diuina cognitio comprehendit vt est, diuinam eminentiam, identitatem, & infinitatem eminentissimo, & perfectissimo modo: ergo diuina cognitio non diuidit, partitur, ac distinctionem rationis facit in illa vilo modo.

- 25 Confirmatur, quia si Deus faceret distinctionem rationis per cognitionem cognosceret vt actu distincta attributa propria v. g. sed hoc est imperfectè cognoscere: ergo Deus non distinguit; & probatur minor, cognoscere aliter ac res est, non est cognoscere perfectè, sed imperfectè: sed si Deus cognosceret actu distincta, id est, ac si essent distincta, cognosceret attributa aliter ac sunt: ergo. Probatur hæc minor, quia cognoscat attributa, quæ sunt idem inter se, vt inter se distincta, cum non sint distincta: sed cognoscere ea quæ sunt idem, & non distincta in se, vt non idem, & distincta est cognoscere aliter ac sunt & non vt sunt: ergo.

- 26 Dices, licet Deus non cognoscat rem aliter ac est facit ens rationis, imo cognoscendo vt est facit illud, nam cognoscendo Deum, & attributa vt virtualiter distincta facit distinctionem rationis, ita vt attributa cognoscat virtualiter, vt virtualiter distincta est per rationem distingui, & cum verè detur à parte rei hæc virtualis distinctio, ideo cognoscendo id quod est à parte rei, & vt est, facit distinctionem rationis, sic Agidius de præsentatione lib. 5. de visione diuinæ essentiae, quest. 6. art. 10. §. 6. num. 62. citat pro hac solutione Alexandrum, Gerardum, Argentinam, Molinam 1. part. quest. 28. art. 2. disp. 3. conclusionem 2.

- 27 Sed contra illam sic insurgo, quia illa distinctio virtualis non fit per cognitionem, sed supponitur iam à parte rei in ipsa essentia diuina, & ea quæ supponitur cognoscitur: ergo intellectus non distinguit, nec facit distinctionem rationis. Antecedens sic patet, quia à parte rei diuina essentia habet distinctionem virtuales: ergo ante quamcunque cognitionem supponitur illa in esse obiecti, Deus enim propter suam perfectionem, & infinitatem licet sit vna, & indiuisibilis enti-

tas, æquiualeat multis realiter distinctis, & potest producere multa, ideoque virtualiter distinctionem habet, vnde cum hæc infinitudo, eminentia, & æquiualeantia sit à parte rei, etiam est à parte rei illa distinctio virtualis. Consequenter illa prima sic probatur, quia ex eo quod Deus cognoscat entitatem suam, vt virtualiter cognoscibilem per discursum, non facit ideo discursum, nec cognoscendo illam capacitatem, quæ supponitur à parte rei, & potest cognosci per cognitionem discursuam: ergo similiter, quia cognoscit entitatem, quæ propter suam eminentiam potest distingui, & partiri, non ideo partitur illam, nec distinguit ipsam: clarius, diuina cognitio est virtualiter, seu æquiualeat, eminenterque discursiua id est æquiualeat sua perfectione, & continet eminenter discursum humanum: sed Deus licet cognoscat illam cognitionem, vt virtualiter & eminenter discursum, non discursit: ergo similiter licet cognoscat distinctionem virtuales non distinguit formaliter, & actualiter.

Declaratur amplius, Deus cognoscat intellectum humanum, qui virtualiter est error, & ignorantia, & hæresis, id est quædam potentia, quæ propter suam imperfectionem est virtus productiua erroris, hæresis, & ignorantiae, ideoque virtualiter error vocatur, sicut lux dicitur virtualiter calor, quia habet virtutem calorem producendi, & Deus cognoscat peccatum virtualiter, id est voluntatem, quæ virtutem habet producendi peccatum, & nihilominus quia Deus cognoscat virtuales errores, seu hæreses, & peccatum virtualiter, non ideo errat actualiter, & hæretizat, seu ignorat, nec peccat actualiter: ergo similiter licet cognoscat distinctionem virtuales, non ideo facit distinctionem actuales, seu formaliter distinguit per rationem: hæc consequentia à paritate rationis patet: quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus formalis: ergo si ex eo solum quod Deus cognoscat virtualiter distinctionem, distinguit ex eo etiam, quod cognoscat virtuales errores, errabit actualiter, & formaliter; vnde si hic non valet consequentia, nec ibi erit ratio consona.

Et ratio à priori est, quia actus distinctionis virtualis non est absolute, & simpliciter distinctio per rationem, vt male intelligit Agidius, proprius enim actus distinctionis virtualis est v. g. in intellectu diuino respectu voluntatis, vt producat verbum, & voluntas non producat actus, licet paratio autem actualis: & formalis distinctio &c. vti entia rationis sunt actus metaphisici, & sic non correspondet à parte rei propter suam imperfectionem distinctioni virtuali: ergo nec potest apparere & correspondere ei in statu intentionali perfectissimo dum cognoscitur à Deo, licet possit correspondere ei vt actus secundus in statu intentionali imperfecto cognitionis creaturæ, ex quo sic argumentor: si non bene valet, Deus cognoscat distinctionem virtuales inter iustitiam, & misericordiam: ergo per intellectum miseretur, cum misereri sit actus illius distinctionis: ergo quanto minus valebit, Deus cognoscat distinctionem virtuales: ergo actu distinguit, & facit distinctionem rationis, qui est actus metaphisicus, & improprie: & clarius, si actus metaphisicus, & improprie, Deus cognoscat virtuales errores cuius actus est proprie error actualis: ergo Deus errat actualiter, minus valebit Deus cognoscat distinctionem virtuales, cuius actus metaphisicus.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 65

taphoricus, & improprius est distinctio actualis: ergo facit illam, aut distinguit actualiter, distincta virtualiter.

30 Confirmatur, si ex eo quod Deus cognoscat distinctionem virtualem, faceret distinctionem formalem rationis ex eo, quod cognoscat suam omnipotentiam quae est virtualiter homo, leo, qualitas &c. cum sit potentia factiva propriissima illorum, imo infinitorum entium Deus faciet hominem rationis, leonem rationis, qualitatem rationis, & infinita entia rationis, imo ex quacunque cognoscitiva ratione intuitiva Dei, quae terminatur in aliquod virtualiter continens plura, vt ex cognitione terminata ad caelum, vel solem, in quibus virtualiter continentur infinita, resultabunt ex tali cognitione infinita entia rationis, quod est absurdum, & nunquam auditum figmentum, quod patet: quia sicut in potentia, visiva non ex quacunque cognitione intuitiva resultat color fictus, vt est caeruleus caeli: sed solum ex imperfecta, nam si perfecte intuitiva est, vt quando approximator monti, non video vt caeruleum, & nostra intellectio quando perfecte cognoscit res, non facit ens rationis semper: sed quando aliqua circa illud obiectum miscetur imperfectio, sic similiter in Deo vbi nulla datur imperfectio cognitionis, sed semper vt sunt cognoscit, licet virtualiter videat, non ideo faciet distinctionem rationis formarum, perfectissimè enim cognoscit Deus res vt sunt cum summa, & perfectissima adaequatione obiecti: ergo non potest facere distinctionem actualem.

31 Et si dicas ideo facere ens rationis, distinctionis quia cognitio distinctionis virtualis est actus talis distinctionis, qua de virtuali redditur actualis?

32 Contra, quia ille actus non est factivus, vel practicus: sed tantum speculativus illius distinctionis: sed cognitio speculativa tantum, & non practica, non est actus faciendi distincta, quae non sunt talia: ergo ille actus non est distinguendi, sed speculandi distinctionem. Maior clara est, quia factum, vel operatum, non supponitur quoad actualitatem nec est per accidens respectu illius cognitio quae practica est: sed illa distinctio supponitur, & est per accidens ad illam cognitionem terminatam ad ipsam distinctionem virtualem: ergo talis actus non est practicus, sed merè speculativus. Maior evidens est, quia chimera est facta ab homine, quia ante cognitionem fingentem, non habet actualitatem, & minimè est illi per accidens talis cognitio, sed maximè per se, quia sine illa non esset talis chimera, imo si reflexe cognoscatur chimera, talis reflexa cognitio est per accidens, respectu illius quia iam supponitur vt facta ante illam, cum talis actus reflexus sequatur ad chimeram, vnde talis reflexio non est practica illius sed per accidens, vt diximus, & chimera si cognoscatur à Deo non fit ab ipso, sicut non fit à Deo error, nec haereticus, quia cognoscuntur à Deo, vt ab homine facta, vt supra latè demonstratum manet, imo ad esse illius per accidens est cognitio Dei, quare probabimus voluntatem non facere ens rationis, quia ens rationis supponitur ante actum voluntatis: ergo ille actus cognoscens distinctionem virtualem, minimè facit distinctionem actualem, quia talis cognitio non est practica sed tantum speculativa distinctionis.

Dices esse speculativam respectu distinctionis.
I. P. Tom. II.

nis virtualis, practicam tamen respectu formalis.

Contra primo, quia ad hoc vt sit practica debet cognoscere rem aliter ac est, sed non cognoscit distinctionem illam virtualem aliter ac est, sed vt est: ergo nullo modo facit distinctionem actualem.

33 Secundo, quia per vos ille actus facit illam distinctionem: sed ille actus facit in quantum cognoscit: ergo illud facit, quod cognoscit, & non id, quod non cognoscit: sed cognoscit virtualiter distincta, & non actu distincta: ergo si facit, non facit actu distincta: sed virtute tantum distincta; atqui per vos talis virtualis distinctio supponitur: ergo non facit illam, praecipuè cum sit realis, nec facit actualem distinctionem, quia ad hoc vt faceret actualem distinctionem deberet cognoscere, vt actu distincta v. g. vt intellectus creatus faciat distinctionem actualem rationis inter attributa Dei debet cognoscere illa, vt si essent distincta actu, sicut ad hoc quod intellectus humanus faciat compositum rationis, debet cognoscere necessario, vt actu compositum, quia illa productio non est productio propria, sed solum impropria; nam ex eo quod cognoscit, quod non est ac si esset, dicitur producere ens rationis, ideoque ens rationis dicitur, cuius totum suum esse est obiecti intellectui solum; aut potentia cognoscitivae: nam, vt fingatur relatio rationis debet cognosci actu: sed distinctio actu & formalis non cognoscitur à Deo, sed solum virtualis, vt in se est: ergo distinctio formalis non fit à Deo.

Tertio contra ex eo quod homo concipiat hominem, & leonem, vt coniungibilem, & vnibilem perfectionem non facit vnionem inter hominem, & leonem, nec facit chimeram; ergo ex eo quod Deus cognoscat suam essentiam, vt distinguibilem non distinguit. Probatur hæc consequentia, quia sicut actus distinctionis virtualis, vel distinguibilitatis est distinctio per rationem actualis, ita actus vnibilitatis, seu vnionis virtualis est vnio rationis per intellectum actualis: sed licet sit actus illius vnibilitatis vnio, ex eo quod cognoscatur vnibilitas non fit vnio rationis: ergo à paritate rationis, licet cognoscatur distinctio virtualis, seu distinguibilitas, non ideo fiet distinctio rationis. Maior illa est clara, quia chimera est actu compositum ex impossibilibus: sed ex eo quod actu cognoscatur vt vnibile, non cognoscitur vt compositum: ergo. Probatur quia in actu composito debet dari actu compositio, & vnio: sed in eo, quod tantum est vnibile non datur actualis vnio: ergo non est actu compositum, sicut licet materia, & forma rationalis creentur à Deo vt vnibiles, non erit vnium, nec compositum actu, nisi actu sint coniuncta inter se materia, & forma: ergo licet illa cognoscantur, vt vnibilia, non erit compositum factum donec actu, vt vnita cognoscantur: ergo similiter licet cognoscantur, vt distinguibilia attributa, seu vt virtualiter, seu fundamentaliter distincta, dum tamen non cognoscantur vt actu distincta, non fiet actualis distinctio: sed impossibile est quod cognoscantur vt actu distincta à Deo, quia iam à Deo cognoscuntur aliter ac sunt: ergo impossibile est quod Deus faciat distinctionem rationis, & relationem fictam; item, ea quae distinguuntur, possunt separari, saltem praecisive cognoscendo vnum sine alio, vel non cognito alio: sed

Deus

Deus non potest cognoscere vnum attributum non cognito alio : ergo Deus non potest distinguere.

Et si dicas cum Smiglesio facere, & cognoscere eps rationis esse idem, & sic cum Deus cognoscat ens rationis Deus facit illud.

Sed contra primo & insurgunt omnia argumenta à me facta *quæstione præcedenti*, ad refutanda fundamenta Valquez.

34 Contra secundo, quia per illam cognitionem, quæ est pure cognoscitiva, & speculativa non fit ens rationis, sed per illam : quæ est cognoscitiva illius, quod non est, ac si esset : sed Deus solum habet illam primam, non vero secundam : ergo Deus non facit ens rationis. Probatur maior, quia illud ens apparens non est in se, sed est per cognitionem, quæ cognoscit quod non est ac si esset : ergo debet esse per cognitionem, quæ repræsentat rem aliter, ac est, quia totum illud esse eo modo quo est, est per cognitionem ; sed illud esse totum est ac si esset, cum non sit ergo debet habere illud esse per cognitionem, quæ cognoscatur, & repræsentetur id quod non est, ac si esset : sed hoc totum non fit per cognitionem speculativam rei, ut est in se, quia illa non cognoscit id, quod non est ac si esset : sed quod est eo modo, quo est, cognoscit : ergo fit per cognitionem practicam, quæ ut diximus cognoscit quod non est, ac si esset, minor probatur, quia illa cognitio non est cognitio cum adæquatione obiecti, nec est intuitiva : ergo non est in Deo.

35 Vigetur, quia eo modo producit res ac est, sed illud ens non est verum, sed apparens, & fictum : ergo debet produci per cognitionem non veram, sed apparenter cognoscentem, hoc est per quam quasi producit quoddam ens, quod non est à parte rei, sicut est obiectivè, & intentionaliter producit ; sed Deus non est capax alicuius actus non veri, & repræsentantis aliquid quod non est, ac si esset, cum sit omnis cognitio Dei summe vera, adæquata, & perfecta : ergo præcipue, quia si omnis cognitio faceret ens rationis, vel faceret quia cognosceret illud quod est ut est, sine eo quod cognosceret aliud amplius, quam sit in se, vel ex eo quod cognoscendo obiectum, non solum cognoscit quod est ; sed quod non est ac si esset, primum est falsum quia ibi totum quod est, est reale quia ibi non datur, nisi cognitio, quæ realis est, & obiectum, quod videtur, quod etiam reale est, cum totum quod videtur, sit id quod à parte rei est in se vere, vel illud esse cognitum, quod etiam reale est, ut supra demonstratum est, si secundum verum est, quia licet cognitio sit realis, & denominatio ex parte illius possit realis aliquo modo vocari, attamen illud esse cognitum ex parte obiecti, cum non sit à parte rei, sed tantum est apparenter, id est apparet ac si esset, cum non sit, dicitur ens rationis fictum ; sed Deus nullam habet cognitionem, quæ non sit ut prima, & nullam, ut est secunda quia secunda est fictio, & cognoscitiva rei, non ut in se, quæ maxima imperfectio est : ergo in Deo non datur cognitio faciens ens rationis.

SUBSECTIO I

Tertio probatur principaliter.

36 Quia Deus non potest cognoscere res spirituales, ut corporeas : ergo neque poterit Deus cognoscere ut relata, quæ relata non sunt, & unita illa, quæ unita non sunt, ut hirci caput, vel caput hominis, & corpus cervi, & facere Hircoceruum : antecedens probatur, quia ad perfectionem cognitionis divinæ pertinet ut omnia cognoscat, sicuti sunt in se ; sed spiritualia non sunt corporea : ergo Deus non potest illa cognoscere, ut corporea.

37 Agidius concedit antecedens, & negat consequentiam, & dat rationem, dicens, quæ in hoc stat, quia ideo Deus non potest cognoscere spiritualia ut corporea, quia cognoscit illa intuitivè & sic cognoscit rem sicuti est in se. Sed contra, etiam Deus cognoscit absoluta intuitivè, & sicuti sunt in se : ergo non potest cognoscere instar relatiuorum ; antecedens est fide sanctum, & lumine naturali notum, consequentia est manifestata, ideo Deus non potest cognoscere spiritualia instar corporalium, quia cognosceret rem aliter ac est in se, & non ut est in se ; sed si Deus cognosceret absoluta instar relatiuorum cognosceret rem aliter ac est in se, & non ut est in se : ergo implicat quod Deus cognoscat absoluta instar relatiuorum. Probatur minor, ideo implicat quod spirituale cognoscatur ut corpus, quia implicat quod spirituale sit corpus, & si ita cognosceretur res aliter ac est in se ; sed similiter implicat quod absolutum sit relatio : ergo concipere absolutum ut relatio est concipere rem aliter ac est in se, quia conciperetur illud, quod est impossibile.

38 Respondet Agidius num. 87. Deum non concipere illam compositionem cervi & hominis, ut existentem à parte rei sed ut imaginabilem, & eodem modo loquitur de distinctione, & relatione rationis, atque adeo cognoscit rem ut est in se imaginabiliter. Sed contra : ergo eodem modo poterit Deus cognoscere spiritualia, ut corpus, non propterea sunt à parte rei sed propterea sunt imaginabiliter in se, & in intellectu ; sed hoc implicat secundum ipsum : ergo & quod cognoscat entia absoluta ut relata, & ratio à priori huius est, quia ideo implicat cognoscere vnam speciem esse aliam, etiam imaginabiliter, quia à parte rei implicat, quod vna species sit alia, & intellectus qui ita cognoscit non conformatur cum subiecto, quod est maxima imperfectio.

39 Quarto, Deo omnino repugnat iudicium falsum ; sed si Deus faceret ens rationis non repugnaret illi iudicium falsum : ergo &c. Maior est de fide certa, & lumine naturæ nota ob infinitam perfectionem Dei in cognoscendo. Minor probatur, Deus secundum adversarios facit ens rationis per actum, qui est eminenter simplex apprehensio : sed actus iudicii efformans ens rationis in opinione omnium est falsus : ergo Deus haberet iudicium falsum.

40 Confirmatur, non est maior ratio quare iudicium, quo Petrus affirmaret substantiam esse quantitatem sit falsum, & non esset falsum in Deo.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 67

Deo si daretur, sed in Petro est falsum illud iudicium: ergo esset falsum in Deo si daretur; minor est certa, consequentia probatur, ideo illud iudicium in Petro est falsum, quia non conformatur cum re, propterea est a parte rei: sed iudicium diuinum si daretur formans ens rationis concipiens absolutum instar relatiui, non conformaretur cum obiecto propterea est a parte rei: ergo Deo non repugnaret actus falsus.

41. Quinto sic probatur, principaliter ratione, Deus vt summe perfectus, & infinite intelligens est incapax alicuius imperfectionis in cognitione: sed si Deus faceret ens rationis esset capax alicuius imperfectionis: ergo Deus non potest facere entia rationis; maior non solum est evidens, sed etiam de fide. Minor probatur, quia productio entis rationis, est fictio entis apparentis, & fictio cognoscere quod non est, ac si esset, vel compositio rationis, eius quod non est ac si esset, vt ait Damascenus *cap. 64. sua Logica* dicendo: fingere ex iis, quae non sunt, est per rationem componere, & D. Gregor. *Homil. 23. in c. 24. en. 18.* fingere, componere dicimus: vnde compositores luti, figuras vocamus; sed haec est summa imperfectio in cognitione: ergo si Deus faceret ens rationis non solum esset capax imperfectionis, sed haberet illam: minor probatur quia ens rationis, est res apparens & ens fictum cum fundamento, vel sine illo: ergo ens fictum fit per fictionem, sicut ens creatum per creationem, & ens genitum a generatione. Consequentia sic probatur, quia omne denominatur ab aliqua ratione formali, vel quasi formali, sed non potest constitui in tali esse ens fictum ab alia ratione formali, nisi a fictione per quam producit, sicut genitum a generatione, per quam etiam producit: ergo ens rationis, quod est fictum, fit per fictionem.

42. Virgetur, quia ens rationis habet illud esse apparens per aliquam cognitionem, sed non per cognitionem adequatam obiecto, ac veram, v. g. in cognitione priuationis, & relationis: ergo per cognitionem non adequatam, & falsam. Probatur minor, quia si esset cognitio adequata, esset cognitio adequata se cum obiecto in esse intentionali, id est nihil amplius, nec minus repraesentaret, quam esset in obiecto; vnde esset cognitio repraesentans priuationem, vt priuationem, & non per modum qualitatis, & absolutum, non per modum relatiui, & ac si esset relatiuum; sed sine relatione & spirituale non ac si esset corporeum, & per modum corporis; sed cognitio, per quam producit ens rationis, non est huiusmodi, quia per illam cognoscimus priuationem per modum qualitatis, & absolutum ac si esset relatiuum: ergo talis cognitio non est adequata cum aliquid detur amplius repraesentatum in cognitione, quam sit in obiecto, nam in obiecto non est relatio, & est relatio in cognitione, & in carentia non est qualitas, & dantur in cognitione repraesentante Angelum & priuationem, in quo excedunt obiectum: atqui aequalitas duorum consistit in hoc, vt vnum non excedat aliud, ideoque haec propositio non est aequalis, seu adequata, & vera respectu Regis in Rege Hispaniae Philippo IV. sunt naturae alae, & virtus sanandi strumas, quia in illa propositione repraesentatiue datur amplius ac in suo obiecto, ita vt excedat propositio in aliquo obiectum repraesentatum; & e contra, ideo haec non est in-

L. P. Tom. II.

adequata, & falsa sed vera; Rex Galliae habet virtutem sanandi strumas, quia tantum est repraesentatiue in propositione, quantum realiter in obiecto secundum se, & cum nec Rex excedat in hoc propositionem, nec propositio obiectum; inde est quod haec sit vera & adequata; e contra vero alia sit falsa: illa minor sic probatur, quia si cognitio per quam producit ens rationis, cognosceret cum adaequatione cognoscendo priuationem vt carentiam, & absolutum sine relatione, & spirituale non vt corpus, non daretur ex vi illius cognitionis ens apparens & fictum v. g. relatiuum, qualitatiuum, & corporeum, & sic non daretur ens rationis, quia per cognitionem cognoscentem rem absolutam sine relatione, id est in qua minime repraesentatur relatio, non potest produci relatio, quia tota productio illius non est productio realis, vel ad extra; sed tantum obiectiua & intentionalis, repraesentando illud quod producit, ideoque vt diximus ens rationis non habet aliud esse, nisi purum obiectiuum & repraesentatum, quod non est ac si esset; nam cum tota productio sit adaequate cognitio, & cognoscentia, & cognitio, vt cognitio fit repraesentatio, non potest produci, quod minime repraesentatur, alias ex vi cuiuscumque cognitionis repraesentantis Deum, infinita entia rationis producerentur, quia ex vi illius cognitionis producit quod non repraesentatur, sed infinita non repraesentatur, imo ex non repraesentatis, non est maior ratio quare vnum potius quam aliud repraesentetur: ergo infinita entia rationis producuntur; sed necesse est vt illud quod ex vi illius cognitionis producit, repraesentetur & cognoscatur: atqui per illam cognitionem absoluti praecise non cognoscitur, nec in illa repraesentatur relatio, & per cognitionem spiritus, non repraesentatur corpus, & per cognitionem priuationis non repraesentatur qualitas: ergo ex vi illorum nec ens rationis relatiuum, nec corporeum, nec qualitatiuum producit, solum enim resultat, vel vt melius loquar, constituitur absolutum in esse cogniti vt absoluti, & spiritus in esse cogniti vt sic, quae sunt denominationes extrinsecae reales.

Explicatur vltimo, quia ens apparens producit 43 vel cognoscitur praecise per cognitionem, quae fallitur circa obiectum: sed cognitio quae fallitur non potest esse in cognoscente cum summa certitudine, & comprehensione euidente, & perfectissima vt est Deus: ergo productio entis rationis non est in Deo. Maior probatur, quia esse corporeum in Angelo, esse positium in negatio, & relatiuum in absoluto producantur ex vi cognitionis cognoscentis spiritum vt corpus, absolutum vt relatum &c. quia cognitio cognoscentis priuationem, vt carentiam non potest cognosci vt positium, & cognitio absoluti vt absoluti non cognoscit vt relatum, quia cognitio absoluti vt talis, dicit negationem relationis, & priuationis, vt carentia positiui dicit negationem positiuae qualitatis; sed nulla cognitio potest esse entis & non entis, positiui & non positiui, relatiui & non relatiui; sed cognitio cognoscentis absolutum vt relatum &c. fallitur, sicut haec cognitio fallitur, Deus non est trinus, quia iudicat de Deo, & cognoscit illum ac si non esset trinus, cum a parte rei vere Trinitate decoretur, est imperfecta talis cognitio; sicut fallitur cognitio sensitiua, visus cognoscentis lucem, vt colorem

cæruleum, & remum fractum in aqua, & colorem per vitrum triangulare, nam tales colores non repræsentantur ex vi perfectæ cognitionis; sed imperfectæ, quia nihil aliud est falli, quam cognoscere colorem, ubi non est color, & relationem ubi non est relatio, quia ideo dicimus Hispanè *Pedro se Engaña en pensar, que yo soy su amigo*, porquè en Realidad de Verdad, yo nolo soy. Unde cognitio illa est entis apparentis, id est, illius quod solum habet esse apparenter, & in apparitione, vel tantum quando apparet in imperfecta cognitione, hoc est, tantum habet esse dum apparet, & tantum apparet quando obiectivè repræsentatur, & sic in huiusmodi cognitione datur imperfectio, sicut datur in gustu vili infecto, cum dulce, ut amarum sentit, & in oculis teretibus infectis, cum omnia etiam cærulea vel punicea, aut rubra lucida cognoscat: ergo cognitio per quam &c. fallitur, sed hæreticum est dicere Deum falli: ergo falsum est dicere Deum facere entia rationis.

44 Declaratur, quando intellectus facit distinctionem rationis, vel relationem &c. aut concipit ut actu distincta ea quæ à parte rei sunt verè distincta, & relata, vel ea ut actu à parte rei non distincta, & relata, non enim est assignabile aliud medium, si primum non erit distinctio rationis quandoquidem iam supponitur actualis à parte rei: ergo secundum est concedendum: ergo iam intellectus diuinus conciperet res aliter ac sunt, quandoquidem actu distincta non sunt, & concipiantur ut actu distincta quæ est aggregatio imperfectionum, falsitatis, fictionis, non veritatis, erroris & ignorantie, ut iam supra probatum manet in cognitione, & idem argumentum debet fieri de relatione, nam vel concipit intellectus extrema ut relata, quæ non sunt talia, aut quæ talia sunt à parte rei & ex se, & sic fiet idem arguendi modus; unde argumentor à fortiori, nam omnes Thomistæ cum Diuo Thoma constanter asserunt non posse adhuc diuinitus videre Deum, ac diuinam essentiam sine personis, quia ille actus est verus intuitivus, & perfectæ visio, & per consequens debet attingere Deum sicuti est, cumque à parte rei sit trinus, & unus in seipso ita ut essentia, & proprietates sint vna simplicissima formalitas, implicatorium est, quod totus Deus adæquate, prout trinus, & unus est non attingatur, quia cognitio non se adæquat cum obiecto, ad imperfectam, & abstractam notitiam pertinet, non ad veram, & intuitivam, qualis est beatifica.

45 Item minime potest Deus videri à Beatis cum quaternario relationum, & personarum quia est vera, & intuitiva cognitio beatorum addendo, vel cognoscendo vnam relationem, & personam amplius quam habet diuinitas, quia esset erronea, & hæretica illa cognitio, ad minus falsa, & fictitia: sed cognitio diuina est vera, adæquata, & infinite superans iis omnibus perfectionibus quamcumque cognitionem diuinam creatam: ergo non potest cognoscere Deum cum alia relatione, præter tres, nec potest concipere sine identitate, & cum distinctione, quia vel tollitur à Deo quod habet, vel additur quod non habet, esset enim falsa fictio, & erronea cognitio: ergo Deus non potest facere distinctionem, vel relationem rationis, quia ad talem efficientiam omnino necessaria est cognitio eiusmodi.

SVBSECTIO II.

Vltima ratio principaliter ponitur.

Quia si Deus faceret ens rationis, ex eo esset, ut dicunt aduersarij, quia Deus cognoscat, communicet enti rationis esse cognitum, inde est quod producat illud, illique tribuat suam existentiam, quæ solum in esse cognito consistit: sed hoc aduersariorum assertum est falsum: ergo falsum est dicere Deum facere ens rationis. Maior est totum fundamentum contrariorum, cui innititur eorum sententia. Minor sic probatur, si ex eo solum quod Deus cognosceret ens rationis, & constitueret illud in esse cognito, sequeretur Deum facere ens rationis, omnia entia rationis à creaturis fabricata simul & semel continerent, haberentque duplicem existentiam: sed hoc est maximum absurdum, indignumque cogitari ab homine rationali: ergo falsum, & absurdum est assertum aduersariorum; minor hæc euidenter patet, nam sicut se habet existentia realis, respectu entis realis, ita se habet existentia rationis, respectu entis rationis: sed vnum, & idem ens reale, adhuc diuinitus non potest habere duplicem existentiam quia existentia identificatur cum ente reali, & idem non possit esse duplex, quia iam esset idem & non idem, vnum & duplex realiter; unde vnum, & non vnum, duplex, & non duplex, quod est contra evidentissimum illud axioma impossibile est idem simul esse, & non esse: ergo similiter idem ens rationis non potest habere duplicem existentiam rationis. Maior illa sic probatur, quia Deus ex eo quod infinite comprehendat mentes creatas cognoscat omnes cogitationes earum, omnia obiecta talium cogitationum; omnia denique entia rationis ab ipsis mentibus humanis, ac intellectus creatis fabricata, ita ut nullum ens rationis sit à creatura effectum, quod non cognoscatur clarissime, ac evidentissime à diuina, ac infinita cognitione, ut latissime à nobis demonstratum manet questione præcedenti: ergo ipsissimis entibus rationis, quæ fiunt à creatura communicat Deus esse cognitum, ac per consequens existentiam, cum per vos idem sit existentia illius, & esse cognitum ipsius, & idem sit existens ens rationis, ac cognoscentum sic, illis ipsis tribuit etiam creatura existentiam, quia creatura facit illa; ac producit in suo esse, cum hic loquamur de entibus rationis à creatura mente fabricatis: atqui producere aliquid est tribuere illi existentiam cum nihil aliud sit producere de nouo aliquem effectum, quam extrahere illum ab statu possibilitatis, ad statum actualitatis, seu existentie, quod non aliter fit, nisi tribuendo existentiam possibilitati, communicandoque tali effectui media productione actualitatem existentie: ergo si creaturæ cognitione sua producant, & faciunt ens rationis, creaturæ cognitione sua tribuunt ipsis existentiam rationis proculdubio. Unde cum illis ipsis Deus etiam tribuat existentiam cognitione diuina eadem entia rationis habebunt duplicem existentiam, vnam quam accipiunt à Deo, aliam quam accipiunt à creatura.

Dices tales existentias non distingui inter se eandemque

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 69

eandemque esse tributam à Deo, & à creatura.

47 Contra, nam ea distinguuntur inter se, quæ separantur ad inuicem duratione, ita vt exiſtat vnum ea duratione, qua non exiſtit aliud, & ideo distinguuntur realiter Adamus, & Antichriſtus, quia Adamus exiſtit in primo mundi exordio, quo non exiſtit Antichriſtus, ſed exiſtit in fine vniuerſi: ſed exiſtentia quam habet à Deo ens rationis, habuit illam ab æterno ab ipſo, qui nunc æternitatis vſque modo habet, & exiſtentia, quam habet à creatura minime ab æterno, quia nulla creatura fuit tunc, quæ poſſet tribuere talem exiſtentiam enti rationis, ſed in tempore habet ab illa: ergo ſeparantur illæ durationes in ſua prima productione, licet in ſua conſervatione ſimul exiſtant in eadem entitate entis rationis, cum in tam variis ac diſtinctis durationibus, & vt ita dicam infinite diſtinctibus, vt ſunt æternitas, & tempus, tales exiſtentie primo habuerint eſſe: ergo diſtinguntur illæ exiſtentie inter ſe.

Dices vt mihi argumentanti aliquando reſponſum fuit, nullum eſſe inconueniens, quod ens rationis, quia tam ſimulatum eſſe habet, duplici ſimul, & ſemel gaudeat exiſtentia.

48 Sed contra, quia ideo ens reale non poteſt habere duplicem exiſtentiam realem nec eadem eſſentia poſſe actuari duplici actu exiſtentiali, quia exiſtentia eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: ſed non poſſunt reperiri duo actus adequati reſpectu eiſdem potentia, quia eſſet, & non eſſet adequatus, & ideo nec per potentiam Dei abſolutam in ſententia Thomiſtarum poſſunt duæ formæ informare vnicam materiam, nec duæ ſubſtantie vnicam naturam, quia ſunt actus adequati reſpectu materia & naturæ, & inde fide catholica certum eſt non poſſe aliud Verbum diuinum produci ab intellectu diuino, nec alius Spiritus ſanctus à voluntate diuina, quia Verbum diuinum eſt adequatus terminus productus per illum, & Spiritus ſanctus per voluntatem; item potentia viſua non poteſt extendi ad aliud obiectum propter viſibile in tota ſua vniuerſalitate ſumptum, nec intellectus poteſt extendi ultra intelligibile vt ſic, quia tam intelligibile, quam viſibile ſunt adequatum obiectum viſus, & intellectus, quia autem reſpectu vnius potentia detur omnimoda adequatio cum obiecto adequato; inde eſt quod potentia non poſſit tendere ad aliud obiectum ultra adequatum, quia eſſet & non eſſet adequatum, eſſet adequatum vt ſupponimus, non eſſet adequatum quia non compleret totam capacitatem potentia; ſiquidem relinqueret ipſam, vt poſſit ſe extendere ad aliud: ſed impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe: ergo impoſſibile eſt, quod reſpectu vnius potentia detur duplex obiectum, vel duplex actus adequatus, vt eſt exiſtentia reſpectu eſſentia: realis: ſed ſimiliter exiſtentia entis rationis eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: entis rationis, nam vt ſupra diximus, ſicut ſe habet exiſtentia realis ad eſſentiam realem, ſic ſe habet exiſtentia rationis ad eſſentiam entis rationis: ergo ſi qua exiſtentia realis eſt actus adequatus reſpectu eſſentia: realis non poteſt actuari eſſentia illa duplici exiſtentia reali, ſimiliter non poterit eadem eſſentia entis rationis actuari duplici exiſtentia rationis, cum ſit actus adequatus illius exiſtentia: patet hæc vltima conſequentia, quia vbi eſt eadem ratio formalis, eſt idem effectus, vel quaſi

effectus formalis: ſed quia in exiſtentia reali reſpectu eſſentia: realis, datur ratio formalis actus adequati non poteſt vna, & eadem eſſentia realis duplici exiſtentia reali actuari: ergo ſimiliter quia in exiſtentia entis rationis datur eadem ratio formalis actus adequati reſpectu eſſentia: entis rationis, dabitur etiam idem effectus vel quaſi effectus formalis ſi quod eadem eſſentia entis rationis non poſſit actuari duplici exiſtentia rationis.

49 Conſirmatur, quia eſſentia rationis, imperfectior eſt eſſentia reali: ergo ſi eſſentia realis non eſt capax duplicis exiſtentia: realis, à fortiori eſſentia rationis non erit capax duplicis exiſtentia: rationis. Patet hæc conſequentia, quia ſi quod perfectius eſt, non poteſt, licet habeat maiorem perfectionem, acquirere duplicem perfectionem exiſtentia: ergo quod non habet tantam perfectionem à fortiori non poterit acquirere duplicem perfectionem exiſtentia: alias imperfectiori deberetur maior excellentia, aut plus perfectionis, quam perfectiori, quod eſt abſurdum.

50 Vrgetur, quia ſi quod fortius, & firmitus eſt, vt eſt eſſentia realis non poteſt, vt ita dicam, portare onus duarum exiſtentialium: ergo à fortiori, quod infirmius & debilius eſt non poterit portare, & perſerre onus duarum exiſtentialium, v. g. ponamus exemplum in homine ſano, & infirmo, nonne amens diceretur ille, qui toto conatu aſſereret, ac totis viribus aſſeueraret, hominem infirmum poſſe portare onus aliquando graue, quod homo ſanus, & robuſtus, maioribusque viribus pollens, non poterat perſerre? Item ſi vir robuſtus, maximisque viribus præditus, pondus magnum auri, vel argenti non poteſt euehere, aut extollere, quomodo poterit infans vnius anni illud extollere; atqui maior inſtantia datur inter debilitatem & infirmitatem entis rationis, & firmitatem, perfectionem, & potentiam entis realis, quam inter debilitatem pueri, & vires hominis robuſti: ergo ſi ens reale non poteſt portare pondus duarum exiſtentialium realium, à fortiori non poterit ens rationis portare pondus duarum exiſtentialium rationis.

51 Conſirmatur, ad quod ſuppono quod præciſum fundamentum omnium aduerſariorum eſſe, quia ex eo quod Deus cognoviſcit ens rationis facit illud, quo ſuppoſito ſic argumentor; ſi Deus faceret ens rationis nullus intellectus creatus faceret illud: ſed hoc eſt falſum: ergo id ex quo ſequitur. Probatur ſequela, ſi Deus faceret ens rationis, ab æterno feciſſet omnia entia rationis: ergo non reliquiſſet ens rationis ab homine faciendum. Probatur conſequentia, ſi Deus ab æterno feciſſet omnes gradus caloris poſſibiles, Sol in tempore nullum gradum caloris produceret: ergo ſi Deus feciſſet ab æterno omne ens rationis, nullum faceret creatura in tempore. Primum antecedens probatur, facere ens rationis per vos, eſt cognoviſcere illud: ſed Deus ab æterno cognoviſcit omne ens rationis: ergo ab æterno fecit omne ens rationis.

52 Dices quod licet Deus ab æterno produxerit ens rationis quantum ad eſſentiam, non tamen illi dedit omnes exiſtentias, & diuerſa eſt ratio in ente reali, quia ens reale tantum habet vnicam exiſtentiam, & ſic vnicam productionem totum producit; ens autem rationis licet producat quantum ad eſſentiam, poteſt habere diuerſas exiſtentias, quas in tempore tribuit intellectus humanus.

53 Sed contra, quia etiam Deus ab aeterno tribuisset enti rationis omnes existentias: ergo nulla est solutio. Probatur antecedens: tribuere enti rationis existentiam est producere existentiam, entis rationis; sed Deus ab aeterno produxisset omnes existentias entis rationis: ergo tribuisset omnes existentias enti rationis. Maior est certa in omnium sententia, quia idem est tribuere existentiam Petro, ac producere existentiam illius. Minor probatur, vel illa existentia, quam creatus intellectus tribueret enti rationis esset tantum realis & denominatio extrinseca; vel esset ens rationis, non primum: ergo secundum. Tunc sic illam existentiam rationis Deus ab aeterno cognovisset: ergo produxisset illam ab aeterno. Antecedens constat ex *quest. Superiori*, quia Deus cognovit ab aeterno omne ens rationis. Consequentia probatur, idem est facere ens rationis, ac cognoscere illud secundum adversarios; sed Deus ab aeterno cognovisset omnes illas existentias, quæ sunt ens rationis: ergo Deus ab aeterno produxisset omnes illas existentias.

SECTIO III.

Secunda conclusio ponitur.

54 Secunda opinio in suppositione est falsa, & ex suppositione est vera: sed non est contra nos, ut demonstratum est in notabili huius questionis; explicatur, & probatur conclusio: Prima opinio supponit duo scilicet entia rationis esse quædam entia, vera, & positiva à parte rei, sed quia sunt entia debilissimæ entitatis, non vocari entia realia sed rationis. Secundo supponit entia rationis Logica esse relationes, quæ verè resultant, ex eo quod aliquod obiectum cognoscatur ab aliqua potentia: sed hæc duo supposita sunt falsa, & ideo dico opinionem illam in illis esse falsam; unde si consideretur opinio ex parte suppositorum, falsitatis defectum incurere necesse est; sed admissis illis suppositis, asserere quod huiusmodi entia, quæ verè realia, & positiva sunt, & vocantur rationis fiant à Deo verum est, & ideo dico, & ex suppositione est vera: sed ut sic non est contra nos, nec contra aliquem Catholicum, nemo enim potest negare, quod aliquod ens verum, & positivum, vel privatio realis fiat à Deo illud immediatè & per influxum, illa per subtractionem concursus, & mediatè cum Deus faciat, & ab eo dependeat quidquid est à parte rei, & non est Deus, quod satis probatum manet in nostro notabili, & sic hæc secunda pars, uti vera, & potius uti pro nobis, quam contra nos, relinquitur; suppositum autem illius opinionis licet sit iam destructum supra, ubi probauimus privationes, & negationes, ac denominationes extrinsecas non esse entia rationis, nihilominus sic nunc oppugnatur.

55 Primo, quia illa sunt entia ante omnem fictionem intellectus, & distinguuntur ab entibus apparentibus, quæ tantum habent esse dum actu concipiuntur res aliter ac sunt: sed quod est huiusmodi non est ens rationis sed reale: ergo. Maior ab ipsis adversariis conceditur, ipsi enim aiunt esse entia quædam vera, & positiva, debilissimæ tamen entitatis, additque Egidius, qui illam tuetur *num. 81*, illa non esse entia ficta, &

tribuit rationem, nec enim ad fingi ut ens satis esse videtur, ut cum ente reali aliquam habeat cognitionem, prius enim dantur hæc entia, quam obiectivè concipiuntur. Secunda pars maioris sic ostenditur, quia verum ut verum dicit negationem entis ficti, & apparentis: sed quod dicit negationem respectu alterius distinguitur ab illo, ideo enim homo distinguitur ab equo quia dicit negationem illius, & Deus verus distinguitur à Deo ficto, quia ut verus est dicit negationem Dei ficti, & sic ad significandum non esse fantasticam nec fictam humanitatem Christi & misterium incarnationis, & habere Deum, seu terminare suppositum Dei illam naturam, quam in essentiali specie hominis concipimus verè esse sicut Divus Augustinus. Hieronimus. Fulg. Angel. interpretantur omnia loca Scripturæ, ubi dicitur Deus verus; item eodem modo omnes Doctores Catholici interpretantur ac intelligunt illud Symboli Nizeni, Deum verum de Deo vero. Deinde verum ut verum est illud quod habet esse ante omnem cognitionem terminatam ad ipsam, quare Divus Augustinus. 2. *Soliloquiorum*, verum esse ait id, quod est, non autem id, quod videtur, aut quod tale est quale videtur, quia etiam si res non videretur, nihilominus vera est, sed privationes, & negationes sunt verè carentia à parte rei, & denominationes extrinsecæ sunt vera extrinsecæ entia: ergo distinguuntur ab apparentibus, & fictis, & dicunt negationem illorum, quæ tantum habent esse dum actu concipiuntur.

Minor in qua est tota difficultas sic probatur: illud quod est verum ens à parte rei ante omnem fictionem intellectus distinguitur, ut vidimus ab ente ficto cum fundamento & sine illo, ut à chimera, & relatione rationis, & à puro nihilo: argui illud quod sic distinguitur est reale: ergo illud ens, quod sic se habet, non est rationis; quod distinguatur ab ente ficto iam probatum est; quod distinguatur à puro nihil licet sit evidens, sic ostenditur, quia purum nihil est pura negatio totius entitatis, & nullam habet connexionem cum ente reali; sed entia, de quibus loquimur, aut sunt entia positiva, veramque entitatem habent sine fictione, aut connexionem necessariam dicunt cum ente reali, ut supra probatum manet: ergo. Minor hæc, & etiam præcipua sic probatur, nimirum, quod illud, quod distinguitur à puro nihil, & ab ente apparente, & ficto, cum fundamento, aut sine illo, sic probatur, quia omnia entia, vel omnia genera entium positivorum sunt tantum duo, aut realia, aut ficta cum fundamento aut sine illo: sed quæ sunt vera entia non sunt entia ficta: ergo sunt realia, quia non est dari medium, præcipue quia non sunt purum nihil, nam à partium enumeratione evidenter constat quod illud quod non est ens fictum, nec purum nihil, sit reale; siquidem non datur nisi reale fictum, & purum nihil, v. g. homo non est purum nihil, nec ens fictum: ergo reale ens.

Dices illa entia vera esse rationis,

Contra, quia ea quæ distinguuntur, in ea ratione qua distinguuntur habent, distinctam denominationem: sed entia ficta, & vera sunt maxime distincta: ergo habent distinctam denominationem: atqui ficta vocantur entia rationis: ergo

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 71

ergo vera non sunt entia rationis, vel è contra si vera vocantur entia rationis, ficta erunt realia, & non rationis; vnde ficta erunt ficta, & non ficta, & vera erunt vera, & non vera vt patet ex terminis, præcipue quia illa de quibus agimus maiorem convenientiam habent cum entibus realibus admissis ab adversariis, quam cum entibus fictis: ergo potius entia realia, quam rationis denominanda sunt: antecedens patet, quia sicut entia realia habent verum modum existendi sine fictione, sic hæc, & sicut illa non dependent à cognitione fingente, & cognoscente rem aliter ac est, sic hæc: ergo.

Declaratur, quia ideo subsistentia, & inhærentia & punctum non sunt entia rationis, sed potius realia, quia sunt à parte rei verè, & non ficto, imò nullam ob causam aliam, seu rationem vocantur realia, nisi propter dicta, quia talia sunt medium necessarium inducendi realitatem quod adèd verum est vt non inueniatur medium ad probandum Deum esse reale ens, nisi quia Deus est verus, & ante omnem fictionem intellectus, nam si aliud datur, dicant adversarij quod sit?

57 Dices dependere à cognitione, vel ab esse obiectivo v. g. denominatio cogniti.

Contra, quia habitus dependet essentialiter à cognitione, & verbum mentis etiam, & nihilominus non sunt entia rationis, & ratio à priori est quia dependentia illa est realis licet à ratione: ergo & extrema dependentia sunt realia & non rationis, cum dependentia sit modus dependentium, & modus sequatur rem, cuius est modus, & ideo modus non potest esse realis, si dependens sit ens rationis; item quia priuatio & negatio minime dependent à ratione, & à cognitione.

Et si dicas Deo non esse debilitia realia, quia sunt debilissima entitatis.

58 Contra, quia esse debilissima entitatis est differentia contrahens aliquid quod à parte rei est, & non quod fingitur à ratione: ergo illa debilissima ratio non extrahit à latitudine entis realis, quod sic est debilissima entitatis, quod sic illustrato; nam modi sunt entia debiliora, & species intentionales, & nihilominus illa debilitas non extrahit modos ab ente reali, solum enim sufficit illa debilitas ad hoc vt debilissima entia realia vocentur, quia illa debilitas est imperfectio, & imperfectio si sit supra ens non fictum, sed verum non extrahit à realitate, aliàs nullum ens creatum esset reale, quia omne est debile, & imperfectum, ideoque hominem comparauit Iob flori, sicut flos egreditur, & conteritur, & sicut umbra; item infirmitas debilitas est, & nihilominus infirmitas non facit hominem esse ens rationis, sed reale debile, vel debile intra latitudinem entis realis, quæ latitudo ita ampla est, vt in se comprehendat entia perfectissima vt Deum, & debilissima vt dicta: ergo.

59 Dices minus debiles esse modos, & species intentionales, quam denominationes extrinsecas, & probationes.

Contra, quia modi debiliores sunt accidentibus, & nihilominus non ideo modi dicuntur entia rationis propter hanc maiorem debilitatem: ergo licet entia extrinseca, & probationes sint debiliora modis, non ideo erunt entia rationis; cum habeant formalitatem realitatis nimirum esse à parte rei sine fictione intellectus, ratione cuius

omnia necessario entia realia sunt illa, in quibus datur talis ratio formalis, & ratio est quia magis & minus non variant speciem, potentiam, & gradum intra eandem rationem, ergo nec magis debile extrahit à ratione entis realis.

Secundo verum vt verum quatenus distinguitur à ficto, aut est passio entis realis, aut est synonymum illius, non potest dari in eo quod non est ens reale: ergo si illa sunt vera entia habent entitatem realem. Maior omnibus clara est, quia veritas conuenit illi enti cuius synonymus est res, sed res non conuenit nisi enti reali: ergo veritas conuenit enti reali. Minor clara est, quia non solum passionem, sed quod magis est nec attributa vnus possunt esse passionem, & attributa alterius, quasi oppositi: sed verum, & ratum sunt synonyma, & attributa entis realis: ergo non possunt conuenire enti rationis, quod adeo opponitur enti reali, vt verum sit verum aliud minime ens rationis sit fictum ens reale, non sit vilo modo tale.

Confirmatur, illud quod est productum per veram actionem, vel per veram productionem realem, non est ens rationis, sed reale, sed illa entia debilissima sunt producta per veram productionem realem: ergo sunt vera entia realia. Maior est clara, quia operatio realis non potest separari ab ente reali, ita vt conueniat alteri, quod non est ens reale: sed si ens rationis produceretur vera, & reali productione separaretur talis operatio ab ente reali, & daretur in non ente reali, nam operatio realis non existeret in termino reali: sed in ente rationis producto: ergo separaretur ab illo, sicut si albedo sit, & non in subiecto erit separata ab illo, vel si reperitur in homine, quæ deberet esse in leone esset separata à leone. Maior sic probatur, modus vnus non potest esse sine re cuius est modus, essendo in alio, alias non esset modus, vt lastime demonstratur in metaphysica: sed operatio realis est dependentia entis realis, & dependentia est modus: ergo operatio non potest esse sine ente reali, producendo ens rationis, hoc etiam est separati de quo loquimur: ergo illud quod producit per veram & realem actionem non est ens rationis: sed reale, nam operatio est in termino producto, vnde si terminus productus esset rationis operatio, quæ vt modus est haberet esse in ente reali, non esset in illo, sed in ente rationis, quod non est reale, & sic esset separata à re cuius est modus: nec obstat dicere actionem non esse in termino sed in agente. Contra, quia saltem actio realis dicit ordinem transcendentalem ad terminum cum specificetur ab illo: sed ordo transcendentalis est in ratione producendi, & non potest mutari cum sit essentialis: ergo solum potest esse respectu entis realis, quia terminus actionis realis ex vi rationis transcendentalis est ens reale: ergo non potest producere ens rationis.

Minor prima, & præcipua sic patet, quia illud, quod habet verum esse existens à parte rei, & non est Deus, producit, & dependet per veram productionem realem à Deo, sed illa entia debilissima habent verum esse existens à parte rei, & non sunt Deus: ergo sunt producta per veram actionem, & productionem realem ad extra, & transeuntem, de hac enim actione loquimur quando dicimus ens rationis non posse produci per actionem realem, & veram. Illa maior sic probatur, omne quod est à parte rei participat

patum à Deo est productum per veram, & realem operationem, siue sit illa emanatio, siue rigorosa actio: sed illud quod habet veram existentiam realem, & non est Deus, est participatum à Deo: ergo est productum per veram actionem, quia participatio per quam habent esse est dependentia vera & realis: sed dependentia vera, & realis in genere causae efficientis est vera, & realis productio: ergo. Minor illa conceditur ab aduersariis, nam Agidius sic ait his verbis, cuius entis, licet sit vera existentia, est tamen satis debilis.

63 Specialiter de esse cognito probatur, scilicet de denominatione extrinseca à forma reali, quia illud quod identificatur cum reali non est ens rationis: sed denominatio extrinseca in abstracto, siue actiua, siue passiva identificatur cum cognitione reali extrinsece respicienti obiectum, ideoque constituitur cognitionem, quae realis est: ergo est realis denominatio. Maior est evidens. Minor sic probatur, quia illa denominatio est formalitas alicuius entis, sed non entis intrinsece existentis in denominato: ergo extrinsece respectu illius, sed intellectus est extrinsece, & non intrinsece in obiecto: ergo illa denominatio est formalitas intellectus, à nullo enim potest constitui intellectus, & cognitum nisi à cognitione, & ab intellectu: sicut album ab albedine, & amatum ab amore, nullum enim aliud formale praedicatum potest constituere obiectum cognitum, nisi cognitio: nam sicut non potest dari Petrus cognoscens, quin cognoscat obiectum, sic non potest dari obiectum cognitum, nisi à cognoscente illud, ita ut per eandem formalitatem, ut si praedemonstrauimus, constituatur cognoscens, & obiectum cognitum: quia quando aliqua ratio formalis est adaequatae si efficiens ad constituendum actiuium respectu alicuius passivi, etiam passivum ut tale constituit & non per aliam constituitur, ut vnio vnit se, & constituit vnitum, ut eadem albedo, quasi actus est constituit album, & ab eadem numero constituitur album, & anima rationalis constituit hominem animatum, quasi actus est, vel materiam primam, & ab eadem numero constituitur natura, & homo & non ab alia: ergo si intellectus constituit quasi actiue intelligens eadem passiuè constituit intellectum sine alio constituyente: sed formalitas intellectus nullo modo est rationis, sed realis: ergo denominatio extrinseca intellectus quae identificatur cum formalitate intellectus, erit realis, & non rationis, quia omne quod est debet esse cum suo formali constitutiuo intrinsece in aliquo, nam esse extrinsece respectu omnium est impossibile: vnde Deus, si iniuratur, est per iniuriam peccati commissi, & intrinsece existentis in peccatore, & si creatura amatur est amata à Deo, per amorem in Deo, & extrinsece in creatura: ergo similiter obiectum erit cognitum per cognitionem quae extrinsece est in illo, & intrinsece in cognoscente.

64 Secunda suppositio falsa probatur, esse Dei cognoscitur, & est obiectum cognitum, & actu cognoscitur à creatura, cum ante cognosceretur per totam aeternitatem, & ab aeterno: sed ex eo quod Deus cognoscatur, sequitur in obiecto relatio cogniti. Minor sic probatur, quia omnis relatio distinguitur à re cuius est relatio, & relatio quae sequitur ex vi cognitionis creatae est creata: sed in Deo ex tempore non potest esse in-

trinsece aliqua relatio creata ex vi actionis creatae: ergo ex eo quod Deus cognoscatur &c. Hae minor si probatur, quia primo mutaretur Deus cum de nouo reciperet aliquid intrinsecum, quod non habebat distinctum à se. Deinde aliquid esset in Deo intrinsece, quod non esset Deus, nam esset relatio creata, quae non est Deus. Sed, fide docente, omne quod in Deo est, Deus est: ergo non datur &c.

Nec obstat dicere ideo non resultare in Deo, quia incapax est.

Contra, quia Deus est actu perfecte cognitus sine relatione, imo non est necessaria talis relatio: ergo & creatura est actu cognita sine relatione, nam eadem formalitate cognoscitur Deus à se & creatura à Deo, & Deus eadem cognitione, vel eodem modo extrinsece constituitur à cognitione creata, quam creatura: ergo. Item quia obiectum cognitum non habet virtutem producendi in se illam relationem, nam antequam cognoscatur non habet talem virtutem, ut ipsi aduersarij fatentur, & postquam cognoscitur solum habet denominationem extrinsecam cogniti, quae non est virtus producendi, ut de se patet. Item quia vel illa relatio, quae resultaret in Deo ex vi suae cognitionis esset ad se, vel ad creaturas, si ad se est falsum, quia in Deo non datur relatio alia praeter personales. Deinde, quia eiusdem ad se ipsum non datur relatio, nec ad creaturas, quia ut in metaphysica dictum est, Deus non ordinatur ad creaturas. Nec obstat dicere quod illae relationes sint rationis. Contra quia solum nomen est rationis, & entitates relationum sunt reales cum habeant sine fictione realitatem à parte rei, alias posset aliquis concedere peccatum in Deo sine fictione, & accidens albedinis sine fictione, & ut saluaret illud inconueniens vocaret illud peccatum rationis, & albedinem rationis.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersariorum dissolvuntur.

Ad primum primae sententiae respondetur 66 negando maiorem. Ad probationem respondetur, Aristoteli ibi non dixisse esse entia rationis priuationes & negationes: sed esse quasi entia realia, quae quia imperfectissima sunt, non concipiuntur nisi ut entia positiua, in quo constituit formalitas entis rationis, ut supra explicatum manet; vnde ipsae priuationes si ut caentiae sumantur, non sunt entia rationis: sed reales, quia ante omnem fictionem intellectus reperiuntur à parte rei, solum enim est ens rationis positivum illud, quod in eis concipitur, ac si esset, cum tamen non sit.

Item negatur quod cognitio directa alicuius rei ut in se est sit effectio entis rationis, ut iam supra satis probatum manet; reliqua autem illius argumenti non sunt contra nos.

Ad secundum argumentum respondetur negando quod entia rationis sint vera & positiua entia, nam Diuus Thomas ait, entia rationis non esse realitates: sed intentiones, id est non habere esse veram, & propriam entitatem, sed tantum confectam ab intentione intellectus; vnde si suppositum illius opinionis esset verum, illa entia essent vera entia, non esset contra nostram conclusionem.

Quaest. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 73

nem, quia nos non negamus entia vera fieri à Deo, sed entia ficta, & apparentia.

69 Ad tertium respondetur negando maiorem; ad illud, quod ex Aristotele adducitur, negatur quod dixerit absolute Aristoteles, ens reale participari ab ente rationis, aut diuidi in ens rationis, & reale: sed dixit ens diuidi in ens reale, & rationis, hoc est secundum distributionem accommodatam, ita ut ab entibus realibus participetur ens reale ab ente rationis autem solum ens simile illi, quod ab ente reali participatur, non quod aliqua una, & eadem formalitas diuidatur in ens rationis, & reale: sed quod eodem nomine significetur ens verum, quod diuiditur in realia entia, & in entia rationis, cum hoc tamen discrimine, ut sub illo nomine æquiuocatio illorum entium, aut analogia metaphorica reperiatur, ut in ritu practica hominis, & quia ens quod diuiditur in entia rationis similitudinem habeat cum ente diuino à realibus, inde est quod dicatur ens diuidi in reale, & rationis.

70 Ad quartum concedo maiorem, nego minorem, ut supra satis demonstratum manet.

71 Ad argumentum secundæ sententiæ, & ad locum Diui Thomæ, respondetur verbis ipsius Angelici Doctoris explicantis suam mentem in corpore illius articuli, ubi sic ait. Vnde plures ideæ sunt in mente diuina, ut intellectus ab ipso, quod hoc modo potest videri, ipse enim essentiam suam perfecte cognoscit; unde cognoscit eam secundum omnem modum, quo cognoscibilis est, potest autem cognosci, non solum secundum quod in se est, sed secundum quod est participabilis, secundum aliquem modum similitudinis à creaturis, vnaquæque autem creatura habet propriam speciem, secundum quod aliquo modo participat diuinæ essentiae similitudinem. Sic igitur in quantum Deus cognoscit suam essentiam ut sic imitabilem à tali creatura, cognoscit eam ut propriam rationem, & ideam huius creaturæ, & similiter de aliis; & sic patet quod Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum, quæ sunt plures ideæ. Sic Diuus Thomas, quæ verba explicans Caietanus in commentar. super hanc quaestionem, sic ait, vnde in corpore articuli auctor dixit, quod quia Deus perfectissimè intelligit essentiam suam, ideo intelligit eam ut tot modis imitabilem, hoc enim est constitui plures respectus ideales, intelligi- que plures ideæ, ut aliorum rationum sunt, & intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta, & hæc si bene contemplatus fueris obiectionem aliorum deridebis, sic Cardinalis Caietanus; itaque nihil aliud est in sententia D. Thomæ, ut explicat Caietanus causare respectus quibus multiplicatur ideæ, nisi constituere tales respectus, & nihil aliud est constitui tales respectus à Deo, ut hic auctor asserit, nisi intelligi plures ideæ, id est vnā essentiam, ut imitabilem à pluribus creaturis, & intelligere creaturas distincte in essentia diuina sibi obiecta, quæ participant illam essentiam multipliciter, & secundum diuersos modos essendi, & quia Deus eminentissimo quodam modo intelligit illam essentiam sine diuisione, & sine relatione non facit ens rationis, quia autem ita intelligit vnā essentiam, ut in tali cognitione æquiualeat pluribus, ideo dicitur causare respectus distinctionum, id est dare fundamentum ut causentur tales respectus; vnde fundamentaliter quasi causat, id

I. P. Tom. II.

est ansam tribuit ut noster intellectus causet, & quia quando nos concipimus diuinam essentiam causamus respectus, ideo nostro modo concipiendi causat, quia non concipimus ut in se est illam eminentissimam cognitionem, sicut etiam nostro modo intelligendi distinguitur essentia ab attributis, sed non vere, sed nō ita similiter, & hic est germanus sensus Diui Thomæ, prout ab acutissimo Caietano enucleatur, quem si bene contemplatus fueris, ut Cardinalis ait, obiectiones aliorum deridebis, qui sensus consonat explanationi Patris Rubij in Logica, ubi sic ait, explicans Diuum Thomam ad primum testimonium Diui Thomæ respondetur, sensum eius ex alio loco colligi, nempe ex quaest. 17. de potentia, art. 6. ubi docet distinctionem rationis, quæ reperitur inter diuinā attributa ut inter iustitiam, & misericordiam, aut inter ideās diuerso modo reperiri in intellectu diuino & nostro, quia in illo reperitur tanquam in radice, & quasi virtualiter, in nostro vero formaliter, quod hoc modo explicandam est. Idea non est aliud, quam essentia diuina, prout participari potest à creaturis, & cum plures creaturæ sint distinctæ secundum essentiam, distinguimus in ea plures ideæ, ita ut ea ratione qua potest participari ab homine sit idea hominis, & non leonis, & ut participari potest à leone, sit idea leonis, & non hominis, & sic de cæteris, quamvis autem diuinus intellectus intelligat essentiam diuinā, ut imitabilem ab omnibus creaturis vnico, ac simplicissimo conceptu, & ideo non distinguat in ea plures ideæ per illum tamen vnicum conceptum intelligit, quod à nostro intellectu imperfecto modo eam concipiente hoc est per plures, ac distinctos conceptus distinguatur in plures ideæ hominis, leonis, & aliarum rerum; nam vnico conceptu intelligimus essentiam diuinā, ut participari potest ab homine, & per alium conceptum distinctum, ut participari potest à leone, & hoc est distinguere in essentia diuina plures ideæ distinctione rationis, & ideo efficere entia rationis intelligendo diuinas ideæ.

Ex quibus intelligitur differentia inter diuinum intellectum, & nostrum, quod ille non distinguit ideæ in essentia diuina distinctione actuali, aut formali, sed fundamentaliter, aut virtualiter, in quantum cognoscit distinguere posse à nostro. Noster vero intellectus actualem distinctionem rationis inter ideæ facit, & quia omnis nostra intellectio causatur, & regulatur per Diuinam, docuit Diuus Thomas intellectum diuinum causare distinctionem idearum, non efficiendo eam actualiter, sed solum virtualiter, in quantum intelligit essentiam diuinā, ut intelligi potest à nostro intellectu per plures conceptus, & ideo distinguere possunt à nobis plures ideæ, quam distinctionem à nobis factam, causat quasi intellectus diuinus, per suam intellectiōem, ut supra diximus, quia ansam præbet, & fundamentum illius distinctionis. Hæc sunt sufficientes explanationes, quæ si non tibi placuerint, fatere Diuum Thomam contrariam sententiam hic asseruisse, licet alibi nostræ fauerit clauissime; vnde à Diuo Thoma, ad Diuum Thomam confugimus in alijs locis.

Ad illud ex responsione ad quartum, dicimus non esse in creaturis fundamentum ad illas distinctiones, sed in Deo, quia virtualis distinctio in Deo datur; vnde bene ibi ait Diuus Thomas respectus multi &c. non esse in rebus creatis: sed

x in

in Deo fundamentaliter nimirum, & sic confirmant hunc sensum verba illa; non tamen sunt reales respectus sicut illi, quibus distinguuntur personae: sed respectus intellecti à Deo primos, quia illi respectus sunt constituentes personas, aut principium productivum, isti autem non, illi sunt respectus formales reales, isti sunt virtualiter, & fundamentaliter, non autem formaliter, in Deo; unde ex verbis Doctoris confirmatur, ac roboratur nostra explicatio.

74 Ad secundum ex ratione desumptum sic respondeo primo concedendo maiorem, & distinguendo minorem; est ordinatio, id est relatio, nego, decretum decernens humanitatem Christi vniendam esse Verbo diuino concedo: ex quo decreto denominatur praedestinatus hic homo, non quod decretum illud ordinaverit hunc hominem ad essendum filius naturalis: sed quod ex eo decreto terminato ad humanitatem tanquam ad partem destinatus denominetur totus homo destinatus, verbi gratia: ex eo quod intellectus sit in sola anima, dicimus hominem esse intellectivum, non quod intellectus sit in toto homine: sed essendo in parte denominat totum, & peccatum essendo in voluntate denominat totum superpositum, & albedo quae est in corpore denominat album totum hominem, & visio subiecta in materia prima non denominat materiam primam videntem sed hominem, ita ut vnam denominationem recipiat subiectum in quo est visio, scilicet materia habens visionem, & aliam recipit totus homo, & ideo dicitur videns, eodem modo humanitas est ordinata, id est, decreta ut vniatur ad Verbum, & totus homo est praedestinatus, nam denominatio debet applicari secundum proportionem subiectorum, ideoque dixi supra esse ordinatio, id est, relatio nego, nam hoc vocabulum ordinatio dupliciter sumitur, vel pro relatione vel pro decreto; hic autem non sumitur pro relatione: sed pro decreto, nam praedestinatio est actus, vel intellectus, vel voluntatis, & ambo sunt immanentes vitales, perfectionesque intrinsecae Dei, quae minime in relatione possunt consistere, quia vel relatio est rationis, vel realis; si realis nullo modo datur talis relatio in voluntate, vel intellectu, praecipue quia ideo non dantur, nisi quatuor relationes producentis, & producti ad intra; si rationis non potest esse praedestinatio, quia relatio rationis est ens fictum, & non est perfectio diuina, actus autem voluntatis, & intellectus est vita Dei, & sic est perfectio; unde praedestinatio minime est relatio, nec proprie est ordinatio actiua, id est, faciens ordinatum, & sic falsum est dicere dum Beatus Petrus est praedestinatus ad beatitudinem, proprie esse ordinatum id est, relatum ad beatitudinem, quia Diuum Petrum non reddit relatum, producat relationem in illo media praedestinatione sua, Deus enim lato modo dicitur ordinatus, id est, destinatus, decretus, & amatus ad beatitudinem, & ratio manifesta est, quia praedestinatio est actus immanens: sed actus immanens non producit ad extra in creatura: ergo non producat ordinationem solum realiter denominans extrinsece destinatum electum, si sit actus intellectus, vel amatus ad beatitudinem si sit voluntatis; sic similiter ex eo quod Deus praedestinavit hunc hominem nihil aliud fecit, nisi eligere ab aeterno, vel destinare, seu definire, vel amare hanc humanitatem Christi, ut in tempore

vniatur hypostaticè, ex quo decreto, electione, destinatione &c. solum resultabit denominatio extrinseca in humanitate amata, scilicet ad talem unionem, & in Christo praedestinari ad hoc ut vniatur hypostatica, & substantia Verbi constitutur in esse filij Dei naturalis, ita ut respectu humanitatis sit terminus ad quem vniatur hypostatica, & Verbum, & sic talis terminus significatur illa particula, scilicet propositio, ad, dum dicimus humanitas destinata est ab aeterno & praedestinata ad huiusmodi unionem hypostaticam, Christus autem est praedestinatus, id est decretum est ut ex hac humanitate, & vniatur hypostatica, & Verbo hic homo constituatur filius Dei naturalis, unde proprie non dicimus, hic homo est praedestinatus ad esse filij Dei naturalis, quia illa particula, ad, denotat distinctionem, quae hic non datur; unde Paulus nunquam illa vtiur, dum de praedestinatione Christi loquitur, ut ex his verbis Apostoli ad Romanos 1. Paulus servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de filio tuo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

Ecce verba Pauli, ubi non dicitur Iesus Christus praedestinatus ad esse filij Dei, sed praedestinatus filius Dei naturalis, id est definitum est ab aeterno, ut humanitas Christi vniatur ad Verbum, & ex hac vniione resultet Christus, qui homo Deus sit filius naturalis Dei, ita ut non sit illa filiatio terminus in decreto illo, seu intentione huius hominis, ut praesuppositi, & ut distincti, sicut est respectu humanitatis, sed potius illa filiatio sit constitutum illius hominis in esse filij Dei naturalis, quo solum manet argumentum, primo negando esse proprie ordinationem, nec positivè ita ut sit relatio, nec actio ita ut sit productio ex quasi causa relationis. Secundò licet esset ordinatio, non esset ordinatio huius hominis: sed humanitatis ad vniorem, & Verbum, cum autem humanitas distinguatur realiter ab illis, inde est quod ordinatio non esset rationis ex vi illius medij, & licet idem esset in praedestinatione, esse praedestinationem, & esse ordinationem, nihilominus vna denominatio potest applicari vni, quae non potest alteri, & e contra, v. g. si diuinitas sit idem quod Deus, nihilominus denominatio, quae attribuitur Deo non potest attribui diuinitati dicendo Deus creat: ergo diuinitas creat; item in creatis omnes partes simul sumptae, & vniatur sunt Petrus: sed Petrus generatur, item definitio hominis est homo, homo generatur: ergo definitio generatur, sunt saltem; sic similiter ordinatio, & praedestinatio sunt idem, hic homo praedestinatur filius Dei naturalis: ergo hic homo ordinatur ad esse filij Dei naturalis, male arguitur, ut diximus, & ratio à priori est, quia variae denominationes non tribuuntur à parte rei, sed prout idem secundum varias formalitates concipitur, & ideo vna denominatio tribuitur alicui, & alia non potest tribui, licet à parte rei idem sonant, & significant.

Respondeo secundo explicando locum Divi Pauli, ut explicat Divus Agidius lib. 1. de fide ad Reg. Augustinus in expositione ineborate epistolae ad Roman. quem sequitur Titelmatus in eandem

Quæst. IX. Vtrum Deus faciat ens, &c. 75

eandem Epistolam coll. 1. Et Caietanum ibidem, quam Pater Suarez tom. 1. 3. part. disputat. 50. asserit esse sanè probabilem, itaque dum Paulus dicit Christum, vel filium Dei dici prædestinatum, non tamen absolute, & simpliciter est intelligendum hoc, ita ut sit filius Dei, sed ut esset in virtute secundum Spiritum sanctificationis, id est, ut ad nos descenderet cum potestate, & efficacia ad sanctificandos homines ex resurrectione mortuorum, id est, moriendo, & resurgendo pro hominibus, quia mortuus est propter delicta nostra & resurrexit propter iustificationem nostram, vel secundum Spiritum sanctificationis, quem ex mortuis resurgendo ad nos misit, non enim fuit Spiritus datus, donec Iesu fuit glorificatus; vel denique quia prædestinatus est, ut nos sanctificaret sanctificatione perfecta & consummata, qualem habeant Sancti, quando in Christo ex mortuis resurgent, nam illud relativum qui prædestinatus est, aperte videtur referre ipsum filium Dei, de quo sermo præcesserat, quia sicut dicitur, qui factus est, ita dicitur, qui prædestinatus est: sed in priori parte refertur filius Dei: ergo in posteriori. Unde sicut in priori additur illa particula secundum carnem ad limitandum & explicandum terminum illius effectiois, ita in posteriori additur illa particula, secundum Spiritum sanctificationis, ad indicandum, & limitandum terminum illius prædestinationis, filius enim Dei cum sit æternus, & per se beatus non potest simpliciter dici prædestinatus, ut supra etiam diximus, sed prædestinatus est ut assumeret humanitatem in qua virtutem, ac potestatem haberet sanctificandi homines: denique hoc maxime quadrat cum textu græco, qui non habet relativum, qui; sed per adiectiva dicitur factio hoc modo secundum carnem prædestinato filio Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis, solum enim ut optime adnotat Suarez contra hanc expositionem potest obici, quia propria & perfecta ratio prædestinationis refertur ad illud bonum, quod excellentius est in prædestinato, & ideo in puris creaturis prædestinatio dicitur in ordine ad beatitudinem, quia est hoc perfectissimum bonum eorum: verò respectu Christi Domini esse sanctificatorem hominum non est excellentius bonum eius, maius enim est esse filium Dei: ergo.

75 Sed hæc obiectio non est magni momenti ait eximius Doctor, tum quia non est necesse Paulum loqui de perfectissimo termino prædestinationis, tum quia si ipse filius Dei est obiectum talis prædestinationis, ut dicta expositio supponit, non potest tam proprie dici prædestinatus, ut sit filius Dei, quam ut sit homo habens virtutem ad sanctificandum homines.

76 Tertio dico huius prædestinationis obiectum non esse Verbum divinum, sed potius hominem hunc directè, & formaliter dicentem humanitatem, & indirectè suppositum divinum, sicut quando dicimus hic homo Christus est servus Dei, & terminus est sanctificatio hominum per mortem &c, secundum quam potest salvari, & quod prædestinatio sit propriè ordinatio, ita ut in homine producat relatio, quæ relatio non est rationis, sed realis qui est, & versatur inter Christum & sanctificationem hominum, quæ sunt extrema realiter distincta, in qua solutione supponitur omnipotentiam produci ad extra esse voluntatem, vel intellectum, quæ probabilis opinio est,

I. P. Tom. II.

vel prædestinationem esse conditionem sine qua non resultat talis relatio, ut ex eo quod producat Angelus in celo resultat relatio similitudinis, vel dissimilitudinis in malis. Secunda autem suppositio supponit prædestinationem non esse propriè ordinationem, quia Verbum divinum non est capax relationis ad creaturas, ut est sanctificatio: intellige quam volueris ex illis tribus, quibus evidenter solutum corruit argumentum.

SUBSECTIO VLTIMA.

Alia solutiones, & responsiones refutantur.

77 Iste autem Suarez, qui probabilem responsionem prædictam docuerat, probabiliter asserit responsum hoc, quod his verbis explicat tom. 1. 3. part. quæst. 24. art. 4. dist. 50. sect. 2. §. quo circa, verus, ac propius sensus huius locutionis est Christus, ut est, hic homo prædestinatus est, ut sit filius Dei naturalis, cuius prædestinationis obiectum est hic homo ut sic, in cuius proprio conceptu non includitur suppositum filij Dei; sed solum id, quod subsistit in hac humanitate ut sic, terminus autem huius prædestinationis est, esse filij Dei naturalis, quia suppositum filij Dei non includitur in obiecto prædicto, seu conceptu huius hominis præconcepit: igitur hic homo ut sic prius ratione, quam concipiatur esse filius Dei, & per divinam prædestinationem ordinatur, & hic ordo rationis sufficit ad hanc prædestinationem; unde satis est, ut in ratione sua formali & conceptu veluti obiectivo sit prius quia prædestinato est actus mentis includens decretum divinæ voluntatis. Et §. ex quo colligitur, ait, contra Caietanum, at prædestinatio est actus mentis, quæ præcendere poterit ea, quæ in re coniuncta per identitatem sunt; & præcise concipere hunc hominem, ut subsistentem in hac humanitate, abstrahendo ab hoc vel illo subsistente, & ordinare ut sit tale subsistens, scilicet filius Dei, & ideo illa propositio est in rigore vera, quia ex vi Verbi prædestinandi non si ponitur aliquod suppositum subsistens in hac humanitate præter suppositum filij Dei, sic Suarez.

Hæc expositio & verba Patris Suarez, tanti Doctoris venia, multa continent, quæ confirmant argumentum aduersariorum, probans Deum facere ens rationis, nam primo asserit prædestinationem esse actum præcendentem rationem communem absque particularibus subsistentibus, & sic concipiendo hunc hominem sine hoc numero supposito ordinare illum, ut sit tale suppositum.

79 Contra quæ sic argumentor, quia prædestinatio est actus intellectus divini includendo decretum: sed prædestinatio præcendit ea, quæ à parte rei sunt idem: ergo vel facit ens rationis talis actus, quia præcendendo vnum ab alio, ex his, quæ sunt idem realiter diuidimus idem à se ipso, & distinguimus illa inter se, faciendoque distinctionem inter illa, verbi gratia quando intellectus noster cognoscit iustitiam sine misericordia in Deo diuidit, & distinguit, seu separat intentionaliter representando vnum sine alio, & faciendo distinctionem rationis: ergo si Deus præcendit ea quæ à parte rei non sunt distincta, cognoscit vnum sine alio: ergo diuidit vnum

ab alio, & separat: ergo facit distinctionem inter illa, sed talis distinctio non est realis: ergo rationis; inter ea autem quæ sunt idem à parte rei, non potest Deus facere distinctionem realem: ergo si facit distinctionem, facit distinctionem rationis; sed hæc est rationis: ergo facit illud.

Nec obstat dicere, quod ex eo modo præcindendi formaliter non oriatur distinctio rationis.

Contra, quia licet præcisio formaliter non sit fabricatio entis rationis, quod adhuc sub iudice lis est, & asseritur probabiliter à multis, nihilominus qui potest per intellectum præcindere ea, quæ à parte rei sunt idem, cum illam rem concipiat per inadæquatos conceptus; ideo enim præcindit quia non adæquate concipit rem secundum omnem formalitatem, ut asserit ipse Suarez pluribus suæ Doctrinæ locis, ut in *Metaphysica tom. 1. quest. Vtrum præcindatur ens à perfectitate, & in alietate, & disp. de Deo. 2. tom. 1. part. tract. de a tribus & tract. de Trinitate*; sed vno conceptu secundum unam rationem, & alio secundum aliam; sed qui sic concipit cum concipiat ita imperfecte potest facere ens rationis distincte; ideo enim homo facit distinctionem, quia præcindendo, quæ à parte rei sunt idem per inadæquatos conceptus cognoscit &c. vnum sine alio; sed Deus præcindit, & abstrahit: ergo facere potest distinctionem rationis quæ necessario sequitur ad præcisionem, præcipue cum à Patre Suarez 2. tom. dicatur nihil aliud esse præcisionem facere, & præcindere, nisi partiri, & diuidere intentionaliter, seu partitionem facere.

81 Sed partiri est separare, & distinguere, & distinguere est distinctionem facere; sicut ego, qui realiter diuido aquam seipo, & distingo, & separationem facio, & partitionem ubi non erat, & ego, qui diuido & partior attributa diuina, diuisionem, & distinctionem facio inter illa ut patet ex terminis: ergo si Deus præcindit partitur, diuidit, distinguit, distinctiones facit, diuisiones, & partitiones inter ea, quæ idem sunt: ergo facit distinctionem rationis quia inter idem non potest realiter distinguere Deus. Deinde sic distincta ait Suarez ordinare, sed non potest ordinare & referre realiter, quia sunt idem realiter: ergo ordinat per rationem & ordinationem rationis, fabricatur ergo relationem rationis. Denique licet non faciat ens rationis, non potest dubitari quod imperfecte cognoscat qui præcindit, nam præcindere est per inadæquatos conceptus concipere, ut ait Suarez, cognoscendo conceptu confuso, & ideo, quia imperfecte nos concipimus, & per inadæquatos conceptus præcindimus in Deo iustitiam à misericordia, ut ipse Suarez ait, 1. part. tractatu de attributis, & Beatus, quia limitata cognitione cognoscit Deum, præcindit vnum gradum cognoscibilitatis ab alio, quia non penetrat, & comprehendit Deum, quia licet in opinione positum sit, an tunc faciat ens rationis, nihilominus non est dubium quin propter illam limitationem & modum cognoscendi imperfecte cognoscat; sed Deus præcindit suam prædestinationem in Christo Domino, quæ sunt idem realiter id est hominem hunc ab hoc subsistente in hac humanitate: ergo imperfecte cognoscit Deus, quod est falsum: ergo falsa illa explicatio, ex qua hoc inconueniens sequitur.

82 Secundo dicit Suarez quod de ratione huius hominis non sit hoc suppositum, sed solum subsistens in hac humanitate ut sic, quia suppositum

filij Dei non includitur in obiecto prædicto, seu conceptu huius hominis præconcepitur; igitur hic homo ut sit prius ratione, quam concipiatur esse filius Dei, & per diuinam prædestinationem ordinatur, & hic ordo rationis sufficit ad prædestinationem, contra quod sic argumentor.

Deus ordinat per se sua prædestinationem, & iste ordo est rationis, ut ipse Suarez asserit: ergo Deus facit ordinem rationis sua prædestinatione, quia ordinare est ordinationem facere ut de se patet; item illa prædestinatione à Deo præconcepitur hic homo, ut sit prius ratione; quam concipiatur esse filius Dei: sed à parte rei, & in se non est ita prior: ergo Deus concipit inter illa prioritatem, & facit illam, quæ non est à parte rei: ergo facit ens rationis prioritatis: ergo concipit res aliter ac est: ergo falso cognoscit, ablit hoc omne, ablit igitur fons horum inconuenientium, opinio, & explicatio nimirum Suarez, quæ integra sic repellitur efficaciter. Deus comprehendit hunc Christum: ergo cognoscit illum ut est, & comprehendit euidentissimè hunc numero hominem sua diuina prædestinatione: sed hic numero homo Christus est filius Dei naturalis, imo non potest non esse filius Dei naturalis, quia Christus ut Christus petit hanc humanitatem suppositam, tam per suppositum diuinum: ergo hic homo Christus in se, & à parte rei est hæc humanitas, & hoc suppositum diuinum, & hæc vnio: ergo comprehensio diuina statim ac comprehendit hunc hominem Christum euidentissimè vidit totum hoc ut in se est; imo non potuit non videre illud, alias esset falsa, imperfecta, & ad minus non esset comprehensio; unde cum sit talis vidit clarissimè vsque ad vltimam formalitatem huius humanitatis, huius vnionis, & huius suppositi diuini ut in se sunt: sed in se hic homo non est prior se ipso ut subsistente in hac humanitate, nec habet ordinem ad illud, nec est confusè ante illud: ergo non vidit ut priorem ordinationem, sed ut in se est: ergo non cognouit, nec prædestinatio terminata est ad illud obiectum, ut ait Suarez, imo contra Suarez in illo obiecto, ut obicitur diuinæ prædestinationi, quia est comprehensua, & clarissima & infinite perfecta cognitio, includitur non solum vage, & confusè subsistens sine aliqua determinatione in hac humanitate, sed potius necessario includitur hoc suppositum diuinum, & hæc vnio, & hæc humanitas, quia eo modo est obiectum, ut est à parte rei, sed à parte rei in hoc homine Christo, de quo loquimur includuntur: ergo illa in obiecto illius prædestinationis, item quia maxima imperfectio est in Deo confusè cognoscere obiectum ut ipse Suarez asserit tom. 1. in 3. partem, quest. 1. art. 4. disputat. 5. sect. 1. §. dico 2. Sed sua prædestinatione confusè cognoscit hunc hominem vage subsistentem in communi, in communi enim cognoscere res, est confusè cognoscere, & ideo ait Suarez loco citato hæc verba. Dico 2. in primo signo quo Deus voluit vnionem hypostaticam voluit illam determinatè in tali persona & in tali natura, & non in communem hypostaticam in ea abstractione, quæ in incarnationem diuini Verbi, nam ille modus istæ definitionis abstractæ & confusæ non potest conuenienter tribui diuinæ voluntati, nam imprimitis imperfectionem involuere videtur, quia talis modus

modus voluntatis supponit in intellectu confusam cognitionem rationum vniuersalium; ergo Suarez asserit iam esse cognoscere abstractè, & rem in communi, & vniuersaliter sine determinatione & cognoscere confusè: ergo si ipse auctor asserit prius cognoscere Deum hominem vage, & in communi subsistentem, & non determinatè, absque dubio ab ipso fatendum est Deum confusè cognoscere: ergo cum imperfectione.

Nec potest dici quod quia nostro modo concipimus hoc, ideo dicatur. Contra, quia in hac quaestione non quaeritur quomodo nos cognoscamus diuinam prædestinationem, sed quomodo Deus prædestinet, & cognoscat Deus: ergo si responderet Suarez dicendo cognoscere prius in communi, & confusè, non loquitur de modo nostro, sed ex parte Dei, aut dicendum erit, in aliud inconueniens incidere, hoc est respondisse non ad propositum, nam ego interrogo quomodo &c. quomodo Deus prædestinet, & cognoscat, ille respondet, me cognoscere vt confusam illam scientiam: ergo non respondet interrogatis: ergo si ad propositum respondet, tribuit confusam cognitionem ipsi Deo: ergo imperfectionem, vnde non potest saluari Suarez vel ab vno vel ab alio inconuenienti; vnde si ad propositum respondet, vt debemus colligere ex tanto Doctore, falso loquitur; nam aliud est nos concipere diuinam, & de illis loqui nostro modo in quo potest esse aliqua proprietas quæ non est in re concepta; aliud vero est obiectiue concipere in Deo, eique aliquid tribuere quod in re non sit, primum enim verum est, & non reddit falsam conceptionem nostram; secundum vero non potest esse sine falsitate, quia conceptio non est conformis rei conceptæ: quo sensu verum est illud commune axioma vnumquodque verè concipi sicut est, vt verè concipiatur: ergo quamvis non confusè concipiamus ea quæ sunt in Deo, tamen non possumus ei verè tribuere aut voluntatem, aut minus scientiam obiecti confusi, vt priorem etiam secundum nos, volitionem, & scientiam obiecti particularis, & distincti; vnde propterea non existimandum est Deum prius veritari circa vniuersalia, quam circa particularia, quia cum prius omnia distinctissime intelligat non aut incipit velle cognoscere, etiam secundum rationem ab vniuersalibus, & confusis: sed omnino distinctè, & particulari vult, & cognoscit quidquid diuina voluntas vult, & cognoscit diuinam scientiam, & rationes vniuersales cognoscit, & vult in rationibus particularibus distinctè volendo, & cognoscendo particularia; hoc enim modus ad maiorem perfectionem spectat, tam in intellectu quam in voluntate, quod explicatur hoc clarissimo exemplo, non enim est intelligendum prius secundum rationem ordinasse Deum ad gloriam homines in communi, & postea hos in particulari, hic enim modus concipiendi diuinam voluntatem, & à fortiori diuinam scientiam, neque est verus, neque in re habet fundamentum: ergo similiter non habet fundamentum dicere prius ratione prædestinationem diuinam terminatam fuisse ad hunc hominem, non in hac determinata Verbi subsistentia subsistentem, sed vage, & confusè, & postea in hac determinata propter eandem rationem.

84 Ultimo assero me nescire, quomodo concipiantur hæc omnia verba Patris Suarez, & quomodo cohereant cum verbis ipsius in metaphy-

sica, vbi absolute negat Suarez Deum posse facere ens rationis, distinctionis, relationis &c. cum hic illa videatur concedere ipse viderit, me autem coherentiam inter illa mei ingenij tarditate non videre fateor, libentissime vellem ab aliquo in hac materia illuminari, dum male est Magister non sequor: sed insisto cæteris explanationibus, quam argumentum oppositum euidenter solutum, non scilicet vt nodum gordianum vobis trado, difficultatum enim nodos malim soluere, quam scindere licet Alexandri Magni gladio, & ense decorarer.

Ad tertium distinguo maiorem quam dare 85 existentiam id est denominationem extrinsecam per actum verum, purè speculativum cognoscen- tem ens rationis vt fictum nego; obiectivam, intrinsecam, fictam, apparentem per actum practicum concipientem ac si esset quod non est concedo, quod non facit villo modo Deus.

Concedo totam illam confirmationem, quia 86 non est contra nos, nos enim concedimus Deum dare esse obiectivum extrinsecum, quod in priori est existentia entis rationis, creatura enim propriè dat existentiam entis rationis fictam intrinsecam.

Ad contra, Respondetur non ideo fieri ens 87 rationis ab ente creato, quia ab eo recipit esse obiectivum extrinsecum per actum verum, & purè speculativum, vt Deus illi tribuit: sed quia recipit à creatura esse obiectivum intrinsecum, practicum, falsum & fictum concipienter aliter, ac sunt res, quod Deus non facit.

Ad secundum contra distinguo vt supra ma- 88 iorem, & nego minorem propriè loquendo, & vt quaeritur in quaestione, & nego consequentiam, & iterum nego illam minorem: sed vt sic &c. & illam consequentiam sequentem, & iterum nego ultimam consequentiam, vt patet ex dictis.

Ad tertium argumentum negatur maior quod 89 Deus cognoscat vt distincta attributa propria, nam certum est vt bene adnotat Pater Vazquez 1. part. disp. 118. cap. 5. Deum cognoscere attributa, quæ nos diuina, & pro nostro modulo distincta intelligimus: sed cum hæc omnia in Deo sint vna simplicissima entitas, & Deus intelligat seipsum sicut reipsum est, nec in sua cognitione alio modo sibi obicitur, & repræsentetur, sequitur hæc omnia attributa quæ nos facimus plura & reipsum vnum tantum est, & vnum simplicissimum à Deo cognosci, argumentum sanè rectè probaret illa omnia à Deo cognosci vt distincta si ex natura rei inter se distincta essent, vt asserit Scotus; at vero cum non distinguantur nisi per intellectum, hinc etiam fit Deum nullo modo posse per respectum ad intellectum, & voluntatem suam attributa distinguere, siquidem non minus sunt idem suapte natura intellectus, & voluntas, quam cætera attributa.

Ad probationem respondetur concedendo 90 maiorem, negando minorem: ad probationem minoris nego quod Deus cognoscat filium procedere per intellectum, non per voluntatem, vt sunt à parte rei, quia cum intellectus similiter, & voluntas sint eadem simplicissima voluntas, & entitas, & à Deo secundum proprium conceptum considerentur non possunt à Deo concipi vt separata, quia aliter conciperentur ac sunt, ideo non est concedendum Deum videre filium procedere per illum non per voluntatem, quia in

Deo intellectus, & voluntas sunt idem omnino, & ideo absolute illud negandum est ut iam diximus; at vero quia nos loquimur de Deo, & de his quæ sunt in Deo, secundum quod à creaturis concipiuntur à nobis, quomodo alia est ratio intellectus, & voluntatis, alia proinde sicut dicitur Deus intelligere per illum, & non per voluntatem, & sicut Deus dicitur velle per voluntatem, & non per intellectum, ita Spiritus sanctus dicitur procedere non per illum, sed per voluntatem; quod omne certum est provenire ex diversitate nostrorum conceptuum imperfectè, & inadæquate cognitionem divinitatem, & cognitionem divinam in ordine ad nostra, nam si intellectus & voluntas conciperentur, imò & cognitio divina ut est in Deo, & ut per illam concipiuntur intellectus, nimirum, & voluntas à Deo scilicet ut sunt in seipsis utique vno conceptu exprimerentur, neque aliquid vni tribueremus, quod negaremus alteri, nec diceremus Deum cognoscere Verbum produci per intellectum, & non per voluntatem: sed certè videremus, & iudicaretur filium produci per eandem simplicissimam formalitatem, & entitatem qua producit Spiritus sanctus, æquivalentem tamen pluribus, & distinctis, sicque cognosci à Deo, nam sicut Deus in sua entitate habet eminentiam quandam, ratione cuius datur communicatio ad intra respectu filij & Spiritus sancti sine distinctione intellectus, & voluntatis, sic etiam cognitio divina ut infinite perfectissima habet eminentiam infinitam, ratione cuius cognoscit eminentissimo modo produci per illum Verbum, & per voluntatem Spiritum sanctum sine aliqua distinctione ex parte intellectus, & voluntatis cognoscendo illam simplicitatem summam.

91 Alia solutio est, quæ solet tribui nimirum ad hoc ut dicatur Deum cognoscere filium produci per intellectum, & non per voluntatem non esse necessariam actualem distinctionem factam ab intellectu divino inter intellectum, & voluntatem: sed satis esse cognoscere distinctionem virtuale & eminentialem, æquivalentem distinctionis rebus repertam inter ipsum intellectum divinum, & voluntatem.



DISPUTATIO.

De Principiis Metaphysicis alphabetico ordine dispositis.

A



ACCIDENTIA magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est; hoc principium tradidit Aristoteles 1. de anima, cuius sensus, ut inquit D. Thomas est quod essentia in hac vita potius à posteriori, quam à priori quidditative cognoscantur, hoc est per proprietates, & operationes; omnis enim cognitio essentialium earum rerum, quæ simpliciter tales dicuntur, quæque substantiæ sunt, nobis potius abstractiva, quam intuitiva est, ac proinde non immediate in se, sed per aliud medium prius cognitum attingimus

obiecta substantialia; hoc autem medium, universalius, & facilius est ad hunc finem consequendum accidens, quia vel inheret intrinsece vel adheret substantiæ, & ab intrinsecis principiis eiusdem fluit, secundum sententiam Thomistij hoc pronuntiatur Aristotelis intelligitur de accidentibus per se, & proprie convenientibus substantiæ, & ratio est quia huiusmodi accidentia sunt proprium exercitium essentia, & non commune aliis distinctis ab ipsa ac proinde tanquam proprius effectus, & proprium signum ostendit nobis essentiam, à qua fluit, & quidditatem, à qua dimanat; unde hominis essentiam per ritum, discursum & intellectum optime cognoscimus; cognitio enim propria alicuius per id, quod proprium est illius, & non commune debet ignorare, quare essentiam hominis per albedinem non proprie, & perfecte cognoscimus; quia albedo est accidens commune multis distinctis ab homine essentialiter, & ideo ipse Philosophus ubi supra ad explicandum axioma hoc vltus est exemplo caloris summi, per quem ait melius cognosci ignem, quam per lucem; quia lux communis est yderibus & igni, imò secundum maiorem perfectionem convenit illis, quam huic; summus autem calor, & summe intensus est proprietas ignis, seu accidentis, quod ut proprium illius à nobis cognoscitur.

Etiam potest intelligi hoc axioma de accidentibus communibus, dum tamen ita combinantur, vel tot concurrant tali ordine, ac dispositione, ut æquivalent accidentibus propriis; unde optime cognosco Socratem per illa accidentia simul sumpta, & combinata, quæ licet quoad partem aliis conveniant, quoad talem collectionem tamen ordinem, & dispositionem alteri non conveniunt; ac proinde aliquomodo principia intrinseca substantialia illius nobis manifestant; v. g. talis facies, ea statura, huiusmodi color crinium, & alia id genus, quæ quotidie experimur.

Accidens definitur per subiectum, hoc secundum principium tradidit Aristoteles 7. Metaphys. & rationem tribuit Philosophus, quia ordo ad subiectum est de essentia accidentis; ideo enim Pater, ut Pater recte definitur per filium, quia de essentia Patris ut talis reduplicative est ordo, seu respectus ad filium, vel ad substantiam generitam, & sic dicimus, Pater est, qui genuit filium; nec mirum quia hoc non est proprium accidentis, sed etiam omnium etiam essentialium ad aliud; unde materiam primam optime definimus per formam, hoc est per respectum essentialem ad ipsam. Verum est quod cum duplex detur accidens aliud proprium, aliud commune, melius definitur accidens proprium per proprium subiectum, quam commune per commune subiectum, sicut perfectius definitur accidens per conaturalè subiectum, quam per subiectum, cui violentum est tale accidens; quapropter aptior definitio caloris est per ordinem ad ignem, quam ad aquam, cui violente convenit calor; nihilominus tamen sicut supra diximus, melius possumus definire accidentia per ordinem ad proprietates, si quas habet, & operationes proprias; quia huiusmodi operationes, tanquam proprium exercitium accidentis, utcumque nobis ostendunt essentiam illius, secundum vltimam differentiam eiusdem.

Accidens